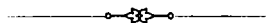

FORELÆSNINGER
OVER
NORSK SELSKABSRET

II.

AF

Dr. OSCAR PLATOU

CHRISTIANIA
I KOMMISSION HOS T. O. BRØGGER
1911

OM AKTIESELSKABER
KOMMANDITSELSKABER PAA AKTIER
OG FORENINGER

AF

Dr. OSCAR PLATOU

CHRISTIANIA
I KOMMISSION HOS T. O. BRØGGER
1911

Indholdsfortegnelse.

Kapitel VII.

Aktieselskabet.

	Pag.
§ 22. Historisk Oversigt.	
1. Aktieselskab, anonymt uansvarligt Selskab	1
2. AS.'s Oprindelse	2
a, b, c. —	
d) Danmark, Norge	7
e) Nyere Love	10
Udviklingens Resultat	14
f) Misforstaaelser og Misbrug i Norge	17
g) Aktieloven 1909	20
§ 22a. Det anonyme, uansvarlige Selskab.	
1. Terminologi	26
2. Ordning efter L. 17 Mai 1890	26
3. L. 1890 § 7	30
4. Uregistrerede Selskaber	32
§ 23. Definition, Aktieselskabets retslige Natur.	
1. Definition	33
2. AS.'s retslige Natur	34
§ 24. Aktieselskabets Stiftelse.	
1. Antal Personer	41
2. Aftaler forud for Stiftelsen, Selskab indgaaet til Stiftelse af et AS.	43
3. Stiftelsesmaader	45
§ 25. Stiftelse.	
I. Simultanstiftelse	47

II

II. Successivstiftelse.		Pag.
1.	Tegningsindbydelsens retslige Karakter	54
2.	Stiftelsens Oversigt	55
3.	— Detaller, Tegningsindbydelsens Indhold	
4.	Tegning af Aktier	67
5.	Indbydelsens og Tegningens Indhold og Retsvirkninger	68
6.	Betingelse ved Tegningen	70
	Vildfarelse ved Tegningen	73
	Underkurs, Overkurs	74
7.	Konstituerende Generalforsamling	75
8.	Fortsættelse	79
9.	Selskabets Registrering som Aktieselskab, L. § 1, 15	82
10.	Registreringen er en nødvendig Formalakt, L. § 17	86
11.	Følgerne af uretlig opnaaet Registrering	86
§ 26.	Om Aktiekapitalen.	
1.	Aktieselskabet et Kapitalselskab	90
2.	Nominal Kapital, nødvendig Indkaldelse af Indskud, L. § 22	91
3.	Reservefond ,	97
§ 27.	Forøgelse af Aktiekapitalen.	
1.	Efter Registerl. 1890	104
2.	AL. § 9, 24	105
3.	— § 25, 26	107
4.	Tilskrivning paa Aktierne	111
§ 28.	Om Selskabets Adgang til at indkjøbe sine egne Aktier.	
1.	Alm. Bem., ældre Ret	112
2.	AL. § 28, 29	113
	a) Banker	114
	b) AS.'s Adgang til at tage Pant i egne Aktier	115
	c) — — „ „ købe egne Aktier, Amortisation	116
	— — „ tvungen Amortisation	119
§ 29.	Om Aktien.	
1.	Terminologi	120
2.	Helaktier, Halvaktier	120
3.	Ihændeleveraktier	123
4.	Aktiebrev	123
5.	— naar det kan udstedes	124
6.	Aktiebogen og dens retslige Betydning	125
7.	Aktiens Størrelse	126

III

§ 30. Aktierettens Indhold og retslige Natur.	Pag.
1. Aktionærens Rettigheder og Pligter, Oversigt	127
2. Aktiebrev og Grundfondsforskrivelse	130
3. Aktionærens Indskudspligt, Driftsindskud udenfor Ak- tiens Beløb	134
4. Aktionærens Ret ved Selskabets Opløsning	136
5. Dividende, Aarsoverskud	138
6. Dividendekoupons	145
7. Oppebaaret Dividende, Tilbagebetaling	146
8. Følgen af Tab i det løbende Aar, før Dividenden for det forløbne Aar udbetales	150
9. Overdragelse af Aktie	154
10. Indkaldelse af Indskud	158
§ 31. Om Selskabets Bestyrelse.	
1. Oversigt	163
2. Bestyrelsens Sammensætning, valgte Bestyrere, enga- geret Bestyrer. Tantième, Valg	165
3. Bestyreres Ansættelse og Fratræden	170
4. Bestyreres Stilling ligeoverfor Trediemand. Ansvar, ei- vilt og kriminelt	173
5. Selskabets Instrux, givet af Repræsentantskab eller Generalforsamling	179
6. Bogholderi	179
7. De Tilfælde, hvor Bestyrelsens og Selskabets Interesser staar i Strid med hinanden, Proces L. § 55, Kontrakter L. § 56.	188
§ 32. Repræsentantskabet.	
1. Indledning	192
2. Historisk Udvikling, Handelskompagniernes Hoved- participanter, Aufsichtsraath, Repræsentantskab	192
3. Repræsentantskabets Pligter.	195
§ 33. Generalforsamlingen.	
1. Generalforsamlingens Funktion, Oversigt	203
2. Stemmegivning i Generalforsamlingen	204
3. Indkaldelse og Sammentræden	210
4. Funktioner	212
5. L. § 72. Erhvervelse af fast Eiendom	216

IV

	Pag.
§ 34. Generalforsamlingens Myndighed, og særlig om Forandring i Vedtægterne. Aktionærernes Særrettigheder.	
1. Indledning	219
2. Generalforsamlingens Kompetence, Vedtægternes konstitutive Del, administrative Del	220
3. Aktionærens Særret begrændset ved L. § 71. Kvalificeret Pluralitets Myndighed	224
4. Den Betingelse, under hvilken Loven giver den kvalificerede Pluralitet den omfattende Myndighed	232
§ 35. Aktionærernes Individualrettigheder.	
1. Oversigt	233
2. Lovens § 67	233
§ 36. Om Minoritetsrettigheder.	
1. Oversigt	240
2. Ret til at foranstalte Undersøgelse, L. § 68	241
3. Ret til at indtale Erstatning til Selskabet, L. § 69	245
4. Ret til at faa Generalforsamling sammenkaldt	248
§ 37. Om Aktieselskabets Opløsning.	
I. Opløsningsgrunde.	
1. Indledning	249
2. Opløsningsgrunde	250
3. Konkurs	253
4. Medlemsantal sunket under Tre, og L. § 75	256
5. Generalforsamlings Beslutning	261
§ 38. Om Aktieselskabets Opløsning.	
II. Likvidationen.	
1. Valg af Likvidatorer, disses Funktioner	263
2. Fremgangsmaaden	265
3. Betaling af Gjæld	267
4. Udlodning	271
§ 39. Om Sammensmeltning af Selskaber.	
1. Indledning. Ældre Fremgangsmaade	274
2. Oversigt over Loven	276
3. Beslutningerne og Overgangstiden	277
4. Afslutning	280
5. Overgang af Formuen som Helhed	281

V

	Pag.
6. Fusion med Kommanditaktieselskab	285
7. Fusion af to Selskaber med Stiftelse af et nyt	285
8. Kritik over Lovens Ordning	286
§ 40. Om Nedsættelse af Aktiekapitalen.	
1. Indledning. Ældre Fremgangsmaade	289
2. AL's Ordning	292
§ 41. Om Registrering.	298
§ 42. Overgangsbestemmelser.	
1. Grundlovens § 97	301
2. Oversigt	302
3. Tillægsanmeldelse, L. § 103	304
4. L. § 104, 105	305
§ 43. Om udenlandske Selskaber.	
1. AL's Aerkjendelse af udenlandske Selskaber	310
2. Selskabet maa være gyldig stiftet i Hjemlandet og kan her kun anmelde Filial	311
3. Betingelser for at virke i Norge	311
4. Om udenlandske Selskaber, som allerede før Loven vir- kede i Norge	313
5. Om Forandringer og deres Anmeldelse, Firma, Regnskabs- pligt, Konkurs etc.	313
6. Anmeldelsestid	315
7. Om hvilke udenlandske Selskaber der gaar ind under Lovens Kap. 9	316

Kapitel VIII.

Kommanditselskabet paa Aktier (Kommanditaktieselskabet).

§ 44.

1. Historisk Oversigt, L's Princip	318
2. Definition	334
3. Stiftelse	335
4. Forfatning	336
5. Det ansvarlige Medlem	337
6. Kommanditaktionøren (Tilsynsraad)	342

VI

	Pag.
7. Opløsning	345
8. Overgangsbestemmelser	350
Tillæg til Kap. VII–VIII	351

Kapitel IX.

Om Foreninger med vekslede Kapital.

§ 45. Indledning.	
1.	353
2. Historisk Oversigt	354
§ 46. Forbrugsforeningens Ordning	358
§ 47. Meierier, Brænderier.	361

Kapitel VII.

Aktieselskabet.

§ 22. Historisk Oversigt.

1. Aktieselskabet er i sin nuværende Form et Selskab, hvis Kapital er bestemt og hvis Medlemmer deltage og hæfte ligeoverfor Kreditorerne alene med aftalt Indskud uden at have personligt Ansvar for Selskabets Forpligtelser.

Tidligere har man hos os ofte kaldet saadant Selskab, naar det havde faa Medlemmer, for anonymt, eller uansvarligt Selskab (hvilket ogsaa er bleven benyttet som en Kollektivbetegnelse for alle Selskaber med saadant begrændset Ansvar). Faktisk har saadant mindre Selskab ikke været saa kompliceret organiseret som de store Aktieselskaber, men Forskjellen er blot faktisk og har kun Betydning for det indre Forhold, i retslig Henseende i Forholdet ligeoverfor Trediemand gjælde de samme Regler som for Aktieselskabet.

2. Aktieselskabets Oprindelse¹. a) Aktieselskabets, det uansvarlige Selskabs, Udvikling er i Danmark og

¹ Troplong, Société, Préface og N. 445 sq. Gierke, Genossenschaftrecht I, P. 990 sq. Renaud, Aktiengesellschaften, 2 Ausg., Einl. Lindley, Law of partnership (4th ed.), Introduction No. 3. Thring, Joint stock companies (4th ed.), P. I, ch. 1. Shelford, Joint stock companies, Introduction. Primker i Endemanns Handb. des Handelsrechts I, P. 484 sq. Nathanson, Danmarks Handel, Skibsfart etc. fra 1730—1830, Kbhvn. 1832. Holberg, Danmarks

Norge i det væsentlige foregaaet uden Hjælp, uden Hindring, men derfor ogsaa uden Regulering af skreven Lov, og Resultatet er som Følge herav blevet delvis eget og forskjelligt fra de øvrige Kulturlandes, uagtet dette Retsinstitut for en stor Del hos os er uddannet efter fremmed Mønster. De smaa kapitalfattige Lande kunde ikke opvise en Praxis tilstrækkelig til at begrunde en selvstændig Ud-

Historie II (1733), P. 657 sq. Holberg, Danmarks og Norges geistlige og verdslige Stat (1762), P. 331, 336 sq. Schlegel, Sammlungen z. Dän. Geschichte, B. I, 3t., P. 145 sq. Rasmussen, Det dansk-afrikanske Compagnies Historie, Kbhvn. 1818. P. v. Petersen, Historisk Beretning om de dansk-vestindiske Øer, Kbhvn, 1855. Vedel Simonsen, Bidrag til Rugaards Historie, B. II, P. 121. Hagströmer, Om Aktiebolag, enligt svensk Lag, Upsala 1872. Den norske Aktielovkommissions Betænkning ang. Udarbeidelsen af en Aktielov, Chrania 1883. Hammarskjöld, Bilag till Förslag till lagar om enkla bolag etc., Stockh., P. 890. Goldschmidt, Universalgeschichte des Handelsrechts, P. 290 sq. Gustav Schmöller i Jahrb. f. Gesetzgebung, Verwaltung etc., B. 16 (1892), P. 741 sq., B. 17 (1893), P. 959 sq. Karl Lehmann, Die geschichtliche Entwicklung des Aktienrechts bis zum Code de commerce 1895 (jfr. Recension af Oscar Platou i Tidsskr. f. Retsvidenskab 1895, P. 442 sq. og af Rehme i Goldschmidts Zeitschrift f. Handelsrecht, B. 46 (1897) P. 338 sq.). Karl Lehmann, Das Recht des Aktiengesellschaftes I, 1898, (jfr. Recension af Oscar Platou i Tidsskr. f. Retsvidenskab 1898, P. 296 fig.). Behrend, Das Handelsrecht I, 2. *La grande Encyclopédie*, Paris 1891, XII, s. v. *compagnie* III. Thaller, Les sociétés par actions dans l'ancienne France, Annales de droit commercial 1901, P. 185 sq. (med nærmere Litteraturangivelser for franske Compagnier). Klein, Die neueren Entwicklungen in Verfassung und Recht der Aktiengesellschaften 1904. Trumpler, Geschichte der römischen Gesellschaftsformen (Berliner Beiträge z. Civilrecht hg., J. Kohler, 8) 1906. Max Epstein, Englisches Gesellschaftsrechts i Zeitschr. f. vergleichende Rechtswissenschaft 19 (1901). S. Willestone, The history of the law of business Corporations i „Select essays in the anglo-american legal history, Vol. III. S. E. Baldwin, History of the law of private Corporations in the Colonies and the States, ib.

vikling. Det gjælder for Aktieselskabet som for andre Selskabsformer i vor Ret, at mange af de Retssætninger, der ansees gjældende, ikke ere udviklede ved indenlandsk Sædvaneret, men bero paa Retsanskuelser, importerede fra de store Lande sammen med de derfra i Forretningslivet optagne Retsinstitutioner.

Til en Forstaaelse af den hos os gjældende Retstilstand er det derfor her, som ved de øvrige Selskabsformer, nødvendigt at have en Oversigt over den europæiske Retsudvikling.

b) Nutidens Aktieselskaber have sin Rod i de 17de og 18de Aarhundreders store Handelskompagnier, men det er endnu omstridt, til hvilke Retsinstituter disse Kompagnier skulle føres tilbage. Den almindelige Mening var tidligere, at Aktieselskabet var af italiensk Oprindelse; i nyere Tid er (Schmoller, Lehmann) paastaet, at den italienske Ret ingen Indflydelse har havt, at Handelskompagnierne ere af nordeuropæisk Oprindelse uddannede ved Sammenlutning af Partrederier; det turde imidlertid være, at paa Ordningen af disse Handelskompagnier har dog Retsforestillinger, hentede fra den italienske Praxis, havt sin Indflydelse.

Det er almindelig anerkjendt, at de romerske Toldforpagtningsselskaber, *societates vectigalium publicorum*², som forøvrigt ikke er indgaaende kjendte, ikke have havt nogen Betydning for den moderne Aktieret. Udgangspunktet for den nyere Udvikling kan ikke med Sikkerhed føres tilbage længere end til Midten af den senere Middelalder, særlig tiltrækker den berømte Genuas Bank sig Opmærksomhed; den blev stiftet antagelig 1407 med Organi-

² Cfr. Mitteis, Römischeres Privatrecht I, 3, IX, D. IV (1908). (Bindings system. Handb. der Deutschen Rechtswissenschaft, 1-6-1).

sation paavirket af flere ældre, lignende Anstalter (ældste Spor fra Aar 1141).

Staden Genua var bleven stærkt forgjædet, og for at blive Gjælden kvit overdrog den en Del af sine Indkomster til Kreditorerne, som Korporation, der dannede en Bank, hvorved Gjælden erklæredes betalt. Af Indtægterne blev en Del henlagt til et Reservefond, Resten fordeltes paa Kreditorerne som Aktier i 20,400 „*loca*“, „*luoghi*“, der vare indtegnede i et *Cartularium*. Aktionærerne havde ikke som saadanne Stemmeret, der var ingen Generalforsamling i moderne Forstand, men Bankens Anliggender drøftedes og bestemtes af et Udvalg af 480 Medlemmer, hvoraf hver maatte eie mindst 10 Aktier, og som valgtes dels ved Stemmeferhed, dels ved Lodtrækning. Banken bestod til 1816, da den gik under som Følge af Omvæltningerne efter den franske Revolution og de franske Krige. — Senere blev der stiftet Banker, „*montes*“ eller „*maonae*“, enten af Private ifølge Koncession eller ligefrem af Regjeringerne, paa den Maade, at der dannedes en *Mons*, som fordeltes i *loca*, der solgtes. Dette var dog ofte en Fiktion, idet Anstalten først dannedes ved de Midler, der kom ind ved Salget af *loca*.

c) Som før sagt, have de italienske Bankers Ordning imidlertid ikke havt nogen direkte Indflydelse paa Nutidens Aktieselskaber. Aktieselskabets moderne Udvikling har vistnok væsentlig sit Grundlag dels i de paa Sammenslutning af Partrederier beroende store Handelskompagnier og dels i de fra Italien hentede Forestillinger; ved en Sammensmeltning af disse forskellige Elementer³ udvikledes Aktieselskabet. Aar 1602 oktroyeredes det hollandsk-ostindiske Handelskompagni. Dette opstod ved Sammenslutning af Rederier i Provindserne Holland og Zeeland til oversøiske Fællesforetagender.

³ Jfr. særlig Schmöller cit. og Lehmann, Geschichte cit.

Rederierne i et Distrikt sloge sig sammen og dannede et Kammer, og Kammernes Repræsentanter dannede Kompagniet. Generalforsamlingen bestod af Delegerede fra de forskellige Kammere. Der fandtes imidlertid endnu ikke et fast Medlemsantal eller en fast Grundkapital, idet der hvert Aar til hver Reise udlignedes de nødvendige Udgifter efter Principet for Partrederiet; en fast Grundkapital (*fonds perpétuel*) fremtræder først i Slutningen af det 17de Aarhundrede.

England havde lignende Sammenslutninger fra omkr. Aar 1600, men i 1603 dannedes det berømte ostindiske Kompagni efter hollandsk Mønster. I Frankrig stiftedes flere lignende Kompagnier som Statsinstituter. At de ikke betragtedes som civilretslige Selskaber, fremgaar deraf, at Ordonnancen af 1673 *sur les sociétés* (eller dennes Kommentator, Jousse og andre) ikke nævnte dem. — I England havde man begyndt at danne privatretslige Selskaber. Men den rolige Udvikling blev afbrudt omtrent samtidig omkr. 1719—1720 ved J. Laws Svindlerier i Frankrig og *the South Sea Bubble* i England.

Resultatet blev i England en Lov, *the Bubble Act*, som fra 1720 af forbød under Straf ethvert Aktieselskab, som ikke var dannet ved *Charter of the crown* eller *Letters patent* fra Parliamnetet. Men den udviklede Samfærdsel krævede store Kapitalselskaber, og saadanne dannede sig ved Privatakt, men Aktionærerne blev efter common law personlig (ikke blot med Aktiens Beløb) og solidarisk ansvarlige for Selskabets Forpligtelser; og da Selskabet ikke ansaaes som Korporation, stødte det i Processer paa store formelle Vanskeligheder, som først en Lov 1825 lempede paa.

I Frankrig fremkaldte Svindelperioden ingen Lov, Regjeringen havde været medskyldig — men den Mistillid, Begivenhederne vakte, har sandsynligvis medvirket til, at der fæstede sig den Retsopfatning, at et Aktieselskab alene kunde stiftes ved *loi spéciale*. Under Revolutionen blev alle

Kompagnier kort og godt ophævede (1793) af Had til deres Privilegier, men efterat Loven 1793 var ophævet i 1795, ansaaes Stiftelse af Aktieselskaber fri, og Følgen af den ubundne Frihed umiddelbart ovenpaa den strænge Tvang var naturligvis Misbrug. Code de com. gav nu nogle faa Bestemmelser om „*Société anonyme*“, Act 22 sq., hvorved den slog denne Selskabsform — Resultatet af Udviklingen — fast som et Selskab med bestemt Kapital, hvis Medlemmer alene hæftede med sit Indskud, og bestemte, at saadant Selskab alene kunde stiftes med Regjeringens Autorisation. Bestemmelserne i Code de com. blev Udgangspunktet for Nutidens Aktieret.

I Tyskland dannedes der færre Handelskompagnier og først i Begyndelsen af det 19de Aarh. tog Dannelsen af Aktieselskaber Opsving. Retsopfatningen udviklede sig ogsaa i Tyskland derhen, at Aktieselskaber alene kunde danne sig ved et Specialprivilegium, Oktroi, og hertil bidrog maaske ogsaa den almindelige Opfatning, at en juridisk Person alene kunde dannes med Statens Samtykke, og at en Association alene kunde stævne og stævnes som saadan, naar den var anerkjendt som juridisk Person, og Aktieselskabet regnedes uden videre som juridisk Person. I de tre Hansestæder Hamburg, Bremen og Lübeck blev imidlertid Stiftelse af Aktieselskaber ved Sædvaneret fri, og dette har vel øvet sin Indflydelse paa den dansk-norske Ret („Kontraktsfrihedens System“).

I 1838 fik Preussen en Jernbaneselskabslov, der blev af Betydning for en almindelig preussisk Aktielov af 1843, hvilken igjen laa til Grund for det preussiske Udkast, som forelagdes den Kommission (Nürnbergerkonferensen), der udarbejdede en fælles Handelslov for Tyskland (antaget i de forskjellige tyske Stater i Sextiaarene). Denne krævede Autorisation, der først bortfaldt ved Aktienovellen af 1870.

Østerrig antog den oprindelige tyske Handelslov, og Autorisationssystemet er der blevet staaende som en Old-

tidslevning. Paa endel af Manglerne er dog rettet ved en Ministerialverordning 20 Septbr. 1899 (se Goldschmidt's Zeitschr. B. 49).

I Sverige stiftedes ligeledes Handelskompagnier (jfr. Hagströmer); i det 18de Aarhundrede begyndte Udviklingen at føre hen til det nuværende Aktieselskab. Ved Siden af de oktroyerede Kompagnier stiftedes imidlertid ogsaa private Selskaber, uden Oktroi eller Autorisation, men disses Existens var usikker, da man var i Tvivl om de for dem gjældende Retsregler. Først ved en For. 1848 bragtes der Rede heri; denne Forordning, der krævede kgl. Autorisation, bestod til Bolagsl. 25 Juni 1895, der ophævede Autorisationen som nødvendig for Aktieselskabet som saadant; endnu bestaar i Sverige (som i flere andre Lande) Autorisation som Nødvendighed for Selskaber, der drive visse Forretninger. (L. af 1895 er afløst ved Bolagslagen 12 Aug. 1910.)

d) I Danmark-Norge fulgte Regjeringen andre Landes Mønster ved at oktroyere Kompagnier (det ældste et ostindisk Kompagni 1616). Der er sparsomme Oplysninger om de ældste Kompagnier. I For. 16 April 1681 (hvis Forbillede var den franske Ordonnance 1673) III, § 2. heder det: „dog store octroyerede Companier, som af Kongen selv oprettes, have derved sit Forblivende“; man har, som i Frankrig, ikke regnet dem til de civilretslige Erhvervs-selskaber, uagtet de som Regel ikke bleve stiftede af Regjeringen, der alene opmuntrede til Stiftelse, konfirmerede Kompagniernes Statuter og tildelte dem Privilegier; noksaa karakteristisk for Opfatningen var For. 17 Febr. 1741 og 11 Juli 1748 om Ret for de kgl. oktroyerede Kompagnier til at føre Splitflag i Troperne. Det asiatiske Kompagnis fremskridende Udvikling er interessant at følge; vi finder Sondring mellem almindelige Medlemmer og „Hovedparticipanter“, Bestemmelse om Generalforsamlingens Competence til at fastsætte Dividende, vælge Direktion etc., Medlem-

mernes Stemmeret pr. Aktie bestemt efter en reducerende Maalestok med stigende Antal Aktier; i Konventionen af 1778 er man naaet frem til Forstaaelsen af, at ogsaa i et saadant Selskab har ethvert Medlem Ret til at faa kasseret Generalforsamlingsbeslutning, der gaar udenfor Organets Kompetence.

Det vestindiske Kompagni, stiftet 1671, har ogsaa Bestemmelser af Interesse; i en nyere Konvention af 1733 er udtrykkelig sagt, at der ikke kan afkræves nogen Aktionær yderligere Indskud, det er forbudt Selskabet at indkjøbe sine egne Aktier, og der var sondret mellem „Hovedparticipanter“ og Participanter.

Hvad der udkrævedes til at blive „Hovedparticipant“ (Valg, Besiddelse af vist Antal Aktier?) er ikke sagt, men deres Funktion er tilnærmelsesvis den samme som den, der i Nutiden er tillagt vore Repræsentantskaber; de dannede nemlig delsvis en engere Generalforsamling, til hvem af Bekvemmelighedshensyn en Del af den Myndighed var henlagt, som begrebsmæssig vilde tilkommet Generalforsamlingen⁴, delvis dannede de et Kontrolorgan, og tildels finder man henlagt til dem Myndighed til at fatte Beslutning i vigtigere Sager, som begrebsmæssig vilde henligget under Direktionen.

Ved Siden af Kompagnierne finder man imidlertid ogsaa rent privatretslige Selskaber. Exempelvis kan nævnes

⁴ I Tyskland har i denne Henseende Udviklingen gaaet en anden Vei. Vort Repræsentantskab er en direkte i Væsen uforandret Descendent af „Hovedparticipanterne“, men i Tyskland er dette engere Udvalg ved en Række Forandringer bleven omskabt til Ukjendelighed; den engere Generalforsamling er forsvundet og man har i Stedet faaet et konstant i al Fald jævnt virkende, i Formen kontrollerende, i Virkeligheden over Bestyrelsen raadende — kort sagt et ukontrolleret administrerende — Organ, „Aufsichtsrath“; cfr. Passow, Die Entstehung des Aufsichtsraths, i Goldschmidt's Zeitschr. f. Handelsrecht 64 (1909).

et Par Selskaber i Throndhjem 1755, 1758⁵, hvor man finder en Direktion og en Meddirektion med kontrollerende Myndighed samt „Hovedparticipanter“ (Participanter, der vare Eiere af et vist Antal Aktier); der fandtes en Aktiebog. Rene Aktieselskaber i Nutidens Forstand har det ikke været, thi Aktionærene vare forpligtede til Tilskud til Driften, og det ser ud som om de overfor Trediemand skulde være ansvarlige pro rata — Selskabsformen var endnu ikke udskilt fra Partrederiet (jfr. Bergværksselskaber). I „Aftenposten“ 16 Januar 1904 oplyser en Indsender, at han er i Besiddelse af Aktiebrevne paa 10 Aktier à 100 Rigsdaler dansk Courant i det norske Søe-Assurance-Selskab i Christiania, udstedte 1 Marts 1811, underskrevne af tre Mand som Selskabets Direktion; jeg kjender ikke til dette Selskabs videre Skjæbne.

Samtidens Forfattere beskæftigede sig ikke med disse Associationsformer; men Udviklingen sees at have været den, at Stiftelse af saadanne Selskaber ansaaes fri, naar man ei begjærede særlige Forrettigheder, hvilket vel hang sammen med, at man hos os ikke krævede Statens Autorisation til Stiftelse af juridiske Personer (eller lignende Retsinstitutioner)⁶. Medens man i Udlandet ansaa Autorisationen som en Betingelse for, at Selskabet kunde komme til retslig Existens, opfattede man den i Danmark og Norge alene som en Betingelse for at erholde særlige Forrettigheder, Skattefrihed, Toldfrihed, Frihed for stemplet Papir, Monopol, og da denne Selskabsform endelig blev Gjenstand for Videnskabens Opmærksomhed og Bearbejdelse, forefandt man denne gennem Sædvaneretten udviklede Lære som

⁵ Jfr. Aktielovkom. Betænkning 1883, P. 8.

⁶ Efter vor Ret kan saaledes en Privatpersen oprette en Stiftelse *inter vivos* eller ved Testament, uden at Statens Samtykke tiltrænges; jfr. Oscar Platou, Arveret § 14 No. 6.

afsluttet og som ubestridt⁷. At de hanseatiske Stæders (Hamburgs, Bremens og Lübecks) Sædvaneret her har havt Indflydelse, er, som nævnt, vel sandsynligt.

e) I Frankrig havde Code de commerce erklæret, at til Stiftelse af Aktieselskaber krævedes Statens Autorisation. Dette Bud omgik man paa den Maade, at man stiftede Kommanditselskaber paa Aktier (hvis Stiftelse var fri), hvilke ikke vare andet end forklædte Aktieselskaber, idet det ansvarlige Medlem alene var en Straamand. Regjeringen søgte i 1838 at tøile Misbrugen ved et Forslag til Lov om Kommanditselskaber paa Aktier, men det blev forkastet, og først efter en ny Svindelperiode i Femtiaarene lykkedes det at drive igjennem en Lov af 1856 om saadanne Selskaber; denne krævede ikke Autorisation for disse Selskaber, men opstillede visse strænge Normer (Normativsystemet) for at hindre Misbrug. Men Normerne viste sig saa strænge, at de næsten umuliggjorde Stiftelse af nye Selskaber. Loven var forsaavidt forfeilet, men den havde sin Betydning ved at lede den franske Lovgivning i et nyt Spor, da der blev Spørgsmaal om en ny Aktielov; for Aktieselskaber havde det nemlig vedblivende sit Forblivende ved *Code de commerce*. Imidlertid maatte man umiddelbart efter skride til Reform af Aktieloven. Som Følge af indgaaet Handelstraktat med England, og af en L. 30 Mai 1857 om fremmede Selskaber, stiftede i Udlandet, fik den franske Forretningsverden en strid Konkurrance med engelsk Kapital, og dette gav Stødet til, at der udkom en Lov om Aktieselskaber 1863, som tog L. 1856 til Mønster, men som i Mangt og Meget lempede paa den; den fandtes

⁷ Bang i Jur. Tidsskr. XVI—1, P. 55 sq. (1829). Ørsted, Haandbog V—418 sq. (1831). — Den danske Aktieret er behandlet af Aagesen, Bidrag til Loven om Interessentskab i Ugeskrift f. Retsvæsen 1877, og af C. Torp, Den danske Obligationsrets specielle Del, anden Afdeling, Interessentskab, 1887. 2 udg. 1893, 3 udg. 1904.

dog for stræng, og den blev erstattet af Loi sur les sociétés 24 Juli 1867, som ophævede L. 1856 og 1863, og som er den gjældende Lov om Kapitalselskaber i Frankrig. Denne Lov af 1867 er bleven paavirket af den engelske Lovgivning, idet den ved Siden af det franske „Normativsystem“ har optaget Bestemmelser hvilende paa det engelske „Publicitetssystem“. Tillægsl. 1 Aug. 1893, 9 Juli 1902, 16 Novbr. 1903. Da Lovgivningen ikke viste sig betryggende og det af en Lovkommission i Nittiaarene fremlagte Forslag ikke førte til en ny Lov, blev der i Finantsloven 31 Januar 1907 § 3 indtaget Bestemmelser om de Oplysninger, som Selskaberne skulde give til Stiftelse eller Indførelse paa Børslisten. De nyere Loves Offentliggørelsesprincip — („Prospekt“) er her bragt til Anvendelse. For sømmelse straffes med Bøder fra 10,000—20,000 frcs.⁸

I England stod man, som nævnt, endnu i 1825 paa det Standpunkt, at der ikke kunde stiftes Aktieselskaber med begrændset Ansvar for Medlemmerne uden ved Charter eller Letters Patent, og L. 1825 lempede ikke herpaa, idet den alene gav videre Adgang til at optræde som Korporation. Det begrændsede Ansvar tillodes heller ikke i en Lov af 1844, som forøvrigt er en af de mærkeligere Love i Aktieselskabets Udviklingshistorie, idet den indførte Offentliggørelse gennem Registrering (Publicitetsprincippet) som den Legalakt, hvorved et stort Kapitalselskab kunde erhverve Korporationsret. Det begrændsede Ansvar anerkjendtes for privat stiftede Selskaber først ved en Lov af 1855, der erstattedes ved en Lov af 1856, som er af blivende Betydning, da denne først af alle Aktie-Love opstillede den Sætning, at et privat Selskab kan stiftes som Aktieselskab med begrændset Ansvar for Medlemmerne uden Autorisation,

⁸ Jfr. Scharling, Samfundsproduktionen II, P. 170. M. Sauvagnac, Die Bekanntmachungen der französischen Handelsgesellschaften. Heidelberg 1907. Diss.

men under Iagttagelse af visse Regler, specielt Offentliggjørelse; som nys nævnt, øvede den sin Indflydelse paa den franske Lovgivning, og som tidligere sagt, gik den tyske Lov 1870 over til et blandet Normativ- og Offentliggjørelses-system. — Loven af 1856 med Tillægslove blev erstattet ved *The companies act* af 1862 (25, 26 V. c. 89), der havde sit Forbillede i et Statut for New-York af 1811, suppleret først ved *Companies act* 1867 (30, 31 V. c. 131), og i Aarenes Løb foruden flere Smaalove, ved *Directors liability act* 1890 og ved *Companies act* 1900⁹, der giver nye Forskrifter om Stiftelsen efter Mønster af den tyske Aktielovgivning og videre bl. A. foreskriver indgaaende Revision (audit) af autoriserede Revisorer, der er uafhængige af Direktionen (chartered accountants), en Forholdsregel, hvorfor der ogsaa har hævet sig Stemmer andetsteds¹⁰. Derefter kom en L. 28 Aug. 1907 (7 Edw. VII, c. 50), der bl. A. skjærper Stifternes Oplysningspligt og foretager en Mængde Forandringer i de ældre Love, samt i Sect. 35 paabyder Registreringspligt samt Pligt til Offentliggjørelse af Regnskaber for udenlandske Selskaber¹¹.

Endnu i Begyndelsen af 1908 kom der en liden Fliklov, men under 21 Decbr. 1908 udkom en Codifikationsact, 8 Edw. 7, c. 69, der ophævede samtlige — i Alt 18 — eksisterende *Companies acts*, samt foretog Forandringer i 10 andre Love, der i Forbigaaende havde givet enkelte Forskrifter vedkommende Aktieselskaber; det væsentlige i de

⁹ Cfr. Crusemann, *Das engl. Gesellschaftsgesetz 1900*. Goldschmidts *Zeitschr. f. Handelsrecht* 50, P. 528 sq. Schirrmeyer, *Die englische Aktiennovelle 1900*, Berlin 1901.

¹⁰ Steinitz, *Ökonomische Theorie der Aktiengesellschaft* 1908, P. 182 sq. Dansk Udkast til Aktielov 1910, P. 61.

¹¹ *Tidsskr. f. Retsv.* 1909—259, Crusemann i Goldschmidt, *Zeitschr. f. Handelsrecht*, B. 64, P. 351, Borchardts *Handelsgesetze*, 3 Aufl. Lief. 130.

ældre Love er gaaet over i den nu gjældende Companies consolidation act 1908.

Belgien fik en Selskabslov 1873, der røber Paavirkning af den franske og den engelske Ret, samt af den tyske Lov, — Tillægsl. 26 Decbr. 1881 og særlig L. 26 Mai 1886. Ungarns HL. 1875 røber Paavirkning af tysk og belgisk Ret. Schweiz' Gesetz über d. Obligationenrecht 1881 er i sine Bestemmelser om Aktieselskabet væsentlig paa- virket af tysk Lov. Italiens HL. 1882 sees i heromhand- lede Henseende paa- virket, foruden af sin ældre Ret, ogsaa af de nyere udenlandske — tysk, belgisk — Love.

Den næste Lov af Betydning er den tyske Aktielov af 1884, som er et betydeligt Arbeide (det er ikke i Prin- cipet forandret ved den i 1897 foretagne Revision af den tyske Handelslov). Den har lagt særeget Arbeide paa gjen- nem en Kombination af Normativ- og Publicitetssystemet at lægge Hindringer i Veien for de Misbrug, som erfarings- mæssig fandt Sted; ligesaa har den mere indgaaende be- handlet Spørgsmaalene om Aktionærers Stilling til Selska- bet, dets Bestyrelse og Generalforsamling, om Selskabers Fusion etc.¹². Den har øvet væsentlig Indflydelse paa den

¹² Den blev, da den udkom, mødt med megen Uvillie af Forretnings- verdenen, som paastod, at den gjorde Stiftelse af Aktieselskaber umulig, og som steilede over de strænge Straffe, den fastsatte for Svindel og Bedragerier ved Aktieselskaber, der paa Grund af Huller i den alm. Straffelov havde gaaet straflost for sig. Efterat Bevægelsen havde lagt sig, begyndte man imidlertid at stifte Aktieselskaber som før, det viste sig, at Loven ikke forhindrede ærlig Stiftelse af Selskaber, men var generende for Svindlere. „Das Lob, dass d. Gesetz sich im Ganzen bewährt hat, ist ihm nicht zu versagen“ (Lehmann, Aktiengesellschaften I, P. 81). Hecht, Gutachten i Verhandl. d. 22. deutschen Juristentages I, 135, 137 og fl. St. Levy, sammesteds P. 201, 203 sq., der dog udtaler sig mere reserveret. Han kræver saaledes endnu stræn- gere Bestemmelser i flere Retninger. Jfr. videre Verh. des 23. deutschen Juristentages II, P. 287. I den senere Tid har der været

svenske Lov ^{28/6} 1895, og har havt megen Betydning for det norske Udk. til Aktielov 1894, som imidlertid paa mange Punkter har stillet sig mere selvstændigt, idet det har søgt saameget som muligt at knytte sine Forskrifter til den bestaaende Praxis. Hvad Stiftelse af Aktieselskaber angaar, havde man forøvrigt ingen god Praxis i Norge at falde tilbage paa, og Udk. har her søgt at gjøre sig tilgode de forskjellige Tanker, der ere komne frem i forskjellige europæiske Love. — I 1901 er der fremlagt et dansk Udkast til Aktielov, hvori der (som det heder i „Motiverne“) „navnlige er taget Hensyn til det norske Udkast“; paa Grundlag af Udk. 1901 har en ny Komité i 1910 fremlagt et nyt Udkast (beroende paa de samme Principer).

Det vil af ovenstaaende Oversigt sees, hvorledes den nuværende Selskabsform, Aktieselskabet, er opstaaet som Resultatet af en i Aarhundreder varende Udviklingsproces, hvorunder de forskjellige enkelte Landes Retsforestillinger, Praxis og Love gjensidig have paavirket hinanden. Men uanseet, at der herigjennem er opstaaet Enhed i Principerne, er der endnu i Enkelthederne saa mange Uligheder mellem de forskjellige Landes Love, at vi ikke kan tage noget enkelt Lands Ordning frem og opstille den som typisk i alle de væsentligere Punkter. Delvis ville nationale eller lokalt virkende Eiendommeligheder have givet den enkelte Lov sit Særpræg, men det kan paa den anden Side ikke nægtes, at det delvis viser sig at hvile et vist Tilfældighedens Præg over Lovgivningsvirksomheden paa dette Feldt, hvilket tildels kan have sin Grund i, at snæversynte, personlige Interesser kan have gjort sig gjældende i Nationalforsamlingerne og have fremtvunget Bestemmelser,

—
fremosat mange Forslag særlig sigtende til at modarbejde Manglerne ved „Aufsichtsrath“, se f. Ex. Steinitz, *Ökonomische Theorie der Aktiengesellschaft* 1908, Cap. IV og V og den der anførte Litteratur.

som uinteresserede Sagkyndige ikke kan bifalde¹³; undertiden kan det være selvgod Ukyndighed, som har gjort sig bred. Enkelte Love, som den tyske Lov 1884, er i teknisk Henseende et overmaade dygtigt Arbeide, medens der om de engelske Love er det modsatte at sige, hvortil kommer, at Hovedloven 1862 havde taget sit Udgangspunkt fra en amerikansk Lov fra et Tidspunkt, da den moderne Opfatning af Aktievæsenet var i sin Barndom; Resultatet blev, at den engelske Lov fra at være en af Europas strammeste i kort Tid gik over til at blive en af de slappeste ved den kritikløse Maade, hvorpaa den anvendte et rigtigt Princip, hvori netop Nutidens mest fremskredne Lovarbeider søger Hjælp mod Svindelen (Publicitetsprincippet); at man har kunnet hjælpe sig med en saa ufuldkommen Lovgivning, hvorved Aktieselskabet faktisk slippes løs paa Samfundet, uden at Loven havde gjort tilstrækkeligt for at sikre, at der virkelig foreligger den Kapital, der skal være Aktieselskabets Kreditbasis, har sin Grund i særegne Forhold, som ikke ved Lov kan fremtvinges andetsteds; det har sin Grund deri, at den solide Del af Forretningsverdenen selv slog sig sammen og paa Børserne foretager en Undersøgelse af de Selskaber, som søge sine Papirer indtagne paa Børsens Kursliste m. v.¹⁴. Nu behøver naturligvis ikke ethvert Aktieselskab at søge sine Aktier optagne paa Børsens Liste, men alle større Selskaber, alle, som

¹³ Naar Dicey, *Relation between law and public opinion in England* (1901), P. 10 siger: — „in England the legislation enacted by Parliament constantly bears traces of the compromise arrived at between enlightenment and prejudice“, er dertil at bemærke, at denne Udtalelse ogsaa rammer andetsteds.

¹⁴ Se nærmere Aktielovkom. Betænkning 1883, P. 19—20. Struck, *Die Effentivbörse in staats- und socialwissenschaftlichen Forschungen* hg. v. Schmoller, B. III, H. 3, 1881. — Den tyske Forretningsverden har efterlignet den engelske; se Hecht, *Gutachten i Verhandl. des 22. deutschen Juristentages I*, P. 13 o. flg.

søger en videre Kredit for at faa sine Aktier ud, ere nødte dertil, og Børsens Betingelser for Admission stillede i Virkeligheden den engelske Aktiepraxis i en anden Stilling, end man skulde tro ved blot at læse Loven, og nærmede den faktisk adskillig til Kontinentets Praxis og Opfatning. De engelske Aktienoveller specielt 1900, 1907 har netop givet Bestemmelser i skjærpende Retning og Skridt for Skridt nærmet den engelske Rets System til det kontinentale strengere System.

I det Øieblik Retsordenen tillader Borgerne at træde sammen i et Selskab, for hvis Forpligtelser de ikke skulle hæfte personlig, men alene med en bestemt Kapital, samlet ved deres Indskud, bliver det dens Opgave i den almindelige Kredits (og Morals¹⁵) Interesse at ordne denne Selskabsform saaledes, at der bliver Sikkerhed for, at Selskabsformen ikke blot benyttes til at spekulere paa Kreditorernes Risiko, specielt at Selskabet skaffer tilveie den Kapital, som det holder ud for Trediemand som Satisfaktionsobjekt, og som eneste Satisfaktionsobjekt¹⁶. Selskabslovenes Øie-

¹⁵ En østerrigsk Forfatter, Fr. Klein, Die neueren Entwicklungen in Verfassung u. Recht der Aktiengesellschaft, bemærker P. 19, at den tyske Aktielov vistnok paalægger Aktieselskabet en tung Rustning; men desuagtet synes den at have truffet den rette Form og — hvad der er ualmindelig betegnende — den maa antages at have bragt det, hvorefter den sociale Samvittighed længtede; thi dens Forskrifter have fundet Anklang og er bragt ind i andre Landes Ret, Ungarn, Schweiz, England, de franske Lovforslag af 1893 og 1903; hertil kan ogsaa føies den norske Lov og det derpaa byggede danske Udkast, — som rigtignok begge have væsentlig neddæmpet den tyske Lovs Krav.

¹⁶ Forholdet kompliceres derved, at udenfor Sverige har overalt den Ordning været tilladt, at ikke den hele nominelle Kapital strax skaffes tilveie, idet Selskabet tillades at optræde, efterat blot en Del er indbetalt paa hver Aktie; der maa saaledes sørges saavidt muligt for, at den resterende Del virkelig kan blive inddrevet.

med er at sikre Kapitalen, at sikre den mod retsstridig Anvendelse fra Bestyrelsens Side (ligesom at sikre Medlemmerne mod Overgreb af Selskabets Organer), og — ikke mindst — at sikre Kapitalen mod retsstridige Indgreb fra Selskabsmedlemmernes egen Side. Medens Medlemmerne af det navngivne HS. kunne sætte ind i og tage ud af Fællesmassen, hvad de ville (blive enige om), fordi de er personlig og solidarisk ansvarlige for Fællesgjælden og ikke har holdt nogen bestemt Kapital ud for Trediemand, kan ikke engang samtlige Medlemmer i et Aktieselskab enstemmig tage paa nogensomhelst Maade noget ud af den offentliggjorte Aktiekapital uden derved at begaa et Retsbrud; de kan ikke reise Kredit paa bestemt angiven Aktiekapital for derefter at fordele en Del af den mellem sig, saa Kreditorerne ikke finde det tilsagte Satisfaktionsobjekt; (de kan efter Nutidens Aktielove gjøre det under Iagttagelse af særegne Former, der tilsigte at sikre, at Kreditorerne først faa Sit). Og ligesom de ikke kan gjøre det direkte, kan de heller ikke gjøre det ad Omveie ved at beregne sig større Dividende end optjent, eller ved at opføre i Aarsregnskabet som tilstedeværende den oprindelige Kapital, uagtet denne er formindsket, f. Ex. ved Slid paa Selskabets Eiendom, Skib, Maskiner etc., thi saadan Dividende vilde tages ud af Kapitalen, og denne kan de ikke røre. Aktionærerne kan miste Kapitalen ved Tab i Forretningen, og Kreditorerne faar da Intet, saasnart alle Medlemmer have indbetalt sine kontraktmæssige Indskud, men selv kan Medlemmerne ikke egenmægtig paa nogensomhelst Maade angribe Kapitalen, ei heller lade den forsvinde ved at lade den gaa ind i andet Selskab.

f) De i foregaaende Litera nævnte Sætninger ere simple og selvsagte, som uundgaaelige logiske Konsekventser af det givne Udgangspunkt, men hos os har de delvis været overseede, og først L. 17 Mai 1890 om Firmaregistre har bragt en vis Orden tilveie i Juristers Forestillinger herom.

Det er ovenfor i Ltr. *d*) nævnt, at den dansk-norske Udvikling gik sin egen Vei, vistnok under Paavirkning af de tre store Hansestæders Sædvaneret; man kunde frit danne Selskaber, hvis Medlemmer hæftede alene med sit Indskud — anonyme, unavngivne uansvarlige, Selskaber — det saakaldte „Kontraktsfrihedens“ System. Dette Stikord førte til Misforstaaelser; man forstod ikke, at derved blot skulde betegnes, at man ikke var bunden af særegne Normativbestemmelser eller specielt af en Autorisation fra det Offentliges Side, og man troede, for ramme Alvor, at man havde fuld Frihed til i Selskabskontrakten at indtage hvilkesomhelst Bestemmelser, selv om de stred mod den valgte Selskabskontrakts Natur, og Loven om Firmaregistret 3 Juni 1874 bidrog endog til Forvirringen, idet man ikke opfattede den rigtig saa, at lovlige Dispositioner for at kunne paaberaabes ligeoverfor godtroende Trediemand, maatte være registrerede, men saa, at enhver Disposition blev bindende ligeoverfor Trediemand, naar den blot var registreret. Det vilde været en ideal Lovgivning for Skøiere.

Den selvsagte Forudsætning, at Dispositionen efter almindelige Retsregler ikke maatte træde Trediemands Ret for nær, oversaa man fuldstændig. Og man finder i Firmaregistret fra 1875 og flg. Aar indtaget Anmeldelser, som vidne om den vildeste Forvirring i de elementæreste Retsbegreber. Man saa smaa Forretninger anmeldt som anonyme Selskaber („uden Kapital“ — undertiden „uden Statuter“), man saa en Mand anmelde sin Forretning som uansvarligt Selskab med hans umyndige Børn som Aktieeiere (foruden ham selv) og man saa Enkeltmand forsøge ved Anmeldelse at udsondre sin Forretning som særegen Formuesmasse, for hvilken han personlig intet Ansvar vilde have; (om disse Experimenter se ovenfor I, P. 3, 25 N.) ¹⁷.

¹⁷ Jfr. mine Bemærkninger i Retst. 1884, P. 73–74, 278–279. Endvidere forekommer der nu og da rent kriminelle Tilfælde, rent

Foruden disse spredte Tilfælde har vi desuden en samlet Gruppe, hvor man har forsøgt en lovstridig Kombination af ansvarligt og uansvarligt Selskab. For at undgaa Sølovens Forbud mod, at Udlænding er Partreder i Skib, og for undgaa det store personlige Ansvar, som engelsk Lov paavælter Eier af Skib, der dømmes skyldig i Paa-seiling¹⁸, have i de senere Aar norske Rederier jævnlig anmeldt sig som Aktieselskaber til Handelsregistret. Men de have ikke villet tage Konsekvensen af sin Anmeldelse¹⁹; i Partrederiet har hver Reder været vant til i Henhold til Søl. § 19, II at erholde den paa hans Part faldende Andel i Reisens Overskud udbetalt, saasnart det kom ind. Og herover havde Kreditorerne ikke Ret til at klage; han er jo personlig ansvarlig, og der foreligger ingen Fællesmasse, der er holdt ud for Kreditorerne som Satisfaktionsobjekt; hvad der af indkommet Overskud har overskredet almindelig Rente, har man betragtet som Amortisation af den i Parten lagte Kapital; naar Fartøiet var slidt ud, havde det (i gode Tider) forlængst tjent sig op, saa hver Partreder, om han havde lagt Overskudet tilside, havde Penge til at købe en ny Part. Men Alt dette vilde man holde paa med ogsaa i de Selskaber, som man havde anmeldt som Aktieselskaber; paa den ene Side vilde man optræde, som om man var Partreder med det personlige Ansvar, dele Overskud, naar det i Aarets Løb kom ind, og ikke i Aarsregnskabet amortisere Kjøbesummen for det indkjøbte Skib (afskrive for Slid), det vilde hver enkelt Partreder gjøre efter sin Bekvemmelighed med sin Part, — men paa den anden Side

ud løgnagtige Anmeldelser, f. Ex. om Kapital, som i Virkeligheden ikke er tegnet og hvorpaa Intet er indbetalt (se saaledes „Verdens Gang“ 11 Mai 1909).

¹⁸ Jfr. Oscar Platou, Søren, P. 69 Noten.

¹⁹ Her tales ikke om de store Skibsaktieselskaber med flere Skibe, disse drives vistnok jævnlig korrekt, det er ved Etskibsrederierne, at Misbrugen finder Sted.

vilde man paaberaabe sig ligeoverfor Trediemand, der ikke havde Søpant, at man var Aktieselskab, og henvise ham til Exekution i Fartøiet, uden Anelse om, at man ved at anmelde en Aktiekapital af en given Størrelse havde forbundet sig til, ikke at opbruge denne ved at uddele en Dividende, der i Virkeligheden indeholdt Dele af selve Kapitalen. Det er for Enhver, som har det ringeste Skjøn paa disse Ting, aabenbart, at en saadan Kombination absolut ikke kan ske; men den voldsomme Modstand, som Aktielovudkastet mødte i Thinget, viste sig tildels at bunde i denne forrykte Konfusion; og det viste sig endog Antydning til, at man vilde have en Ordning af Aktievæsenet, baseret paa de tilvante Forhold ved Etskibsselskaber og deres Stiftelse, ikke alene for alle Skibsaktieselskaber men for alle Aktieselskaber. Det er aabenbart, at det vilde være bedre, ikke at have nogen skreven Lov, kyndige Dommere vilde da ved strikt Anvendelse af almindelige Retsregler kunne hæmme en Del af de værste Misbrug, — end at have en Lov, der legaliserer, hvad der andetsteds regnes som grove Misbrug, endog som Forbrydelser, der medfører stræng Straf²⁰. En Ordning af Aktieselskabet med Forbilde i en saadan Bastard, som vore Etskibsaktieselskaber, vilde stride mod den offentlige Moral (se ovenfor Note 15).

I disse forvirrede Forestillinger vil nu Aktieloven bringe Rede.

g) Ved Res. 8 Jan. 1881 nedsatte den norske Regjering en Kommission²¹ til at udarbejde Udk. til Lov om Kontrol med Forsikringsselskaber, hvorhos der blev paalagt Kommissionen at afgive Betænkning om, hvorvidt og i

²⁰ Om Misbrug ved Stiftelse af Skibsaktieselskaber i Norge se „Farmand“ 1906 No. 21, 22, 24.

²¹ Kommissionens Medlemmer var Høiesteretsadvokat Emil Stang, Formand, Byretsassessor Dr. Oscar Platou, Dr. A. S. Guldberg, Konsul Møller og Dispatcheur Winge.

hvilken Udstrækning der burde søges tilveiebragt Bestemmelser ang. Aktieselskabers Retsforhold i Almindelighed. I Mai 1883 afgav Kommissionen en Betænkning, hvori der gaves en Oversigt over Aktieselskabernes historiske Udvikling i Norge og en Sammenligning mellem de nyere Aktieloves Ordning og vor Ret (hvorum Prof. Pappenheim i en Anmeldelse af denne Betænkning i Goldschmidt's Zeitschrift f. Handelsrecht, B. , bemærker, at den viser „ein trostloses Öde“; L. 17 Mai 1890 rettede forøvrigt lidt paa Manglerne). Betænkningen sluttede med en stærk Udhæven af de skadelige Følger af den bestaaende Mangel paa Ordning og anbefalte, at der snarest maatte blive udarbejdet Udkast til Lov om Aktieselskaber og om Kontrol med Forsikringssselskaber. Ved kgl. Res. 22 Decbr. 1883 blev det bestemt, at Kommissionen skulde afgive begrundet Forslag til Lov om uansvarlige Erhvervselskaber, indeholdende de fornødne Særregler om Kontrol med Forsikringssselskaber. I 1885 fremlagde Assessor Platou for Kommissionen et Udkast (med Motiver) til Lov om Aktieselskaber, Kommandit-selskaber paa Aktier, om Selskaber bestaaende af mange Medlemmer med et personligt Ansvar, men indad delvis organiserede som Aktieselskaber²² samt Forbrugs- og lign. Foreninger med vextende Kapital.

Efterat dette var gennemgaaet af Kommissionen, fremlagde Assessor Platou i 1888 et fornyet Udkast med Motiver, hvilket paany blev gennemgaaet af Kommissionen. Først i 1894 kunde Kommissionen fremlægge endeligt Udkast til Lov om Aktieselskaber med Motiver²³.

²² Denne Selskabsform var dengang ganske praktisk, da bl. A. mange af Oplandets Brænderier var dannet paa denne Maade. Som Følge af en senere Toldpolitik har de maattet opløse sig, og denne Form har nu liden praktisk Betydning.

²³ Arbejdet havde lidt mange Udsættelser, fordi to af Kommissionens Medlemmer ogsaa var Medlemmer af den samtidig arbejdende Selovskommission, og det ene af disse desuden ligesom Kommissionens oprindelige Formand var Storthingsrepræsentanter.

Da Kommissionens oprindelige Formand, E. Stang, var traadt ud af Kommissionen og et Medlem, Møller, var død, indtraadte Platou som Formand og som nye Medlemmer Direktør M. S. Hansson og Advokat C. M. Hansen.

Efter at have afgivet Forslaget om Aktieselskaber m. v., blev Kommissionen forstærket med to Medlemmer, Direktør Th. Fearnley og Direktør Anton Poulssen, og den gennemgik et Par Gange et af Professor Platou udarbejdet Udkast til Lov om Kontrol med Forsikringsselskaber. Dens endelige Forslag med Motiver af Prof. Platou blev afgivet i Slutningen af 1895²⁴.

Da Kommissionen var opløst, anmodede Justits-Departementet nuv. Høiesteretsassessor E. H. Bull om at bearbejde de øvrige i de foreløbige Udkast behandlede Selskabsformer i Tilslutning til de i det endelige Forslag af 1894 opstillede Regler, og i Febr. 1898 anmodede det Professor Platou, Advokat C. M. Hansen og Bankdirektør I. Andersen Aars om sammen med E. H. Bull at gennemgaa dennes Ud-

²⁴ Aktielovforslaget af 1894 blev af Prof. Pappenheim anmeldt i Goldschmidt's Zeitschrift f. Handelsrecht, B. 43 og betegnet som „trefflich gelungen“, og saavel dette Forslag med Motiver som Forslaget til L. om Kontrol med Forsikringsselskaber med Motiver blev oversat af Dr. Riesenfeld i Zeitschrift f. Versicherungs-Recht u. Wissenschaft, hg. v. Baumgarten, 1896 og 1897, (jfr. B. I § 21, Note 1). Riesenfeld giver som Indledning en indgaaende Oversigt over Aktielovgivningerne og Lovene om Kontrol med Forsikringsselskaber i de forskjellige Lande i Slutn. af det 19 Aarh. Begge Forslag er anmeldte af Oertmann i Archiv f. bürgerl. Recht, 14—387, jfr. B. I § 21, Note 1. Aktielovkommissionens Forslag er videre lagt til Grund for den danske Lovkommissions Forslag til Lov over Aktieselskaber af 1900 og 1910. Udtalelserne hos de kyndige Kritikere over Aktieforslaget staar i den stærkeste Modsetning til den Dom. Forslagets Angribere i Thinget fældede over det. — En kort Udsigt over Forslagene er videre givet i Annales de droit commercial, V. IX—228, XII—471.

kast. Komitéen afgav sit Forslag i Juni 1898. Justits-Departementet udskilte Forslagets Kapitel om Selskaber med personligt Ansvar, men forelagde Prop. (Oth. No. 28 1900—1) til L. om Aktieselskaber, Kommanditselskaber paa Aktier og Foreninger med vekslede Kapital. Storth.s Justitskomité fremlagde Indst. O. IV 1902—3. I Thinget mødtes det imidlertid nu af en ligesaa ihærdig som ukyndig Modstand²⁵, ledet af Redere, og Forslaget faldt. Lovens Forskrifter stemte ikke med, hvad de troede kunde passe for et Aktieselskab, og i deres behagelige Forestillinger om, hvad man kunde tillade sig til egen Bekvemmelighed uden Hensyn til Kreditorerne, ruskede Forslaget op paa en høist ubehagelig Maade; og man forsikrede høit og dyrt, at den Offentlighed, som Forslaget paabød for Stiftelse af Aktieselskaber, aldeles ikke taaltes ved Stiftelse af Skibsaktieselskaber, den maatte ske i dyb Hemmelighed, forat Konkurrenter ikke skulde faa Rede paa Spekulationen²⁶, — det var den gamle Erfaring, at man modsatte sig Loven, fordi den ikke tillod Folk at følge sine gamle Uvaner.

Regjeringen fremlagde nyt Forslag i 1904 (Oth. Prp. No. 9, 1904), hvor Afsnittet om Forbrugsforeninger var sløifet, fordi det havde vakt Fortørnelse, at man vilde ved Lov gribe ind i Ordningen af disse for Ukyndige meget simple, for Kyndige temmelig komplicerede Forhold. Endvidere foresloges der Undtagelsesbestemmelser for Skibsaktieselskaber. Forslaget blev behandlet af Justitskomitéen, som foreslog enkelte Ændringer (Indst. O. V, 1904—5), men Storth. oversendte Sagen til Regjeringen. Denne fremlagde

²⁵ Som Vidnesbyrd om Angribernes Niveau kan bl. A. nævnes, at der til Justitskomitéen indkom Forslag om at stryge den §, der nu er Lovens § 37,2, og at i Lagthinget en Mand „ikke vidste enten han skulde le eller græde over L. § 21“.

²⁶ Det er da mærkeligt, at ikke nogen Aktielov i Verden har særegne Regler om Stiftelse af Skibsaktieselskaber.

nyt Forslag 1910 (Oth. Prp. No. 5, 1910), hvori der var foretaget nye Ændringer, og Justitskomitéen (Indst. O. No. III—1910) foretog igjen en Del Ændringer (hvoraf flere var Rettelser af Feil under tidligere Behandlinger). Denne Gang slap Forslaget igjennem og Loven blev sanktioneret 19 Juli 1910.

Det skal oplyses, at Aktielovkommissionen intet Ansvar har for de Forandringer, delvis temmelig unødige, delvis rene Feil, der er foretagne Gang efter Gang af Departement og Komitéer. Den sagkyndige Kommission er ikke bleven raadspurgt; og dette kan mærkes paa mange af Forandringerne.

Ifølge L. § 2, b, kommer Loven ikke til Anvendelse paa Aktieselskab eller Kommanditaktieselskab, hvis Forretning udelukkende gaar ud paa at drive Skibsfart eller saadan i Forbindelse med Expedition²⁷.

Endvidere kommer Loven efter § 2, a, ikke til Anvendelse paa Norges Bank og efter § 2, Slutningen, heller ikke paa Aktieselskaber, hvis Forretning udelukkende gaar ud paa Jernveisdrift²⁸ og i hvilke Staten er økonomisk interesseret,

²⁷ Det var vistnok især de i Etskibs-Aktieselskaber Interesserede, der var forbitrede over Lovens regulerende Indgreb. I de senere Tider har man begyndt at gaa fra Etskibs-Selskaberne og at stifte Aktieselskaber med flere Skibe, saa de Interesser, der i en Aarrække har stoppet Indførelsen af den i høi Grad paakrævede Aktielov, ikke længere er saa stærke. De store Skibsaktieselskaber maa selvfølgelig drives efter almindelige Aktieretsprinciper, og disse Selskaber er ikke tjente med at sættes i en ringere Stilling derved, at Lovens almindelige Bestemmelser, givne for at forhindre Misbrug ved deres Stiftelse og Drift, ikke bliver anvendelige paa dem. Der skal udarbeides en Lov om Skibsaktieselskaber, der selvfølgelig maa opretholde de Principer, hvorpaa L. 1910 hviler, da disse er de overalt gjældende Aktieretsprinciper.

²⁸ Hvad enten Drivkraften er Damp eller Elektricitet er selvfølgelig ligegyldigt.

uden i den Udstrækning Kongen maatte bestemme — (det være ved almindelige Regler eller for hver enkelt Bane).

Aktiellovens 1ste Kapitel (§§ 1—19) om Stiftelse af Aktieselskaber, jfr. § 95 (dens Henvisning til §§ 4—19) om Stiftelse af Aktiekommanditselskaber er traadt i Kraft 1 Januar 1911²⁹, men for at faa Loven igjennem har man i § 104, jfr. 107 (der ikke skriver sig fra Aktielovkommissionen) erklæret, at Lovens Regler om Selskabets Organisation og Drift ikke træder i Kraft før 1 Januar 1916³⁰.

Reglerne i Kap. 8, §§ 77—85 om Fremgangsmaaden ved Selskabets Opløsning, om Fusion og om Nedsættelse af Aktiekapitalen burde strax have traadt i Kraft; det vilde alene være til Betyggelse for alle Parter, om saa var skeet.

Iøvrigt maa erindres, at vistnok har den nye Lov indført i Enkelthederne mange nye regulerende Normer, men den har ikke indført nye Principer. De for al Verdens Aktieret gjældende Principer om Følgerne af Anmeldelser til Registret og om Selskabets Pligt til at holde Kapitalen urørt til Kreditorernes Satisfaktion, er allerede gjældende norsk Ret, og en Flerhed af Lovens Forskrifter sigter alene til at stille Principerne i skarpt Lys, forhindre Omgaaelser, delvis er de simpelthen logiske Konsekventser af de givne Principer. De større gode Aktieselskaber har forlængst holdt sig disse efterrettelige, medens det har været mange

²⁹ Fra denne Dag af kan man saaledes ikke længere danne „Consortier“ med upersonligt Ansvar uden at anmelde Selskabet til Registret som Aktieselskab; se min Afh. i Retst. 1907—97 fig. Regelen er nu hos os bleven den samme som i tysk Ret, P. 102, Note 3. Staub, Kommentar z. DHGB, 6 & 7 Aufl. (1900), B. 1, Excurs. z. § 342.

³⁰ Andetsteds har man ladet nye Aktielove træde i Kraft i sin Helhed fra næste Aars Begyndelse. Den tyske borgerlige Lovbog er sanktioneret 18 August 1896. Folket fik $3\frac{1}{3}$ Aar til at forberede sig paa hele den nye Lov, den traadte i Kraft 1 Januar 1900.

Irregulariteter ved Smaaselskaber. For Overgangstiden vil Lovens Regler tjene til Veiledning for, hvad der er principmæssig tilladeligt eller ikke.

§ 22 a. Det anonyme, uansvarlige Selskab.

1. Der er ovenfor i I, § 3, No. 5, P. 26 flg. nævnt, at Handelsregisterloven 1890 har en særegen, delvis paa ældre Theori baseret Terminologi¹, idet den som „Selskab med begrændset Ansvar“ opfører alle Selskaber, hvor der ikke findes mindst en Person, der hæfter personlig for den hele Gjæld (altsaa alle andre Selskaber end det navng. Handels-selskab, Kommanditselskabet og det stille Selskab). Men der er jo ingen Veiledning i en Systematik, der ligesom et Pulterkammer inden sine Grændser omfatter tre saa væsensforskjellige Selskaber som Partrederiet, Aktieselskabet, det gjensidige Forsikrings-selskab og Foreninger med vexlende Kapital. Denne sidste Form skal senere omtales; og idet vi i 1ste Del have behandlet de andre ovennævnte Former, have vi her at undersøge de Selskaber, hvis Kjendetegn er, at Interessenterne ikke hæfte personlig men alene med et bestemt Indskud, — de anonyme eller uansvarlige Selskaber i den egentlige Forstand.

2. Disse Selskaber falde i norsk Praxis faktisk i to Grupper — a) det større, organiserede, Aktieselskab og b) det Selskab, man, for at have et Ord, kan kalde anonymt i snævre Forstand, der i faktisk Modsætning til Aktieselskabet regelmæssig bestaar af forholdsvis faa Deltagere, ofte kun to eller tre. Disse to Grupper have det nævnte

¹ Hallager, Soret § 10, regner dog Partrederiet ikke til de anonyme, men til de „navngivne“ Selskaber.

Væsensmærke, Begrænsning af Ansvar et ligeoverfor Trediemand, fælles, men den store Forskjel i Medlemsantal har medført en Forskjel i Organisation. Aktieselskabet er paa Grund af sit større Medlemsantal tvunget til at organisere sig som et Majoritetsforbund, med en klar og bevidst Sondring mellem Bestyrelse og Generalforsamling. De smaa Selskaber med nogle faa Medlemmer have ikke den skarpt tilhugne Organisation, det kan hænde, at Selskabets Medlemmer alle arbeide — ligestillede — i Forretningen. Der er faktisk ingen Forskjel paa Generalforsamling og Bestyrelsesmøde, ofte holdes ikke „Møder“. Medens videre det organiserede Aktieselskab næsten undtagelsesfrit vil have sin Aktiekapital fordelt i „Aktier“, lydende paa bestemt Sum, der paa samme Tid betegner Begrænsningen for den enkelte Interessents Indskudspflicht, og sammenholdt med de andre Aktier, angiver hans Andel i Selskabsmassen, finder man undertiden, at der i de smaa Selskaber ikke er udstedt Aktier men Andelslodder, lydende paa en vis Brøkdel — undertiden er der ikke engang udstedt Medlemsbevis. Ligeledes finder vi, at medens det, hvor Aktier er udstedt i et Aktieselskab, er selvsagt, at Aktien kan transporteres til Trediemand (under visse Betingelser, hvis den ikke er fuldt indbetalt), fordi Interessentens Person er lige gyldig i Selskab med mange Medlemmer, er det i Selskaber med faa Medlemmer meget ofte udtrykkelig udtalt, at Medlemsretten ikke skal kunne overdrages til Trediemand, eller at Medinteressenterne skal have Forkjøbret (Ex. Siewers 1901—5, n. 558), undertiden finder man det ulovlige Forbehold, at Selskabet skal have Fortrinsret; det er i Virkeligheden et sluttet Selskab, de have villet danne, men et Selskab uden Ansvar for Medlemmerne.

Naar der nu i saadanne smaa Selskaber er udstedt Bevis til hver Interessent for, at han har indskudt den aftalte Sum og er Sameier i Fællesmassen for $\frac{1}{n}$, kan der i Praxis opstaa Spørgsmaal, om dette Bevis er skikket til

at gives i Haandpant (»deponeres for Gjæld“) lig et almindeligt Aktiebrev².

Praktisk taget er det ikke altid at tilraade at yde Laan med Haandpant i saadant Bevis, allerede af den Grund, at Almenhedens Forstaaelse af disse Forhold er saa konfus, at Panthaveren kan risikere at man i saadanne Selskaber indbilder sig at kunne behandle Aktiekapitalen paa samme Maade som i et ansvarligt Selskab, hvorved jo Pantet bliver lidet værd. Dersom der i den registrerede Selskabskontrakt er aftalt, at Andelen ikke kan overdrages til Trediemand uden de øvrige Interessenters Samtykke, vil den heller ikke gyldig kunne gives i Haandpant. Saa- dan Aftale kan f. Ex. findes i Tilfælde, hvor en større Forretning, drevet af Enkeltmand eller et navngivet HS., omgjøres til et anonymt Selskab med nogle faa Medlemmer (undertiden Familiens Medlemmer; Arvingerne efter en stor Forretningsmand). Men at Trediemand tager Exekution i en saadan Anpart, kan man selvfølgelig ikke forhindre ved nogen Slags Aftale. Vanskeligere bliver Spørgsmaalet at afgjøre, hvor Salg af Parten vistnok kan finde Sted, men der er forbeholdt Medlemmerne Forkjøbsret, hvis en Interessent vil overdrage sin Andel. Det synes dog at være det rigtige, at i det Øieblik Interessentskabets registrerede Statuter anerkjende Adgangen til Overdragelse af Medlemsretten til hvilkensomhelst Trediemand og der er udstedt Bevis for Medlemsretten, saa kan dette med retslig Gyldighed stilles til Haandpant³, uden at den nævnte Forkjøbsret derfor kan være til Hinder. I al Fald er denne Mening sikker for det Tilfælde, at Andelsbeviset udtrykkelig siger, at nuværende Medlem eller ”den, som ved lovlig Trans-

² At Aktiebrev i et ordentlig organiseret Aktieselskab er skikket til Haandpant, er der Ingen som betvivler. Jfr. som Ex. Retst. 1904—496.

³ Jfr. Hallager-Aubert, Oblg. alm. Del 1887, P. 204, 240. Lassen, Oblg. alm. Del 356, spec. V.

port bliver Eier af nærværende Andelsbevis“, skal nyde Rettighederne og bære Forpligtelserne som Interessent; dette Andelsbevis er da fuldt ud et Aktiebrev (cfr. J. Lassen, Oblg. alm. Del § 56, V (P. 456), og bl. A. bliver L. 6 Marts 1869 § 2 anvendelig paa saadant Dokument, „Forkommer Gjældsbevis“ eller „andet Dokument som nødvendigen maa have tilstede“.

At her kan opstaa Forviklinger, dersom Statuternes Forbehold ikke kan sees i Andelsbeviset, er klart, men dette er Vanskeligheder, som alene kunne løses ved en Aktielov, bygget paa moderne Principer. Er Interessentskabet registreret, maa Interessenterne kunne gjøre sin Forkjøbsret gjældende ikke alene ligeoverfor frivilligt Salg, men vel ogsaa ligeoverfor Tvangssalg efter frivillig Pant-sættelse, (cfr. Chr.nia Byretsdom, Siewers 1901—5, n. 558); er Interessentskabskontrakten derimod ikke registreret, hvilket, som nedenfor skal paavises, dog ikke udelukker, at Selskabet kan blive betragtet som uansvarligt Selskab, synes dog ikke en saadan vilkaarlig, for Trediemand ukjendt, og med det uansvarlige Selskabs Væsen mindre stemmende Aftale at kunne paaberaabes ligeoverfor godtroende Trediemand; jfr. Handelsregisterl. § 7, II. Den Tanke, at Selskabet skal være sluttet, har mere end én Gang faaet det barokke Udtryk, at der i Selskabskontrakten aftales, at Trediemand ikke skal kunne tage Exekution i Lodden; undertiden finder man denne Aftale ogsaa i større Selskaber, hvor Meningens ikke har været at det skulde være sluttet Selskab, men hvor man havde den bondefule Idé at gjøre Selskabet uangribeligt. — Det er en sikker Sætning, at Interessenterne ikke ved nogetsomhelst Forbehold i Interessentskabskontrakten kan forhindre et Medlems Særkreditor fra at tage Exekution i hans Andel i Selskabet : i hans Nettoandel efter Opgjør. Exekutionen vil her føre til, at vedkommende Medlem udløses og Udløsningssummen udbetales Exekutionshaveren, saalangt Exekutionen rækker.

3. Den store Regel for flere Medforpligtedes Ansvar er, som gjentagende udhævet, efter norsk Ret den, at de hæfte personlig og solidarisk, hvis Medkontrahenten ikke vidste (eller maatte vide), at Meningen var, at de skulde hæfte efter en mindre stræng Regel. Før 1874 brugte man, naar et anonymt Selskab var stiftet, at kundgjøre dette ved Avertissementer og omsendte Cirkulærer. Først ved Lov 3 Juni 1874 fik vi indført Firmaregistret; men denne Lov overspændte Principet, idet den lod samtlige Medlemmer af det nystiftede anonyme Selskab hæfte personlig og solidarisk for den Gjæld, som Bestyrelsen havde stiftet før Selskabets Registrering, medmindre Trediemand vidste, at Bestyrelsen optraadte som saadan for et Selskab, der vilde være uansvarligt; dette førte til, at Aktietegnere Landet rundt kunde blive personlig og solidarisk ansvarlige som Følge af en af Bestyrelsen begaaet Feil (Undladelse af at indsende Anmeldelse), hvilken de savnede enhver Adgang til at undgaa eller korrigere. Denne Regel blev derfor med fuld Grund forladt i Lov om Handelsregistre 17 Mai 1890, men hvad den satte i Stedet, var heller ikke heldigt.

Medens de moderne Aktielove sætte Registrering som **Betingelse** for, at et Selskab skal anerkjendes som anonymt, har Registerloven 1890 i § 7 opstillet den samme Regel for det anonyme Selskab som den har opstillet for de øvrige Registreringer (lig den almindelige Regel i DHGB 1900 § 15, der ikke anvendes paa Aktieselskabet), og samtidig for Undladelse af at registrere hvad der skulde været registreret, alene sat Straf (§ 23, nu Straffel. § 339). Den nævnte § 7 siger: „Det som overensstemmende med denne Lov er bleven registreret og kundgjort, skal ansees for at være kommet til Trediemands Kundskab, medmindre han efter Omstændighederne maa antages at have været uvidende derom, uden at dette kan lægges ham til Last som Mangel paa tilbørlig Agtsomhed,“ — hvorefter §en videre siger, hvad der her er af Interesse: „Saalænge Kund-

gjørelse ikke har fundet Sted, kan det Forhold, der er eller skulde have været anmeldt, ikke gjøres gjældende mod Trediemand, medmindre det bevises, at han har havt Kundskab derom.“

Altsaa, vilde man danne et anonymt Selskab uden at lade det registrere, saa kunde man gjøre det, og undgaa det personlige Ansvar ved at vælge et upersonligt Navn (§ 9: „et Virksomheden betegnende Udtryk“) uden Personnavn, f. Ex. Storelvens Mølle“, „Dalens Kalkbrænderi“; ja det tør endog som Følge af § 7 II, uanseet Budet i § 9, være, at selv om et Personnavn er brugt, vilde det begrændsede Ansvar kunne paaberaabes, dersom Selskabet i alle sine Bekjendtgjørelser, og paa ethvert af dette udstedt Dokument har ved Siden af Personnavnet sat Ordene „uansvarligt Selskab“; thi da har jo Trediemand havt Kundskab om, at alene det begrændsede Ansvar er overtaget. Dette er slet Lov.

Selv hvor et personligt Firma er benyttet uden Advarsel om begrændset Ansvar, antyder Beichmann (Kommentar til L. 1890, P. 27) Muligheden af, at efter Omstændighederne det solidariske Ansvar skulde blive begrændset til Bestyrelsen eller dem, der optræde paa Selskabets Vegne ligeoverfor Trediemand, idet han mener, at det kan være haardt at lade et stort Antal Deltagere, hvoraf enhver kun skal deltage med et ringe Indskud, hæfte solidarisk paa samme Tid, som det synes at ville være at skjænke Trediemand en ganske upaaregnet Fordel, idet han neppe med Grund kan have gaaet ud fra, at der bag Firmaet stod et større Antal solidariske Deltagere. Dette er imidlertid en for stærk Reaktion mod den Regel, der var fastslaaet i Fimal. 1874 § 7. Som Erfaringerne fra Jobbetiden i Christiania viser, var det ikke sjelden, at der dannede sig et „Consortium“ med mange Medlemmer, og som kom til at hæfte solidarisk, fordi de Intet havde anmeldt og ikke optraadt under et upersonligt Navn (jfr. § 3, No. 5 in fine, I, P. 28).

At alle de Deltagere, som have været enige i, at der benyttes det ulovlige Personfirma, der leder Tanken paa solidarisk Ansvar, faa finde sig i at svare solidarisk, er i alle Fald selvsagt, dersom de ikke ligeoverfor Trediemand har begrændset sit Ansvar⁴ (naturligvis selv om de har været uvidende om, at Loven lægger den Virkning i Brugen af et personligt Navn).

4. At et Selskab, der vil virke som anonymt, ikke lader sig registrere, er en Misbrug, som efter AL. 1909 ikke længere kan øves; der kan imidlertid eksistere ældre Selskaber, der efter det ovenstaaende kan have optraadt som uansvarlige, uagtet uregistrerede, og for deres Optraeden før 1 Januar 1910 gjælder endnu den ældre Ret: (efter AL. § 103 maa de nu være registrerede). Men der er en Sætning at udhæve — hvilken før er antydet, men som maa skarpt fremholdes — og det er denne, at dersom et Selskab fremtræder som anonymt Selskab for Almenheden, paa en saadan Maade, at det anerkjendes som anonymt og ikke behandles som ansvarligt, dersom det altsaa vil hævde for sine Medlemmer Frihed for det normale personlige og solidariske Ansvar, saa maa det ogsaa tage alle Konsekvenser deraf, selv om det ikke er anmeldt, selv om der altsaa ikke er tilkjendegivet for Almenheden, hvilken Kapital det har som Selskabskapital⁵.

Ved at optræde som anonymt Selskab have nemlig Interessenterne foruden at erklære, at de ikke ville hæfte personlig, ogsaa erklæret, at Selskabskapitalen skal være Selskabskreditorernes Satisfaktionsobjekt⁶; hvad der erhverves i Selskabets Navn, indgaar i Selskabsfor-

⁴ Som i Retst. 1907—199, cfr. P. 97 flg.

⁵ Er Selskabet anmeldt, men med et Minimum af Kapital (og en Kapital maa angives, Retst. 1902—381), saa vil det jo nyde Kredit (o: Mangel paa Kredit) i Forhold dertil.

⁶ Jfr. Torp, P. 209.

muen. Medlemmerne have ved at unddrage sig for Ansvar for den af Selskabet som saadant stiftede Gjæld *eo ipso* ogsaa berøvet sig Retten til at disponere over Selskabsmidlerne, før al Gjæld er aflagt. Dersom de, lig Medlemmerne i et ansvarligt Selskab eller i et Partrederi, vilde dele Indtægterne uden først at afsætte Midler til at dække Gjælden, „vilde det simpelthen være Bedrageri“⁷, og Følgen vil i hvert Fald være, at de blive pligtige til at tilbagebetale hvad de have oppebaaret, og at den eller de Direktører, som saaledes har fordelt Indtægterne, blive personlig og solidarisk ansvarlige for det udelte Beløb, og den kan blive, at de samtlige blive personlig og solidarisk ansvarlige for hele den udækkede Selskabsgjæld; man kan nemlig ikke gerere sig, som om et ansvarligt Selskab forelaa, og dog kræve det Beneficium, at man kun skal hæfte begrændset. Selskabet vil i Tilfælde af Proces være forpligtet til at fremlægge sine Bøger, dersom det oplyses, at man har delt noget af Aktiekapitalen uden at afsætte til Dækning af Gjæld.

§ 23. Definition. Aktieselskabets retslige Natur.

1. Aktieselskabet er et Selskab med en bestemt, af Medlemmerne sammenskudt Kapital, hvor Medlemmerne alene deltage med aftalt Indskud uden at have personligt Ansvar for Selskabets Forpligtelser. I eget Navn erhverver Selskabet Rettigheder og paadrager det sig Pligter; Selska-

⁷ Torp, P. 209; jfr. Aagesen, Bidrag til Læren om Interessentskaber 64—5. Hallager-Aubert II (1879), P. 226.

bets Forpligtelser kan ikke af dets Kreditor gjøres direkte gjældende ligeoverfor det enkelte Medlem¹.

2. Om Aktieselskabets retslige Natur har der i tysk og nordisk Ret været ført vidtløftige Diskussioner²; i fransk Ret tvistes der ikke om, at Selskabet er *une personne normale*.

Det viste sig, at man vanskelig kunde bringe Aktieselskabet ind under det snævre romerske *Societas*, og man mente derfor at maatte henregne det til de juridiske Personer, idet det var utvivlsomt, at Aktieselskabet havde adskillige Egenskaber tilfælles med den Associationsform, der i romersk Ret er bestemt som juridisk Person.

Saaledes kan Aktieselskabet stævne og stævnes gennem sine Organer. At denne Omstændighed ikke nødven-

¹ Jfr. Registerl. § 19 No. 4. Aktiel. § 1, 17, 39. Mot. til Udk. 1894 I, P. 6, II ad § 21. Lehmann, Aktiengesellschaften P. 220—221.

² Thöl, Handelsrecht, 6. Ausg. I, §§ 121, 150. Aagesen, Bidrag til Læren om Interessentskaber (S. A. af Ugeskr. f. Retsvæsen 1877), P. 58 flg. Deuntzer, Personret § 36. Goos, Almindelig Retslære, I—174 flg. Hagströmer, Aktiebolag, P. 114 flg. Torp, § 27. Renaud, Aktiengesellschaften, P. 133 flg. Primker i Endemann's Handbuch des Handelsrechts I, P. 668 flg. Stobbe, Deutsches Privatrecht I, § 58 flg. Gierke, Genossenschaftstheorie, P. 38, 240, 325. R. Sohm, Die deutsche Genossenschaft 1889. (I Festgabe der Lpz. Juristenfakultät für Windscheid). H. O. Lehmann i hans Udgave (1893) af Stobbe, Deutsches Privatrecht II, § 98 Note 5 og Note 39. K. Lehmann, Recht der Aktiengesellschaften §§ 11, 16, 17 og min Anmeldelse af denne Bog i Tidsskr. f. Retsv. 1898, P. 299. Heusler, Institutionen des deutschen Privatrechts I, §§ 50, 53, 54. Dernburg, Pandekten I, § 61, 14. Oertmann, Die volkswirtschaftliche Bedeutung des RGB, P. 4. 73. Crome, Das partiarische Rechtsgeschäft, P. 13 flg. Kohler, Substanzrecht u. Werthrecht i Arch. f. civile Praxis, 91 (1901), P. 162 sq.

diggjør, at vi i norsk Ret henfører det til de juridiske Personer, er paavist ovenfor, I, § 21 No. 6 i Slutn.³

Der er videre henvist til, at Aktieselskabet har tilfælles med den juridiske Person den væsentlige Egenskab, at Selskabet har sine selvstændige Aktiva og Passiva⁴ (Aktiel. § 17), Selskabets Fordringer ere ikke for nogen Del Aktionærens, og Selskabets Forpligtelser kan Fordringshaveren ikke gjøre gjældende mod Aktionæren. Selskabet staar i den Grad fremmed ligeoverfor Aktionæren, at dersom denne vil sælge fast Eiendom til Selskabet, saa maa Kjøbesummen og det derefter beregnede stemplede Papir lyde paa den hele Kjøbesum, ikke paa denne med Fradrag af Aktionærens Andel i Selskabet. Der er Intet i Veien for, at en Aktionær kan erhverve en Servitut paa Selskabets Eiendom eller omvendt⁵. Intet Menneske vil falde paa, at en Mand, der skylder Aktieselskabet Penge, deri kan likvidere Krav, han har paa en Aktionær etc. Ligesom ved den juridiske Person kunne Medlemmerne træde ind eller ud, uden at dette afficerer Selskabet. Aktieselskabet optræder kort og godt i Forretningstilværelsen, saalænge det bestaar, ligesaa selvstændigt og uafhængigt af de enkelte Medlemmer og deres Økonomi, som enhver Privatkorporation, saasom Studentersamfundet, Athenæet, Kunstforeninger, Musikforeninger, Turistforeninger o. L.

Men med Alt dette kan jeg ikke se Andet, end at der dog er meget væsentlige Forskjelligheder mellem Privat-

³ Jfr. Gierke i Jerings Jahrbücher B. 35, P. 169 n. Trümpler, Die Geschichte der römischen Gesellschaftsformen § 10.

⁴ Dette finder bl. A. Laband afgjørende; se Zeitschr. f. Handelsrecht, B. 30, P. 497: jfr. Heusler, Institutionen I, P. 249.

⁵ Brinz, Pandekten, har benægtet dette, men staar vel alene med denne Mening. Efter norsk Ret er hans Mening utvivlsomt urigtig.

korporationen og Aktieselskabet, baade hvad angaar Øiemed og Medlems-Stilling.

Aktieselskabets Øiemed og Interesse gaar ikke ud over, er ikke Andet, end de enkelte, i Øieblikket eksisterende Aktionærers Øiemed og Fællesinteresser. Ved sammenskudte Midler søger de i Fællesskab at opnaa individuelle Øiemed, som de ikke selv hver for sig magte, eller som de i al Fald ikke ville risikere hele sin økonomiske Existents paa. Og i Forbindelse hermed staar, at Egenskab af Medlem fortaber man ved at overdrage sin Ret som Aktionær til en Anden, og Aktionær kan man kun blive ved at erhverve en allerede bestaaende Medlemsret, erhverve en Aktie (ved Kjøb, Arv etc.). Videre er at mærke, at det til Slutning viser sig, at Selskabets Formue *de facto* bestaar af samtlige Medlemmers sammenskudte Formuesdele, hvad der staar i den stærkeste Modsætning til, hvad der gjælder for den juridiske Person i stræng Forstand. Bliver man i et Aktieselskab enig om at opløse Selskabet, saa er de aktuelle Medlemmer berettigede til at dele den forefundne Aktiekapital og øvrige oplagte Fonds (efter Dækkelse af Gjælden) sig imellem, Aktionærerne vise sig, naar det kommer til Stykket, at være Sameiere i Fællesmassen; de have en Eiendomsret, som dog alene har været sovende, latent, tilstede, saa længe Selskabet bestaar⁵. Ved den som juridisk Person — dette Udtryk benyttet i den gamle hævdede Betydning — anerkjendte Privatkorporation staar det i Virkeligheden ganske ander-

⁵ Disse Ting sees misforstaaede af Flere, som vistnok har været misledede for det Første af den „juridiske Person“ (hvilket Udtryk man ikke har forstaaet, alene var en forkortet juridisk Terminologi, en Slags „*shorthand*“, for uden mange Ord at antyde, hvad man mente), — hvilken Terminologi er løbet af med Mange, det har ikke været dem til Gode, at Sproget har tænkt for dem, — og videre været vildledede af Bogholderiets Teknik, som (sammen med Selskabets hele Organisation) har gjort Sit til at for-

ledes i de to her omhandlede, væsentlige Retninger. Korporationens Øiemed falder ikke, som ved Aktieselskabet, sammen med de enkelte aktuelle Medlemmers individuelle Øiemed, dens Øiemed er vedvarende og gaar ud over de enkelte Medlemmers forgjængelige og individuelle egoistiske Interesser, her foreligger „en Beskyttelse ogsaa af ufødte

dunkle den simple Sandhed, at Aktionærerne er Selskabet, er Forretningens Eiere. I Selskabets Aarsoppgjør opføres Aktiekapitalen og alle oplagte Fonds under én Rubrik kaldet „Passiva“ (det samme er tysk Sprogbrug). Men Passiva er ikke i Bogholderens Sprog det samme som Gjæld; dette sees klart af den engelske Form, hvor man i Stedet for vort „Aktiva — Passiva“ opfører „*Property and assets*“ — — „*Capital and liabilities*“.

Aktiva (Property and assets).	Passiva (Capital and liabilities).
Grundfondsforskrivelser	Aktiekapital
Fast Eiendom	Reservefonds (L. § 23)
Maskiner	Dividendefond
Beholdning af Raastoffe	Delkrederefond
— „ Varer	Amortisationsfond (L. § 47,3)
Udestaaende Fordringer	Gjæld
	Overskud, fordelt paa
	Reservefondet
	Dividendefondet
	Delkrederefond
	Tantième
	Dividende

Eller der kan opføres:

Udestaaende Fordringer	Aktiekapital
÷ x % som forventet Tab.	÷ Grundfondsforskrivelse.

Og Posten Grundfondsforskrivelse udgaar da paa Aktivasiden, medens Posten Delkrederefond udgaar paa Passivasiden (jfr. nedenfor § 26 No. 3) og Fast Eiendom og Maskiner kan nedskrives, og Posten „Amortisationsfond“ gaar ud (jfr. nedenfor § 31 No. 6).

Men man har misforstaaet Bogholderiet i den Grad, at et tysk Aktieselskab en Gang blev taget under Konkurs, fordi „Pas-

og retslig upaaviselige Personers Interesser“ (Deuntzer cit.). Korporationen har derfor en Formue, hvis Afkastning alene kommer de i Øieblikket eksisterende Medlemmer tilgode, men som er Institutionens egen Formue, der kun kan anvendes til dens eget, varige, Øiemed; ikke engang samtlige aktuelle Medlemmer kan beslutte Forandring heri, Medlemmerne har ingensomhelst Medeindedomsret i Massen; derfor behøver

siva“ oversteg „Aktiva“, — og under Passiva stod Aktiekapitalen opført; (cfr. Simon, Bilanzen der Aktiengesellschaften, 2. Ausg., P. 87, N. Retst. 1886, P. 222). Man har, m. a. O., vildledet af Bogholderiet, betragtet Selskabet indad som forskjelligt fra, som et selvstændigt Individ ligeoverfor, dets egne Medlemmer og betragtet Interessenterne, Sameierne i Massen, som sit eget Selskabs Kreditorer og Aktiekapitalen som Selskabets Gjæld ligeoverfor Aktionærerne! Denne Opfatning er bl. A. kommen til Orde i vor Skattelovgivning (jfr. Retst. 1886—297); man har tidligere ikke skattelagt Aktieselskabet for den indbetalte Del af Aktiekapitalen, men beskattet Aktionærerne for deres Aktier, og dette sees af en Skattelovkommission søgt begrundet paa den mærkelige Maade, at Aktiekapitalen ikke beskattedes, fordi den var Selskabets Gjæld; men denne Usands blev dog korrigeret af Finants-Departementet; (se Storthingsforh. 1889 III. Oth. Prop. 10, P. 59).

I Forbindelse hermed kan ogsaa bemærkes, at idet der efter gammel Praxis har været retslig Adgang for Aktieselskaber under Likvidation til under visse Omstændigheder at erholde Bevilling til at udstede præklusivt Proklama ligeoverfor sine Kreditorer (se nu Aktiel. § 79, II), har man forsøgt at faa saadant Proklama ligeoverfor Aktionærerne, saa Justits-Dept. et har (i Skr. 8 Marts 1897) maattet forklare, at dertil er der ikke Adgang. Da præklusivt Proklama alene rammer obligatoriske Krav, er jo Departementets Afgjørelse selvsagt uden for dem, som ikke kan holde Sameiere og Kreditorer ud fra hinanden.

Uanseet, om Aktieselskabet besidder fast Eiendom, behandles Aktien overalt som Løsøre (jfr. Code Nap. Act. 529, der udtaler denne Sætning om Aktien med Tillæg, at det gjælder ligeoverfor Aktionæren alene, saalænge Selskabet bestaar); Aktien repræsenterer ikke som en Sameiers Skjøde (ved det civile Selskab) det ubetingede, direkte, Sameie i Tingen, men Sameie i For-

man heller ikke at erhverve en bestaaende Medlemsret (Medeierret) for at blive Medlem, dette bliver man ved selvstændigt at indtræde, man kan ikke købe eller arve Medlemsretten, og man kan simpelthen udtræde, uden at der er Tale om at overdrage sin Medlemsret til nyt Medlem. Saalænge man er Medlem, pligter man at bidrage til Korporationens Udgifter efter statutmæssig Bestemmelse, men ved Udtrædelsen faar man ikke godtgjort nogen Andel i Overskud, dette gaar ind i Korporationens selvstændige Formue. De Personer, som til et givet Tidspunkt maatte være Medlemmer, kan vistnok ophæve Privatkorporationen (under hvilke Betingelser vedkommer os ikke her), men de kan ikke dele dens Formue mellem sig, dette vilde være det samme som at dele Andenmands Formue⁶.

De Forskjelligheder, der saaledes bestaa mellem den Privatkorporation, som efter almindelig Opfatning i norsk Ret utvivlsomt er en juridisk Person, og Aktieselskabet,

muen. Kohler, Arch. f. civ. Praxis 91 (1901), P. 162 sq., betegner derfor Aktionærens Ret som en tinglig Werthrecht i Modsætning til den altomfattende, Disposition i alle Retninger ydende, „Substanzrecht“, Eiendomsretten. Hvortil Forestillingen om juridisk Person, ført ud i sine Konsekventser og anvendt ogsaa paa de indre Forhold, kan føre, viser fransk Dogmatik, der betegner Aktionærens Ret som en obligatorisk, Lyon Caën & Renault, Traité de droit commercial II, n. 141; Nysens & Corbiau, Traité de sociétés commerciales I n. 374 driver det endog til at betegne Aktionærens Ret som en *droit de créance*. Naar man i den Grad ser sig blind paa den juridiske Terminologi og Teknik, at man rent glemmer den underliggende Realitet, kan det forstaaes, at uklare Hoveder kan paastaa, at om man først skattelægger Aktieselskabet for Formue og Indtægter og saa ved Siden deraf skattelægger samtlige Aktionærer for deres Aktier og Dividende som Formue og Indtægt, saa er dette ikke Dobbeltbeskatning, fordi den juridiske Person, Aktieselskabet og Aktionærerne ere forskellige Personer.

⁶ En anden væsentlig Forskjel vil blive nævnt i § 24 No. 2, Note 8.

ere i mine Øine saa store og væsentlige, at man ikke kan henføre Aktieselskabet under de juridiske Personer uden en voldsom Udvidelse og Tøining af Begrebet „juridisk Person“, saaledes som det før har været opfattet hos os⁷. Man har villet ved et enkelt Ord betegne de ydre Egenskaber ved Aktieselskabet, og greb til den „juridiske Person“, uden at gjøre sig klart, hvad en juridisk Person var, uden paa Forhaand at definere dette Begreb, og saa anvendte man et ikke tilstrækkelig defineret og uklart opfattet Begreb paa et uklart opfattet Faktum. Derved kan saadanne Misforstaaelser opstaa eller muliggjøres, som den, at Aktionærene ere sit Selskabs Kreditorer, ikke Eiere af Selskabet, og dette har ført til, at man ikke har steilet (hvad man burde gjøre rent instinktmæssig) ligeoverfor den Tanke, at et Medlem af Selskabet som saadant skulde kunne konkurrere med Selskabets Kreditorer i Selskabets Konkursbo (det rigtige Princip er nu fastslaaet i HRD. 1890—71, cfr. I § 18ⁿ).

⁷ Det er ganske karakteristisk, at i fransk Ret, hvor ikke alene Aktieselskabet men ogsaa det navngivne HS. uden videre ere rubriceret under Titelen *être morale*, har man dog været nødt til skarpt at udhæve Aktieselskabets Væsensforskjel fra den juridiske Person i snævrere Betydning; se saaledes Lainé, Des personnes morales en droit international privé, i Journal de droit international privé XX (1893), P. 303—4, der efter at have udhævet Forskjellen mellem de to Retsinstituter (paa samme Maade, som oven i Texten skeet), konkluderer med at sige, at „alle disse Egenskaber skille Handelsselskaberne fra de andre juridiske Personer og nærmer dem til de enkelte Individuer; for deres Vedkommende synes det at være et exact Udtryk, naar man siger, at de blot ere Modaliteter i de virkelige Personers Retsliv“. Men naar den indre Væsensforskjel er saa stor, indser jeg ikke Berettigelsen i at opføre dem i Systemet under samme Rubrik. Jfr. i samme Retning som Lainé ogsaa Diena, Trattato di diritto commerciale internazionale I n. 35, P. 238—240.

Kan man saaledes ikke henføre Aktieselskabet under det romerretslige Begreb, den juridiske Person, saa kan man paa den anden Side, som oven antydet, endnu mindre slippe ud med det romerske Societas.

Det er overhovedet en Feil at ville søge at bestemme Retsinstitutioner, der vare Romerne fuldstændig ukjendte, udelukkende ved Hjælp af romerske Retsbegreber.

Nutidens Associationsformer har ikke sin Rod i romersk Retsliv og kan derfor heller ikke finde en bestemt Plads inden noget af de paa dette Grundlag opstillede Retsbegreber. De er germanske Retsdannelser og danner en egen selvstændig Gruppe, der historisk (se forrige §) har sin Rod i „Gesammthand“, se I, § 4, og er fremkommen ved en særegen Udvikling af denne Retsinstitution, en stærkere Fortætning (som Følge af det bortfaldne personlige Ansvar), end der ved det navn. HS. med dets personlige Ansvar har fundet Sted.

§ 24. Aktieselskabets Stiftelse.

1. Det var hos os blevet *jus receptum*, at to Personer var nok til at stifte et Aktieselskab — to Personer, mente man, dannede allerede et Selskab¹, og denne Mening deltes ogsaa af Jurister, der anse Aktieselskabet for en juridisk Person. Spørgsmaalet har ikke længere praktisk Be-

¹ Aagesen, Interessentskaber, P. 61, 66. Hallager-Aubert II, 223. Torp, P. 200. Lehmann, I, P. 143, 165 — cfr. Oscar Platou i Tidsskr. f. Retsvid. 1899 P. 299—300, samt i Mot. (II, P. 9, 1 Sp.) til Udk. til Aktielov 1894. Pernice, Labeo. I, P. 212 (der er af samme Mening som nærv. Forf.).

tydning, men fra et systematisk Standpunkt har det dog sin Interesse at drøfte det. Det er efter min Opfatning ikke en vilkaarlig Antagelse, men en i Retsinstitutionens Natur grundet Sætning, naar Marcellus kræver mindst tre Medlemmer, idet han i fr. 85 D. 50—16 siger: „*Neratius Priscus ait tres facere existimat collegium, et hoc magis sequendum est*“; jeg mener, at denne Sætning logisk ogsaa burde anvendes paa Aktieselskabet, uagtet jeg ikke erkjender dette at være en juridisk Person i romerretslig Forstand, fordi jeg nemlig mener, at ved Aktieselskabet foreligger de samme Grunde som ved *Collegia* til at opstille Kravet paa mindst tre Medlemmer. Det gjælder ved begge, at som Følge af, at det enkelte Medlem ikke bliver personlig forpligtet for Foreningens Gjæld, skal det enkelte Medlem ikke kunne forhindre en Foreningsbeslutning ved sit Veto, Majoriteten binder Minoriteten; den er en for begge Foreningsformer fælles karakteristisk Egenskab; for at der altsaa skal være en beslutningsdygtig Forening, maa der være et Antal Medlemmer over to, og man bør ikke gaa ud fra, at Loven anerkjender saadanne Foreninger med medfødt Mangel paa fuld Levedygtighed. Man kan ikke herimod indvende, at Loven jo tilsteder, at ansvarligt Selskab bestaar af blot to Medlemmer; thi her staar jo Medlemmerne hinanden personlig nær, intet nyt Medlem kan komme ind uden alle ældre Medlemmers Samtykke, og her bliver hvert Medlem ansvarligt med hele sin Formue for enhver Selskabsforpligtelse, og af Hensyn dertil kræves alle Medlemmers Samtykke til Stiftelse af Forpligtelse; det sidste Hensyn er naturlig stærkere end Hensynet til Muligheden for altid at kunne fremtvinge en positiv Afgjørelse.

Nutidens Lovgivninger kræve et Antal Medlemmer, større end to (efter den engelske Lovgivnings Mønster). Vor Aktielov § 3 kræver, at der skal være 3 Medlemmer

(jfr. § 74), jfr. for Selskaber paa to Medlemmer, stiftede før 1 Januar 1911, § 105,₂ (cfr. nedenfor § 34 No. 4).

2. Aktieloven beskjæftiger sig kun med Formerne for Selskabets endelige Stiftelse. Men forud for denne vil der nødvendigvis gaa Forhandlinger og Aftaler mellem Stifterne og oftere ogsaa med Andre, i Virkeligheden eller blot i Formen Udenforstaaende. For de derved opstaaende Retsforhold gjælder de almindelige Retsregler.

Nu siger vistnok L. § 5, næstsidste Afsnit, at selv ved Simultanstiftelse kan en Stifter trække sig tilbage i sidste Øieblik ved at nægte at tage Aktier (det sidste Trin i selve Stiftelsen), de indgaaene Aftaler er forsaavidt foreløbige; og ifølge § 13 kan ved Successivstiftelse den konstituerende Generalforsamling (selv efter at alle Aktier er tegnede) beslutte, at Selskabet ikke skal stiftes, m. a. O., selve Aktietegningen er her af Loven gjort til foreløbig. Men uanset dette lægger den mellem Stifterne eller mellem Indbyder og Aktietegnere (jfr. nedenfor § 25, No. 5) truffene Aftale om, at de skal stifte et Aktieselskab, et Retsbaand paa dem, der foreligger foreløbig et Societetsforhold (I § 2) mellem dem, et civilt Leilighedsselskab², hvis Øiemed er Istandbringelsen af et Aktieselskab med de dermed forbundne nødvendigvis forudgaaende Foranstaltninger. Sær-

² Behrend, § 98, Anm. 8. Lehmann, Aktiengesellschaften I, § 29. Det samme finder Sted overalt, hvor der dannes et Selskab med det Formaal at stifte et specielt Selskab. f. Ex. et Partrederi, jfr. Lewis-Boyens, Seerecht ad DHGB Art. 476, ny 509. Den tyske Solov har imidlertid her af praktiske Grunde enkelte vilkaarlige Bud. — I et i Retst. 1911 P. 401 flg. refereret Tilfælde har Høiesteret kommet til det Resultat, at der ikke var opstaaet civilt Interessentskab, men at hver enkelt Parthaver, der tegnede sig, alene stod i Forhold til Indbyderne, indtil Rederiet var stiftet — et i praktisk Henseende noksaa betænkeligt Resultat. Jeg fastholder Rigtigheden af den Opfatning, jeg i Texten har fremsat; (jfr. ogsaa Retst. cit. P. 404).

lig hvor der kræves Anlæg, Bygværk, Udbygning af Vasdrag o. L., vil dette falde i Øinene. Der maa foretages kemiske Undersøgelser, træffes foreløbige Aftaler om Kjøb eller Anlæg af Fabrik, om Maskiner, Vandkraft, elektrisk Kraft o. L., — og alle disse Forarbejder koster Penge. Nu følger det af de almindelige Regler om Repræsentant, at dersom den konstituerende Generalforsamling vedtager (ratihaberer) disse Aftaler, da (og alene da) gaar Forpligtelserne over paa Selskabet, og de, som har optraadt i det vordende Selskabs Navn, er frie. Strander Forsøget paa at stifte Selskabet eller vægrer den konstituerende Generalforsamling sig for at vedtage Aftalen eller honorere Arbeidet, saa hæfter den, som har indgaaet Aftalen (bestilt Arbeidet); er der flere Kontrahenter, hæfter de solidarisk, Alt efter almindelige Kontraksregler; — selvfølgelig med mindre de har udtrykkelig gjort Medkontrahenten opmærksom paa, at de ikke handler for egen Regning, men for det eventuelle Selskabs, saaledes at Medkontrahenten har taget Risikoen. Hvad Kontrakter om Anlæg, Vandkraft etc. angaar, vil det vel praktisk foreligge saa, at Stifteren faar Værdigjenstanden „paa Haanden“ en vis Tid, og da opstaar ikke det heromhandlede Spørgsmaal; derimod kunde det tænkes, at Teknikere eller Forretningsmænd paa egen Risiko foretog Forarbejder, fordi de vilde have Selskabet fremmet, selv om de ikke stod som Stiftere; men Alt dette er *quæstio facti*. Det er ikke aktieretslige men almindelige Retssætninger, som her foreligger (jfr. AL. § 17, 2).

Under de Forhandlinger, der fandt Sted mellem dem, der ere blevne enige om at stifte et Aktieselskab, foreligger, som sagt, et Leilighedsselskab, og er der paa en eller anden Maade indskudt Midler, foreligger der indtil Aktieselskabets Stiftelse et Sameie *pro rata* i disse. Dersom en Stifter, der maa i det foreliggende Tilfælde ansees at have Bemyndigelse til at modtage Indskud (hvilket er *quæstio facti*), underslaar disse, bliver det Leiligheds-

selskabet, ikke den enkelte Indskyder, som herved er be-
sveget.

3. Naar de — ofte vidtløftige og langvarige — forud-
gaaende Forarbejder og Forhandlinger, hvorom Aktieloven
ikke har Regler, er ført til Ende, bliver det næste Skridt
den formelle Stiftelse af det tilsigtede Aktieselskab.

Dette kan tænkes at ske paa to Maader; enten saa at
Stifterne samtlige bliver enige om at stifte Selskabet og
overtage alle Aktier („Simultanstiftelse“); eller saa, at Stif-
terne selv ikke overtager alle Aktier, men henvender sig til
Publikum med Opfordring om at tegne Aktier i det even-
tuelle Selskab („Successivstiftelse“). Den første Form er
den naturlige, hvor Selskabet dannes af et Faatal af Per-
soner, som maaske ikke engang vil have Fremmede med,
— som i de ikke saa sjeldne Tilfælde, hvor en større For-
retningsmands Arvinger bliver enige om at danne et Aktie-
selskab af Forretningen³, — medens den anden Form er
den naturlige, hvor der agtes dannet et Selskab med større
Kapital, end Stifterne magter selv at sætte i Foretagendet.

Nu er AL.'s (som alle de nyere AL.'s) Princip dette,
at det skal staa Borgerne frit for at stifte et Aktieselskab,

³ Successivstiftelsen har været den hos os almindelig anvendte
Stiftelsesform. Der har jo ikke foreligget nogen for Svindlere
generende Forskrifter, der skulde tvinge dem til at vælge Simultan-
stiftelse, og denne Form har derfor hidtil kun været benyttet i
de Tilfælde, hvor der har været ganske faa Medlemmer, og hvor
der ikke har været Tanke paa at sælge Aktier eller overhovedet
at slippe Trediemand ind. En forholdsvis talrig Gruppe af disse
Smaaselskaber savner rigtignok enhver Berettigelse, i Virkelig-
heden foreligger der ved dem en Misbrug, idet de stiftes under
saadanne Forhold, hvor personligt Ansvar er det naturlige og
almindelige og af Publikum paaregnede, men hvor man har
villet spekulere i egen Interesse paa sine Kreditorers Risiko.
Mod denne Misbrug yder Loven ingensomhelst Beskyttelse, se
§§ 3 og 30.

men der skal gennem forudgaaende Offentliggjørelser sørges for, at Stiftelsen ikke sker i Hemmelighed, saa ukyndige Personer narres til at tage Del i et Foretagende, som de vilde holdt sig borte fra, om de havde været bedre oplyste — Publicitetsprincippet. Dette Princip har den ungarske HL. 1875 ført ud i sin Konsekvens, idet den for alle Tilfælde kræver, at et Prospekt skal offentliggøres en vis Tid, før Stiftelsen kan finde Sted — ogsaa, hvor Simultanstiftelse finder Sted (selv altsaa ved Stiftelse af de ovennævnte Familieselskaber, hvor Aftalen er, at Fremmede ikke skal kunne blive Medlemmer).

Andre Love (tysk, belgisk, italiensk, svensk, norsk AL.) har villet undgaa denne haarde Regel, men har paa anden Maade søgt at hævde Publicitetsprincippet, idet de har opstillet Kravet om en forudgaaende Offentliggjørelse af et Prospekt for det Tilfælde, at Stifterne ikke selv overtager alle Aktier, men henvender sig til Publikum med Opfordring til at tegne Aktier i det tilsigtede Selskab, medens de har ladet Kravet om forudgaaende Offentliggjørelse falde for det Tilfælde, at Stifterne overtager samtlige Aktier ved Stiftelsen⁴.

⁴ Det danske Udk. 1910 opstiller — ud fra det samme Synspunkt — en noget anden Regel, idet den kræver offentlig Prospekt, undtagen naar en Kreds af Personer, ikke over 10 (efter de foregaaende Udkast 15) Personer overtager samtlige Aktier (Udk. § 14), idet man mener, at den norske Lovs Skillemærke ikke er rammende, eftersom Successivstiftelse kan finde Sted, selv om der er et Faatal Medlemmer, idet Lovens Minimum (3 Personer) optræder som Stiftere, udsteder Indbydelse etc., og en eller flere Personer, som det er Meningen skal være Medlemmer af det sluttede Selskab, man vil stifte, optræde som Aktietegnere (el opkonstrueret, yderst usandsynligt Tilfælde), medens det paa den anden Side er „Intet i Veien for, at nogle faa Personer, der ønske at stifte et Selskab, kunne faa det store Publikum med som Stiftere paa den Maade, f. Ex. at de ved udsendte Cirkulærer gennem Agenter, Vexelerer etc. udstede Indbydelse

Misbrug ved denne Stiftelsesmaade søger Loven at møde paa en særegen Maade.

§ 25. Stiftelse.

I. Simultanstiftelse.

Loven ordner først — i §§ 4 og 5 — Fremgangsmaaden ved denne Stiftelse, som den simpleste.

Hvad Loven tilsigter, er at fremtvinge, at i den konstituerende Generalforsamling alle Kort lægges paa Bordet, alle Oplysninger skal gives, saaledes, at ingen Stifter kan føres bag Lyset ved Underhaandsaftaler mellem andre Stiftere, og saaledes, at Publikum, om Aktierne i det stiftede Selskab senere udbydes til Salg, har fuld Adgang til at skaffe sig Underretning om Selskabets Forhold.

Hvad der ifølge L. §§ 4 og 5 tilføres Protokollen, træder i Stedet for det Prospekt, som §§ 7 og 8 paabyder for Successivstifterne, afgives med samme bindende Virkning og samme Ansvar som Prospektet; Erklæringerne og Oplysningerne, Forbehold m. v. er vistnok i sin Form afgivne af Stifterne til hinanden indbyrdes, men i Virkeligheden rettede til Publikum (gjennem Registreringen).

til en Mængde tilfældig valgte Personer om sammen med dem at stifte Selskabet". — Naar man tager i Betragtning, at de nye Love (ogsaa det danske Udkast) skarpt udhæver Stifteransvaret og siger, at Stiftere (Indbydere) skal indestaa for Rigtigheden af de Kjendsgjerninger, der opgives etc., forekommer det mig yderlig tvivlsomt, at et stort Publikum vil lade sig narre med paa saadan Ordning.

Og det kan strax udhæves, at Loven fremtvinger Efterlevelsen af sine Bud ved sit Bud i § 100 om, at Registerføreren skal nægte Registrering, dersom det, der begjæres registreret, ikke er stemmende med Lovens Forskrifter, eller hvor Beslutninger ikke er tilblevet overensstemmende med Loven (og, for Beslutninger fattede efter Selskabets Registrering, overensstemmende med Vedtægterne). Forskrifterne for Simultanstiftelse gives i Lovens §§ 4 og 5.

Ifølge § 4 skal Selskabskontrakten indgaaes i en konstituerende Generalforsamling, hvor samtlige Stiftere maa møde eller lade møde ved Fuldmægtig med skriftlig Fuldmagt, og ifølge § 5 næstsidste Passus maa disse Personer overtage samtlige Aktier, for at Selskabet kan stiftes.

I denne Generalforsamling har Stifterne at fremlægge i Original eller bekræftet Afskrift enhver Kontrakt, som de maatte have indgaaet under de foreløbige Forhandlinger (se forr. §, No. 2) indbyrdes eller med Andre vedkommende Selskabets Stiftelse. Det er altsaa ikke nok, at der til Protokollen føres en Erklæring om, at der er truffet mundtlig Aftale, Kontrakten skal være skriftlig og fremlægges, og der skal til Protokol føres Vedtagelse af enhver Kontrakt med Angivelse af Medkontrahenternes Navne og hvad der fra hver Side ydes. Simultanstiftelse vil jo (som Regel) anvendes, hvor der kun er faa Medlemmer, og Budet er givet væsentlig af Hensyn til Publikum, som gennem Registret vil have Adgang til at erfare, hvad det behøver, om Selskabets Stilling, jfr. L. § 14, § 15 No. 1.

For at blive gyldige ligeoverfor Selskabet, maa Aftalerne vedtages af samtlige Stiftere. Vedtages de ikke, bliver Forholdet mellem dem, der har indgaaet Aftalerne og deres Medkontrahenter at afgjøre efter almindelige Retsregler, jfr. AL. § 17 og ovenfor i forr. §, No. 2.

Til Protokollen maa derhos føres — og af Samtlige vedtages — ethvert Udlæg, som Stifterne maatte have havt

til juridisk eller teknisk, o: overhovedet sagkyndig Bistand, Bekjendtgjørelser o. L. og som de kræver erstattede af Selskabet. Det skal herved, som ved den i L. § 5, No. 12 omhandlede Stiftergodtgjørelse erindres, at disse Udgifter jo tages af Aktiekapitalen, og at ifølge § 37, 3 og § 47, 3 maa de være i sin Helhed dækkede, før der kan beregnes Overskud.

L. § 5 opregner Indholdet af den Selskabskontrakt der indgaaes i den konstituerende Generalforsamling. Det skal i sin Helhed („samlet“) føres til Protokollen.

Dette falder i 2 Grupper.

Gruppe I § 5, No. 1—4 indeholder Aftaler, som maa findes i ethvert Aktieselskab, for at det skal være Aktieselskab, dets Essentialia, nemlig Gjenstanden for Selskabets Virksomhed (Registerl. 1890 § 19, No. 2, jfr. AL. § 46, Registerl. § 25), dets Værnething (Registerl. § 19 No. 3 § 34), Aktiekapitalens og Aktiernes Størrelse (AL. § 30) og hvorvidt Aktierne skal lyde paa Navn eller paa Ihændeleveren (AL. § 35). Det følger allerede af Registerl. § 19 i Beg., at der maa vedtages et Firmanavn, der ifølge s. L. § 9 skal „betegne Selskabets Egenskab af Aktieselskab“, d. e. Ordet „Aktie“ skal findes i Firmaet. Ordet „limited“, som sees brugt, tilfredsstiller ikke Loven¹. I de fleste, i al Fald større Aktieselskaber vil man derhos finde Bestemmelser om Stemmeret, men da Loven, forsaavidt

¹ Beichmann, Registerl. 1890, P. 38—39. Det er en Affektation at bruge det engelske Udtryk, som desuden ikke er hensigtsmæssigt, da ikke enhver Nordmand ved, hvad dermed skal betegnes, (medens det var en endnu større Affektation og endnu uhensigtsmæssigere at kalde det „lutlag“ som i Thinget foreslaaet, thi det Udtryk forstaar ingen Udlænding og kun en ringe Del af Nordmændene, og disse vil nærmest forstaa Ordet som betegnende et Leieforhold).

Vedtægterne her, træder ind med deklaratoriske Bestemmelser (AL. § 61), er de ikke nødvendige og kommer derfor i anden Gruppe No. 14 (jfr. nedenfor Note 20).

Den anden Gruppe No. 5 flg. omhandler vilkaarlige Bestemmelser, *Accidentalialia*, som kan træffes i enkelte Aktieselskaber, men der er en Mængde Aktieselskaber, hvor man (udenfor No. 14 om Stemmeret) ikke vil finde en eneste af de her opførte Bestemmelser; men de er samtlige af væsentlig Betydning enten for Selskabets Økonomi eller for de enkelte Medlemmers Rettigheder; og det er at mærke, at de er Bestanddele af Selskabskontrakten, danner dennes "konstitutive" Del, hvorfor de enten aldeles ikke eller i Høiden kun under Iagttagelse af strængt begrænsende Forskrifter kan senere vedtages eller forandres (hvilket sidste ogsaa gjælder Gruppe I); (herom vil senere blive talt under Drøftelsen af Generalforsamlingens Kompetence).

Om disse Bestemmelser Indhold skal blive talt under Successivstiftelse; her skal kun bemærkes, at § 5, 4de Afsnit særlig udhæver No. 9—12, der omhandler Aftaler om Indskud, som ikke skal gjøres i rede Penge („Apports“), om at Selskabet skal overtage bestaaende eller paatænkte Anlæg, at Enkeltmand skal have særskilt Fordel eller Rettighed i Selskabet og at Stiftere skal have særlig Godtgjørelse — alle sammen Aftaler, som Erfaring har vist kan være til overmaade stor Fare for Selskabet; der skal derfor, siger § 5, nøiagtig angives, hvad der fra hver Side skal ydes, og ifølge § 4,₂ skal skriftlige Kontrakter fremlægges.

Naar Alt dette er ført til Protokol og vedtaget af samtlige Stiftere² — og først da — kan man skride til Stiftelse af Selskabet ved at tegne samtlige Aktier. Loven har imidlertid opstillet den positive Regel, at Vedtagelserne

² Jfr. Note 20.

kun er at betragte som foreløbige. Tegning af Aktier før Alt er ført til Protokols, er ikke forbindende for Tegnerne; selvfølgelig er en forhaands Aftale om, at han skal frafalde saadan Indsigelse eller ansees bunden ved sine Vedtagelser under (eller før) Generalforsamlingen, uforbindende. Loven har paabudt dette for at give sine Paabud i §§ 4 og 5 fuld Effektivitet. Naar de samlede Aftaler fremlægges paa en Gang, kan det hænde, at Mænd, som man har faaet med som Stiftere, kommer til at se Ting, de før ikke har forstaaet, saaledes at de maa sige, at havde de før forstaaet, hvad dette førte til, vilde de aldrig kommet med, — Ansvar herfor tør de ikke tage (jfr. L. §§ 19, 68).

Det er en Beskyttelse mod Overrumpling, som maaske ikke vil vise sig nødvendig, hvor Selskabet dannes af nogle faa Personer; men dersom det Tilfælde indtræffer, at Stifterne for at undgaa den forhaands Kritik, som kunde befrygtes ved Successivstiftelse, vælger at faa samlet et større Antal Aktietegnere for paa Stedet at tegne samtlige Aktier, vil Regelen vise sin Nytte³.

Naar samtlige Aktier er tegnede, er dermed Selskabet „stiftet“; det er, Selskabskontrakten er endelig indgaaet mellem Kontrahenterne⁴.

Men endnu er Selskabet ikke færdigt til at træde ud i Livet; man maa fatte Beslutninger om dets Vedtægter (d. e. den administrative Del, Selskabets Organisation) og vælge Selskabets Tillidsmænd, Bestyrelse, Repræsentanter, Revisorer osv. Om disse Beslutninger og Valg er at mærke,

³ Den blev strøget i Storth. Kom. 1904, men heldigvis igjen indsat af Storth. Kom. 1910.

⁴ Der kan ikke afsættes Aktier til En, der ikke har mødt personlig eller ved Fuldmægtig; han kan ikke møde op bagefter og erklære, at han vedtager Beslutningerne og tager Aktierne; der maa holdes ny Generalforsamling, hvor Alle møder eller lader møde, vedtager Alt og tegner alle Aktier.

at der ikke som ved Stiftelsen kræves Enstemmighed. Der gjælder her den Regel, at hver Aktie har en Stemme, hvis der ikke under Stiftelsen (§ 5, No. 14) er vedtaget en anden Regel, se § 5, Henvisningen til Kap. 7 og § 61, tredje Punktum.

Naar disse Beslutninger er fattede og Valgene foretagne er Selskabet endelig „konstitueret“ og færdigt til at anmeldes til Registret.

Protokollen maa, som i § 5, sidste Punktum udtrykkelig sagt, selvfølgelig underskrives af samtlige Stiftere; den indeholder jo selve Selskabskontrakten.

Et væsentligt Led i Lovens Forskrifter om Simultanstiftelse er L.'s § 18, hvis Bud er givet for at forhindre, at man griber til Simultanstiftelse og derefter udbyder Aktierne for at undgaa den Offentlighed (og dermed følgende Adgang til sagkyndig Kritik), som L.'s §§ 6 flg. fremtvinger for den almindelige Stiftelsesform, „Successivstiftelsen“; Kritiken er erfaringsmæssig mindre vaagen ligeoverfor Aktier i et bestaaende Selskab, der udbydes underhaanden eller gennem Mæglere. For at vanskeliggjøre Misbrug har derfor § 18 sagt, at er Selskabet stiftet ved Simultanstiftelse, er Overdragelse af Aktie ikke bindende for Erhververne, dersom den sker inden to Aar efter den første Offentliggjørelse i Kundgjørelsestidende af Registreringen, og derhos maa Søgsmålet til Omstyrtelsen være anlagt inden 3 Aar efter dennes Registrering. Saa lang Tid maa altsaa Stifterne være forberedt paa at sidde inde med Aktierne og de vil saaledes som Følge af § 22 kunne komme til at staa i et betydeligt Forskud, som de jo ikke vil faa igjen, dersom Foretagendet viser sig usundt. Og for at Publikum skal kunne faa Adgang til at opgjøre sig en Mening herom, har Loven sat en Frist af 2 Aar, saaledes at mindst et helt Driftsaar er forløbet og Regnskab for dette afgivet; da Fristen for dettes Afgivelse ifølge L.'s § 48 kan vare indtil 6 Maaneder, i Søforsikringselskab endog indtil

9 Maaneder, og da det første Driftsaar ikke altid kan paa-regnes at begynde umiddelbart efter Registreringen, vil det sees, at skal der være Adgang for Publikum til at se sig for, maa en Tid af omtrent 2 Aar efter Registreringen være forløbet, før bindende Salg kan finde Sted⁵.

Erhververen kan inden de af L.'s § 18 nævnte Frister anlægge Søgmaal, hvorved han paastaar Salget omgjort og Købesummen tilbagebetalt mod Tilbagelevering af Aktien,⁶ — og han kan anlægge Sagen, selv om han ikke har overseet det sande Forhold, men vidst, at han købte Aktier i Spærretiden, og selv om han har ladet sig indføre i Aktiebogen (L. § 34) og i Tilfælde stillet Sikkerhed for Grundfondsforskrivelsen. Han har efter Loven en ubetinget Ret til at faa Alt omgjort; men han har ikke videregaaende Ret; han kan ikke kræve Erstatning for Skade, han har lidt ved Transaktioner, selv om han har været i god Tro og overseet, at to Aar ikke var gaaet; det var hans Sag at vide, at der forelaa Simultanstiftelse og naar Kundgjørelsen af Registreringen har fundet Sted, dette er notoriske Kjendsgjæringer⁷.

⁵ Der er indvendt, at første Aars Regnskab liden Oplysning vil give. Men nogen Oplysning vil det dog give de Kyndige, og nogen Oplysning er bedre end ingen; og man vilde ingen Oplysning faa, om Salget skulde kunne finde Sted, før 2 Aar var forløbne.

⁶ Har han solgt Aktien videre, kan han ikke anlægge saadan Sag, men inden Fristerne kan hans Kjøber anlægge Sag mod ham til Omgjørelse, og han maa da igjen — inden Fristerne — søge sin Regres hos Selskabet.

⁷ Det lod sig kanske tænke, at Kjøbet var foranlediget ved en af Sælgeren foranlediget eller bestyrket Misforstaaelse af Sælgeren (f. Ex. at der ikke forelaa Simultanstiftelse eller en Forvexling af Registreringsdatoen el. L.), men da vil foreligge et bedragersk Forhold, der berettiger ikke alene til Omgjørelse men til Erstatning for lidt Skade — og dette Søgmaal forældes først 10 Aar efter Gjærningen; Strfl. Indfl. § 28.

Successivstiftelsen har imidlertid været og vil være den hyppigste Stiftelsesform. Bliver et større Selskab stiftet af faa Medlemmer ved Simultanstiftelse og dets Aktier udbydes, strax Spærretiden er forløbet, vil fornuftige Folk se sig for; her er der sandsynligvis Noget, man har villet skjule.

II. Successivstiftelse.

1. I de Tilfælde, hvor Stifterne ikke selv overtager den hele Kapital, men henvender sig til Udenforstaaende med Opfordring til at tegne Aktier, har AL. ordnet Stiftelsen saa nær som muligt i Tilslutning til den forefundne Forretningspraxis ved hæderlig Stiftelse, denne vil kunne gaa i samme Spor som før. Hvad Loven gjør, er at fremtvinge, at Stifterne fremtræde offentlig, at Alt sker skriftligt⁸ og at der forud for Aktietegningen foregaar en Offentliggjørelse af Tegningsindbydelsen, saa Folk ikke tegner Aktier i Blinde. Og hvad denne Tegningsindbydelse maa og skal indeholde, er udtømmende opregnet i Loven. Stifterne kan læse sig til, hvilke Oplysninger de maa komme med; dette er til Sikkerhed for den ærlige Stifter, har han oplyst hvad der kræves, og herunder talt Sandhed, er han sikker, medens denne fulde Offentliggjørelse naturligvis vil genere den illoyale Stifter.

⁸ Det har under Jobbetiden i Nitiaarene gaaet saa løst og letvindt for sig, at Folk tegnede sig paa en udlagt Tegningsindbydelse, som ikke bar nogen Underskrift, og da det meget snart bar overende, var der Ingen, som indrømmede at have været Stifter. Og det har i den samme Tid hændt, at Folk ved Telefon erklærede, at de vilde tage Aktier, uden nogensomhelst Skriftlighed. Og dog fremtraadte under Lovforslagets Behandling i Thinget 1902 den Ene efter den Anden og vidnede, at en Aktielov var overflødig.

Men med dette Bud om detailleret Offentliggjørelse har Loven givet en Forskrift af indgribende Betydning. Man har tillagt den en særegen Betydning, den har omdannet Tegningsindbydelsen fra en Reklame⁹ til et juridisk bindende Dokument, der skal ikke længere være Tale om at betragte Indholdet som løse Talemaader, efter Loven betragtes det som bindende Tilsagn, „disse ere Kjendsgjæringerne“ — *dicta et promissa*, og for de opgivne Kjendsgjæringer Exakthed, Rigtighed, ikke omtrentlig men fuldt ud, indestaar samtlige Stiftere En for Alle og Alle for En; den enkelte Stifter kan ikke paaberaabe sig, at han ikke var sagkyndig, han stolte paa den eller de Sagkyndiges — det være Medstifternes eller engagerede Sagkyndiges — Opgivender, han har ved at optræde som Stifter garanteret Rigtigheden. For bevidst usandfærdige Opgivender sætter Straffel. § 273 Straf.

Medens Stiftelseskapitlets øvrige Forskrifter er Ordensforskrifter, tilsigtende at fremtvinge Offentlighed og at forhindre overilet Aktietegning, saa Publikum faar Tid til at se sig for, er der ved Budet om Indbydelsens Indhold givet en civilretslig Forskrift af indgribende Betydning.

Dette er europæisk Ret¹⁰.

2. Loven har ordnet Stiftelsen paa følgende Maade:

a) Stifterne skal udstede en skriftlig, af dem underskrevet, offentliggjort Tegningsindbydelse (Prospektet), L. § 6.

b) Denne skal indeholde de for ethvert Selskab nødvendige Bestemmelser, Selskabets Grundlag (§ 7, Henvis-

⁹ Den ældre Praxis har udvist en betænkelig Uvillie til at holde Stifterne til deres Ord. Se Retst. 1895—682, 1906—50, 1909—145. Disse Domme faa ingen Betydning for Fremtiden.

¹⁰ Cfr. Lehmann, Aktiengesellschaften I, § 41 sq. Den engelske Lovgivning, der lidt efter lidt er kommen haltende efter den kontinentale Ret, fik først i 1890 en Directors liability act, cfr. en Act af 1907 — nu codificeret i „Companies consolidation act 1908. act 84“.

ning til § 5, No. 1—4) og Bestemmelser om selve Aktietegningen og den konstituerende Generalforsamling (§ 7), No. 1—3).

Et Selskab kan tænkes stiftet uden andre Aftaler end de nævnte; regelmæssig vil der dog forekomme andre, specielt om Stemmeret for Aktierne, og efter § 8, No. 2, Henvisninger til § 5, No. 13—14 maa disse være indtagne i Tegningsindbydelsen; dersom Aktierne udbydes til Overkurs, maa Bestemmelse derom selvfølgelig ogsaa indtages i Tegningsindbydelsen, §, 8 No. 1. Til §§ 7 og 8 se § 12 i Slutn.

c) Tegningsindbydelsen indrykkes i den offentlige Kundgørelsestidende, L. § 6, og først 14 Dage efter den første Bekjendtgørelse kan Tegning af Aktier gyldig ske, L. § 10.

d) Der skal holdes en konstituerende Generalforsamling, L. §§ 11—13 (inden 9 Mdr. efter Bekjendtgørelsen, § 11), og L. § 12 foreskriver nøie, hvad der i denne skal foretages. Stifterne skal her (§ 12, No. 3) fremlægge sin Beretning om Stiftelsen, bilagt med enhver Kontrakt, de maatte have indgaaet indbyrdes eller med Andre vedkommende Stiftelsen (det er de i § 5, No. 9—12 omhandlede) og siden fremlægge Opgave over de Udlæg de har haft med Stiftelsen og som de kræver godtgjort af Selskabet (§ 12, No. 4).

e) Først herved har Aktietegnerne faaet fuld og samlet Oversigt over Situationen, og først nu skal de endelig bestemme, om de vil stifte Selskabet. Loven har gjort Aktietegningen resolutiv betinget; men der er den Forskjel fra Simultanstiftelsen, at ved denne kan den enkelte Stifter uafhængig af Andre træde tilbage (fordi han overtager Stifteransvar), medens ved Successvistiftelse ikke den enkelte Aktietegner kan træde tilbage, men en Majoritet af de Mødende kan finde, at efter de Oplysninger, der nu foreligger, er det ikke værd at gaa frem og derfor bestemme, at Selskabet ikke bliver at stifte (L. § 13).

f) En vis Minoritet kan i den konstituerende Generalforsamling fremtvinge, at der foretages en Undersøgelse gennem et Udvalg, forinden der afstemmes, om Selskabet skal stiftes (L. § 13).

g) Tegningsindbydelsen kan ikke indeholde Vedtægter, som Aktietegnerne vedtager ved Tegningen. Vedtægterne kan først fastsættes af Generalforsamlingen, efterat Selskabet er stiftet (L. § 13, No. 4).

Efterlevelsen af disse Bud fremtvinges, som før nævnt, derved, at Registerføreren ifølge § 100 skal nægte Registrering, dersom de ikke er efterkommet. Om Følgen af, at han urettelig tilsteder Registrering, uagtet den skulde være nægtet, vil senere blive talt.

3. Til denne Oversigt skal knyttes nærmere Bemærkninger om Detaillerne:

ad 2 a og b) Tegningsindbydelsen (Prospektet) skal ifølge L. § 6 være underskrevet af mindst 3 Indbydere, og hver af dem maa ifølge L. § 3 have tegnet sig for mindst én Aktie. De Personer, der saaledes underskriver Indbydelsen, er „Stiftere“ i Lovens Forstand med det dermed følgende Ansvar. Tegningsindbydelsen skal ifølge L. § 6 indrykkes i sin Helhed i den „Norske Kundgjørelsestidende“; det er denne Offentliggjørelse, som er af retslig Betydning. Vil Stifterne gjøre Indbydelsen bekjendt paa nogen anden Maade, det være ved Avertissementer, Circulærer el. L., maa de saaledes udstedte Bekjendtgørelser indeholde nøiagtig, ordret, det samme som den paabudte Offentliggjørelse i Kundgjørelsestidenden, Alt hvad der staar i denne og intet Andet, Offentliggjørelse af Extrakt er ikke tilladt og vil medføre Nægtelse af Registrering, ligesom ogsaa Forsøg paa Omgaaelse ved i hine Bekjendtgørelser at indtage Andet, eller Mere, end hvad der staar i den lovbestemte Kundgjørelse.

ad 2 b, 1) Enhver Tegningsindbydelse maa nødvendigvis indeholde de for et Aktieselskab essentielle Bestemmelser, se L. § 7, Henviisning til § 5, No. 1—4:

§ 5, No. 1) Gjenstanden for Selskabets Virksomhed (hvad der i Registerl. 1890 § 19, No. 2 er kaldet „Forretningens Art“); denne Angivelse er af Betydning for Omfanget af Bestyrelsens Fuldmagt, L. § 46.

§ 5, No. 2) Den Kommune, hvor Selskabet skal have sit Forretningskontor, se Registerl. § 19, No. 2 og § 34, hvorefter Selskabet her har sit retslige Værnething, hvor det bliver at stævne og hvor Exekution i Løsøre bliver at thinglyse (undtagen for fast Eiendom og ifølge L. om Registrering af Skibe 4 Mai 1901 § 20, jfr. 24 for registreringspligtigt Skib eller Part i saadant Skib).

§ 5, No. 3) Aktiekapitalen og de enkelte Aktiers Størrelse (jfr. L. §§ 30 og 22). — Det er ifølge L. § 9 ikke krævet, at der i Indbydelsen skal fastsættes en bestemt Størrelse for Aktiekapitalen; der kan i Indbydelsen bestemmes, at Selskabet skal kunne stiftes, forsaavidt mindst en vis angivet Sum bliver tegnet, men at Tegningen skal kunne fortsættes, dog ikke ud over en bestemt højere Sum. Loven har her knyttet sig til en bestaaende Praxis, hvor man ofte finder saadan Bestemmelse i Indbydelserne¹¹.

Saadan Praxis har ogsaa været øvet andetsteds — da den fornuftig anvendt kan have Fordele, idet et tilsigtet Foretagende ellers kunde strande derpaa, at man ikke fik samlet en bestemt Kapital; men efter Kontinentets Ret kan det, under Lovens Taushed, være tvivlsomt, om dette er lovligt¹².

¹¹ Man mener at kunne sætte Foretagendet i Værk, om den mindre Sum tegnes (den viser sig ofte forliden), man vil gjerne have mere; naar man imidlertid ser en Indbydelse med Minimums Sum 50,000 Kr., Maximum 1 Million, gjør det et slet Indtryk.

¹² Ring i Busch's Archiv f. Theorie des allg. Handelsrechts B. 45, P. 84. Matthieu & Bourguignat, *Sociétés*, n. 12. Va-

Men vor Lov har indført en væsentlig Forbedring i den gamle Praxis. Allerede af Registret 1890 § 19 fulgte, at Selskabet ikke kunde anmeldes med mindre Kapital end den virkelig tegnede; men den forhindrede ikke, at Direktionen fortsatte med at emitte Aktier efter Stiftelsen uden nogensomhelst Formalitet, hvilket kan lede til Misbrug; efter § 9 maa nu Selskabet anmeldes med den tegnede Kapital som endelig og bestemt, og Udstedelse af nye Aktier efter den konstituerende Generalforsamling kan kun finde Sted efter ny udtrykkelig Generalforsamlingsbeslutning og under Iagttagelse af de Forskrifter, der er foreskrevne (i §§ 24—27) for Førøgelse af Aktiekapitalen. Dette Bud vil vistnok ogsaa medføre den Fordel, at man ikke længere nøier sig med yderste Minimum, tilstrækkeligt til at begynde med, men man satte Minimumstegningen saa høit, at man virkelig kan arbejde med den Kapital.

§ 5, No. 4) Hvorvidt Aktierne skal lyde paa Navn eller paa Ihæندهaverne (jfr. L. § 33).

§ 5, No. 1—3 er efter Sagens Natur essentialia, No. 4 har Loven af nærliggende Hensigtsmæssighedshensyn gjort til et essentialie, de er ved Tegningen vedtagne af alle Aktionærer, saa de ikke senere kan forandres, L. § 12, sidste Afsnit; og en Tegning af Aktier (af andre end Stiftere) i Henhold til en Indbydelse, som ikke har Bestemmelser derom, har L. § 10,₃ erklæret „ugyldig“ (ikke blot angribelig); om Følgen se § 19,₂.

Endvidere giver L. § 7 under tre Nummere nogle Ordensforskrifter, hvis Efterlevelse fremtvinges derved, at

vasseur, *Sociétés par actions*, n. 37. Dalloz, Répertoire, v. société n. 1135. Den engelske Act 1901 § 6, 1 a, § 10, 1 d havde den særegne Regel, at medens der i Prospektet skulde angives en Minimums Kapital, der skulde være tegnet, før Selskabet kunde begynde sin Forretning, kunde der anmeldes en større nominal Kapital, og i Consolidation Act 1908 §§ 81 og 87 er denne uheldige Regel gaaet over, jfr. nederst § 27, Anm. 1.

ifølge § 10,³ Tegning efter en Tegningsindbydelse, som ikke indeholder disse 3 Bestemmelser, er ugyldig.

Ifølge § 7, No. 1 skal Prospektet indeholde Angivelse af den Maade, paa hvilken Tegning af Aktier skal foregaa, enten saaledes, at Tegningsindbydelsen (Prospektet) vil blive udlagt til offentlig Tegning, eller saaledes, at Indbyderne paa anden Maade, f. Ex. ved at gaa rundt til Kapitalister, vil reise Kapitalen. Ved denne Fremgangsmaade er at erindre, at i L. § 18 er den Spærretid, der er sat for Salg af Aktier efter Simultanstiftelse, ogsaa sat for det Tilfælde, at der ikke er udlagt offentlig Tegningsliste¹³. Dette Bud bør komme til Anvendelse, ogsaa hvor det oplyses, at offentlig Udlæggelse af Tegningsliste alene har fundet Sted *pro forma*, medens man har sørget for, at alle Stifterne har fuldtegnet Kapitalen (og f. Ex. bestemt, at al Tegning efter Fuldtegning bliver at stryge).

Videre skal ifølge § 7, No. 1 i Tegningsindbydelsen angives den Frist, inden hvilken Tegning af Aktier skal foregaa, samt de Regler, efter hvilke der skal gaaes frem i Tilfælde af Overtegning¹⁴.

¹³ Dette Bud er givet, for at man ikke skal have Adgang til at omgaa Budet i § 18 for Simultanstiftelse derved, at man anvender Successivstiftelse saaledes, at 3 af Stifterne formelt optræder som Indbydere og udsteder Prospekt og saa bagefter ikke udlægger Tegningslister, men lader de andre Stiftere tegne sig som Aktietegnere, hvorved et Svindelselskab kan komme til at stiftes uanseet den mest berettigede Kritik. Naar Publikum saa ser, at Indbydelsen dog har faaet Tilslutning og Selskabet er bleven stiftet, falder Mistanken bort. Jfr. Mot. I, P. 18 flg., II, P. 31.

¹⁴ Man bør her være betænkt paa den Eventualitet, at ikke alle Aktietegnere betaler første Indskud, og angive, efter hvilke Regler de derved forfaldne Aktier skal tildeles andre Tegnere (jfr. § 42) — forsaavidt disse nu skulde være villige til at overtage dem, hvilket de ikke længere er. Fra det Øieblik det er dem tilkjendegivet, at de som Følge af Overtegning ikke har faaet Aktier, kan de paa sin Side sige, at de ikke længere vedstaar Tegningen.

Hvad angaar Fristen, skal erindres, at Lovstedet ingen Udtalelse har om Følgen af, at den ikke iagttages, medens Loven i § 9 udtrykkelig fastsætter en Frist, efter hvis Udløb „Aktier ikke kan tegnes“, — at L. § 25, der opstiller bindende Regler til Forhindring af Mishrug ved Udstedelse af nye Aktier, opstiller en Frist, efter hvilken nye Aktier ikke maa tegnes, og udtrykkelig siger, at efter Udløbet „kan Aktier ikke tegnes“. — og endelig, at L. § 10 opstiller en Frist, efter hvis Udløb først Aktier kan tegnes, og om Overtrædelse af dette Bud udtrykkelig siger, at Tegning af Aktier i denne Frist er ugyldig (fordi Opstillingen af denne Frist er et integrerende Led i Lovens Arbejde for at forhindre Overrumpling).

Følgen af, at Aktier tegnes efter Fristen, kan saaledes ikke blive Tegningens Ugyldighed, men efter Udløbet af den opstillede Frist kan Indbyderne nægte at modtage Tegning, hvilket f. Ex. kan tænkes anvendt ved Overtegning, idet der i Reglerne for denne kan siges, at først stryges al Tegning efter Fristens Udløb.

Videre skal efter § 7, No. 3 angives, hvor mange Aktier Indbyderne har tegnet i sammen; det er ikke krævet, at der skal angives, hvor mange hver Enkelt har taget, og ifølge § 7, No. 4 skal angives den Maade, hvorpaa, og den Frist, hvormed den konstituerende Generalforsamling skal indkaldes (jfr. § 11); noget der hidtil ofte har været forsømt.

ad 2 b, 2) L. § 8 opregner de *accidentalia*, som kan tænkes indtagne i Selskabskontrakten, og som maa udtrykkelig vedtages ved Tegningen for at blive gjældende.

Det er selvsagt, at dersom Aktierne skal betales til Overkurs, maa dette være forbeholdt i Tegningsindbydelsen, L. § 8, No. 1; den ene Kontrahent kan ikke af Medkontrahenterne tvinges til at betale Mere end aftalt, og er Intet udtrykkelig sagt, er pari Kurs aftalt.

Videre maa ifølge L. § 8, No. 2, dens Henvisning til § 5, No. 5—14 de nedennævnte Forbehold være taget —

og er Forbehold ikke taget, kan Beslutning **ikke** tages i den konstituerende Generalforsamling, ikke engang enstemmig (der skal ingen Overrumpling kunne finde Sted), — konsekvent kan heller ikke Bestemmelser af den i § 5, No. 9—12 omhandlede Art udvides paa Selskabets Bekostning, de kan kun vedtages i det Omfang. Forbehold udtrykkelig er taget i Tegningsindbydelsen, jfr. videre § 16, hvorefter et saadant Forbehold af en Tegner, hvilket ikke staar i Tegningsindbydelsen, gjør Tegningen ugyldig.

Forbehold maa ifølge § 5, No. 5 være taget om, at enkelt Klasse af Aktier skal have særegne større eller ringere Rettigheder (Præference-Aktier ligeoverfor almindelige Aktier) navnlig vedkommende Udbytte eller Andel i Selskabsformuen eller særlig Andel i Selskabets Styrelse; efter § 5, No. 6, jfr. § 8, andet Afsnit, maa Forbehold være taget, dersom Selskabet skal kunne tvinge Aktieeierne til at lade deres Aktier indløse, og den Maade, hvorpaa den tvungne Indløsning skal kunne ske, maa derhos udtrykkelig være angivet (jfr. L. § 29,₃), og efter § 5, No. 7 maa Forbehold være taget, om Aktiernes Omsættelighed skal være indskrænket — principmæssig er den jo fri (jfr. L. § 31,₂, § 34).

Disse tre Nummere er Anvendelser af almindelige Retsgrundsætninger. Det samme gjælder § 5, No. 8 — at der skal paahvile Aktieeierne Forpligtelser udenfor den at indfri Aktiens paalydende Beløb, se § 39,₁ (der udtaler en overalt gjældende Aktieretssætning), — herom senere.

Af væsentlig Vigtighed er § 5, No. 9—12. Med de i disse Nummere omhandlede Transaktioner har der i Udlandet været drevet de groveste Misbrug og forskellige Midler har været søgt anvendt. AL. har i § 5 udtrykkelig anerkjendt deres Legalitet, men søger Misbrugene hindret ved at fremtvinge Offentliggjørelse og ved §§ 10, 12 Slutn. og 13.

§ 5, No. 9: „at der paa Aktier skal kunne gjøres Indskud, som ikke bestaar i rede Penge“ („Apports“); er saadant ikke forbeholdt, specificeret (L. § 12 Slutn.) i Tegningsindbydelsen, maa Tegneren indskyde Aktiens paa-lydende Sum i rede Penge (§ 39,1). Apports kan bestaa i hvilkensomhelst Værdigjenstand, en i Gang værende Fabrik eller Forretning, en Tomt, et Patent, en Fabrikationshemmelighed. Ogsaa personlig Tjeneste maa kunne indskydes¹⁵, jfr. § 5, No. 12.

Sammen med § 5, No. 9 hænger No. 10: „at Selskabet mod Erlæggelse af Vederlag i Aktier eller paa anden Maade skal til Bank eller Eie overtage bestaaende eller paatænkte Anlæg eller andre Formuesgjenstande.“

Retslig bestaar der mellem disse to Overtagelsesmaader den Forskjel, at i første Tilfælde overlader Eieren en Værdigjenstand mod Aktier, altsaa mod at blive Medlem af Selskabet (det være som Stifter eller som Aktietegner), i andet Tilfælde staar han formelt (men neppe ofte reelt) udenfor Stiftelsen og udenfor Selskabet, idet Kontrakten lyder paa, et Selskabet skal betale Værdigjenstanden. Begge Metoder har været anvendte og mangt et Selskab har været stiftet fuldt ud loyalt paa den ene eller anden Maade, særlig vel den første, som f. Ex. hvor en Forretningsmand finder, at hans Forretning er bleven for stor i Forhold til hans Driftskapital, eller han ikke ønsker at sætte hele sin økonomiske Existents ind derpaa, — og naar han saa fremlægger sine Bøger eller paa anden Maade giver fuld og sandfærdig Oplysning, er Intet derimod at indvende¹⁶.

¹⁵ Jfr. Jenks, The trust problem, Ch. V, Promoter and financier. Dette antages ikke i tysk Ret, jfr. Lehmann, Aktiengesellschaft 1, 217. Behrend, Handelsrecht § 107,13. Staub, Kommentar (1900) ad § 187, Anm. 5 — (jfr. for Kommanditselskabs Vedk. ovenfor I § 18, P. 185).

¹⁶ Ligeledes finder denne Ordning naturlig Sted, hvor en Forretningsmands Arvinger gjør et Familieaktieselskab af Forretningen

Men Betingelsen er netop, at Indskyderne give fuld Oplysning, og Erfaring har vist, at disse to Maader (die qualificierte Gründung), har været ofte grovt misbrugte til Svindel. Derfor kræver § 5, No. 9 og 10, cfr. 4de Afsnit, fuld Oplysning c: en specificeret Angivelse af Værdigjenstanden og den Pris, hvortil den er sat, saa Aktietegnerne faar Adgang til at opgjøre sig en Mening, om den Værdigjenstand, der indskydes for Aktier, er saa meget værd, eller de Værdigjenstande, Selskabet skal overtage, er ansat til rimelig Pris. Er Gjenstandene for høit ansatte, kommer Selskabet til at begynde med et faktisk Under-skud, hvilket Aktietegnerne har sig selv at takke for¹⁷. — Medens Loven saaledes ikke forbyder „Apports“ blot fordi Adgangen dertil kan misbruges, har den i § 21 forbudt én Anvendelse, fordi den alene kan ske ved Misbrug, idet nævnte § siger, at Indskud paa Aktie ikke kan afgjøres med Gjenstande, som Selskabet ikke har Brug for i sin Drift. Man kan indskyde et Patent i et Selskab, som vil drive saadan Fabrikvirksomhed eller Industri, som Patentet angaar, men ikke en uvedkommende Patentrettighed eller en Skibspart eller en Aktie i et andet Selskab; saadant Indskud maa jo sælges; og sælges det til en lavere Pris end Gjenstanden er indskudt for, saa er vedkommende Aktie emitteret til under pari tvertimod Lovens med stor Omhu gjennemførte Princip, faktisk Tilveiebringelse af den Kapital man anmelder. Det er klart, at det ikke er Selskabet, der bør bære Risikoen for Tingens Underpris, men den Mand, der ikke har Andet at indskyde, faar sælge Tingen for egen Risiko og købe Aktier for Salgssummen¹⁸.

(ved Simultanstiftelse) og ligeledes, hvor et Aktieselskabs Kreditorer træder ind som Aktionærer i en Forretning og deraf dan-ner et Aktieselskab, med Aktier i Forhold til sine Fordringer.

¹⁷ Mod Omgaaelse virker L. § 72.

¹⁸ Dette var forklaret i Motiverne, men under Behandlingen i Thin- get 1903 erklærede en af Forslagets Modstandere, at han ikke vidste, enten han skulde le eller græde over dette Forbud i Loven.

Loven kræver ikke, at de Personer, der vil gjøre Indskud i Værdigjenstande, eller af hvem Selskabet skal leie eller købe Værdigjenstande, skal optræde som Indbydere, de kan i det i No. 9 nævnte Tilfælde optræde som Aktietegnere, men som Følge af § 16 og § 5, No. 9 ikke opstille Forbeholdet ved sin Aktietegning, det maa være indtaget i selve Tegningsindbydelsen, — og i det i § 5, No. 10 omhandlede Tilfælde behøver Eieren af Værdigjenstanden overhovedet ikke at tegne Aktier.

§ 5, No. 11: „At Enkeltmand skal have særskilt Fordel eller Forrettighed i Selskabet“.

§ 5, No. 12: „At Stiftere eller andre skal have særskilt Godtgjørelse for Stiftelsen“.

Er Intet sagt, staar Alle, Indbydere og Aktietegnere, lige. Medens § 5, No. 5 handler om enkelte Grupper af Aktier, taler de to heromhandlede Nummere om Fortrin for Enkeltmand eller Enkeltmænd, og ogsaa ved No. 11 vil det regelmæssig være Stifterne, det dreier sig om, i al Fald Vederlag for Arbeide med Stiftelsen, selv om Vedkommende ikke har fremtraadt som Stifter. En Form, som hyppig har været anvendt, er den, at Vedkommende faar et vist Antal Aktier uden at betale noget for dem¹⁹. Eller det hænder, at en Stifter betinger sig at være livsvarigt Bestyrelsesmedlem — (se imidlertid L. § 45).

I Forbindelse med disse to Nummere erindres § 4, sidste Afsnit og 8, sidste Afsnit: Erstatning til Stifterne for havte Udlæg maa ogsaa forbeholdes i Tegningsindbydelsen, og det skal opføres som særskilt Post, ikke slaaes sammen med Vederlag til Stifterne selv for Stiftelsen.

¹⁹ Det kan strax bemærkes, at vistnok kan ogsaa i dette Tilfælde den nominelle Aktiekapital anmeldes, L. § 14,₂, men det maa anmeldes, hvad der er skeet i Henhold til § 5, No. 11, 12, og da her regelmæssig vil foreligge Stiftelsesomkostninger, kommer L. § 47,₂ til Anvendelse.

Om Følgerne af, at Selskabet ikke vil erstatte Udgifterne, er før talt i § 24, No. 2.

§ 5, No. 13, „at Selskabets Virksomhed skal være begrændset til en vis Tid“, vil være et meget sjelden forekommende Forbehold; jfr. herom § 71, andet Afsnit.

Hvad angaar § 5, No. 14, „at der for Stemmeret i Selskabets Anliggender skal gjælde andre Regler end de i § 61, tredie Punktum indeholdte“, er derimod af praktisk Betydning, jfr. § 61, andet Afsnit.

Ved Tegningen vedtager hver Aktionær de i Tegningsindbydelsen opstillede Regler for Stemmegivningen; er Intet sagt, giver hver Aktie en Stemme. Det saaledes Vedtagne kan ikke omgjøres i Generalforsamlingen, hverken for Afstemning inden denne eller for senere Generalforsamlinger. Derimod aabner L. § 71 retslig Adgang til, at en senere Generalforsamling foretager Forandring. Ved § 5, No. 14, der er indsat af Justitsdepartementet 1910, er der slaaet et Hul i den ovenfor No. 2 g nævnte Hovedregel, at Aktietegnerne ikke vedtager Vedtægter ved Aktietegningen — Vedtægter skal vedtages af Generalforsamlingen²⁰.

Endelig kan det hælde, at Stifterne af Hensyn til det Ansvar, L. § 19 paalægger dem, kræver, at enhver Aktie-

²⁰ Loven er forøvrigt herved bleven uklart affattet. Sammenholder man § 5, næstsidste Punktum med § 5, No. 14, maa man komme til det Resultat, at No. 14 gjælder alene for den konstituerende Generalforsamling; men det er klart, at for den konstituerende Generalforsamling maa der ved Simultanstiftelse være Enstemmighed om, at Selskabet skal stiftes paa de i § 5, No. 1—13 omhandlede Betingelser, og ved Simultanstiftelse kan derfor § 5 No. 14 kun finde Anvendelse paa de Stemmegivninger, der finde Sted efter Stiftelsen (Vedtagelse og Valg), samt for Stemmegivning i de senere Generalforsamlinger. Men ved Successivstiftelse kommer § 5, No. 14 (§ 8, No. 2) til Anvendelse baade paa den konstituerende Generalforsamlings Stiftelsesbeslutning og paa dens senere Stemmegivninger samt paa alle de regulære Generalforsamlingers Beslutninger.

tegner ved Tegningen betaler en vis Sum pr. tegnet Aktie, for at dokumentere, at han kan og vil tage Aktierne — en Foranstaltning, som ogsaa er egnet til at forhindre Spekulation med Aktierne under Stiftelsesperioden²¹.

4 (*ad 2 c*). Tegning af Aktier, L. § 10. Tegning af Aktier kan ikke ske paa løse Lister, den maa ske skriftlig paa en Tegningsindbydelse, som er en ordret Kopi — altsaa indeholdende hverken Mere eller Mindre — af den originale, af Stifterne underskrevne og i Kundgjørelsestidenden offentliggjorte Tegningsindbydelse. De udlagte (eller omsendte) Tegningsindbydelser behøver derimod ikke at være selvstændig underskrevne. Tegning paa en Liste, som ikke fylder Lovens Krav, bliver ikke regnet som Tegning af Registerføreren, regnes altsaa som ei skeet.

Dernæst indeholder § 10 den væsentlige Bestemmelse, at der skal være gaaet 14 Dage, efterat den originale Tegningsindbydelse er offentliggjort i Kundgjørelsestidenden, før Tegning kan ske. Først efter Udløbet af „Spærretiden“ kan altsaa Stifterne udlægge eller omsende Indbydelserne til Tegning af Aktier. Publikum skal have Tid til at se sig for og Sagkyndige Tid til at advare, om de ser Svinde. Loven lægger saadan Vægt herpaa, at den erklærer Tegning i Spærretiden (selvfølgelig af Andre end Stifterne) for ugyldig; den kan altsaa ikke medregnes af Registerføreren²². Imidlertid kan Tegneren gjentage sin Tegning

²¹ Jfr. om engelsk Praxis Duguid, How to read the money article (London 1901), Ch. X i. f. Lindley, Partnership, P. 101. Nu siger L. 1908, § 85, No. 13, at Tegneren skal ved sin Tegning (application) indbetale ikke under 5 %.

²² Betingelsen for Budets Effektivitet er, at Registratoren faar vide derom. Sæt Aktietegnerne tier stille! Denne Bestemmelse om „Ugyldighed“ (hvilken Art?) fremkalder flere vanskelige Spørgsmaal, hvorpaa man aabenbart ikke har været opmærksom, og som senere vil blive drøftet. Efter Kommissionens Forslag kunde Aktietegnerne i dette Tilfælde fragaa sin Tegning, inden Generalforsamlingen holdtes.

efter Spærretidens Udløb. Som før nævnt, erklærer L. § 10 ogsaa, at enhver Tegning af Aktier i Henhold til en Tegningsindbydelse, som ikke fyldestgør L. § 7, er ugyldig.

5. Angaaende Opfatningen af Indbydelsens og Tegningens Natur og Retsvirkninger har der været megen Tvist. I engelsk Ret betragtes Indbydelsen som en ikke retslig bindende Opfordring til Publikum om at komme med Tilbud om at overtage Aktier. Den Person, som efter en Indbydelse gjør en Henvendelse til Indbyderen eller en bestemt angiven Person om at faa Aktier (*application for shares*), behandles som Offerent, og Indbyderne, der modtage Tilbudet, som Acceptanter²³.

I Tyskland have Opfatningerne gaaet stærkt fra hinanden²⁴; den i engelsk Ret gjældende Opfatning har været hævdet, ligesom den modsatte, at Udlæggelsen af Indbydelsen er en Offert fra Indbyderens Side, og at Aktietegnerens Tegning af Aktier er Accept af denne Offert. Videre har Indbydernes saavel som Tegnerens Erklæringer været opfattede som ensidige Villieserklæringer.

I disse Forhold, hvor der afgives Villieserklæring til den store Almenhed — *incerta persona* — forekommer det mig, at man ikke slipper ud med de paa romerske Retsforestillinger hvilende Regler om Kontraktens Afslutning. Naar Indbyderne udstede sin Indbydelse, afgive de en Villieserklæring og de afgiver den ikke til en, to . . . 100 bestemte Personer, de afgive den til den store ubestemte

²³ Lindley, Partnership I, P. 101—2 (4th ed.). Palmer, Company Law, P. 70 (2d ed.). Schurmeister, Die engl. Aktiennovelle 1900, P. 34—35, Noten. Buckley, Companies consolidation act 1908, 9th ed. 1909, P. 56, *Pellatt's case*.

²⁴ Renaud, §§ 22 sq. Lehmann, Aktiengesellschaften I, § 32 cit. Oversigt hos Adelman, Ueber die bei der Successiv-Gründung von Aktiengesellschaften hervorgehenden Rechtsverhältnisse. Diss. 1893.

Almenhed²⁵. Og naar Aktietegneren i Henhold til denne Indbydelse tegner sig for Aktier, saa afgiver han en Erklæring ikke til bestemte Personer, men foruden til Indbyderne (der ere bestemte Personer) ogsaa til den store ubestemte Almenhed, nemlig til alle dem, som ligeledes have tegnet eller kommer til at tegne Aktier i Foretagendet; dette gjælder saaledes om den, der viser sig at være sidste Tegner, thi selv om han ved, at han er den sidste, ved han ikke, hvem alle de andre er, og selv om han, ved et mindre Selskab, kjender dem alle, ved han ikke, om Alle blive Medlemmer; Nogle kunne jo falde ud og Andre træde ind, før Selskabet konstitueres; det er ikke til bestemte Individuer, men til den Gruppe af Personer, som gyldig blive Aktieeiere, til hvem han afgiver sit Tilsagn²⁶. Denne Retsforestilling, at ensidigt Tilsagn til en ubestemt Almenhed er bindende, er jo forlængst anerkjendt i vort Retsliv, og der opereres saaledes ikke med nye eller ukjendte Begreber.

Forfølger man nu denne Tanke i dens Konsekventser, saa vil man se, at Indbyderne ikke ere bundne ved Offentliggjørelsen af Indbydelsen, ikke engang ved Udlæggelsen af Indbydelsen til Tegning, saalænge Ingen har tegnet Aktier; de kan tage Indbydelsen tilbage; men indbyrdes foreligger der jo allerede en Aftale mellem dem om at stifte et Aktieselskab (jfr. ovenfor § 24, No. 2), og ingen af dem, der har indgaaet paa denne Aftale, kan uden de øvrige Indbyderes Samtykke træde tilbage, ikke engang før Indbydelsen er offentliggjort; det vilde være et Kontraktsbrud fra hans Side og forpligte ham til Skadeserstatning (der rigtignok

²⁵ Dette gjælder formelt ogsaa i det Tilfælde, at de ikke udlægge sin Indbydelse til almindelig Tegning, men gaar rundt til enkelte Personer for at faa dem til at overtage Aktierne.

²⁶ Denne Opfatning synes ogsaa forudsat af Høiesteret i Retst. 1901.—486.

kan blive vanskelig at bestemme). — Fra det Øieblik, at en Enkelt har tegnet sig paa en udlagt Tegningsliste, er han efter denne Opfatning bundet²⁷, men samtidig maa han ansees at have bundet Tegningsindbyderne; hverken enkeltvis eller samlede kan de nu ansees berettigede til at tilbagekalde Indbydelsen mod den Enes Protest, Listen maa ligge ude til fortsat Tegning. Indbydernes Erklæring (samlet) er en ensidig og den enkelte Tegners Erklæring er en ensidig, men i det Øieblik de klappe sammen, ere begge Parter kontraktmæssig bundne ved sine Erklæringer. Paa dette Fundament hviler ogsaa den enkelte Tegners Krav paa at faa det Antal Aktier, som han har tegnet, saaledes at Reduktion kun kan finde Sted paa tilsagt Maade (§ 11, 2). Begrebsmæssig har Indbyderne ikke efter en til Almenheden udgaaet Indbydelse Ret til at vrage en enkelt Tegner vilkaarlig, i det Øieblik han viser sig villig og i Stand til at opfylde sine Societetsforpligtelser (Betaling af fordret Indskud, Udstedelse af Grundfondforskrivelse og (hvor saadant kræves) en efter objektiv Maalestok betryggende Sikkerhedsstillelse for det endnu ikke indkaldte Beløb).

6. Ved de sammenfaldende Erklæringer af Indbydere og Tegnere er der fastslaaet, hvilket Indhold Selskabskontrakten skal have (L. § 7 og 8 med Henvisninger) og med hvilke Rettigheder og Pligter det eventuelle Selskab skal komme til Existents, idet den konstituerende Generalforsamling ikke kan foretage Forandringer i saa Henseende (L. § 12, sidste Afsnit).

At Tegningen sker betingelsesfrit, er ikke begrebsmæssig nødvendigt, og man har ogsaa gjentagne Gange seet Exempler paa, at Tegning af Aktier er skeet under

²⁷ Har man privat tilsendt ham en Tegningsindbydelse, og han derpaa har tegnet sig, kan han naturligvis stryge sin Tegning, saalænge han ikke har givet Listen tilbage — efter de almindelige Regler.

en Betingelse, og naar denne ikke er opfyldt, er Aktietegneren bleven fritaget; men dette fører jo til, at hans Aktier falder ud, den anmeldte Aktiekapital er dermed bleven formindsket med et tilsvarende Beløb, og det fører overhovedet til saamange Ulemper, at AL. § 16 efter Mønster af den tyske Aktielov 1884, § 209 c (= DHGB § 189) har erklæret ethvert Forbehold i Tegningen ugyldigt, Tegningen skal være ren, ubetinget, uden Forbehold, ellers regnes den ikke med. Det er dette, som siges i § 16. Den af Justits-Departementet 1910 indskudte Mellemsætning. (Forbehold, „som ikke er hjemlet i en i Stiftelsesoverenskomsten eller Tegningsindbydelsen indtaget Bestemmelse af saadan Art, som i § 5, No. 5—14, jfr. § 8, nævnt“, er ugyldigt), er vildledende og beror paa en Misforstaaelse. Thi saadanne Forbehold, som omhandles i § 5, No. 5 flg., jfr. § 8, specielt § 5, No. 9, som Departementet af Motiverne sees at have tænkt paa, er jo allerede komne ind, og maa staa i selve Tegningsindbydelsen som Følge af forudgaaende Forhandlinger med den Mand, som helt eller delvis vil tage Aktier for Kjøbesum for Eiendom, han overlader Selskabet; han behøver derfor aldeles ikke ved sin Tegning af Aktier at tage noget Forbehold, thi Tegningen sker jo i Henhold til Prospektet (og staar det ikke i dette, er hans Forbehold ugyldigt), og som oftest vil han ikke engang findes paa Tegningslisten, thi han har for Kjøbesummen allerede faaet sig tildelt de Aktier han skal have. Mellemsætningen er forsaavidt overflødig, og den er vildledende derved, at den pludselig og umotiveret bringer ind i §en uvedkommende Ting, thi §ens Hovedsætning — Forbehold i Tegning gjør Tegningen ugyldig — rammer et ganske andet Tilfælde end Mellemsætningen, nemlig Betingelser, opstillede af de almindelige Aktietegnere ved Tegning paa Indbydelsen.

Forbudet er et nødvendigt Led i de Regler, som gives for at beskytte den anmeldte Kapital.

Stifterne maa (dersom ikke Overtegning har fundet Sted) skaffe andre Tegnere i Stedet for dem som saaledes falde ud, ellers faar de ikke Selskabet registreret.

Videre siger L. § 16, at tages et Forbehold, uden at komme tilsyne i Aktietegningen, er denne gyldig, men Forbeholdet ugyldigt ligeoverfor Selskabet. Selskabet bliver jo her registreret med den tegnede Kapital, der skal tjene Selskabskreditorerne til Satisfaktionsobjekt. Det bliver at opgjøre mellem Tegner, der underhaanden har taget et Forbehold, som ikke er kommet tilsyne i Tegningen, og den eller de Stiftere, med hvem han har forhandlet herom.

Men denne Sætning maa ogsaa komme til Anvendelse, dersom han er narret af Stifterne til at tegne Aktier; han kan da ikke paa Grundlag heraf nægte ligeoverfor Selskabet at indfri sine tegnede Aktier, ligeoverfor Tredie-mand har han ved sin ubetingede Aktietegning og den i Henhold dertil skeede Indregistrering af Selskabet forbundet sig til at indbetale sin Akties Beløb. Er det Selskabet, som han paastaar har lidt ved Stifternes Løgne, har han at gaa den i L. § 69 anviste Vei (om han har et tilstrækkeligt Antal Menings-fæller), og han nyder derved selv Erstatning, er det ham alene, som er bleven narret, faar han stævne den eller de Skyldige til Erstatning; det er paa disses Bekostning, ikke paa Selskabets, det vil sige dets Kreditorers, at han skal nyde Erstatning. Dette er, mener jeg, vor Lovs Standpunkt — i Lighed med den tyske Lovs. Dette gjælder ogsaa ved Emission af nye Aktier²⁸. Den vildledede Aktietegner skal

²⁸ Jfr. Entscheidungen des Reichs-Oberhandelsgerichts, B. 5 (1872), No. 99. Entscheid. des Reichsgerichts Civilsachen 54 (1903), No. 39, 128. Bolze i Leipziger Zeitschrift f. Handelsrecht I (1907), P. 1. Hagens ib. P. 241 sq. Bolze, Die Praxis des Reichsgerichts in Civilsachen IV, II n., 1449. Leist, Archiv f. civ. Praxis, B. 102, P. 269, 278. Jacobssohn i Jherings Jahrbücher, 56—387. Wieland i Goldschmidt's Z. f. HR., B. 64, P. 58. Den tyske Rets-

nemlig ikke kunne paaberaabe sig den almindelige Sætning, at Selskabet bærer Ansvar for sine Tillidsmænds Forseelser, denne Regel kommer her ikke til Anvendelse, fordi den vilde føre til det Resultat, at Selskabets Kreditorer kom til at betale Erstatning for den Svig, Bestyrelsen har øvet i de

videnskab har videre efter en Diskussion, reist af den bekendte Forfatter Anwalt Staub i Holdheims Monatschrift f. HR. 1901, P. 135, se Bolze og Hagen, cit. med Tilslutning af Reichsgericht (Entsch., B. 2 No. 34, B. 9 No. 6, B. 19 No. 24 — opstillet den Sætning, at en Aktietegner af de oven i Texten opstillede Grunde ikke heller kan anfægte en Tegning paa Grundlag af, at han ikke har villet den, det vil efter DBGB § 119 sige, paa Grund af Vildfarelse. Af retspolitiske Grunde gaar den store Aktierets-sætning om, at Aktietegnerne bliver bundne ved Anmeldelsen, foran Almensætningen, han skal ikke til Skade for Selskabskreditorerne kunne paaberaabe sig en Feil ved en Villieserklæring afgivet overfor Stifterne og Medtegnere. Og min Mening er, at denne Sætnings Rigtighed bør anerkjendes ogsaa hos os. Grundbetragtningen har jo faaet et Udslag ogsaa i vor L. § 69 (netop efter tysk Mønster). Der ligger her ingen Vægt paa, at den tyske Ret hviler paa en Villiestheori. Resultatet maa blive det samme ogsaa for den, som hylder en Tillidstheori eller en Erklæringstheori. — Men Grundbetragtningen slaar ikke til, dersom det Tilfælde indtræder, at Aktietegneren opdager sin Vildfarelse før Registreringen. Han maa da have Adgang til ligeoverfor Stifterne at anfægte den ved en Vildfarelse afgivne Aktietegning (det er ogsaa her ligeegyldigt, hvilken Mening man har om Betingelserne for at anfægte en under Vildfarelse afgiven Erklæring), og Stifterne maa tage den Strid op og faa den afgjort, før de mod Aktietegnerens Protest kan anmelde Selskabet med de omstridte Aktier som tegnede. Skal imidlertid den, der begjærer sin afgivne Kontrakterklæring omstyrtet paa Grund af error, betale Medkontrahenten negativ Interesse (hvilket er min Opfatning), vil det lidet lønne sig for den vildfarende Aktietegner at fratælde sin Tegning, dersom han ikke strax faar den rettet. Og jeg tror derfor ikke, at Tilfældet saa let vil indtræde i Praxis, men jeg har trukket det frem for at indhamre Betydningen af Registreringen. — Er den Erklærende tvungen, foreligger efter vor Ret ingen Villieserklæring, og den Erklærende er ubunden.

indre Forhold, mod Aktionærer eller Aktietegnere. Den store aktieretslige Regel, at den anmeldte Selskabskapital er forbeholdt Selskabskreditorerne til Satisfaktionsobjekt, skal ikke ad nogen Omvei kunne udhules.

Er Selskabet (ved Registerførerens Feil) bleven registreret, uagtet der forelaa Tegninger, der efter L. § 16 var ugyldige, maa Stifterne efter L. § 19 selv skaffe det Manglende. Imidlertid vil en Aktietegner ikke kunne paaberaabe sig L. § 16 og paastaa, at han ikke kan behandles som Aktionær (med Pligt til at yde Indskud og give Grundfondsforskrivelse), dersom han uagtet sin ugyldige Tegning har optraadt som Aktionær, det være ved at møde og stemme i den konstituerende eller en senere Generalforsamling, betale det første Indskud, hæve Dividende el. L.²⁹, men Betingelsen kan han ikke kræve opfyldt, hverken af Selskabet eller Stifterne; dette staar tydeligt nok i L. § 16.

Til Underkurs maa Aktierne ikke tillades tegnede, L. § 20; Selskabet vilde jo ellers faktisk have en mindre Kapital end den anmeldte. Naturligvis kan dette Forbud ikke omgaaes (ved at give Diskonto, Rabat, Rentegodtgjørelse [her tales ikke om det i L. § 37 omhandlede Forhold], Provision eller hvad anden Forklædning man maatte give Underkursen). Overtrædelsen medfører ikke, at Tegningen bliver ugyldig; den medfører blot, at Registerføreren maa nægte Registrering. Har han overseet Feilen og registreret Selskabet med den tegnede nominelle Kapital, bliver Stifterne efter L. § 19 principalt ansvarlige for Differentensen, og Aktietegnerne kan ikke paaberaabe sig, at de tvertimod Lovens Forbud har tegnet Aktier til Underkurs; der er anmeldt til Registret den hele nominelle Kapital, som om

²⁹ Dette er udtrykkelig udtalt i den tyske L. (HGB) 189, (L. 1884, 209 c); jfr. ligeledes Lindley, Partnership, 4th ed., P. 1351. Thring, Joint stock companies (4th ed.), P. 31.

Underkurs ikke havde fundet Sted, denne Anmeldelse maa de staa ved, de maa i Henhold til L. § 39 indbetale „Aktiens paalydende Sum“³⁰.

Til Overkurs kan Aktierne naturligvis tegnes, L. § 20,₂, hvilket særlig faar Betydning for ny Aktieemission, men til Undgaaelse af Misbrug har Loven paabudt, at den derved erhvervede Vinding skal anvendes til at dække Omkostninger ved Selskabets Stiftelse (jfr. § 4, fjerde Afsnit, § 5, No. 12) eller ved Udstedelsen af nye Aktier. Er der efter disses Dækkelse endnu noget tilovers, skal det lægges til det lovbestemte Reservefond (L. § 23), — selv om dette har den lovbestemte Høide. Herved er forhindret det Uvæsen, man i al Fald i Udlandet har seet meget af, særlig ved Emission af nye Aktier, at Overskudet som „Provision“ i al Stilhed gaar i Bestyrelsens Lomme. Saadan maa udtrykkelig fordres og vedtages, L. §, 5 No. 12, § 8, § 25.

7 (jfr. ovenfor No. 2, d). Der skal holdes en konstituerende Generalforsamling, L. §§ 11—13. For at ikke Aktietegnerne skal holdes til sin Tegning i ubestemt lang Tid og at afskjære enhver Tvist herom, har L. § 11 sagt, at Generalforsamlingen, der maa sammenkaldes overensstemmende med § 7, No. 3, maa holdes inden 9 Mdr. efter Tegningsindbydelsens første Offentliggjørelse i Kundgjørelses-tidenden; hvis ikke, kan enhver Aktietegner gennem Henvendelse til en af Stifterne begjære sin Tegning slettet, men han maa gjøre det inden den konstituerende Generalforsamling er sat.

Loven søger i §§ 12 og 13 at fremtvinge, at Generalforsamlingen ikke bliver en tom Form og at dens Medlemmer ikke bliver et Værktøj i uærlige Stifteres Hænder. Men selv om dette skulde indtræde, vil Stifterne ikke der-

³⁰ Saa ogsaa for tysk Ret Staub, Kommentar z, DHGB (Ausg. 1900) ad § 184, Anm. 2.

ved slippe fra sit Ansvar, idet de maa give fuld Oplysning om Stiftelsesprocessen til Protokollen, og selv om de for Øieblikket har faaet den konstituerende Generalforsamling til at strø Sand paa, hvad de har gjort, maa de staa ved sine Erklæringer og bære Ansvaret for sine Fortielser. Indbydernes Erklæringer er vistnok i Formen alene rettet til Generalforsamlingen, men gaar ved Anmeldelsen ind i Registret og bliver derved Tilsagn afgivet til Publikum, — og L. § 67—69 giver den ved Erklæringer eller Fortielser skuffede Aktionær Adgang til at tvinge Indbyderne til at yde Erstatning for den Skade, de derved har voldt.

Forinden den konstituerende Generalforsamling holdes, skal Indbyderne, ifølge L. § 11, 2, ang. Overtegning „fatta Beslutning overensstemmende med, hvad derom i Tegningsindbydelsen er bestemt, forinden de indkalder til Generalforsamlingen“. Hvad der skalske, dersom Indbyderne fatter en Beslutning, som ikke stemmer overens med, hvad der i Tegningsindbydelsen er bestemt, siger Loven Intet om; men det kan tænkes, at Stifterne har taget feil, eller endog at de har stærk Interesse af at holde bestemte Personer ude eller sørge for at de ikke faar formange Aktier etc., og det er i al Fald klart, at det ikke er Indbyderne, som selv afgjør, om deres Strygning af Tegning er rigtig. Nu skal de ifølge L. § 12, No. 3 fremlægge en Beretning om Selskabets Stiftelse og ifølge No. 5 fremlægge Tegningslisterne; de maa altsaa i Generalforsamlingen aflægge Rapport om Strygning af Overtegning.

Er Reduktion foretagen i Strid med de i Tegningsindbydelsen indtagne Regler (L. § 7, No. 1), vil Registerføreren have at nægte Registrering. Enhver Aktietegner har ved sin Tegning i Henhold til Aktieindbydelsen erhvervet en Ret til at faa saamange Aktier, som Tegningsreglerne hjemlede ham, han har altsaa, selv om Indbyderne har strøget ham, Ret til at møde op i Generalforsamlingen og kræve sig anerkjendt som Medlem.

Falder nu Generalforsamlingens Beslutning imod ham, maa han indsende Protest til Registerføreren, som har at paase Fremgangsmaadens Lovlighed. Generalforsamlingen kan ikke endelig afgjøre, om Indbydernes Fremgangsmaade er lovlig eller ikke, det er Domstolens Sag. Han kan alt-saa stævne Selskabet gennem Indbyderne, resp. Bestyrelsen til at anerkjende ham som Medlem; dette fører til Vanskeligheder, idet Kapitalen jo er fuldtæget, men Registerl. § 6 tilsteder ingen anden Udvei; jfr. s. L. § 21, fjerde Afsnit. Nyder han Medhold, maa ny konstituerende Generalforsamling holdes overensstemmende med L. §§ 11—13.

I den konstituerende Generalforsamling skal holdes Protokol (L. § 12, § 15, No. 1), til hvilken Indbyderne har at fremlægge den af dem udfærdigede 3: den originale af dem underskrevne Tegningsindbydelse og det Nummer af Kundgjørelsestidenden, hvori den første Gang er offentliggjort (§ 12, No. 1, 2), samt Tegningslisterne i Original eller Afskrift og en udtrykkelig skriftlig Erklæring om, at den for Stiftelsen nødvendige Kapital (L. § 9) er tegnet, L. § 12, No. 5; (viser dette sig ikke at være skeet, maa de efter L. § 19 selv overtage de manglende Aktier, selv for det Tilfælde, at ingen Skade er skeet, om Selskabet f. Ex. virkelig havde faaet Apports eller overtaget Værdigjenstande til Underpris).

Videre har Stifterne ifølge L. § 12, No. 3 til Protokollen at fremlægge en af dem alle underskrevet Beretning om Stiftelsen, bilagt med de Kontrakter (i Original eller Afskrift), som de har indgaaet indbyrdes eller med Andre om Stiftelse (§ 5, andet Afsnit, No. 8—12), — Tilførsel uden Bilag betragtes som ikke skeet, og endelig skal de ifølge L. § 12, No. 4 fremlægge en af dem alle underskrevet Op-gave over de Udgifter ved Selskabets Stiftelse (jfr. L. § 4, fjerde Afsnit), som de vil have godtgjort af Selskabet.

Det er ovenfor (nærv. § 11, No. 5 og 6) udhævet, at ved de sammenfaldende Erklæringer af Stiftere og Aktietegnere

er der fastslaaet, hvilket Indhold Selskabskontrakten skal have. Derfor siger L. § 12 i Slutn. (hvad ovenfor i Forbigaaende i No. 3, ad 2. 1, b er nævnt), at der ikke i Generalforsamlingen kan fattes Beslutning, som strider mod nogen i Tegningsindbydelsen optagen Bestemmelse, som i L. § 5, No. 1—4 nævnt³¹.

Forandring i disse konstitutive Elementer vil følgelig alene kunne finde Sted paa den i L. § 71 foreskrevne Maade, hvilket giver Aktionærene Tid til at betænke sig; (jfr. nedenfor § 34, No. 2 og 3).

For at fremtvinge Offentliggjørelse i Tegningsindbydelsen og forhindre Overrumpling har L. § 12 i Slutn. derhos sagt, at der ikke kan træffes Bestemmelser af saadan Art som i § 5, No. 5—14 nævnt, dersom ikke specificeret Forbehold derom er taget i Tegningsindbydelsen, ligesom en i Tegningsindbydelsen optaget Bestemmelse af saadan Art, som i L. § 5, No. 9—12 nævnt, ikke kan udvides paa Selskabets Bekostning. Og i L. § 8, sidste Afsnit, er allerede sagt, at Stifterne ikke kan kræve „Udlæg af saadan Art, som i § 4, sidste Afsnit nævnt“, erstattede af Selskabet, medmindre det er forbeholdt i Tegningsindbydelsen; men disse Udlægs Størrelse har Loven ikke krævet angivet; det kan jo hælde, at fuld Oversigt over havte Udgifter faar man først, naar man skrider til at konstituere Selskabet.

³¹ Havde Loven Intet sagt, vilde Sagen staaet saa, at i den konstituerende Generalforsamling vilde man kunne have foretaget Forandringer, dersom Alle, saavel Stiftere som Tegnere, havde været enige (at alle Mødende blev enige, vilde ikke været nok, thi det vilde været Kontraktsbrud, om man uden Samtliges Samtykke havde forandret Indholdet). Men da Loven tillægger Tegningsindbydelsens Indhold Betydning ikke alene for Tegnerne, men for Publikum overhovedet, og da Adgang til Omgjørelse vilde aabne Adgang til Overrumpling, saa man kom til at stifte et andet Selskab, end Prospektet omhandlede og havde lagt aabent for Almenhedens Kritik, tilsteder Loven ikke engang enstemmig Forandring.

8. Om Generalforsamlingens Beslutninger giver L. § 61 den almindelige Regel, at dersom intet saadant Forbehold er taget, som er nævnt i § 8, No. 2 (= § 5, No. 14), har hver Aktionær en Stemme, og saaledes, at i den konstituerende Generalforsamling kan ingen Aktionær afgive Stemme for et Antal overstigende en Femtepart af samtlige Aktier eller to Femteparter af de i Generalforsamlingen afgivne Stemmer³² — undtagen ved den Stemmegivning, som omhandles i L. § 13, første og tredje Led, hvor Loven selv har udtrykkelig foreskrevet en selvstændig Regel (uafhængig af Forbehold efter § 5, No. 14).

L. § 13 giver Forskrifterne om, hvad der skal foregaa i Generalforsamlingen. Efter ældre Ret var Tegnerne gensidig bundne ved sin Tegning, kun Indbyderes og Tegners enstemmige Beslutning kunde lade Foretagendet falde, enhver Tegner kunde kræve, at Selskabet stiftedes. Men Konjunkturerne kan have forandret sig, dersom Stiftelsen har taget Tid, — et i Mellemtiden af en Udenforstaaende udtaget Patent kan f. Ex. gjøre det tilsigtede Foretagende ulønnende, eller der kan være fremkommet Oplysninger, som kan gjøre Tegnerne betænkelige osv. Der opstod derfor paa Kontinentet en Praxis, som Aktielovene har fastslaaet og ordnet³³ (paa forskjellige Maader), og hvortil AL. § 13 har sluttet sig: Der skal være Adgang til en Undersøgelse og der skal udtrykkelig stemmes, om Selskabet skal stiftes. Loven har m. a. O. erklæret, at en Aktietegning ikke er endelig bindende, Aktietegnerne kan i den konstituerende Generalforsamling votere mod Selskabets Stiftelse, Tegningen er efter Loven resolutivt betinget.

Naar Stifterne har aflagt sin Beretning og fremlagt Alt (L. § 12), skal der først og fremst udtrykkelig afstemmes,

³² Selvfølgelig kan Tegningsindbydelsen (§ 5, No. 14) ikke indeholde noget hermed stridende Forbehold.

³³ DHGB § 196. Belg. L. Art. 32. Ung. HL. § 159, 3, den svenske L. § 14. Det er ogsaa fransk Praxis.

om der skal nedsættes et Udvalg af Aktietegnere for at prøve de fremlagte Aktstykker og deres Indhold — f. Ex., om Værdien af de indskudte Apports eller de Gjenstande, Selskabet skal overtage, om Rigtigheden af de opgivne Kjendsgjæringer — at et Vandfald har saamange Hestekræfter, som opgivet — om Rigtigheden af Beregningerne for Selskabets Rentabilitet osv.

Det er Indbydernes Sag at sørge for, at denne Afstemning finder Sted, der behøves ikke at fremsættes Forslag derom, det skal gøres.

For at denne Afstemning ikke skal blive en tom Formalitet, har L. § 13 opstillet to Regler. Det er for det Første nok, at en vis Minoritet stemmer for, at en saadan Undersøgelse skal finde Sted³⁴, idet L. siger, at det er nok, at en Trediedel voterer for Undersøgelsen, og dernæst har L. en for dette Tilfælde særegen Regel for Stemmeoptællingen. Dersom enten en Trediedel af de mødende Personer (selv om de repræsenterer mindre end en Trediedel af alle Aktier) eller Aktieieiere, der eier en Trediedel af samtlige Aktier (om det saa blot er én Mand), stemmer derfor, bliver Udvalget at nedsætte. Ved Afstemningen, om Udvalg skal nedsættes og ved Valg paa dets Medlemmer, medregnes ikke Indbyderne eller de af dem repræsenterede Aktier, de har her ingen Stemme. Udvalget skal bestaa af mindst tre Aktieieiere, men der kan med almindelig Stemme flerhed besluttes, at der skal være flere Medlemmer. Det kan ikke forhindres, at samtlige Medlemmer af Udvalget tages af den Majoritet, som har været imod Udsættelsen, — ved Valget træder de almindelige (L. § 61) eller de efter § 5, No. 14 vedtagne Regler i Anvendelse — men det skal

³⁴ Dette Middel til at forhindre, at de Ledende gennem Majoritet øve Retsbrud eller Misbrug, har Loven anvendt ved flere Leiligheder.

erindres, at Udvalget handler under Ansvar ligeoverfor Selskabet; (formentlig maa § 69 her komme til Anvendelse).

Samtidig med Beslutningen om Nedsættelse af et Udvalg fastsætter Generalforsamlingen naar næste Møde, „til Behandling af Udvalgets Indstilling og Afstemning om Selskabets Stiftelse“, bliver at afholde, tidligst 14 Dage efter den første Generalforsamling.

Indbyderne pligter at give Udvalget de fornødne Oplysninger, d. e. de Oplysninger, Udvalget finder fornødne.

Udvalget har at afgive en skriftlig Indstilling, hvoraf Afskrift skal tilstilles hver Aktieeier med kjendt Adresse mindst tre Dage før det næste Mødes Afholdelse.

I dette Møde drøftes Indstillingen og derefter skrider man til at afstemme om Selskabets Stiftelse, hvorunder Stifterne ikke har Stemmeret. Det flyder af L. § 13, andet Led, at Indstilling skal være fremlagt for Generalforsamlingen og „behandlet“ før Votering om Stiftelse kan finde Sted. For det lidet sandsynlige Tilfælde, at Udvalget trænerer Sagen eller forsømmer at fremlægge Indstillingen, kan den nye Generalforsamling afsætte det og vælge nye Mænd og udsætte Mødet mindst 14 Dage til endelig Behandling.

Er det besluttet, at Udvalg ikke skal nedsættes, hvorunder, som vil erindres, Indbyderne ikke stemmer med, skrider Selskabet — dersom det ikke beslutter at udsætte Mødet — til at votere, om Selskabet skal stiftes, og i denne Votering er Stifterne ikke udelukkede³⁵.

Fattes nu Beslutning om, at Selskabet skal stiftes, saa er dermed Selskabskontrakten, den konstitutive

³⁵ Der sees ingen Grund til, at der i saa Henseende skal gøres Forskjel, enten Udvalg har været nedsat eller ikke. Og Aktielovkom. havde opstillet den samme Regel — Indbyderne har ikke Stemme — for begge Tilfælde. Forandringen er vel kommet ind ved en Inkurie ved en af de talrige Omredaktioner, hvormed man har gaaet løs paa det oprindelige Forslag.

Del, indgaaet mellem alle Medlemmerne, Selskabet er efter Lovens Terminologi „stiftet“.

Men der foreligger endnu ikke et Aktieselskab; man maa nu vedtage Vedtægter, den administrative Del. Medens Indbyderne efter ældre Ret kunde fremlægge Statuter som Led af Indbydelsen, saaledes at hver Aktietegner ogsaa vedtog dem, tillader AL. kun, at der fremlægges Udkast til Statuter, det er efter L. § 13, fjerde Afsnit, Generalforsamlingen, som „fastsætter“ Vedtægterne. En anden Ordning vilde let blive til Snare for Publikum.

Efter Vedtagelsen af Statuter staar tilbage at vælge Selskabets Tillidsmænd. Naar dette er skeet, er Selskabet „konstitueret“.

Fra det Øieblik Selskabet er „stiftet“, bestaar et civilt Selskab, *societas*, mellem Kontrahenterne, og fra det Øieblik Selskabet er „konstitueret“, bestaar et som Aktieselskab organiseret Selskab, men endnu ikke et Aktieselskab (L. § 17). Først fra det Øieblik Selskabet er registreret, kommer Aktielovens Forskrifter til Anvendelse paa det; det kan saaledes efter Stiftelsen, men før Konstitueringen opløse sig efter Reglerne for det civile Selskab (se I, § 15); efterat Selskabet er konstitueret, maa Opløsningen ske i Henhold til den i Statutterne regulerede Votering; men AL.'s Kap. 8 kommer ikke til Anvendelse, der er jo endnu intet AS. ligeoverfor Trediemand. Finder Aktietegnere sig forledede af Stifterne, anlægger de Sag for sig personlig, AL.'s Bestemmelser herom kommer ikke til Anvendelse.

Men der staar endnu tilbage at indkalde den Del af Aktiekapitalen, som L. § 22 kræver indbetalt; (jfr. om Inddrivelsen L. § 42).

Naar den nødvendige Sum er indkommet, er Selskabet færdigt til at træde frem som „Aktieselskab“ ved at lade sig registrere.

9. Selskabets Registrering som Aktieselskab. Loven om Handelsregistre 17 Mai 1890 krævede, at et

Aktieselskab skulde registreres, men den anviste selv i § 7 en Maade, hvorpaa man kunde omgaa den, nemlig ved at sørge for paa anden Maade, at det blev notorisk, at der forelaa et Aktieselskab. Paa denne Mangel retter AL., idet den, i Lighed med alle nyere Aktielove, sætter Registrering som Betingelse for at Selskabet skal blive behandlet som Aktieselskab (L. §§ 14, 15, 17)³⁶.

Loven har gjort Registreringen til en nødvendig Formalitet, for at der skal foreligge et Aktieselskab paa samme Maade, som den kræver Thinglysning af Skjøde som Betingelse for absolut Ret, eller Iagttagelse af en vis Ceremoni som Betingelse for, at der skal foreligge Ægteskab.

Men Registreringen er ikke blot en Formalakt. Den sker i Henhold til en Anmeldelse, der paa samtlige Aktionærers Vegne er afgivet af Bestyrelsen. Og Anmeldelsen indeholder en i høitidelig Form til Almenheden offentlig afgiven Erklæring fra Selskabet og samtlige dets Medlemmer om, at den anmeldte Kapital skal være et selvstændigt Satisfaktionsobjekt for Selskabets Kreditorer, hvilken Kapital Selskabet eller dets Medlemmer ikke kan frivillig angribe eller lade forsvinde eller reducere, før Kreditorerne er dækket³⁷.

Men denne Sætning har vidtrækkende Konsekventser. AL. har udtrykkelig uttalt flere af dem, saaledes §§ 16, 19, 28, 29, 32,₂, 37,_{2,3}, 38, 39, 41,₃, 47,₃, 52 og Forskrifterne om Selskabets Opløsning, om Nedsættelse af Kapitalen, om Sammensmeltningen af Selskaber. Ligeledes har den motiveret den særegne Forskrift i L. § 69, at Aktionærerne ikke kan anlægge Søgmaal med Paastand om personlig Erstatning for den Skade, de som Aktionærer har lidt

³⁶ Jobbetidens „Consortia“, hvor Folk gik ind uden mangan Gang at vide, hvad de paatog sig, og hvor man saa fik Processer om, hvilket Ansvar der forelaa, har Loven gjort det af med.

³⁷ Cfr. Wieland i Goldschmidt's Zeitschr. f. HR., B. 64, P. 76 flg.

ved Indbyderes etc. Retsbrud, de skal indtale Erstatningen for Selskabet. Og hvor Loven ikke selv udtrykkelig har trukket Konsekvensen, bliver det ved Afgjørelsen af tvivlsomme Spørgsmaal at lægge afgjørende Vægt paa dette Lovens Hovedprincip, der slaar igjennem ved Kollision med andre almindelige Retsregler; jfr. ovenfor nærv. §, No. 6.

L. § 14 siger, at det konstituerede Selskab skal anmeldes til Registret overensstemmende med L. om Handelsregistre 17 Mai 1890.

Efter denne Lovs § 8 (jfr. AL. § 15, No. 2, § 19,₂) er det den i den konstituerende Generalforsamling valgte Bestyrelse, som har at foretage Anmeldelsen og at overtage Ansvar for dens Rigtighed. Dette Ansvar falder, som det sees, ikke sammen med Stifteransvaret.

Anmeldelsen skal efter AL. § 14,₂ indeholde, hvad L. 1890 foreskriver.

Denne Lovs § 19 byder³⁸, at anmeldes skal: 1) Vedtægternes Dato. 2) Forretningens Art; sammenlign for ansvarlige Selskabers Vedkommende § 8, der ikke kræver Forretningens Art specificeret, men alene opgivet „Forretningens almindelige Beskaffenhed“; jfr. AL. § 5, No. 1. Om Betydningen af denne Anmeldelse se L. § 46. 3) Den Kommune, hvor Forretningskontoret findes; jfr. L. 1890. § 34, AL. § 5, No. 2. 4) Den tegnede Aktiekapitals Størrelse og Fordeling i Aktier. 5) Om Aktierne er udstedte paa Navn eller paa Ihændeleveren (AL. §§ 22, 33). 6) Om Aktierne er fuldt indbetalte³⁹ og i modsat Fald, naar Ind-

³⁸ Jfr. Beichmann. Udg. af L. 1890, ad § 19.

³⁹ Mærk i Forbindelse hermed L. § 52, hvorefter et Aktieselskab, som vil i Dokument eller Bekjendtgjørelse nævne sin Kapital, skal udtrykkelig angive, til hvilken Sum den indbetalte Kapital beløber sig efter sidste Aarsopgjør. Et Aktieselskab opførte en Del Aktier som fuldt indbetalte, uagtet Aktietegnerne kun havde indbetalt nogle faa Procent, medens Resten skulde ind-

betaling kan kræves (AL. § 22, 40). 7) Om Bekjendtgjørelse til Medlemmerne skal ske i offentlige Tidender, og i saa Tilfælde i hvilke (AL. §§ 41, 66). 8) Bestyrelsesmedlemmernes fulde Navn og Bopæl. 9) Hvem af disse der er berettiget til at tegne Selskabets Firma (AL. § 46). Med Anmeldelsen skal ifølge L. 1890, § 19 endelig følge som Bilag Selskabets Vedtægter og behørig Legitimation for Bestyrerne; denne sidste vil fremgaa af den Udskrift af Protokollen, der bliver at fremlægge ifølge AL. § 15; men efter L. 1890, § 19 maa kræves, at denne Udskrifts Rigtighed er bekræftet af andre end Bestyrelsens Medlemmer.

Disse Bud er suppleret ved AL. §§ 14 og 15. Ifølge § 15, No. 1 skal, som nævnt, fremlægges en bekræftet Udskrift af den konstituerende Generalforsamlings Protokol samt af Alt, hvad der til denne er fremlagt. Af § 14,₂ følger, at der specielt skal angives, det vil sige, da det allerede følger af § 15, No. 1, specielt udhæves i samlet Fremstilling enhver Aftale, som indgaar under § 5, No. 5—14, jfr. § 8, det er, alle for dette Selskab særegne Bestemmelser.

For at Registerføreren skal kunne modtage Anmeldelsen til Registrering, har han ifølge L. § 22, jfr. § 15, No. 2 a, at kræve Bestyrelsens skriftlige Erklæring (der afgives under det i L. § 19 bestemte Ansvar) om, at paa Aktier, hvorfor ifølge Aftalen Vederlaget (Indskudet) skal ydes i Penge, er det hele Beløb indbetalt, dersom Aktierne lyder paa Ihændehaveren eller paa et mindre Beløb end 100 Kroner. I andre Tilfælde kræver L. § 22 kun at 50 % skal være indbetalt,

betales i smaa Afdrag, idet man fingerede, at Selskabet havde laant vedkommende Aktietegnere det ikke kontant indbetalte Beløb, og opførte dette under „Obligationskonto“, som udestaaende Fordringer, i Stedet for at opføre det under Posten „Grundfondsforskrivelser“. Dette var selvsagt et grovt Forsøg paa Omgaaelse af Budet om Indbetaling, og det kunde ikke blive antaget til Registrering i Henhold til saadan „Indbetaling paa Aktierne“.

undtagen ved Forsikringsselskaber, hvor kun 25 % kræves indbetalt; i disse Tilfælde skal der være indkaldt ligestore Beløb paa hver Aktie, og Bestyrelsen har ifølge L. § 15, 2, a og b at afgive udtrykkelig Erklæring om, at saa er skeet. Videre skal Bestyrelsen ifølge L. § 15, No. 2 c afgive Erklæring om, at den, som skal gjøre sit Indskud for Aktien i Værdigjenstande (som overdrages til Brug eller Eie), har overdraget dem til Selskabet, eller for fast Eiendoms Vedkommende udstedt det fornødne Dokument; der kræves ikke, at Thinglysningen allerede har fundet Sted. Disse Aktier maa altsaa opføres som fuldt indbetalte.

10. Som i No. 9 i Begyndelsen sagt, har AL. gjort Registreringen til en nødvendig Formal-Akt, uden Registrering existerer intet Aktieselskab, L. § 17: Ved Registreringen bliver Selskabet Aktieselskab. Først naar Selskabet er registreret, kan det som saadant ligeoverfor Trediemand erhverve Rettigheder og Forpligtelser, først med Registreringen træder Bestyrelsens Fuldmagt ifølge L. § 46,¹ til at optræde, handle, stævne og stævnes paa Selskabets Vegne i Live. Før den Tid kan de kun binde sig selv (og kun eventuelt Aktie-Selskabet, naar det kommer til Existents og vedtager deres Aftaler); jfr. ovenfor § 24, No. 2⁴⁰.

Opnaar Selskabet ikke Registrering og kan man ikke faa rettet den eller de Feil, som er til Hinder for Registrering, faar Selskabet opløse sig; den eller de, hvis Feil har ført til dette uheldige Resultat, er erstatningspligtige ligeoverfor de enkelte Aktietegnere.

11. Om Følgerne af urettelig opnaaet Registrering. Det Hverv AL. § 100 lægger paa Registerføreren er

⁴⁰ Det skal erindres, at Trediemand ikke har Ret til at stole paa en Mands Forsikring om, at han er Bestyrer for et registreret Selskab, Trediemand skal kjende Registret; jfr. Registerl. 1890. § 7. Jfr. Staub, Kommentar (Udg. 1900) ad § 200, Anm. 3 og flg.

ingenlunde let. Det kræver baade en grundig civilistisk Uddannelse og et indgaaende Kjendskab til AL.'s Detailler, som ingenlunde kan ventes hos alle Registerførere. Indre-Departementets Circulære af 23 Novbr. 1892 viser, at Registrets Førelse selv efter Registerloven 1890 — der i saa Henseende var simpel nok at praktisere — mange Steder var under al Kritik. Den eneste Maade, hvorpaa Loven vil kunne ske Fyldest, er gennem Oprettelse af et Centralregister for Aktieselskaber og Kommanditselskaber paa Aktier⁴¹.

Men da vi ikke har faaet et Centralregister, og at slutte af den Modstand, Tanken om et Central-Skibsregister har mødt, ikke kan haabe at faa denne, i Sagkyndiges Øine den eneste fuldkomne, Ordning, tør det Spørgsmaal snart ventes at opstaa, hvad der skal ske, naar det viser sig, at Registrering er urettelig opnaaet⁴².

⁴¹ Aktiel.kom. Motiver I, P. 118. Sverige har indført et saadant Centralregister. Det foreliggende danske Aktielovudkast (1910) § 85 foreslaar et saadant. I England og Portugal er der Centralregister. Om de nordamerikanske Fristater se Lehmann, Aktiengesellschaften I, 299. I de Lande, hvor der ikke er Centralregister, føres gjerne Handelsregistret af Handelsretten, altsaa en sagkyndig Institution.

⁴² Jfr. for tysk Ret særlig Lehmann i Jherings Jahrbücher f. Dogmatik des röm. Rechts, B. 33, P. 389 flg., og Staub, Kommentar (3. & 4. Aufl.) (og 5. Aufl.) ad Art. 211. Den revid. HGB har tre nye Forskrifter (§§ 198, 309, 310, jfr. Staubs Kom. (6. & 7. Aufl.) og flg. Aufl. til disse §§), hvilke dog endnu giver Anledning til Tvivl. For fransk Ret se Lyon Caën & Renault, Traité de droit com. II n. 780 sq. og Appendice, n. 25 sq. Den franske Lov erklærer, at Selskabet er *nulle et de nul effet* i en Række af Tilfælde, hvor der hos os — særlig af Hensyn til Trediemand — ikke vil være Tanke om at anse Aktieselskabet som ikke tilværende som saadant. Hvad man hos os maa være paa Post imod, vil snarere være den omvendte Tilbøielighed til at lade det gaa, naar bare Registrering er opnaaet. En for slap Praxis i saa Henseende vilde undergrave AL.'s 1ste Kapitel.

Spørgsmaalet lader sig ikke besvare med en almindelig Regel. Ligesaalidt, som man paa den ene Side kan sige, at enhver Feil gjør Registreringen virkningsløs, ligesaalidt kan man paa den anden Side sige, at Registreringen gjør enhver Feil virkningsløs, thi det er Loven, ikke Registerførerne, som afgjør, om et Aktieselskab rettelig bestaar.

Det bliver derfor i Enkelthederne at undersøge, hvad der efter Aktieselskabets Væsen er essentielt, saaledes at et Aktieselskab ikke kan ansees at foreligge, selv om Registrering har fundet Sted.

Essentiel er Bestemmelsen i L. § 1,1; et Selskab, der ikke gaar ind under denne Bestemmelse, er ikke et Aktieselskab, og skulde et saadant Selskab have opnaaet Registrering som Aktieselskab, er Registreringen virkningsløs, der foreligger intet Aktieselskab og enhver Interesseret, specielt ethvert Medlem, kan faa Dom for Ugyldigheden, hvorefter Selskabet maa likvidere; har det allerede under Navn af Aktieselskab paadraget sig Forpligtelser, maa Hensynet til Trediemand vel medføre, at Opløsningen finder Sted i Overensstemmelse med Lovens Kap. 8, uagtet der ikke foreligger Aktieselskab.

Det samme gjælder, dersom Aktiernes Antal eller Størrelse (L. § 5, No. 3) ikke er angivet, da der her savnes Angivelsen af et væsentligt Moment, Omfanget af det enkelte Medlems Ansvar (L. § 39). Det samme gjælder L. § 5, No. 1 (jfr. Registerl. § 19, No. 2, AL. § 46) og § 2 (jfr. Registerl. § 19, No. 3, § 34), endvidere L. § 3, første og andet Punktum; i første Punktum staar: Et Selskab kan ikke bestaa af færre end tre Personer (jfr. L. § 74), og i andet Punktum: Enhver, som deltager i Stiftelsen, maa tegne mindst en Aktie; efter Loven skal Stifteren være Aktionær. En Simultanstiftelse med blot to Medlemmer er saaledes en retslig Umulighed; men nu gjentager L. § 6 for Successivstiftelse Budet om, at der ogsaa ved denne skal være 3 Stiftere, med hver mindst en Aktie, og er dette Bud ikke

iagttaget, maa konsekvent Registreringen være virkningsløs⁴³, og Bestyrelsen er pligtig til at anmelde Selskabet til Opløsning, jfr. Straffel. § 339,¹ ⁴⁴.

Hvad L. § 5, No. 4 angaar, saa har Loven vistnok her opstillet Kravet paa Angivelse af, om Aktierne lyder paa Navn eller Ihænde-haver, blandt Essentialia, men det kan neppe antages, at Selskabet skal falde paa, at denne Angivelse er forsømt, ligesom heller ikke, hvor Registerføreren har forsømt at paase L. § 22 iagttaget; jfr. L. § 19. Heller ikke vil Overtrædelse af § 3, andet Afsnit, medføre Ugyldighed — uagtet det heder, at Selskabet ikke kan konstitueres, før den hele Aktiekapital er tegnet; L. § 19 angiver Følgen, Indbydere, resp. anmeldende Bestyrere maa overtage de ikke tegnede Aktier. Magter de ikke dette, maa Selskabet reducere Kapitalen (L. § 85) eller maa opløse sig (L. § 76 flg.).

Overtrædelse af Lovens øvrige Stiftelsesforskrifter kan heller ikke medføre Ugyldighed; de er givne for Ordningen af Aktietegnernes indbyrdes Forhold, og Overtrædelsen bør ikke medføre den ogsaa ligeoverfor Trediemand virkende Ugyldighed. Selskabet bliver bestaaende som registreret Aktieselskab.

Men den Omstændighed, at man har opnaaet en Registrering, som skulde været nægtet, medfører ikke, at det

⁴³ Dette er ogsaa den tyske Jurisprudents's Opfatning. Lehmann i Jherings Jahrb. 33, P. 423 flg., Staub (3., 4. Aufl.) ad § 211, Anm. 3.

⁴⁴ Det er en Mangel ved Registerloven, at den (i § 3) kun tænker paa det Tilfælde, at Registrering er urettelig nægtet, men ikke har været opmærksom paa, at det Tilfælde kan opstaa, at det viser sig, at Registrering er urettelig tilstedt, i hvilket Tilfælde det burde være Registerføreren paalagt ex officio at paastaa Vedkommende dømt til at foretage ny Registrering eller afgive Anmeldelse om Opløsning. Nu har man kun Tiltale til Straf (Straffel. § 339,¹) at gribe til; jfr. Registerl. § 6 og § 21,⁴ samt Reichmanns Kommentar til AL. 1890, ad § 6 i. f., ad § 21, No. 8.

Passerede derved er bleven gyldigt. En lovstridig Registrering kan ikke gjøre en lovstridig Fremgangsmaade eller retsstridige Bestemmelser gyldige ⁴⁵.

Er der f. Ex. ved Stiftelsen begaaet en Overtrædelse af L. § 12, sidste Afsnit, vil enhver Aktionær, som ikke har voteret derfor, overensstemmende med L. § 67 kunne kræve (Individualret), at den ulovlig fattede Beslutning omgjøres, saa Budene i L. § 12, Slutn. sker Fyldest. — Det siger sig videre selv, at skulde der i Statutterne være indkommet Bestemmelser stridende f. Ex. mod L. § 30, 32, 2, 37, 2, 39, 2, 41, 3, 53, 56 eller andre af Lovens præceptoriske Forskrifter, saa bliver de uanseet Registreringen ugyldige, og enhver Aktionær kan derhos erhverve Dom for, at de skal stryges af Statutterne.

§ 26. Om Aktiekapitalen.

1. Aktieselskabet er et Kapitalselskab. Den enkelte Person kan nyde Kredit uden Kapital, og det navngivne Handelsselskab kan det, men Aktieselskabet maa have en Kapital; det er jo kun Selskabskapitalen, som er Selskabets Kreditbasis, dets Medlemmer har ingen Forpligtelse udover Aktiens Beløb (L. § 1) og træder overhovedet ikke engang frem ligeoverfor Trediemand.

Kapitalen vil kun ved Bank- og Forsikringsselskaber bestaa i Penge eller Værdipapirer. Ved andre Selskaber, Fabriker, Brug, Skibsaktieselskaber, Bjergværker, Sporveisselskaber etc. vil den for den væsentligste Del bestaa i

⁴⁵ Som jeg i Retst. 1884, P. 73—74, omtalte, har der tidligere hersket den Overtro, i al Fald i Forretningsverdenen, at en retsstridig Disposition blev gyldig ved Registreringen.

Anlæg, Materiale, Raastoffe, Produkter, Skibe etc., og det bliver disses taxerede Værdi, som indsættes i Regnskabet som Selskabets Kapital.

Selskabets Formue falder ikke sammen med dets Aktiekapital.

Tænker vi os, at Aktierne er tegnet til pari Kurs, og at Selskabet var tegnet uden Omkostninger, vilde Aktiekapital og Formue falde sammen i Stiftelsesøjeblikket, men naar Forretningen er gaaet nogen Tid, ville de ikke længere falde sammen. I Virkeligheden vil jo Stiftelsen altid koste Penge, og Selskabet saaledes begynde sin Virksomhed med et Underskud¹, og specielt vil et Livsforsikringsselskab, hvor Stiftelses- og Organisationsomkostninger (og Administrationsomkostningerne i de første Aar) i Nutiden bliver forholdsvis store, altid begynde med en Formue, der er lavere end Aktiekapitalen.

Er Aktierne udstedte til Overkurs, saa hører den der ved vundne Gevinst ikke til Aktiekapitalen; se herom ovenfor § 25, No. 6 i Slutn.

2. Aktiekapitalen opstaar ved Indskud fra samtlige Aktionærer. Der er at skjelne mellem den tegnede og anmeldte Kapital, den „nominelle“ Kapital, og den virkelig indbetalte Del deraf, hvormed Selskabet for Øieblikket virker, medens den ikke indbetalte Del skal virke som en Reserve eller indkaldes ved Forretningens Udvidelse. For den ikke indbetalte Del skal Aktionæren udstede sin „Grundfondsforskrivelse“, hvormed senere (§ 30). Registerl. 1890, § 19, No. 6 forudsætter, at det er ordnet saa, at kun en bestemt Del af Kapitalen er indbetalt, idet den kræver anmeldt, hvorvidt den fulde (o: nominelle) Kapital er indbetalt, og i modsat Fald, naar Indbetaling kan kræves².

¹ Et saadant vil faktisk ogsaa foreligge, om Apports ere tagne til for høi Pris.

² Der krævedes saaledes en bestemt Kapital anmeldt. Tidligere kunde man se en saadan Anmeldelse som den, at „for Forret-

Men L. 1890 bestemte Intet om, hvør meget der skulde være indbetalt pr. Aktie for at Selskabet skulde kunne registreres, og Følgen var, at der ofte krævedes indbetalt et Minimum af den tegnede Kapital; medens Selskabet figurerede med en stor nominel Kapital, havde det i Virkeligheden en ringe Kapital at fare med³. Men Følgen af at saa liden Del krævedes indbetalt, var ofte, at mange Aktionærer tegnede sig for langt flere Aktier, end de havde Raad til, kanske endog uden at forstaa, at de ved at tegne en Aktie overtog en Forpligtelse ligeoverfor Selskabet, ofte mangedobbelt saa stor som den for Aktien indbetalte Pengesum⁴.

Ofte forsømte man at afkræve Aktietegneren Grundfondsfor skrivelse, der kunde vække Aktionærens Bevidsthed om, hvilken Forpligtelse han paatog sig, og videre har det vist sig, at Stiftere og Bestyrelse ikke altid har havt Følelsen af Forpligtelse til at undersøge Aktietegners eller Aktiekjøbers Solvents, de har taget hvemsomhelst⁵. Følgen var den, at naar Selskabet kom i Vanskeligheder og indkaldte nye Indskud paa Aktierne, viste det sig, at mange Aktionærer ikke kunde betale, saaledes at den Reserve, der skulde ligge i den ikke indkaldte Del af Kapitalen, viste sig fiktiv.

ningens Gjæld hæfter kun, hvad der til enhver Tid findes af Varer“. Det var et af de under Fimal. 1874 ikke sjeldne Exempler paa, at man anmeldte en Høkerforretning, en Modehandel o. L. som uansvarligt Selskab (hvoraf Anmelderen vistnok ikke sjelden var eneste Indehaver, — eller Kone og umyndige Børn saaes anmeldte som Aktionærer!

³ AL. § 52 søger at afskjære Svindel hermed.

⁴ Den samme alvorlige Ulempe har ogsaa vist sig i England, hvor det samme System hersker.

⁵ Under Jobbetiden i Nittiaarene saa man endog, at der blev dannet et Aktieselskab med fuldt indbetalt Kapital til Indkjøb af Aktier i en Bank, og det anvendte hele sin Kapital dertil, og denne Aktiekjøber blev taget for god. Se nu L. § 34, 3 og § 19, der vil rette paa Sligt.

Og det er dette, en Aktielov maa søge at forhindre, medens der fra Manges Side væsentlig har været lagt Vægt paa det for en Aktielov sekundære Moment at forhindre Folk fra at fortegne sig paa Aktier; men ingen Lov kan hindre Folk fra at drive uvittige Spekulationer, den kan ikke være Barnepige for Borgerne, den faar nøie sig med at sørge for, at der gives Publikum fuld Adgang til at se sig for.

Nu er det den naturlige Ordning for Anlæg og for Skibsaktieselskaber at indkalde den hele Kapital (eller i al Fald Mesteparten), men for Kapitalselskaber — Banker og Forsikringselskaber — vilde det være et overmaade betænkeligt Bud at kræve den hele Kapital indbetalt; de vil til en Begyndelse ikke have Brug for den hele Kapital, vilde ikke kunne forrente den ved legitime Forretninger og vilde, naar de kom i Vanskeligheder, ikke have nogen Reserve at falde tilbage paa, og ikke have Kredit til at optage Laan eller emittere nye Aktier⁶.

Det er da ogsaa lykkedes at forhindre de Forsøg, der blev gjort paa at faa paabudt, at den hele Kapital skal indbetales ogsaa i Banker og Forsikringselskaber.

Ifølge § 22, der kun taler om Aktier, hvorpaa Indskudet skal ydes i Penge, maa nu, for at Selskabet skal kunne registreres, den hele Kapital være indbetalt paa alle Aktier, der lyder paa Ihændeleveren⁷, hvilket Bud er selvsagt.

⁶ Udenfor Sverige har derfor ingen udenlandsk Lov vovet at kræve den hele Kapital indbetalt — og i Sverige bruger Forsikringselskaberne for at have en Reserve at lade Aktionærerne udstede Garantibreve udenfor Aktierne. Sverige har en egen Banklovgivning.

⁷ Lyder nogle Aktier paa Navn og andre paa Ihændeleverne, kan det indtræffe, at for de første kun en Del er indbetalt, medens for de sidste det Hele er indbetalt.

Ligeledes skal den hele Kapital indbetales, dersom Aktierne lyder paa et mindre Beløb end 100 Kroner, — en hensigtsmæssig Regel. Smaa Aktier er som oftest en Uting.

For Forsikringsselskaber kræves derimod kun 25 % indbetalt⁸.

For andre Selskaber (deriblandt Banker) behøves derimod Halvparten paa hver Aktie indbetalt, for at Selskabet skal kunne registreres.

Banker og Forsikringsselskaber har ikke Pligt til at indkalde mere. De indkalder, naar de har Behov herfor, men for alle andre Selskaber byder L. § 23, at Aktierne skal være indbetalt inden Udløbet af to Aar. I Virkeligheden har Selskabet imidlertid en Respit af to og et halvt Aar; jfr. L. § 75; efter Udløbet af denne har Registerføreren at gribe ind og forelægge Selskabet en Frist af en Maaned, inden hvilken Anmeldelse om, at „Aktierne er fuldt indbetalt“, skal være indkommen. Oversiddes denne Frist, skal han varsle Skifteretten, som erklærer Selskabet

⁸ Ved et Forsikringsselskab har Aktiekapitalen væsentlig sin Betydning for Selskabets Stiftelse, til at dække de ved denne forvoldte Omkostninger, Administrationsomkostninger i de første Aar og Tab i de første Aar opstaaende derved, at det er umuligt, strax at faa samlet en saa stor Forsikringsbestand, at Præmieindtægten kan dække Skaderne, dersom disse indtræder i et større Omfang, end beregnet — og dette vil jo altid kunne indtræffe. Er Selskabet først kommet i Gang — har det faaet en tilstrækkelig Bestand — vil Indtægterne i Gjennemsnit dække mere end Udgifterne, saa der kan oplægges Reservefond til Dækning af Tab større end det beregnede. Og herved er at erindre, at den sandsynlige Afvigelse fra Normaltabet procentvis stiger langt langsommere end Forsikringsbestanden, til en fire Gange saa stor Forsikringsbestand behøver man blot en dobbelt saa stor Reserve (jfr. Oscar Platou, Om Forsikringskontraktens Natur, P. 9, Noten). Forsikringsselskabet behøver derfor kun lidt efter lidt at indkalde nye Indskud med stigende Forsikringsbestand, dersom det ikke har oplagt tilstrækkelig Reserve.

opløst og ansætter en eller flere Personer til at foretage Likvidationen paa Selskabets Bekostning. Imidlertid forekommer det mig, at man ikke kan tage denne Bestemmelse paa Ordet⁹.

Grunden til, at Selskabet ikke kan efterkomme Lovens Bud bogstavelig, kan være den, at den ikke faar alle Indskud ind, uden at det kan tilregnes Bestyrelsen som Feil. Der kan være opstaaet en Krise, hvorunder store Aktieieiere har falleret, og det vilde være ubilligt og uhensigtsmæssigt at opløse Selskabet, om dets Aktier under Krisen er faldne i Kurs, saa de ved Inddrivelsen (L. § 42) ikke udbringes til pari. Det maa, mener jeg, tillades Selskabet at anmelde inden den yderste Frist, 2 Aar og 7 Maaneder, at det nedsætter Kapitalen, saa det Tabte afskrives, og Selskabet saa staar med den nedsatte Kapital fuldt indbetalt.

Endelig siger § 23, sidste Afsnit, at de samme Regler om Indbetaling paa Aktierne kommer til Anvendelse ogsaa ved Emission af nye Aktier.

L. § 22 omhandler, som nævnt, kun Aktier, hvorfor Indskudet ydes i Penge. Erhverves Aktier mod Apports, bliver de at opføre som fuldt indbetalte, og ligesaa hvor Stiftere betinger sig Aktier uden Indbetaling som Stiftergevinst eller Vederlag for sit Arbeide med Stiftelsen. Men der bliver den Forskjel mellem disse to Grupper af Aktier, at hvor Aktierne er erhvervede mod Apports, bliver disse at opføre i Regnskabet til den aftalte Værdi, og den Del af Aktiekapitalen, som svarer hertil, at opføre som indbetalt; men er Aktier modtagne uden Indskud, kan vistnok, som før nævnt, den nominelle Aktiekapital anmeldes som fuldt tegnet (L. § 15), men i Aarsregnskabet bliver disse Aktiers Beløb at opføre som Stiftelsesomkostninger (se L. § 47,₃).

⁹ Den er indkommet under Forslagets Behandling i Thinget 1910.

L. § 22, andet Punktum (jfr. § 15, 2 b) kræver, at hvor Aktierne ikke er fuldt indbetalt, skal der paa hver Aktie af samme Klasse indkaldes det samme Beløb. Det skal ikke staa i Bestyrelsens Magt at fritage enkelte Aktietegnere for Indbetaling, hvad der let giver Adgang til Misbrug. En anden Regel vilde derhos føre i mildeste Fald til Ulemper, undertiden til Uret ved Spørgsmaal f. Ex. om Stemmeret. Dersom flere Aktionærer ikke betaler de indkaldte Indskud, kan Bestyrelsen ikke uden videre udligne det Manglende paa de andre Aktietegnere — alle skal efter Loven staa lige —, men har først at gaa den i L. § 41 fl. anviste Vei. Først om det Fornødne ikke kommer ind, kan den skride til ny Indkaldelse for alle Aktietegnere.

Men er der flere „Klasser“ af Aktier, kræver Loven ikke, at der skal indkræves lige meget af hver Klasse; er der f. Ex. udstedt Preferenceaktier med Ret til forlods eller højere Dividende, kan Selskabet se sin Fordel ved blot at indkalde nye Indskud paa de almindelige Aktier. Ved „Klasse“ mener Loven Grupper af Aktier med forskellige Rettigheder.

Budet om, at der paa hver Aktie af samme Klasse skal indkaldes et ligestort Beløb, staar som andet Punktum i § 22, der i første Punktum handler om Betingelserne for, at Selskabet kan indregistreres. Men andet Punktum er efter sin Natur en almengjældende Bestemmelse, og den skal ikke kunne omgaaes derved, at Bestyrelsen, naar senere Indskud fornødiges, blot indkalder Indskud paa enkelte Aktier i en Klasse, men ikke paa alle; den skal aabenbart indkalde ogsaa ved senere Leiligheder lige Meget paa hver Aktie i samme Klasse¹⁰; jfr. L. § 104 og nedenfor § 42, No. 4.

¹⁰ Dette var klart udtrykt i Kommissionens Udkast, der i § 43, 2 opstillede Regelen som gjældende for alle Indkaldelser, men ved en af de Omredaktioner, hvorfor Udkastet har været udsat, flyt-

Er der nu tidligere emitteret flere Serier af samme Klasse ved forskellige Leiligheder, og alle Serier har ligestore Aktier, og der paa alle er indkaldt lige meget, saa opstaar der ingen Vanskelighed, der skal indkaldes lige meget paa alle Serier; men er der udstedt flere Serier med forskjellig Størrelse og ikke lige meget indkaldt paa hver Serie, opstaar der en Vanskelighed, som Loven ikke har løst; dens § 104, næstsidste Afsnit, har ingen udtrykkelig Bestemmelse derom, men kun om, hvor store de nye Aktier ved ny Emission skal være i dette uheldige Tilfælde. Lovens Princip, at alle Indkaldelser skal være ligestore, maa formentlig her anvendes saa, at der først indkaldes paa den eller de Serier, hvorpaa der er mindst indbetalt, saa Indbetalingen paa disse bliver lig ialfald den Serie, hvorpaa næst mindste Beløb er indkaldt, og saaledes opover; saaledes at næste Serie først rammes, naar der er indkaldt et ligestort Beløb, som paa den er indkaldt, fra den Serie, hvorpaa et mindre Beløb før har været indkaldt; derimod kan vel Loven ikke antages at kræve, at der med en Gang skal indkaldes saa meget, forskjellig for hver Serie, at Resultatet strax bliver, at der er indkaldt ligemeget paa alle Aktier af samme Klasse.

Endelig erindres L. § 40, at Beslutning om Indkaldelse af nye Indskud skal strax anmeldes til Registret.

3. Reservefond¹¹. I alle velordnede Aktieselskaber er der i Statutterne foreskrevet, at der skal oplægges et eller flere Reservefonds under forskellige Navne, Reserve-

tede man dette generelle Bud op i den nuværende § 22, saa det ved første Øiekast ser ud, som om det kun gjaldt for Stiftelsen; (jfr. forøvrigt nedenfor § 27, Note 5).

¹¹ DHGB § 262 (ældre § 185 b og 239 b) og Kommentarerne hertil. Neukamp i Goldschmidts Zeitschr. f. HR., B. 38, P. 10 sq. Thaller, Amortissement et fonds de réserve i Annales de droit commercial IX, P. 241 sq. Simon, Bilanzen, 2. Ausg., særlig §§ 26, 38, 59—69.

fond, Dividendefond, Delkrederefond osv. Reglerne for Anvendelsen af disse Fonds varierer og ofte er Forskrifterne om deres Bestemmelse og ligesaa deres Benævnelser uklare¹².

¹² Særlig gjælder dette det saakaldte „Delkrederefond“; dette Udtryk har man faaet fra Tyskland. Den tyske HL. § 40 har som bindende Lovforskrift optaget den almindelige Forretningsregel, at i en Handelsmands Aarsregnskab skal tvivlsomme Fordringer opføres alene med sin sandsynlige Værdi. En Forretningsmand vilde jo narre sig selv, om han opførte alle sine udestaaende Fordringer med deres fulde Beløb med Vidende om, at en Del ikke vil komme ind, og et Aktieselskab vilde narre ikke alene Aktionærerne, men ogsaa Kreditorerne, om det gjorde det samme, det vilde derved faa Adgang til at fordele en Dividende, som ikke var fortjent. Nu har det i Aktieselskaber, her som i Tyskland, været brugt at opføre ogsaa de tvivlsomme Fordringer blandt Aktiver med deres fulde Beløb, men samtidig at opsætte et „Delkrederefond“, der skulde dække de paa Kontoen „udestaaende Fordringer“ paaregnede Tab. Til Grund for dette Navn synes at ligge den konfuse ujuridiske Forestilling, at Selskabet har overtaget at staa (sig selv!) *del credere* for Kravenes Indgang; (jfr. Neukamp cit. P. 19–20, 22). Denne Konto svarer i Virkeligheden for udestaaende Fordrings Vedkommende til Amortisationskontoen for Anlæg (L. § 47, 2 i Slutn. og nedenfor § 31, No. 6). Det er her klart nok, at det maa komme ud paa Et, enten man opfører de tvivlsomme Fordringer med et nedskrevet Beløb, eller man opfører dem med fuldt Beløb, men paa Passivside opfører et Delkrederefond; et „Fond“, opstaaet paa denne Maade, betegner selvsagt ikke en Formuesværdi for Selskabet, og kan derfor ligesaa lidt som et Amortisationsfond skattelignes som en Del af Selskabets Formue; thi Formue, skatbar som saadan, er jo kun Forretningens Overskud af Eienedele over Gjæld. — Men man bruger ogsaa at kalde „Delkrederefond“, hvad der er afsat til at dække fremtidige uforudseede Tab, og dette bærer sit Navn med Urette, og det kan rettelig beskattes som Formue, jfr. Simon (Bilanzen § 38, 2 Ausg., P. 140–1, hvorimod Aschehoug, Socialøkonomik, II, Kap. 42, § 6 anser ogsaa dette for et ægte Delkrederefond); jfr. HRD. i Retst. 1880–390, hvor et saakaldet „Delkrederefond“ havde været i al Fald for en væsentlig Del et Tillæg til Reservefondet, ikke et

Om alle Reservefonds er at mærke, at de ikke ligesom den anmeldte Aktiekapital er Selskabets for Aktionærerne uangribelige Kreditbasis, de har sin Anvendelse i Selskabets indre Økonomi.

AL. overlader Selskabet at oplægge, hvilke Reservefonds¹³ det selv finder hensigtsmæssig, men den har i § 23 efter Exempel af de nyere Aktielove¹⁴ paalagt alle Selskaber at oplægge et bestemt Reservefond i et bestemt Øiemed.

Den siger, at der skal dannes et Reservefond, som „alene maa anvendes til at dække Underskud, som Selskabets Virksomhed efter Aarsopgjøret (eller et i Regnskabsaarets Løb foretaget Opgjør) har medført og som ikke kan dækkes af andre i dette Øiemed oplagte Fonds“.

M. a. O., dersom Regnskabet viser, at Forretningen et Aar er drevet med Underskud, skal dette Underskud afskrives paa dette Fond, saa der bliver Balance i Aarsopgjøret, der maa ikke tages mere deraf og paa den anden

ægte Delkrederefond, se specielt Løvenskjolds Votum P. 396—7, der udhævede Forskjellen mellem det ægte og det uægte Delkrederefond; (om de Hensyn, Ligningskommissionen har at tage m. H. t. Afskrivning af Tab paa udestaaende Fordringer, kan ogsaa henvises til HRDD. i Retst. 1906—592, 1907—218). Naar man hos Forretningsfolk finder „Delkrederefond eller Reservefond“ som synonyme, sander man Rigtigheden af den engelske Dommer *Maclachlan's Ord* (Law of Merchant shipping, 4. ed., P. 355) — — not to be determined by the effect of merely technical phraseology, the use of which in commercial instruments is to often the result of accident or sheer ignorance.

¹³ Og disse Fonds er i Modsætning til Delkrederefond og Amortisationsfond virkelige Forøgelse af Selskabets Formue og som saadanne skatbare.

¹⁴ Fr. L. 1867, § 36. Belg. L. 1873, § 62. Ital. HL. § 182. DHGB 262. Sv. Lag 1910, § 53. Af de nyeste Love staar vistnok den engelske Act 1908, § 99 alene med at lade det være en frivillig Sag, om Selskabet skal have Reservefond.

Side maa det ikke anvendes til at dække et usædvanligt Tab, f. Ex. ved en Kjedelsprængning eller andet Uheld (forsaavidt dette ikke medfører Underskud i Aarsopgjøret)¹⁵.

Anvendelsen af dette Fond vil altsaa muliggjøre, at man allerede næste Aar vil kunne uddele Dividende, dersom dettes Aarsopgjør viser Overskud af Indtægter over Udgifter.

§ 23 siger, at der skal afsættes til Reservefondet „forinden Uddeling af Udbytte kan finde Sted“. Det vil sige, efterat Regnskab er opsat overensstemmende med L. § 47, og de i denne §'s Afsnit paabudte Poster afsatte, bliver der at afsætte til det heromhandlede Fond.

§ 23 forudsætter, at der ogsaa kan findes andre Fonds; men til disse maa der Intet afsættes, før det i § 23 paabudte Beløb er afsat til det lovbestemte Reservefond.

Loven opstiller den Hovedregel, at der skal afsættes hvert Aar, Regnskabet har Overskud, mindst 10 % af dette, indtil Reservefondet har naaet en Tiendedel af Aktiekapitalen v : den nominelle Kapital, — hvilket er en rimelig

¹⁵ §en har ikke den hele Tid lydt ligedan som nu, men har været omredigeret flere Gange. I Indst. 1904 lød den: „Tab, som efter Aarsregnskabets Udvisende har ledet til Formindskelse af Aktiekapitalen;“ senere fik Lovstedet den nuværende Form, idet man, som det sagdes, „omredigerede Bestemmelsen Noget uden at tilsigte nogen Forandring i Realiteten“. Men det har medført en væsentlig Forandring i Realiteten, thi efter Indst. 1904—5 vilde dette Fond alene komme til Anvendelse, dersom Selskabet havde lidt saa store Tab, at ikke alene dets øvrige Fonds men ogsaa selv en Del af Aktiekapitalen strøg med, saa man for at faa denne op i den anmeldte Høide maatte fylde Hullet med dette Reservefond. Efter L. § 23 skal derimod Fondet anvendes, dersom Udgifterne i et Regnskabsaar har overskredet Indtægterne — men derfor kan jo Selskabet eie Millioner udover sine Forpligtelser. Der har i Tyskland været megen Strid mellem Sagkyndige (Forretningsmænd) om, hvorledes det lovbestemte Reservefond skulde anvendes.

Regel. Men derhos byder §en, at i Banker og Forsikrings-selskaber skal der afsættes mindst 20 % af Overskuddet, indtil Fondet har naaet en Halvdel af Kapitalen; det vil altsaa sige, at dersom et Forsikringsselskab har indbetalt 25 %, skal det lægge op en Reserve, dobbelt saa stor som den indbetalte Del af Kapitalen, og har en Bank indbetalt 50 % paa Aktierne, skal den oplægge et Reservefond lige-saa stort som den indbetalte Del. Der gives, mig bekjendt, ingen Lov i Verden, der har vovet at stille saa store For-dringer, som denne Lov¹⁶, — og i Længden vil saadan drakonisk Bestemmelse vistnok virke mod sin Hensigt.

Til dette Fond skal derhos efter L. § 20 Vinding ved Overkurs paa Aktier (Agio) afsættes, selv om Fondet alle-rede, ved ny Emission, maatte have naaet den lovbefalede eller endog større Høide¹⁷. — Renter af Fondet indgaar i det almindelige Regnskab som Indtægter og behøver ikke at lægges til Fondet, men Statutterne kan jo bestemme det, eller for en enkelt Anledning Generalforsamlingen (L. § 64).

Synker Reservefondet under det lovbefalede Omfang, bliver det atter at fylde efter samme Regel; dette Bud i Forbindelse med §ens andet Afsnit er saa at forstaa, at dersom man et Aar har maattet anvende noget af Reserve-fondet, og næste Aar giver Driftsoverskud, saa har Sel-skabet at afsætte den lovbefalede Procent af Overskuddet og kan derefter (se dog L. § 53) uddele Dividende, det behøver ikke at fylde Fondet til den oprindelige Høide, før det kan uddele Dividende.

Loven forudsætter, at Selskabet kan have afsat andre Reservefonds i det samme Øiemed, og hvilke det da kan anvende dertil efter Statuternes Bestemmelse derom. Det

¹⁶ Aktielovkommissionen er aldeles uskyldig i dette, den holdt sig til europæisk Maalestok.

¹⁷ Dette er en Formuesforøgelse, kan altsaa ikke beskattes som Indtægt for vedkommende Aar.

kan blive vanskeligt nok for Banker og Forsikringsselskaber at afsætte andre Fonds, naar det lovbestedte Fond skal gøres saa stort.

Det er at mærke om disse frivillige Fonds, — af hvilken Art de end maatte være, — at over disse disponerer Selskabet frit overensstemmende med sine Statuter; (er der i disse opstillet bindende Bestemmelser for de forskjellige Fonds Anvendelse, saa maa Forandring finde Sted overensstemmende med L. § 71, en almindelig Generalforsamlings- eller Repræsentantskabsbeslutning kan ikke for Tilfældet beslutte en statutsridig Anvendelse, end sige Bestyrelsen).

Men om det lovbestedte Reservefond siger L. § 23, at det alene maa anvendes til at dække Underskud, som Regnskabet maatte opvise¹⁸. Altsaa er en anden Anvendelse retsstridig og strafbar efter L. § 101, hverken Bestyrelse, Repræsentantskab eller Generalforsamling kan anvende det til Andet, og enhver Aktionær kan efter L. § 67 paatale en afvigende Anvendelse som lovstridig.

Bestyrelsen kan saaledes ikke i en snæver Vending benytte dette Fond (om det eksisterer som Fond, se nedenfor) til at reise Penge paa det. Gjør den det desuagtet, saa gjør den det paa egen Risiko, og mislykkes dens Forsøg paa at holde Selskabet oppe ved den lovstridige Foranstaltning, maa den erstatte Selskabskassen det Beløb, som der ved er gaaet ud af Kassen.

Denne Sætning gjælder imidlertid ikke helt ud for Banker eller Forsikringsselskaber, hvor Spørgsmaalet kan

¹⁸ Regelen kan kun antages at gjælde det Reservefond, der efter Loven mindst skal oplægges. Beslutter Selskabet at lægge mere til Fondet end lovbestedt, kan det paa statutmæssig Maade gjøre det om igjen, f. Ex. flytte det om til et andet Fond med anden Anvendelse. For at undgaa Vanskelighed er det bedre at henlægge det strax til andre Fonds og kun at holde det lovbestedte Fond i den lovbestedte Høide.

blive praktisk. L. § 23, sidste Afsnit, siger nemlig, at ved Banker og Forsikringsselskaber skal Halvdelen af det lovbevalde Reservefond anbringes i sikre — og for Bankers Vedkommende tillige let realisable Værdipapirer¹⁹, — og saa tillægges der: „Disse Papirer (2: denne Halvdel) af Reservefondet maa ikke gives som Sikkerhed for Gjæld“. Skal en antitetisk Fortolkning være tilladelig, saa maa det være her, det maa i §'ens sidste Afsnit ligge en Tilladelse for disse Selskaber at anvende den anden Halvpart af Reservefondet som haandfaaet Pant for Laan, uagtet denne Tilladelse strider mod Lovens Hovedregel i første Afsnit: „som alene maa anvendes“ etc. Ved denne Regel for Banker og Forsikringsselskaber er Hovedregelen i første Afsnit ikke ophævet; den i §'ens sidste Punktum stiltiende liggende urigtige Forudsætning, at uden dens Forbud vilde Pantsettelse kunne finde Sted, kan efter almindelige Lovfortolkningsregler ikke ophæve det positive Forbud i Lovstedets første Punktum. Foranledningen til Feilen ligger deri, at Storthingskomiteen 1910 havde været uopmærksom paa det almindelige Forbud, der laa i Lovstedets første Punktum, og tilføjet som Paragrafens sidste Punktum det efter det ovenstaaende unødige Forbud mod, at Bankers og Forsikringsselskabers Reservefond ikke maatte stilles til Sikkerhed for Gjæld²⁰. Under Striden med dem, der vilde, at ogsaa Banker og Forsikringsselskaber skulde have fuldt indbetalt Kapital, kom man til et Forlig derhen, at der

¹⁹ Grunden til denne Skjælden ligger deri, at der ikke kan tænkes et „Run“ paa et Forsikringsselskab som paa en Bank.

²⁰ Naar det i Motiverne hertil siges, at saalænge det lovbevalde Reservefond forefindes, „bør de Papirer, hvori det er anbragt, ligge som Sikkerhed for Selskabets samtlige Forpligtelser“, saa tillægges der derved Fondet en Funktion, det efter Lovstedets første Afsnit ikke har. Naturligvis vil et saadant Fonds Tilvær indirekte komme ogsaa Kreditorerne tilgode, men dette er ikke Fondets principale Øiemed.

paalagdes disse Selskaber den Pligt at oplægge de extraordinært store Fonds, men paa den anden Side vilde man ikke binde det hele Reservefond, men blot det halve. Forbudet i Lovstedets første Punktum var man ikke opmærksom paa.

Spørgsmaalet om Pantsættelse vil imidlertid ikke lettelig blive praktisk for andre Selskaber end Banker og Forsikringsselskaber. Kun for disse er det bestemt at Reservefondet — og det kun en Halvdel — skal anbringes i Værdipapirer. Her danner altsaa i hvert Fald Halvdelen et virkeligt Fond. For andre Selskaber er Navnet „Fond“ i Virkeligheden vildledende, det burde hede „Reservekonto“, andet vil det jævnlig ikke være. Selskabet vil finde det hensigtsmæssigst at anvende Pengene i Bedriften, lade dem arbejde i denne. Det saakaldte Reservefond vil da ikke findes som Kontanter eller Værdipapirer, men som en Konto i Regnskabet paa Passivside, og dets Betydning bliver da den, at Dividende ikke kan beregnes, før ogsaa det er dækket ved Overskud paa Aktivside²¹.

§ 27. Forøgelse af Aktiekapitalen.

1. Registerl. 1890 forhindrede ikke, at et Selskab efter at være registreret fortsatte med at emitte Aktier, til den oprindelig projekterede Kapital var tegnet; den forhindrede ikke, at der blev givet Bestyrelsen Fuldmagt til at udstede nye Aktier *ad libitum*; den forhindrede ikke, at der emitteredes nye Aktier, uagtet der kun var indbetalt nogle faa Procent paa de gamle Aktier. I denne Uorden har AL. (§§ 9, 22, 24—27) bragt Orden tilveie i Overensstemmelse

²¹ Jfr. Staub, Kommentar 1900, ad Art. 262, Anm. 2.

med de nyere Aktielove¹. Jfr. ovenfor § 25 II, No. 3, ad 2 b, 1.

2. Ifølge L. § 9 kan Emission af nye Aktier ikke ske efter at Registreringen har fundet Sted, uden under Iagttagelse af de i §§ 24—27 givne Forskrifter.

L. § 24 siger først og fremst, at Statutterne ikke længere kan (som endnu i engelsk, men i ingen kontinental Ret) tildele Bestyrelsen en diskretionær Myndighed til at udstede nye Aktier, naar den maatte finde for godt. Emission kan kun finde Sted efter udtrykkelig Beslutning af Generalforsamlingen, og denne Beslutning maa fattes med to Trediedeles Pluralitet (jfr. L. § 71). Generalforsamlingen maa selv fatte Beslutningen, den kan ikke engang beslutte, at Emission af nye Aktier skal finde Sted, dersom Repræsentantskabet i et dertil sammenkaldt Møde deri er enig (hvilket vilde været en hensigtsmæssig Ordning, da Repræsentantskabet ifølge sin Sammensætning er en langt mere kompetent Forsamling end en Generalforsamling til at fatte Beslutning af saadan Art). Desto klarere er det, at Generalforsamlingen heller ikke kan for det givne Tilfælde overlade til Bestyrelsen at afgjøre, om den af Generalforsamlingen tilladte nye Emission skal finde Sted.

Betingelse for, at Selskabet skal kunne udstede nye Aktier, er ifølge § 24 og § 9 at Selskabet er registreret; (jfr. ovenfor § 25 II, No. 3, ad 2 b 1). Men det er ikke paa budt, at de ældre Aktier skal være fuldt indbetalt (uden hvor dette er nødvendigt efter L. § 22 for Registrering). En Bank eller et Forsikringselskab, paa hvis Aktier kun er

¹ Alene den engelske Ret er bleven staaende paa et tilbagelagt Standpunkt; Companies Consolidation Act 1908 §§ 3 og 26 har beholdt den gamle slette Ordning, hvorefter det er nok, at en i Prospektet angivet Minimumskapital er tegnet, for at Selskabet skal kunne begynde sin Virksomhed, men Selskabet (dets Direktion) kan fortsætte med at emittere Aktier, til den i Prospektet fastsatte Maximumsgrændse er naaet.

indbetalt henholdsvis en Halvpart eller en Fjerdepart, kan udstede nye Aktier, og andre Selskaber kan før de i L. § 22,₂ nævnte to Aar er gaaet, skride til ny Emission².

De nye Aktier maa være af samme Størrelse som de ældre (L. § 30), og som Følge af L. § 22, andet Punktum, skal der paa dem indkaldes lige meget paa de nye som paa de gamle Aktier (jfr. ovenfor § 26, No. 2 i Slutn.) — jfr. for ældre Selskaber L. § 104 i Slutn.

Generalforsamlingen skal ved sin Beslutning om ny Emission selvfølgelig ogsaa fastsætte dennes Maximum, og ligesaa, om der skal kunne træffes nogen saadan Aftale som i L. § 5, No. 1—12 nævnt. Ogsaa disse Beslutninger maa fattes med to Trediedeles Majoritet (jfr. L. § 71).

² Spørgsmaalet om, hvormeget der bør være indbetalt paa Aktierne, for at ny Emission skal tilstedes, har været forskjellig løst; jfr. Aktiekom.'s Motiver I, P. 32 flg., II, P. 33; hvor intet Bud er givet, har det vist sig at give Anledning til Misbrug; og tysk HGB. § 278 har derfor efter Handelskamrenes Forslag krævet, at de ældre Aktier skulde være fuldt indbetalt, før ny Emission kunde finde Sted; ligesaa den ungarske og italienske HL. Kom.-Udkastet, der krævede 25 % indbetalt, for at Registrering kunde finde Sted, gik den Mellemsvei at tilstede ny Emission, naar 50 % var indbetalt paa de gamle Aktier. Da de høilydte Krav kom om, at den hele Kapital skulde være indbetalt, for at Registrering kunde finde Sted, optog den kgl. Prop. 1910 dette Bud og bød i Overensstemmelse hermed udtrykkelig, at den fulde Kapital maatte være indbetalt, før ny Emission kunde finde Sted. Det lykkedes Storthingskom. (Indstill. III 1910) at faa forhindret det uheldige Bud om, at Banker og Forsikrings-selskaber skulde have fuldt indbetalt Kapital, og den fik ogsaa strøget Budet om, at den hele Kapital skulde være indbetalt, før Emission af nye Aktier kunde finde Sted, idet den gjorde opmærksom paa, at Erfaring havde vist, at saadant Bud vilde kunne gjøre stor Skade. Under Diskussionen herom synes man at have overseet, at andre Selskaber nu inden de to Aar efter Registreringen kan skride til ny Emission, for den hele Kapital er indbetalt, hvilket fra Lovens nuværende Standpunkt seet er en Inkonsekvents.

Derhos kan Generalforsamlingen — med almindelig Stemmemajoritet, dersom Statutterne intet Andet bestemmer, — befuldmægtige Andre end Bestyrelsen til at udstede Indbydelsen (det vil praktisk sige: nedsætte et særligt Udvalg); Anmeldelsen ifølge L. § 26 maa derimod afgives af Bestyrelsen. Generalforsamlingen kan (med simpel Pluralitet) foreskrive Bestyrelsen eller de valgte Indbydere, at de ikke maa emitte Aktierne under en vis Kurs (der, som det vil erindres, ikke kan være under Pari); men den kan ogsaa overlade dem at bestemme, til hvilken Kurs de skal emitteres: har den Intet herom besluttet, maa Bestyrelsen selv fatte Bestemmelsen herom.

Bestemmelser i ældre Selskabers Statuter, hvor der gives Generalforsamlingen en mindre Myndighed, bliver betydningløse, og er det sagt, at Repræsentantskabet skal fatte Beslutningen, bortfalder dennes Myndighed efter Lovens Ikrafttræden (§ 104,1).

3. Ved Emissionen skjelner Loven ligesom ved Stiftelse mellem to Tilfælde (se § 25):

a) at samtlige Aktier strax overtages, enten af de gamle Aktionærer eller af Selskabets Fordringshavere. Dette sidste Alternativ finder man ikke hentydet til i andre Aktielove, men Praxis viser, at det kan have adskillig Betydning; det hænder, at et nødlidende Selskabs Kreditorer for at undgaa dets Konkurs arrangerer sig saa, at de overtager Aktier for sine Krav³; Gjælden nedskrives og Aktiekapitalen nyder en Forhøielse, — men skal dette Arrangement lykkes, maa Forberedelsen dertil kunne foregaa i Stilhed; derfor ligestiller Loven det Tilfælde, at Kreditorerne (eller disse i Forening med Aktionærerne) overtager alle de nye Aktier, med det Tilfælde, at de ældre Aktionærer erklærer at ville overtage dem.

³ Jfr. Thaller i *Annales de droit commercial*, V. 21 (1907), P. 177 sq.
E. Manson i *Law Quarterly Review*, V. 26 (1910), P. 13.

Er der i Statutterne tænkt paa Emission af nye Aktier og truffet Bestemmelse om ældre Aktionærers Ret til at overtage nye Aktier, vil det have sit Forblivende derved. Forandring kan ikke besluttes for Tilfældet, men alene ske paa den for Statutforandring foreskrevne Maade (L. § 71). Loven giver ingen nærmere Regel for det Tilfælde, at Intet er sagt i Motiverne. Er det Kreditorer, som skal overtage de nye Aktier, vil jo Aftale derom være truffet paa Forhaand med Selskabets Bestyrelse og godtaget af Generalforsamlingen. I det Tilfælde, at Emissionen ikke beror paa Aftale med Kreditorerne, maa L. § 25, første Punktum, forstaaes saa, at, efterat Beslutningen om Emission er fattet, og denne ikke indeholder nærmere Bestemmelse, kan Aktionærerne melde sig og kræve sig tegnet for nye Aktier, og kun for det Tilfælde, at ikke derved alle Aktier optages, behøver man at udstede offentlig Indbydelse. Men da det ikke er selvsagt og heller ikke udtrykkelig sagt i Loven, at Aktionærerne har en Fortrinsret til at tage nye Aktier, maa den Beslutning, der gaar ud paa at nye Aktier skal udstedes, kunne indeholde den Bibestemmelse, at de ældre Aktionærer ingen Fortrinsret skal have eller kun have saadan i et vist Omfang⁴.

Er alle Aktier tegnede af ældre Aktionærer eller Kreditorer, har Bestyrelsen strax at anmelde Forhøielsen til Registret; jfr. herom og om Indbetalingen under b).

b) Er ikke alle Aktier overtagne, som i a) sagt, skal der udstedes en Indbydelse, paa hvilken er bragt i Anvendelse det samme Princip, som det, der er anvendt paa Indbydelsen ved Stiftelse af et Aktieselskab.

Indbydelsen skal være egenhændig underskrevet af dem, hvem Arbeidet med Emissionen er betroet, de staar ligeoverfor Selskabet og de nye Aktietegnere til Ansvar

⁴ Den tyske HL. har i sin sidste Revision i § 282, 283 sikret de gamle Aktionærer en Fortrinsret.

ligeoverfor Aktietegnerne for Rigtigheden af Indbydelsens Angivelser som Indbydere (L. §§ 19, 69).

De for ny Emission givne Forskrifter falder forøvrigt sammen med de for Stiftelse (specielt Successivstiftelse) givne, L. § 24 flg. henviser til de derfor givne Forskrifter. Ny Emission er i Virkeligheden en Nystiftelse og Loven maatte jo ogsaa ordne det paa denne Maade; dersom den opstillede lempeligere Krav for ny Emission end for Stiftelse, vilde det lede til Omgaaelse derved, at man stiftede et lidet Selskab med et uskyldigt Program og saa omdannede det hele Selskab ved Statutforandringer og derefter emitterede nye Aktier. Som Følge af Lovens Forskrifter vil faktisk ny Emission komme til at gaa for sig, uden at de Eventualiteter, som Loven tager Forholdsregler mod, vil indtræde.

I Indbydelsen skal opgives det for de ældre Aktier indbetalte Beløb; jfr. L. § 22, men er de nye Aktier af en anden Klasse end de gamle, er f. Ex. Preferenceaktier, behøves der ikke at indbetales det samme Beløb, som paa de gamle (naar det blot falder indenfor Lovens Ramme), hvilket forøvrigt praktisk kun vil faa Betydning for Banker og Forsikringselskaber. For andre Selskaber er Regelen efter § 22,₃ den, at der paa de nye Aktier skal en Halvpart være indbetalt, for at Anmeldelse til Registret kan ske, og det Hele inden 2 Aar efter Registreringen af Forhøielsen; (ligesom ved Stiftelse skal naturligvis Ihænderhaver-Aktier og Navneaktier lydende paa mindre Sum end 100 Kr. være fuldt indbetalt).

Indbydelsen skal indrykkes i den offentlige Kundgjørelsestidende. Om dens Indhold og Offentliggjørelse gjælder de for Successivstiftelse givne Regler i § 6, 7 (med Undtagelse af No. 2 og 3, der her ikke kan faa Anvendelse), 8 og 10, og der skal i den udtrykkelig angives en yderste Frist — ikke fjernere end 6 Maaneder efter første Kundgjørelse — efter hvis Udløb Aktier ikke kan tegnes. Dersom Ind-

byderne tager mod Tegning efter Fristens Udløb, er de Straf hjemfaldne efter L. § 101, og ligesaa Bestyrelsen, om den vidende om Feilen anmelder ogsaa de tegnede Aktier; Registerføreren vil have at nægte Registrering for de for sent tegnede Aktiers Vedkommende, — om Feilen kan sees af Anmeldelsen. Og da det heder, at Tegning ikke kan ske efter Fristens Udløb, er Tegning skeet efter denne Tid ugyldig. Den skal betragtes som ikke skeet. Altsaa kan Indbyderne selv bagefter stryge Tegningen, ligesom paa den anden Side Aktietegneren kan nægte at vedstaa sin Tegning, og Indbyderne (eventuelt medskyldig Bestyrelse) bliver efter L. § 19 pligtige til selv at overtage de udfaldende Aktier. Men har Aktietegneren først betalt og overhovedet optraadt som Tegner med Bestyrelsens Consens, maa Ugyldigheden ansees bortfalden; man vil, uanset de stærke Ord „kan ikke tegnes“, ikke anse Tegningen som *negotium nullum*, da en absolut Nullitet vilde ramme ogsaa andre end Parterne selv. — Som det sees, har Overtrædelsen af denne Fristbestemmelse i hvert Fald videre Følger end efter § 7, No. 1 (se ovenfor § 25, II, 3, ad b₁).

Ifølge L. § 22, 3die Led, skal der ved Emission af nye Aktier, hvorfor Indskudet ydes i Penge, indbetales efter de samme Regler, som for Stiftelse bestemt, inden 2 Aar efter at Emissionen blev besluttet, og § 26 siger, at Anmeldelsen om ny Emission skal ske inden 6 Maaneder efter Udløbet af disse to Aar. Nu kan man ikke her, som ved Stiftelse, fremtvinge Efterlevelse af Budet om Indbetaling ved at nægte Registrering; denne skal foregaa inden den foreskrevne Tid, men den omfatter da alene den da faktisk skede Indbetaling, (kommer der Mere ind senere paa de ny emitterede Aktier, sker efter § 26,₃ Efteranmeldelse)⁵.

⁵ Ifølge L. § 26, næstsidste Led, skal der ske ny Anmeldelse, hvis der senere foregaa Indbetaling i saadan Udstrækning, som i § 22,₃ foreskrevet, paa flere Aktier (jfr. ovenf. § 26, No. 3 ved

Anmeldelsen skal angive Indbetalinger paa de Aktier, hvorfor Indskud ydes i Penge (§ 26, første Punktum) og angive, hvad der er ydet som Vederlag for de andre Aktier (§ 26, andet Punktum, Henvisningen), og forøvrigt alle de øvrige i § 5, No. 5—12 nævnte Særaftaler. — Om Bilag etc., gjælder ifølge § 26 de samme Regler, som for Anmeldelse ved Stiftelse, hvorhos Bestyrelsen udtrykkelig maa erklære, at de i L. § 24 for ny Emission opstillede Betingelser foreligger. Bestyrelsen afgiver forøvrigt sin Anmeldelse under det sædvanlige Ansvar. Dersom den ikke selv har forestaaet Emissionen, maa den forvisse sig om, at denne er lovlig foregaaet, da den staar til Ansvar for sine Erklæringer til Registerføreren (jfr. L. § 19,2). Har Indbyderne gjort sig skyldig i Svig, vil Bestyrelsen være fri for Ansvar, dersom den har vist ordentlige Forretningsmænds vanlige Omhu ved Undersøgelsen, men er bleven vildledet af Indbyderne.

I § 26, sidste Afsnit, siges udtrykkelig, at foruden L. § 18 (der maatte nævnes) kommer ogsaa §§ 16 og 19, 2det Led, til Anvendelse ved ny Emission. At nævne §§ 16 og 19 her var overflødig, da de staar i det almindelige Afsnit og er almindelig redigerede.

4. „Tilskrivning paa Aktierne“. Har et Selskab oplagt store Reservefonds, saa vil dets Aktier i Virkeligheden være mere værd end deres Paalydende (hvad der er indbetalt paa dem), og det kan være saavel i Selskabets som i de enkelte Aktionærers Interesse at konstatere dette ved, hvad man kalder Tilskrivning paa Aktierne“, hvor samtlige Aktionærer indleverer sine Aktier og faar derfor ud-

Note 10). Men efter L. § 22, første Led, andet Punktum, maa der paa alle Aktier indkaldes lige meget; Forudsætningen i § 26, næstsidste Led, kan ikke være, at der ved den nye Emission alene er indkaldt paa nogle Aktier, men ikke paa alle, men alene at der ikke er indbetalt, som det heder i §'ens første Led, paa alle Aktier.

leveret nyt Aktiebrev lydende paa en større Sum eller faar Paategning paa det gamle Aktiebrev om, at Aktien nu lyder paa det forhøiede Beløb. Saadan Forhøielse kan kun bestemmes af Generalforsamlingen med to Trediedels Pluralitet (L. § 71,₁), men ikke af Repræsentantskabet, da det er en Statutforandring.

Naar et Selskab beslutter at „tilskrive paa Aktierne“, har det i Virkeligheden derved besluttet at forhøie Aktiekapitalen tilsvarende med uforandret Antal Aktier, og den af Forretningsverdenen benyttede Betegnelse „paa Aktierne“ er forsaavidt vildledende, som den giver Tingens Navn efter det sekundære Fænomen, Følgen, ikke efter Aarsagen, Forhøielsen af Aktiekapitalen.

Ved Forhøielsen har Selskabet bundet den til Kapitalen overførte Del af Reservefondet; medens det før kunde disponere over dette uden Hensyn til Kreditorerne, er det nu gaaet over til Aktie-Kapital og er bundet som denne, og Forhøielsen kan ikke gjøres om igjen uden i Form af Reduktion af Aktiekapital (L. § 85). Ved Anmeldelsen er Selskabet bleven bundet.

Den besluttede Overførsel og Tilskrivning bliver at anmelde til Registret, Selskabet kan ikke tilskrive paa Registret uden samtidig at binde Kapitalen og selvfølgelig maa ikke anmeldes videregaaende Tilskrivning end den, der virkelig har fundet Sted, — har Bestyrelsen anmeldt mere, maa den selv skaffe det Manglende (L. § 19,₂) — ikke at tale om, at bevidst for høi Anmeldelse er strafbar.

§ 28. Om Selskabets Adgang til at indkjøbe sine egne Aktier.

1. Det ligger i Sagens Natur, at et Aktieselskab ikke kan være sit eget Medlem, og videre er ovenfor i § 25, No. 9 udhævet Anmeldelsens Betydning som en af Selskabet

og dets Medlemmer til Almenheden afgiven Erklæring, der binder Selskabskapitalen. Selskabets Medlemmer kan ikke tage en Øre ud af Kapitalen (uden under Form af Nedsættelse). Og de kan heller ikke gjøre det i den Form, at Selskabet indkøber Aktier for Aktiekapitalen. Det vilde jo føre til, at naar Kreditorerne kom, vilde de kun finde en Bunke Makulatur til Dækkelse i Stedet for Penge eller Penges Værd, som Aktionærene havde delt imellem sig — og her kan ikke trækkes en vilkaarlig Grændse; ikke en eneste Aktie kan kjøbes for Aktiekapitalen og oplagte Fonds kan ikke benyttes dertil, medmindre Aktierne er fuldt indbetalt; thi er den ikke fuldt indbetalt, bliver efter vore Selskabers Statuter Aktiens Sælger regelmæssig fri efter 1 Aars Forløb for enhver Forpligtelse (se nu L. § 34, 3). — Kjøber Selskabet selv Aktien, er efter denne Tids Forløb den ikke indbetalte Del af Aktien tabt, og den Bestyrelse, der har kjøbt Aktien, bliver personlig og solidarisk for det udfaldne Beløb, hvis Selskabet derefter kommer under Konkurs. Det er ikke sjældent, at der i norske Aktieselskabers Statuter findes Bestemmelse om, at Selskabet skal have Forkjøbsret til Aktier, som et Medlem vil sælge. Denne Bestemmelse er lovstridig. Samtlige nyere Aktielove har grebet ind med Forbud paa dette Felt, og hvor Loven tier, har Retspraxis holdt igjen — ud fra den ovennævnte Betragtning¹.

2. Fra den Dag, AL. træder i fuld Kraft, er der gjort Ende paa dette Uvæsen, L. §§ 28 og 29 bringer Orden i Materien. Den opstiller i § 28 den Hovedsætning, at et Aktieselskab ikke kan erhverve eller tage kontraktmæssigt Pant i sine egne Aktier; det heder „kan ikke“, Erhver-

¹ Jfr. Mot. til Udk. 1894, II, P. 34 fl., I, P. 34 fl. Oversigt hos Behrend, Handelsrecht § 137, Note 1. Lehmann, Aktiengesellschaften II, § 53. For engelsk Ret se Trevor v. Withwort, og Comp. Consol. Act 1908, § 46.

velsen er retslig ugyldig. Den sælgende Aktionær er berettiget til at begjære Salget omgjort, og Selskabet er forpligtet til at stævne Aktionæren til at tage Aktien tilbage mod at faa Købesummen igjen, ligesom enhver Aktionær er berettiget til at hænde Dom over Bestyrelsen til at omgjøre det retsstridige Salg; imidlertid maa § 29, andet Afsnit, andet Punktum, blive at anvende paa de retsstridig erhvervede Aktier; Retsgrunden virker endnu stærkere her end ved det i §en udtrykkelig nævnte Tilfælde. Kan Aktionæren ikke betale Aktiens Beløb, maa Selskabet sætte Aktien til Auktion efter §§ 42, 43. For den Skade, Selskabet lider ved det retsstridige Kjøb af Aktien, hæfter den eller de Skyldige personlig (og solidarisk).

Under visse Omstændigheder er det tilladt et Aktieselskab at indkjøbe sine egne Aktier, L. § 29.

a) Et Bankselskab har Lov til at indkjøbe egne Aktier for fremmed Regning, saadant Indkjøb er i og for sig en legitim Forretning, og de vil ikke kunne opføres som Selskabets Eiendom i dets Regnskaber, de bliver at bogføre som Kommittentens Eiendom, midlertidig i Bankens Værge, da de for fremmed Regning om end i eget Navn erhvervede Gjenstande efter vor (som efter dansk) Ret bliver Kommittentens Eiendom, Kommissionærens Kreditor kan ikke tage Udlæg deri og de gaar ikke ind i Kommissionærens Konkursbo's Masse².

Det er derfor klart nok, at Bestyrelsen ikke kan stemme i Generalforsamlingen med disse Aktier, uden efter Fuldmagt fra Kommittenten, og heller ikke godskrive Selskabet den Dividende, der maatte falde paa dem, medens de er i Bankens Værge. — Øver Banken (dens Bestyrelse eller

² NELLEMANN, Civilprocessens alm. Del § 47, JUL. LASSEN, Obligationsrettens alm. Del, § 24, III. DEUNTZER, Fuldmagt, P. 253. HAGERUP, Konkurs § 33 ved Note 11. H. SCHEEL, Tingsret, P. 112—113.

anden Funktionær) Uredelighed ligeoverfor Kommittenten, bliver Banken pligtig til at yde Erstatning som ligeoverfor enhver Trediemand.

Andre Aktieselskaber end Banker har Loven ikke tilladt at optræde som Indkjøber pr. Kommission af dens egne Aktier; saadant har ikke været brugt hos os, der er intet Behov derfor, og det vilde let give Adgang til uredelige Manipulationer.

b) Medens et Aktieselskab ikke kan tage kontraktmæssigt Pant i sine egne Aktier, har det Ret til at tage Udlæg i dem, og kan da ogsaa købe dem ved Tvangsauktionen, ligesom ogsaa ved den i Henhold til § 43 foranstaltede Auktion over Aktier i Selskabet. Da Tilladelsen kun er givet Selskabet, for at det kan afværge Tab, og da Selskabet ikke vedblivende kan være sin egen Aktionær, skal Aktierne (ligeegyldigt om de er fuldt eller kun delvis indbetalte) „snarest mulig“ afhændes; det er ikke paabudt, at de øieblikkelig skal sælges; det kan jo hælde, at Bestyrelsen med god Grund har fundet det ønskeligt at udsætte nogen Tid med Salget, fordi den venter, at Aktiernes Kurs snart vil stige. Men Aktierne maa opføres i Aarsregnskabet, ikke blot i den indre Bogførsel som „egne Aktier i egen Besiddelse“, og selv om Aktierne allerede maatte være afsatte, naar næste Generalforsamling holdes, har Bestyrelsen at gjøre særskilt Indberetning om disse Aktier. Det er ikke udtrykkelig paabudt i L. § 29, at Beretning strax skal afgives til Repræsentantskabet, hvor saadant findes, men hvor der i Henhold til L. § 60 og Statutterne skal forelægges Repræsentantskabet Regnskabsextrakter i Aarets Løb, synes denne Post at være af dem, der bør medtages. Hvor Repræsentantskabet saaledes eller paa anden Maade faar vide om Dispositionen, har det til Pligt at paase, at L. § 29 efterkommes³.

³ Man savner andetsteds Bud om, hvordan disse Aktier skal bogføres, hvilket har ledet til Kontroverser.

Disse Aktiers Stemmeret hviler, saalænge de er i Selskabets Besiddelse; det vilde være retsstridigt af Bestyrelsen at stemme med dem.

Loven forbyder ikke, at et Aktieselskab modtager sine egne Aktier som Gave⁴.

Dette Tilfælde rammes ikke af Budet i § 29, andet Afsnit, sidste Punktum. De maa opføres i Regnskabet som Selskabets Eiendom efter sin Kurs, indtil de enten er solgte, i hvilket Tilfælde Salgssummen kommer ind i Aarsopgjøret som Indtægt, eller de er ødelagte, hvilket kun kan gøres, naar de er fuldt indbetalte, i hvilket Tilfælde de gaar ud af Regnskabet og deres Værdi accrescerer til de øvrige Aktiers Værdi. At de ikke fuldt indbetalte Aktier maa sælges snarest muligt, følger deraf, at Grundfondsforskrivelserne jo er værdiløse, saalænge Aktierne er i Selskabets Besiddelse; dersom Selskabet vedblivende beholdt Aktierne, vilde det derved reducere Aktiekapitalen med Grundfondsforskrivelsernes Beløb, men Reduktion kan kun finde Sted i de af L. § 85 anviste Former.

c) Endelig giver L. § 29, tredje Afsnit, et Aktieselskab Tilladelse til at indkjøbe sine egne Aktier, dersom de er fuldt indbetalte; men selvfølgelig kan Selskabet ikke anvende nogen Del af Aktiekapitalen dertil. Det kan alene anvende Overskud af Driften (enkelt Aars Overskud eller oplagt Fond). Er Aktien ikke fuldt indbetalt, kan jo Aktien ikke amortiseres, eftersom derved Forpligtelsen til at indbetale Restbeløbet vilde bortfalde og Aktiekapitalen derved reduceres. Det kan ikke engang ske i den Form, at Generalforsamlingen beslutter, at der for hver amortiseret Aktie skal overføres fra et Reservefond til Aktiekapitalen et

⁴ Tilfældet vil jo ikke ofte forekomme, men har i tysk Forretningsliv vist sig ikke upraktisk. Se Simon, Bilanzen, 2. Ausg., P. 339. Runckel-Langsdorf, Die Folgen des Erwerbs eigener Aktien, P. 53 (der nævner Tilfælde paa Gave af Aktier paa en halv Million Rm.).

Beløb, svarende til Aktiens Restbeløb; thi Lovens Forbud er absolut⁵.

De til Amortisation indkøbte Aktier skal strax ødelægges, og Anmeldelsen til Registret strax ske; der skal ikke være Adgang for Selskabet eller dets Bestyrelse til bagefter at spekulere i Salg af de inddragne Aktier. Resultatet af Operationen bliver, at hver enkelt af de uindløste Aktier for Fremtiden repræsenterer en større Brøkdelen af Selskabsformuen end før, bliver altsaa værdifuldere, thi Aktiekapitalen er ikke nedsat ved denne Operation, den bliver den samme som før.

I Frankrig og Østerrig (sjældnere synes det i Tyskland) er det almindeligt, at der gives den udløste Aktionær i i Stedet for den indløste Aktie en *action de jouissance*, Genusschein, der giver ham visse Rettigheder, f. Ex. til en vis Dividende, til Andel ved Likvidation, etc.⁶

Bestyrelsen kan ikke paa egen Haand beslutte Amortisation (og Statutterne kan ikke tillægge den en saadan Myndighed), selv om der ved Generalforsamlingsbeslutning er i Aarenes Løb oplagt et til Amortisationen bestemt Fond. Amortisationen „maa kun finde Sted i Henhold til derom fattet Generalforsamlingsbeslutning“ 3: en for Tilfældet fattet speciel Generalforsamlingsbeslutning; thi ellers kunde jo Lovens Bud omgaaes derved, at Bestyrelsen fik General-

⁵ Der skal jo efter den almindelige Regel ogsaa være indbetalt lige meget paa hver Aktie (af vedkommende Aktionær), og Selskabet kan ikke benytte sit Reservefond til at dække nogle udvalgte Aktionærers Grundfondsforskrivelser, medens andre Aktionærers Forpligtelser bliver staaende.

⁶ Jfr. Lyon Caën & Renault, *Traité de droit commercial* II, n. 559. Klemperer, *Die rechtliche Natur der Genusscheine*, Diss. 1898 (Resc. af K. Lehmann i *Goldschm. Zeitschr. f. HR.*, Band 49, P. 355). *Österr. Verordn.* 29 Septbr. 1896, § 33, No. 3, § 43 i. f., § 48 III (refer. i *Goldschmidts Zeitschrift f. HR.*, B. 49, P. 308 sq.).

forsamlingen til at fatte Beslutning om, at et Amortisationsfond skulde oprettes og at Bestyrelsen i Fremtiden skulde anvende det efter Bestemmelsen, naar og i det Omfang den i Fremtiden vilde. En saadan Generalforsamlingsbeslutning vilde være retsstridig, og enhver enkelt Aktionær kan ved sin Protest forhindre dens Efterlevelse. Da Generalforsamlingen ikke kan bemyndige Bestyrelsen til Lovbrud, befrier en saadan Beslutning ikke Bestyrelsen for noget Ansvar.

Om Kjøbet skal Bestyrelsen afgive Indberetning til Repræsentantskabet, hvor saadant findes, og til Generalforsamlingen. Repræsentantskabet samles oftere, og Bestyrelsen kan naturligvis ikke udsætte at afgive Beretningen, ligesom det er Repræsentantskabets Pligt at paase, at Indberetningen strax afgives og at Ødelæggelsen af de indkjøbte Aktier strax finder Sted.

Vil Selskabet udenfor de tilladte Tilfælde erhverve egne Aktier, som ikke er fuldt indbetalte, maa det skride til den af Loven særskilt ordnede Reduktion af Aktiekapitalen.

Det siger sig selv, at Betingelsen for, at Selskabet kan amortisere en Aktie, er den, at der findes Aktieeiere, som er villige til at sælge sine Aktier; en Majoritet i Generalforsamlingen kan ikke mod det enkelte Medlems Protest erklære, at han skal kjøbes ud — eller at der skal udtrækkes ved Lodtrækning Aktier, som blive at indfri — og naturligvis langt mindre ekskludere ham. Aktieselskabet er et Kapitalselskab, og de Regler om Adgangen til at ekskludere et Medlem, som gjælder ved et Personsselskab, kommer ikke til Orde ved et som Aktieselskab registreret Selskab; hvor umedgjørlig Manden er — og ved Selskaber med faa Medlemmer kan et enkelt saadant Individ jo vanskeliggjøre Arbeidet i høi Grad — kan man ikke mod hans Villie blive ham kvit, saalænge Selskabet bestaar.

Men i Selskabskontrakten kan naturligvis noget Andet aftales; det kan jo (især i smaa Selskaber) tænkes, at der

er taget Forbehold om, at et Medlem under visse Betingelser skal finde sig i Udløsning, — (om ligefrem Exklusion uden Udløsning vil der vel aldrig blive Tale), men det er vel at mærke, at det ikke er Generalforsamlingen, dens Majoritet (selv Alle mod En), der endelig afgjør, om Betingelserne for saadan Udløsning (eller Exklusion) foreligger, dette afgjør Domstolen, dersom vedkommende Aktionær ikke erkjender, at Betingelsen foreligger.

Hvad der i Forretningslivet praktisk vil spørges om, det er Adgangen til almindelig tvungen Amortisation af Aktier. Hvad Aktielovens § 29 herom foreskriver, er alene Anvendelse af almindelige Retsgrundsætninger. Om Beslutning af Amortisation og dennes Udførelse gjælder de almindelige Regler; Amortisationen vil kunne ske gennem Lodtrækning. L. § 29 udtaler udtrykkelig den selvsagte Sætning, at for at en Aktionær skal kunne tvinges til at lade sin Aktie indløse, maa han udtrykkelig have forpligtet sig dertil; derfor maa der være taget Forbehold derom allerede ved en af den konstituerende Generalforsamling stadfæstet Bestemmelse i Tegningsindbydelsen (jfr. L. § 5, No. 6, § 8), men gjælder det Aktier, tilhørende en ny Emission, maa Forbeholdet være taget i den Generalforsamlings- eller Repræsentantskabs-Beslutning, i Kraft af hvilken Emissionen finder Sted, og derhos dette Forbehold udtrykkelig være kommet til Orde i den udstedte Tegningsindbydelse (se L. § 34, 29, § 25, Henviisningen til § 8, jfr. § 5, No. 6); den Maade, hvorpaa Amortisationen skal finde Sted, maa være angivet i Tegningsindbydelsen, ellers vil Amortisationen ikke kunne finde Sted. Aktietegneren vil kunne protestere mod hvilken som helst Methode, som man vil bringe til Anvendelse ligeoverfor ham, eftersom han ikke har vedtaget den.

Er ikke Forbeholdet taget og tilkjendegivet før Aktietegningen, kan det som sagt ikke gjøres gjældende ligeoverfor vedkommende Aktionær. En senere General-

forsamling kan ikke indføre en ny Bestemmelse i Statutterne derom, ja den kan ikke engang indføre en saadan med bindende Virkning for senere Aktiekjøbere. I det Øieblik denne Aktie tegnedes, var det med Frihed for at kunne indløses mod Eierens Villie, og denne Frihed bliver hængende ved Aktien.

§ 29. Om Aktien.

1. Ordet Aktie betegner dels Aktieeierens Ret i sin Almindelighed, dels specielt Andelen i Fællesformuen, og derhos betegnes det skriftlige Brev, hvormed det enkelte Medlem dokumenterer sin Ret, Aktiebrevet, med Ordet Aktie¹.

2. Det har hos os været delvis i Brug, at Selskabet har udstedt Helaktier og Halvaktier, og at der som Betingelse for Stemmeret opstilles, at Vedkommende er Eier af mindst en Helaktie. Den, der kun eier en Halvaktie, har da kun Krav paa Dividende og Andel i Selskabets Overskud efter dets Opløsning, men han savner en væsentlig Ret, Stemmeretten. Ligeledes er det ikke useet, at der har været udstedt forskellige Serier af Aktier (f. Ex. ved forskellige Emissioner), alle af ulige Størrelse og med forskellige Indbetalinger paa hver enkelt Serie. Dette leder aabenbart let til Ulemper og Forvirring ved Beregning af Stemmer osv. Hvor Selskabet har udstedt en Aktie af en

¹ Ordet er af hollandsk Oprindelse og forekommer først i Begyndelsen af det 17de Aarhundrede (1606). Lehmann, Geschichte der Entwicklung des Aktienrechts 9, o. fl. St. Colenbrander i Goldschmidts Z. f. HR., Band 50, P. 383. — Fr. *action*, eng. *share*. F. Stang i Retst. 1906, P. 335. Ehrenberg i Conrads Jahrbücher für Nationalökonomie 3 F., III.

vis Størrelse, kan det enkelte Medlem ikke dele sin Aktie i Underafdelinger, ligeoverfor Selskabet bestaar der kun den ene enkelte Aktie, hvis Størrelse og Omfang af Rettigheder, f. Ex. Stemmeret, er bestemt ved Statutterne (Selskabskontrakten), og det enkelte Medlem kan ikke ensidig gjøre Forandring heri². Aktien har hos os ved større Selskaber altid lydt paa vis Sum, medens det ved Selskaber med faa Medlemmer har været noksaa almindeligt at dele Kapitalen i Lodder — Brøkdele; en saadan Fordeling har den Fordel, at hverken Aktionæren eller Trediemand saa let tager feil af Aktiens Værdi; Lodden giver sig ikke ud for Andet end den er, men Aktien lyder paa en bestemt Sum, hvoraf før det Første hyppig kun en Del er indbetalt, og som derhos ofte bliver villedende derved, at Aktiekapitalen regelmæssig ikke falder sammen med Selskabsformuen³.

² Jfr. Lehmann, Aktiengesellschaft, P. 173.

³ I Retst. 1902—381 Ex. paa et Aktieselskab (Bjergværk) delt i Lodder. Jfr. Mot. til Udk. 1894, II, § 2. Smlgn. J. W. Jenks, The trust problem, P. 85 sq. I Amerika har man jævnlig arrangeret sig paa følgende Maade: Koster en Fabriks Anlæg f. Ex. 500,000, udstedes Preferenceaktier for denne Sum. Tidligere brugte man at optage Laan at bygge Anlægget for; dette havde den ubehagelige Følge, at dersom Renterne ikke betaltes, kom Kreditorerne og overtog Administrationen; men i det Øieblik Anlægget er bygget for Preferenceaktiernes Indskud, bliver Administrationen hos selve Selskabet, selv om det gaar galt. Regelmæssig pleier den, der tegner en Preferenceaktie, derhos at faa en eller flere almindelige Aktier uden at der betales noget derfor (det er alene „watered stock“). Gaar det godt, faar Eier af almindelig Aktie Dividende efter Preferenceaktierne, i hvert Fald har han Stemmeret. Hvad dette System kan anvendes til, viser følgende Exempel: Ved Stiftelse af et Selskab blev der for hver 100,000 Dollars, der vare tegnede i Preferenceaktier (som indbetaltes fuldt ud eller hvorfor der gaves virkeligt Vederlag i Apports), givet Stifteren i Stifterløn almindelige Aktier for 150,000 Dollars, medens Preferenceaktier for 100,000 Doll. og almindelige Aktier for 100,000 blev overleveret Sælgeren af det

Aktiel. § 30 tillader ikke længere denne Fordelingsmaade⁴.

Ifølge samme Lovbud skal samtlige Aktier være lige store og udelelige. L. § 34 har i Konsekvents hermed sagt, at dersom Flere isammen erhverver en Aktie (f. Ex. ved Arv), hvilket jo er Selskabet uvedkommende, maa de ligeoverfor Selskabet udpege en bestemt Person, som ligeoverfor Selskabet skal gjælde som Eneeier; han alene kan altsaa afgive Stemme, give Kvittering for Dividende etc., vælges til Tillidsmand og udøve andre Medlemsrettigheder (f. Ex. efter §§ 67—70).

Der kan spørges, om Selskabet ikke selv maa ved en Statutforandring kunne dele Aktierne, saaledes at hver Aktionær f. Ex. for en Aktie paa 1000 faar to Aktier paa 500 hver (forudsat naturligvis at Aktiens Beløb ikke derved synker ned under det af Loven tilladte Minimumsbeløb). Uanseet, at Loven kort og godt siger, at Aktien er udelelig, synes det at burde antages, at en saadan Deling maa kunne ske ved Statutforandring (men naturligvis ikke paa anden Maade), forudsat at dette ikke medfører et Indgreb i den enkelte Aktionærs Ret; det kunde f. Ex. tænkes, at Selskabets Bestemmelser om Stemmeret vare saadan affattede, at en Deling af Aktier berøvede enkelte Aktionærer deres Stemmeret eller begrænsede den eller forrykkede Forholdet mellem de forskellige Medlemmers Stemmeret

Anlæg, Selskabet erhvervede, og der til den Bankier, der havde overtaget Emission af Aktierne (*the underwriter*) udleveredes Preferenceaktier for 100,000 Dollars og almindelige Aktier for 150,000 Dollars — m. a. O. for hver 100,000 Dollars Værdi indkommet i Selskabskassen, skulde man tjene Rente af 600,000 Doll.

⁴ Dette Forbud er opstillet i Regjeringsforslaget 1910. Udk. 1894, § 2 havde tilladt Fordeling i Brøker; og ifølge Jenks, *The Trust problem*, NY. 1901, P. 106 sq., havde New-Yorks Advokatforening foreslaaet, at saadan Fordeling skulde tilstedes netop af de i Mot. ovencit, angivne Grunde.

(hvad vel kunde tænkes i Selskaber med faa Medlemmer); et Indgreb, som man ikke kunde øve ved en direkte Beslutning, kan man heller ikke øve ad en Omvei.

3. Medens Regl. 1890 intet Bud havde om Ihænderaktier, har L. § 22 paabudt, at Aktier lydende paa Ihænderhaverne maa være fuldt indbetalte før Selskabet registreres, ligesaa Aktier, der lyder paa mindre Beløb end 100 Kroner. Andre Aktier kan lyde paa Navn (cfr. ovenfor § 25 II, 9).

Der kan i samme Selskab forekomme Aktier baade paa Navn og paa Ihænderhavere; (jfr. § 33).

4. I Selskaber med faa Medlemmer har det hændt, at der ikke har været udstedt Aktiebrev, særlig hvor det har været Tanken, at Fremmede ikke skulde komme ind, men i alle større Aktieselskaber har der været udstedt skriftligt Aktiebrev. L. § 31 giver nu den Ordensforskrift, at der skal udstedes Aktiebrev og Regler for, hvad dette skal indeholde: Selskabets Navn og Gjenstanden for dets Virksomhed; Registreringens Datum; Aktiens Størrelse (∴ paalydende Sum), og, hvis den ikke lyder paa Ihænderhaveren, Aktieeierens Navn. Desuden skal der paaføres, hvormeget der ved Aktiens Udlevering var indbetalt paa den, hvilket tjener til Kontrol for Efterlevelsen af L. § 32. Ved senere Indkaldelser paa Aktien vil Aktionærens egen Interesse tilsige, at han faar Kvittering ved Paategning paa selve Aktiebrevet, men saadan Kvittering er ikke i og for sig nødvendig, en løs Kvittering er gyldig. Forsaavidt der er truffet Bestemmelse, som gjør Indskrænkning i Aktiernes Omsættelighed, paalægger Aktionærene Forpligtelser udenfor Pligten til at indfri Aktiens paalydende Beløb eller tilsteder tvungen Indløsning, skal Indholdet af disse Bestemmelser gjengives i Aktiebrevet; men mangler Paategning herom, er Bestemmelserne dog bindende for Aktionæren og senere Erhververe af Aktierne, saasandt de er lovformelig fattede; det er kun en Ordensforskrift, hvis

Overtrædelse rammes af L. § 101. — Aktierne skal være nummererede, dog kan et Aktiebrev omfatte flere Aktier og faa de tilsvarende Antal Nummere.

Efter L. § 31,¹ skal det være underskrevet af mindst tre Personer; bestaar Bestyrelsen af færre end tre Personer, vælger Generalforsamlingen (o: den konstituerende eller den i § 24 omhandlede) blandt Aktieeierne det manglende Antal til at underskrive Aktierne isammen med Bestyrelsen. Af Underskrifterne skal mindst en være haandskrevet, medens de andre kan gjengives ad mekanisk Vei. Mangler Dokumentet de paabudte Underskrifter, da er det ikke et Aktiebrev. Modtageren er ikke bleven Aktieeier. Dette er den eneste Overtrædelse af L. § 31, der medfører Ugyldighed.

Bliver Aktiekapitalen nedsat (L. § 85) skal der foretages en tilsvarende Nedskrivning paa Aktierne; dette skal ifølge L. § 31,⁵ dog ikke ske, „dersom Aktiekapitalen er nedsat paa anden Maade end ved Kjøb eller Indløsning af Selskabets egne Aktier“; denne Sætning fandtes ikke i Aktielovkommissionens Forslag, og den hviler paa en urigtig Forudsætning og er vildledende. Thi Amortisation af egne Aktier kan ifølge § 29, No 3 ikke ske ved Anvendelse af Aktiekapitalen, men alene ved Selskabets Overskud, og kun fuldt indbetalte Aktier kan amortiseres. Aktiekapitalen bliver uforandret, men faktisk fordelt paa færre Aktier; (jfr. ovenfor § 28, No. 2), og de indløste Aktier skal tilintetgjøres.

5. Aktiebrevet er Bevis paa Aktierettighed, og § 31,⁴ udtaler derfor ikke blot en hensigtsmæssig, men i Virkeligheden en af Sagens Natur flydende Regel, naar den siger, at Aktiebrev først maa udstedes, naar Selskabet er registreret — thi først da bestaar det efter § 17 som Aktieselskab; den samme Regel kommer af Hensigtsmæssighedsgrunde ogsaa til Anvendelse ved ny Emission af Aktier. Overtrædes Budet, rammes de, der have gjort sig skyldige

deri, af L. § 101, men det fortidlig udstedte Aktiebrev bliver ikke ugyldigt. L. § 31,4 siger ikke, at saadan Udstedelse ikke kan ske, men forbyder den alene, og AL. har været omhyggelig i Valget af Ord („kan ikke“), naar det har gjældt Forbud, hvis Overtrædelse medfører Ugyldighed. Aktietegneren er bleven Medlem af det Selskab, som man vil stifte, ved at tegne Aktie og opfylde sin Indskudspligt. Bliver Selskabet registreret først efter den lovstridige Udstedelse af Aktiebrevet, saa maa dette ansees at convalescere, saaledes at Aktietegneren (eller hans Efterfølger), der opfylder sin Indskudspligt, bliver berettiget til at kræve Bestyrelsens Paategning paa Brevet om, at det er gyldigt.

6. Hvor Aktierne ikke lyder paa Ihændehaveren, har ordentlig drevne Selskaber ført Aktiebog. Dette er nu gjort dem til Pligt ved L. § 33, der siger, at i Bogen skal samtlige paa Navn lydende Aktier være indført med nøiagtig Angivelse af enhver Aktieeiers Navn, Stilling og Bopæl, samt forsaavidt Grundfondsforskrivelse er udstedt, af dennes Dato og af den Sikkerhed, som maatte være stillet derfor. Nu skal efter L. § 32 Grundfondsforskrivelse udstedes, hvor Aktien ikke er fuldt indbetalt, men i ældre Selskaber har dette ikke altid været iagttaget (jfr. L. § 104, sidste Afsnit).

Ligeoverfor Selskabet er kun den Person Aktionær, (med en saadans Rettigheder og Pligter), der er indført i Aktiebogen; jfr. L. § 34, 3die Afsnit: „For at Overgang til ny Eier af Aktiebrev — skal have Gyldighed overfor Selskabet“.

Man faar altsaa efter Lovens Ord ikke en Aktionærs Rettighed, før man er godkjendt af Bestyrelsen og som Følge deraf er indført i Aktiebogen som Eier (§ 33,3, sidste Punktum). Men dette vil jo sige, at man heller ikke har Pligter som Aktionær før fra dette Øieblik. Selskabet kan ikke sige til en Person, at det vil affordre ham, hvad et Selskabsmedlem pligter, men ikke vil yde ham den til-

svarende Rettighed; kræver det Ydelsen, maa det selvsagt præstere Modydelsen, disse kan ikke skilles fra hinanden i dette tosidige Forhold (jfr. en Anvendelse af denne Sætning, I, § 13, P. 115 ved Note 7). M. a. O. Aktionær med de som saadan følgende Rettigheder og Pligter er kun den Mand, der er indført i Aktiebogen, og han er det først fra det Øieblik, han er indført i Aktiebogen; (og indført i Aktiebogen kan han naturligvis blot blive ifølge sin egen Begjæring). AL.'s Forskrift om en Aktiebog og dens Førelse har saaledes ikke blot Karakteren af en Ordensforskrift; den gjør Aktiebogen til et vigtigt Retsinstitut, og afskjærer derved mange Vanskeligheder. Dette er ogsaa Meningens med den tyske Aktiel. 1884, § 220, der var Forbilledet for AL. § 33, 34, og saa blev det ogsaa opfattet i Praxis (jfr. f. Ex. Staub, Udg. 1896 ad §'en). Og i den nye HL. er det understreget, idet dens § 223 fastslaar Praxis i følgende Ord: „I Forhold til Selskabet gjælder kun den som Aktionær, der er opført som saadan i Aktiebogen“ — den samme Sætning, som efter AL. gjælder hos os. — Jfr. nedenfor § 30, No. 9.

7. Om Aktiens Størrelse havde L. 1890 ingen Forskrift; der var Intet i Veien for at sætte Aktiekapitalen til 10 Kr., Aktien til 1 Kr. og 5 % indbetalt. Loven lagde ingen Hindring i Veien for at man stiftede et saadant kapitalløst Kapitalselskab, der ingensomhelst Berettigelse har og i Virkeligheden alene er et grovt Misbrug. Det er for Sagkyndige klart nok, at det mest energiske Middel til at modarbejde Aktiesvindler vilde være at sætte den enkelte Akties Beløb til et stort Beløb; da ser Folk sig for, og da møder de frem i Generalforsamling og sørger for en jævn Kontrol med Bestyrelsens Gjerning. Ligeoverfor den taabelige Frase, at „Loven ogsaa bør lade Smaafolk nyde godt af Aktievæsenets Velsignelse“, er det nok at oplyse, at ved Aktiesvindler i Udlandet har det vist sig, at Adgangen til at sætte Aktiens Beløb lavt netop har virket til at Smaa-

folk er narrede til at risikere sine Sparepenge, som de aldrig burde sat i saadanne Forretninger⁵.

Den tyske Lov har sat Minimumsbeløbet til 1000 Rm., men Bundesrath kan tillade Aktier paa mindst 200 Rm. for visse almenyttige Foretagender eller hvor der foreligger en offentlig Garanti for en vis Dividende. Udk. 1894 § 3 havde efter de Erfaringer, man havde om solide Aktieselskaber i Norge, sat Navneaktiens normale Paalydende til 400 Kr. og Ihænderaktiens til 100 Kr.⁶, men derhos sagt, at Kongen kunde tillade et mindre Beløb for Selskaber med almenyttigt Formaal. Men allerede den kgl. Proposition 1900 nedsatte de ovennævnte Summer til 200 Kr. og 50 Kr., og selv dette beskedne Krav mødte Modstand, og den kgl. Prop. 1910 nedsatte Kravet til 5 — fem — Kr. Men i Thinget blev der i L. § 30 bestemt, at Aktiens mindste Beløb skal være 10 — ti — Kroner. Da der nu ifølge L. § 3 skal være mindst 3 Medlemmer, kan der efter den nye Aktielov stiftes et Aktieselskab med en Kapital af 30 — tretti — Kroner, som dog ifølge L. § 22 maa være fuldt indbetalt. Rigtignok vil Kapitalen og mere til gaa med til at dække Stiftelsesomkostningerne.

§ 30. Aktierettens Indhold og retslige Natur.

1. Opfatningen af Aktierettens Natur vil afhænge af Opfatningen af Aktieselskabets retslige Natur; jfr. ovenfor § 23, No. 2.

⁵ Jfr. Mot. til Udk. 1894, II, § 3. Lehmann, *Recht der Aktiengesellschaften* I, P. 178 sq.

⁶ Det danske Udk. 1910 har Mindstebeløb pr. Aktie 100 Kr., samt derhos den gode Forskrift, at et Aktieselskab ikke maa stiftes med mindre Kapital end 10,000 Kr.

Aktieretten er Indbegrebet af den enkelte Aktionærs Rettigheder med tilsvarende Forpligtelser som Medlem af Selskabet. Man kan ikke paastaa at være Medlem af Associationen og ville udøve de et Medlem som saadant tilkommende Rettigheder uden derved *eo ipso* at overtage de et Medlem som saadant paahvilende Forpligtelser, og omvendt, Selskabet kan ikke paastaa ham forpligtet uden *eo ipso* at anerkjende ham berettiget som Aktionær. Medlemmets Forpligtelse er væsentlig den at indskyde Aktiens paalydende Beløb efter de ved Loven og Statutterne givne Regler (Aktiel. § 39,₁), men ved Siden deraf er der ogsaa Forpligtelser af anden Art, saaledes til at modtage Valg til et af Selskabets Hverv (Bestyrelsesmedlem, Repræsentant, Revisor, etc.). Undtagelsesvis findes Forpligtelse til at betale andre Indskud, til at levere Raastof til Selskabet, etc., § 31,₂.

Rettighederne er af mere mangeartet Beskaffenhed. Aktionæren er Sameier i Massen, hvilket viser sig ved Selskabets Opløsning; han har da Krav paa forholdsmæssig Andel i Selskabets gjenværende Formue efter Gjældens Betaling (L. § 39,₂, der kun udtaler en almen gjældende Sætning). Denne sin Medeiendomsret kan Aktionæren imidlertid, som før forklaret (§ 23), ikke udøve uden ved Selskabets Opløsning; han kan ikke, som ved Personsselskabet, kræve sin Anpart udleveret ved sin Udtræden, han faar derimod Valuta for den i Aktiens Salgssum, der repræsenterer, eller skulde repræsentere, dens samlede Værdi; (jfr. nedenfor No. 4). Aktionæren har videre Krav paa sin forholdsvise Andel i den lovlige besluttede (L. § 64, 38) aarlige Dividende, L. § 39,₂ (jfr. nedenfor No. 5). Han har videre Stemmeret i Generalforsamlingen og han er valgbar til Selskabets Ombud. Ingen af disse Rettigheder kan betages det enkelte Medlem ved Statutforandring, eftersom de jo er kontraktmæssig tilsagte ved Stiftelsen. Derimod kan det tænkes, at der i Statutterne kan fra Begyndelsen af være udtrykkelig fastsat ringere Rettigheder for visse Aktionærer

(L. § 5, No. 5, § 8), f. Ex., at visse af dem ikke skal være valgbare eller ikke have Andel i Selskabsformuen, men blot Ret til en vis Dividende; dette sidste er lidet kjendt hos os. Selv Stemmeret kan efter vor Ret være udelukket for enkelte Aktionærer, f. Ex. for dem, som ikke har mere end 1 Aktie, saadan Regel findes i flere ældre Selskabers Statuter, og Aktieloven har ingen Forandring gjort heri, se dens § 61 og § 71,₂¹.

Aktionæren har videre Ret til at udtræde ved at overdrage sin Aktie til en Anden, der opfylder Statuternes Betingelser for at blive Aktionær (jfr. L. § 34,₁, 31,₂). I Statutterne finder man undertiden, særlig ved Selskaber med faa Medlemmer, udtrykkeligt Forbud mod Afhændelse af Aktier eller Bestemmelse om Forkjøbsret², ligesom frivillig Pantsættelse af Aktier kan forbydes, hvorimod selvfølgelig en Aftale om, at Trediemand ikke skal kunne tage Exekution i Aktien, er virkningsløs. Lovlig besluttet Forbud mod Salg til Fremmede eller Forbehold om Forkjøbsret for

¹ Paa Fastlandet synes Stemmeret ikke at kunne fraskrives en almindelig Aktionær, jfr. Lehmann, Aktiengesellschaft I, P. 192. Imidlertid kan det ikke, som Lehmann paastaar, siges at være Skjelnemærket mellem Aktionær og Obligationshaver, om vedkommende Person har Stemmeret eller ikke i Generalforsamlingen. Paa den ene Side viser vor Ret, at man kan være Aktionær uden Stemmeret, og paa den anden staar det Spørgsmaal paa Dagsordenen, om der ikke, naar et Aktieselskab har udstedt en Obligationsserie, ved Lov bør tilsikres Obligationshaverne — Selskabets Kreditorer — paa en eller anden Maade en Stemmeret i Generalforsamlingen f. Ex. gennem Repræsentanter; (jfr. nedenfor § 33, No. 2).

² Jfr. Chr.ania Byretsdomme: 1888, Hambro I, No. 1429; 1893, Siewers, 1053. Er et saadant Forbud ikke indtaget i Selskabskontrakten, (eller ved ny Emission i vedkommende Generalforsamlingsbeslutning), kan det ikke senere paatvinges den enkelte Aktionær ved Generalforsamlingsbeslutning, da det indeholder en væsentlig Forandring i Aktiens Natur og nedsætter dens Værdi for ham (jfr. nedenfor § 34, No. 3).

ældre Aktionærer er gyldigt ligeoverfor Trediemand, selv om det ikke (ifølge § 31,₂) er paategnet Aktien.

Da Selskabet har anmeldt en bestemt Sum som Satisfaktionsobjekt for Kreditorerne, er det en selvsagt Ting, at Selskabskreditorerne maa have faaet Betaling, før noget af Selskabsmassen kan fordeles blandt Medlemmerne, jfr. Aktiel. § 39,₂ — „gjenværende Formue“. Og ligesaa selvsagt er det, at Interessenterne ikke i Selskabskontrakten kan betinge sig — 3: tilsige hinandea — en Fortrinsret i Selskabsmassen for sine Indskud, hvilket vilde føre til, at dersom Selskabet kom under Konkurs, saa skulde Medlemmerne kunne gjøre sin Fortrinsret gjældende og lade Kreditorerne se paa, at de gik med sine Indskud. Uagtet dette er klart, har Aktiel. § 39,₂ udtrykkelig udtalt det, da det af Firmaregistret fremgaar, at man ved smaa Selskaber kan træffe saadan Bestemmelse om Fortrinsret for Medlemmerne, der afgiver et Vidnesbyrd om Retsforvildelse³.

2. Om de skriftlige Dokumenter, Aktiebrevets og Grundfondsforskrivelsens Betydning. Herom synes der i Forretningsverdenen at herske noksaa forvirrede Forestillinger, jfr. ovenfor § 25, No. 2, idet man synes for ramme Alvor at ville ligestille dem med Gjældsbreve.

Aktiebrevet repræsenterer Medlemmets Rettigheder i det tosidige Forhold, (jfr. nedenfor § 30, No. 10), Grundfondsforskrivelsen hans væsentligste Forpligtelse i samme Retsforhold. Af Ordenshensyn har Loven krævet, at Aktionæren skal dokumentere sig som saadan ved Aktiebrev, og paa den anden Side opstillet som Betingelse for, at Aktiebrev udleveres ham, at han giver sin Grundfonds-

³ Jfr. Udk. 1894, Mot. II, § 99. Udk. 1894 havde i samme § af den samme Grund ogsaa indtaget — *ex tuto* — en udtrykkelig Udtalelse om, at Bestemmelse om, at Trediemand ikke skal kunne gjøre Exekution i en Aktieeiers Andel i Selskabet, var ugyldig. L. § 39 har strøget dette, — som altfor selvsagt.

forskrivelse for den ikke indbetalte Del, § 32. For ældre Selskaber, hvor Grundfondsforskrivelse ikke er udstedt, søger § 104, sidste Punktum, at fremtvinge Efterlevelsen ved at forbyde Udleverelse af Udbyttcoupons eller, hvor hvor saadanne ikke benyttes, ved at forbyde Udbetaling af Dividende, før Grundfondsforskrivelse er udstedt; herfor indestaar Bestyrelsen solidarisk. Da Grundfondsforskrivelse derhos efter L. § 34 maa udstedes af enhver Erhverver af Aktier, selv om saadan ikke før er udstedt, vil i Tidens Løb ogsaa alle ældre Selskaber i saa Henseende komme i Orden. Ny Couponserie kan som Følge af § 104 ikke udstedes, selv om Talon er udstedt, med mindre Grundfondsforskrivelse er afgivet.

Aktieretten er begrebsmæssig uafhængig af Aktiebrevet. Medlem af Selskabet bliver man begrebsmæssig ikke først i det Øieblik, Aktiebrevet er udstedt, men ved Tegningen, (der forbeholder Rettigheder og tilsiger Opfyldelse af Pligter), med Indbetaling af aftalt Indskud og med efterfølgende Stiftelse af Selskabet. Imellem Medlemmerne bestaar der allerede de gjensidige Associationsrettigheder og Pligter fra Tegningen af. (jfr. ovenfor § 24, No. 2). Fra Registreringen af bestaar Aktieselskabet som saadant ogsaa ligeoverfor Trediemand, og Medlemmerne er i samme Øieblik blevne Aktionærer i Ordets fulde Betydning, uanset at Aktiebrev endnu ikke er udstedte. Dette gjælder efter den ældre Ret som efter Aktieloven, der udtrykkelig forbyder Udstedelse af Aktiebrev før Registreringen (jfr. L. § 31,4), hvilket sees klarest, dersom man tænker sig, at Bestyrelsen i længere Tid f. Ex., over et Aar, forsømmer at udstede Aktiebrev. Selskabet vil dog gaa sin Gang, enhver Aktionær, der vil optræde som saadan, dokumenterer sin Egenskab ved at fremlægge Kvittering for de krævede Indbetalinger paa Aktien; ja der gives jo smaa Selskaber, stiftede efter ældre Ret, hvor Aktiebrev ikke er blevne udstedte.

Men er først Aktiebrevet udstedt, maa Aktionæren dokumentere sig ved dette Bevismiddel, ligesom han overdrager Aktieretten ved Overdragelse af Dokumentet, det er et Legitimationspapir, og mister han Aktiebrevet, maa han søge det mortificeret paa sædvanlig Maade, overensstemmende med L. 28 Marts 1866, §§ 2—5, 6—8⁴.

Men Brevet er og bliver kun et Bevismiddel for det Faktum, at vedkommende Person er Aktionær, medens det fulde Omfang af hans Rettigheder og Forpligtelser ikke fremgaar af Papiret⁵.

Hvorvidt Grundfondsforskrivelse er udstedt, er som før sagt (§ 25,₂) selvfølgelig ligegyldigt, den er blot Bevismiddel (der kan mødes ved Modbevis, løs Kvittering) i Selskabets Haand for, at den ene Part i det tosidige Kontraktsforhold (vedkommende Aktionær) endnu ikke har opfyldt alle sine eventuelle Forpligtelser som saadan, og omvendt, har en Aktionær gjort Indskud paa Aktien eller indskudt Aktiens fulde paalydende Beløb, saa er det ligegyldigt, om Grundfondsforskrivelsen ikke har faaet Paa-tegning eller ikke er leveret ham tilbage⁶. Af Forholdets

⁴ Fritagelse for kgl. Bevilling se Aktiel. § 43,₃ — gjælder kun for det i denne § nævnte særegne Tilfælde. At L. 1869, § 10 om Mortifikation af „Kontrabøger eller andre Indskudsbeviser“ ikke kommer til Anvendelse paa Aktier eller foreløbige Kvitteringer for Indbetaling paa Aktier, er klart; jfr Dep.skr. 5 Aug. 1872.

⁵ Torp's Mening § 29 B, at For. 9 Febr. 1798, § 2 skulde kunne komme til Anvendelse, er ikke norsk Ret.

⁶ Dette er simple og selvsagte Ting, men i Forretningsverdenen har herom hersket høist forvirrede Førestillinger. Man har villet anvende Forordn. 9 Febr. 1798 (der kun gjælder den ubetingede Tilstaaelse af Gjæld i et ensidigt Retsforhold) paa Grundfondsforskrivelse, der er en Erkjendelse af, at man endnu ikke har opfyldt sine Forpligtelser i det tosidige Forhold, Interessentskab, og man har troet, at Forpligtelsen knyttede sig til Papiret. Ja i Thinget udtalte endog en Forretningsmand den mærkværdige Paastand, at dersom en Aktionær ikke havde udstedt Grund-

Natur som et tosidigt Kontraktsforhold følger videre, at den ene Part ikke kan overdrage sin Ret ifølge Kontrakten, ikke stille en anden Berettiget i sit Sted, naar denne ikke fuldt ud kan præstere Vederlaget; m. a. O., Selskabet kan ikke borttransportere Grundfondsforskrivelsen, eller overhovedet sit Krav mod den enkelte Interessent paa at yde Indskud paa Aktien, thi ingen Anden end Selskabet kan yde Aktionæren det kontraktmæssige Vederlag for hans Forpligtelse. Og ligesaa lidt som den ene Part ved frivillig Disposition kan gjøre det, ligesaa lidt kan hans Kreditor under de samme Betingelser tage Udlæg i Retten⁷. Kun Selskabet kan indkalde Indskud paa Aktierne. Den Selskabskreditor, som ikke kan komme til sine Penge paa anden Maade, maa drive Selskabet under Konkurs, hvorefter Skifteretten sørger for, at de nødvendige Indskud indkaldes af Boets Bestyrelse.

Det er derfor ikke vilkaarlige Regler, men Retssætninger, der vilde gjælde, selv om Loven taug, som Aktiel. § 32, andet Afsnit, udtaler, naar den siger, at Selskabet ikke kan borttransportere Grundfondsforskrivelsen eller give den som Pant, og at der ikke kan tages Udlæg i den⁸.

Det ligger i Sagens Natur, at det enkelte Selskabsmedlems Forpligtelse til eventuelt at indbetale Aktiens

fondsforskrivelse, var han ikke pligtig til at indbetale Aktiens Restbeløb! (Oth. Forh. 1899—1900, P. 173). Det er ligesaa fornuftigt som om en Leieboer vilde sige, at han ikke var pligtig til at betale Leien, fordi han ikke havde udstedt Gjældsbrief for den.

⁷ Jfr. Nellesmann, Exekution (1871), § 11, spec. P. 83, Hagerup, Proces, II, P. 297. Udk. 1894, Mot. I, P. 39 flg. Retst. 1893—791 (Minoritetens, Motzfeldts og Lambrechts's, uimodsigelig rigtige Begrundelse for det Resultat, hvortil Retten enstemmig kom).

⁸ At disse simple Sætninger ikke har været forstaaet sees af den i Retst. 1902—311 refererede Byretssag.

Restbeløb efter lovlig Indkaldelse ikke kan præskribes. Han kan ikke optræde og gøre Medlemsrettigheder gjældende, (hæve Dividende, stemme etc.), uden derved eo ipso at vedtage at opfylde sine modsvarende Pligter som Selskabsmedlem; Rettighed og Pligt i det tosidige Forhold kan ikke skilles, man kan ikke gøre Rettigheden gjældende uden mod at opfylde Pligten. Det er ogsaa almindelig erkjendt, at en Interessents Pligt til at efterkomme Selskabskontrakten i sin Almindelighed ikke kan præskribes⁹. Og L. § 39,₁ siger nu udtrykkelig, at Aktionærens Forpligtelse til at indbetale Aktiens paalydende Sum ikke er Gjenstand for Forældelse; dette Udtryk er saa omfattende, at ikke engang Forpligtelse til at betale et indkaldt Indskud kan præskribes, — af den simple Grund, at det jo ikke ligger i Selskabskreditorernes Magt at afbryde Præskriptionen¹⁰.

3. „Aktieeieiers Forpligtelse til at bidrage til Aktiekapitalen bestemmes ved hans Aktiers paalydende Sum“ (heder det i Aktiel. § 39); Aktiens Paalydende fastsætter Aktionærens Forpligtelse opad og nedad; han kan ikke slippe med at betale mindre, (Emission under Pari er efter L. § 20 ikke tilladt) og han kan ikke tilpligtes at indbetale mere til Selskabskassen, — (og ligeoverfor Selskabets Kreditorer

⁹ Kohler i Grünhuts Zeitschr. f. d. Privatrecht d. Gegenwart XIV—II. André, Die Einrede des nicht erfüllten Vertrages, P. 132. Torp, P. 246, der med fuld Grund ikke har fundet det nødvendigt at begrunde Sætningen.

¹⁰ Herved er rettet den Uklarhed, som blev bragt ind i Materien ved Lov om Forældelse 27 Juli 1896, § 20, No. 5, der lod Aktionærens Forpligtelse til at indbetale Rest paa Aktier præskribes i 20 Aar (jfr. Hambro, Om Forældelse P. 17, 32, 127). Den i denne Lov begaaede Feil gjorde jeg opmærksom paa i Retst. 1896, P. 705, men den blev først (delvis) rettet efter Foranledning af flere Aktiebanker (som saa sig udsatte for, at samtlige deres Grundfondsforskrivelser skulde præskribes) ved L. 2 April 1901, der er bortfaldt ved Aktiel. § 39,₁ (jfr. § 103).

har han ingen direkte Forpligtelse). Der kan saaledes ikke ved Generalforsamlingsbeslutning eller engang ved Statutforandring paalægges Aktionærerne yderligere Tilskud end de oprindelig fastsatte, hverken til Kapitalen eller til den aarlige Drift¹¹, og dette kan Generalforsamlingen ikke omgaa derved, at den indrømmer de Medlemmer, der frivillig yde Tilskud, visse Forrettigheder fremfor de øvrige Aktionærer¹².

Men det ligger ikke i Aktieselskabets Natur, at Aktionærens Forpligtelse som Medlem ligeoverfor Selskabet nødvendigvis maa være begrændset til at indskyde Aktiens Paalydende¹³. Hvad der begrebsmæssig karakteriserer Aktieselskabet i nærværende Henseende, er Begrænsningen af Aktionærens Pligt ligeoverfor Trediemand til at bidrage alene med Aktiens Paalydende, (L. § 1 „for Selskabets Forpligtelser“); men der er begrebsmæssig Intet i Veien for, at der i Statutterne desuden aftales, som et rent indre Anliggende, at hver Aktionær som saadan skal bidrage en vis aarlig Sum eller Naturalpræstation til Sel-

¹¹ Et Dampskibsselskabs Generalforsamling besluttede, at Aktionærerne skulde betale 10 % høiere Fragt end Fremmede (til Imødegaaelse af Konkurrence). Dersom Statutterne ikke udtrykkelig har givet Generalforsamlingen denne Beføielse, var den allerede efter ældre Ret uforbindende for enhver Aktionær, som ikke havde givet sit Samtykke dertil. Aktiel. § 39 udtaler kun en af Aktieselskabets Natur flydende Sætning.

¹² Jfr. Lehmann, Aktiengesellschaft, P. 219.

¹³ Dette er paastaaet af tyske Jurister. Lehmann, cit. I, P. 189, 215 sq., 218 sq., 225; jfr. herimod Oscar Platou i Tidsskr. f. Retsvid. 1895, P. 446. Det kan gjerne være, at det var positiv tysk Retsudvikling, men i Norge er Opfatningen faktisk en anden. — At hver Aktionær forpligter sig til ved Siden af sin Akties Beløb at stille et Garantibeløb, som kun kan inddrives i Konkurstilfælde, er der klarlig Intet i Veien for. Den i Texten givne Drøftelse af Reglerne for Driftstilskud finder ingen Anvendelse derpaa.

skabets Drift¹⁴, f. Ex., hvor et Sagbrug dannes paa Aktier af nogle Skoveiere, som forpligter sig til hver at levere et vist Kvantum Tømmer til Skur efter en vis Pris¹⁵, eller hvor et Bjergværksaktieselskab har Bestemmelse om, at Medlemmerne ved Generalforsamlingsbeslutning kan tilpligtes at yde Tilskud til Driften eller til at aabne en ny Grube (jfr. Retst. 1880—742). I Tyskland har denne Form været meget anvendt ved Sukkerfabriker, idet Aktionærerne (Jordbrugere i Omegnen) have forpligtet sig til at sætte Sukkerroer paa et vist Areal af sin Eiendom¹⁶.

Væsentlig for denne Ordning er det Moment, at det kun er Medlemmerne, som i Kraft af Statutterne ved en Majoritetsbeslutning kan bestemme, at saadant Tilskud skal ske til Driften eller overhovedet til det i Statutterne bestemte Øiemed; men Selskabets Kreditorer kan ikke fordre, at Tilskud skal ske eller at Beslutning om Tilskud skal fattes, uanseet at Selskabet er kommet under Konkurs; thi

¹⁴ Den ældre tyske HL. § 219 var saadan formuleret, at Domstolene for at imødekomme Livets Krav var nødt til at sætte sig ud over dens Ord, og den nye HL. §§ 211, 212, 216 har nu udtrykkelig anerkjendt saadan Forpligtelse. Jfr. Lehmann cit., P. 225. Behrend, Handelsrecht, § 116, Zusatz. Lippmann i Goldschmidt's Z. f. HR. 39, P. 175 sq, Ebert, Die Nebenleistungsaktiengesellschaft.

¹⁵ Denne Pris maa imidlertid ikke sættes høiere end Stoffets almindelige Salgsværdi, da man ellers vilde kunne omgaa L. § 39,3 og skaffe Aktionærerne fast Dividende af Selskabet, selv om dettes Forretning dreves med Tab. Er Prisen sat høiere end nævnt, bliver Aktionærerne pligtige til at betale Overskuddet tilbage saavidt fornødiges til at skaffe Kreditorerne Dækning. Jfr. DHGB § 216, som udtrykkelig udtaler denne, selvsagte, Begrændsning.

¹⁶ I Norge har man jævnlig seet, at Deleierne i et Brænderi forpligter sig til aarlig at levere til Brænderiet et vist Kvantum Poteter til fast Pris, regelmæssig lavere end almindelig Salgspris, men hidtil have disse Brænderier været stiftede som ansvarlige Selskaber dels med solidarisk, dels med delt Ansvar.

ligeoverfor Kreditorerne er ethvert Medlem efter L. § 1 og 39,¹ frit, naar det har indbetalt Aktiens Paalydende¹⁷, forsaavidt det ikke udtrykkelig har forpligtet sig til mere (Garantibeløb).

Aktionærens heromhandlede Forpligtelse er en Medlemsforpligtelse; det er som Medlem af Selskabet, ikke som en udenforstaaende Trediemand, at han har at yde de aarlige Tilskud paa de fastsatte Betingelser. Er der fastsat, at Selskabet skal betale ham en vis Pris pr. leveret Enhed, og Betaling ikke ydes ham til den fastsatte Tid, kan han ikke som Følge deraf lig en Kreditor begjære Selskabet under Konkurs, det er et rent indre Anliggende; derfor kan han efter min Opfatning heller ikke i Selskabets Konkurs konkurrere med Kreditorerne for resterende Vederlag for leveret Raamaterial; kun dersom der bliver noget tilovers efter Kreditorernes Dækkelse, bliver han fortrinsberettiget til Dækkelse af sit Krav, før den endelige Rest fordeles pr. Aktie blandt samtlige Medlemmer¹⁸; der gjælder den samme Regel som ved Likvidation af det ansvarlige Selskab; efterat Kreditorerne ere dækkede, kræver den enkelte Interessent sine Krav som saadan først dækkede, før den endelige Deling kan finde Sted. (Se I, § 16, No. 9 og P. 162).

4. Det er i § 23 og nærv. §, No. 1 nævnt, at Aktieeieren ved Udtrædelse ikke kan kræve udleveret nogen Anpart i Selskabets Eiendele; dette kan han ikke engang, om han har indskudt fast Eiendom som Vederlag for sine Aktier. Efter den ældre Retstilstand kunde det derimod ske, at der aftaltes, at ved Selskabets Opløsning skulde Indskyderen faa den af ham indskudte Gjenstand tilbage for en bestemt Pris; men efter Aktiel. § 39,² er saadan Aftale ugyldig, (Aktieeieren „kan ikke“ fordre sit Indskud tilbage), saa hver enkelt Aktionær kan modsætte sig at den

¹⁷ Jfr. Retst. 1902—382, 1904—391.

¹⁸ Cfr. Lippmann cit., P. 175 sq.

efterkommes (Udøvelse af en Individualret)¹⁹. Denne Regel er givet efter tysk Rets Mønster, der opstillede den som Følge af de Erfaringer, man havde gjort om, at saadan Aftale undertiden benyttedes af Indskydere af Apports til at drive Selskabets Opløsning igjennem, naar det faldt dem beleiligt, om end ubeleiligt for Selskabets øvrige Medlemmer, — for at spekulere i Forrykkelsen af Eiendoms-værdierne, „Entgründung“²⁰.

5. Dividende er den paa hver Aktie faldende Andel af Driftens Gevinst. Fast Rente kan saaledes hverken tilsiges eller ydes Aktionærene. Dette ligger i selve Forholdets Natur, Selskabet har jo anmeldt en bestemt Kapital til Registret, og man kan derfor ikke uden at gjøre sig skyldig i Svig fordele den blandt Interessenterne under Form af fast Rente.

I Nutiden er da ogsaa alle Aktielove enige om denne Sætning i sin Almindelighed²¹.

Derimod findes enkelte Steder fast Rente tilstedt udbetalt Aktionærene for en vis Tid og under visse Vilkaar,

¹⁹ Ifølge L. § 104 skal § 39 komme til Anvendelse paa Selskaber, som er registrerede, før Loven traadte i Kraft. Men jeg indser ikke Andet, end at dersom en Mand har indskudt en Eiendom i et Selskab med saadan Aftale, før Aktieloven traadte i Kraft, vil den nye Lov ikke kunne betage ham den saaledes lovlig erhvervede Ret; (jfr. Aschehoug, Statsforf. III, Cap. 60, § 34 sq.).

²⁰ Jfr. nedenfor § 37, No. 5. — Annalen des Deutschen Reichs, 1884, P. 183. Löwenfeld, Aktiengesellschaft, P. 202, 507.

²¹ Der har været Uklarhed i engelsk Ret. Thring, Joint Stock Companies, 4th ed., P. 144, 117. Lindley, Partnership, 4th ed., P. 605, 793 sq., 801, 998—1001. Bruce, Ultra vires, Part III, Ch. 9. Nu har Companies act, § 9 bragt Klarhed i Sagen ved udtrykkelig kun at tillade Byggerente, 4 0/0, under visse Betingelser. Ifølge Lyon-Caën et Renault, Traité de droit commercial II, n. 553, tilsteder den franske Praxis, at der beregnes en fast Rente af de indbetalte Indskud, selv om man ikke har Overskud; men disse Forf. behandle Spørgsmaalet alene i Forbindelse med det særegne Spørgsmaal om Byggerente.

uanseet, at derved faktisk en Del af den anmeldte Kapital betales tilbage til Aktionærerne — den saakaldte Bygge-
rente (Bauzinzen, Interkalarzinzen), hvorved forstaaes en
fast Rente, som Selskabet indrømmer Medlemmerne for
deres Indskud fra Indskuddets Dato og indtil Selskabet træder
i Virksomhed ved saadanne Foretagender, som kræver en
lang Byggetid²², f. Ex. Jernbaner. Da disse i Norge (med
en enkelt Undtagelse) ikke anlægges som privat Entreprise,
har Spørgsmaalet ikke været praktisk ved disse; i enkelte
andre Tilfælde har der undtagelsesvis været ydet Bygge-
rente; Forretningsverdenen i Udlandet har fremtvunget
Byggerenten, uagtet den fra et aktieretligt Standpunkt er
absolut utilstedelig — Löwenfeld kalder den med Rette
„beinahe eine monströse Erscheinung“. Har man anmeldt
en Million og under Byggetiden betalt Aktionærerne en
fast Rente med tilsammen 100,000, saa har man ikke
givet Dividende, thi denne er Andel i Gevinst; man har
simpelthen tilbagebetalt en Del af Kapitalen, men dette
strider jo mod Anmeldelsens Princip. L. § 37,₂ har da
ogsaa opretholdt Principet, den forbyder absolut Bygge-
rente. Modtager en Aktionær saadan, vil han ifølge § 38
blive nødt til at betale den tilbage, og den Bestyrelse, der
har uddelt den, bliver solidarisk ansvarlig for det hele Beløb
— og forfalden til Straf. Ikke alene Kreditorerne, men en
enkelt Aktionær kan gjøre Indsigelse mod Uddeling af Bygge-
rente (Individualret)²³.

²² Tysk Handelslov § 215 (ældre 217) og Staubs, Rings, v. Hahns
Kommentarer. Löwenfeld, Aktiengesellschaften, P. 453 sq.
Renaud, Aktiengesellschaften, 2. Ausg., P. 695. Hos Hecht,
Börsen und Aktienwesen, P. 195, og i Annalen des deutschen
Reichs 1884 findes Gutachten af Augsburger og Hamburger
Handelskammer. Schweiz. Oblig.-R. § 630. Ital. HL. § 181. Uag-
tet den fr. L. § 44 og den belg. § 133 taler derimod, tillader
fransk og belgisk Praxis Byggerente, se Lyon-Caën cit.,
Guillery, Com. til belg. L. II, n. 89.

²³ Det er fra Aktionærens Standpunkt den ældre engelske Doms-
praxis om Spørgsmaalet.

I norske Statuter forekommer jævnlig en Bestemmelse om, at naar der indkaldes nye Indskud paa Aktierne, efter at Forretningen var sat i Gang, skal Aktionæren nyde en vis Rente af det gjorte Indskud indtil Regnskabsaarets Udgang; dette er en uskyldig Form, da Forudsætningen er, at den Rente, Selskabet saaledes yder i Stedet for beregnet Dividende, i al Fald ikke skal være høiere end den paa-regnelige Dividende, og Ordningen har desuden den Fordel, at den i høj Grad letter Regnskabet, idet der ellers maatte beregnes Dividende for hvert enkelt Indskud efter Forholdet til det hele Regnskabsaar. L. § 37,¹ har imidlertid alene tilladt saadan Ordning for Tilfælde af, at der er udstedt nye Aktier, og der skal kun kunne gives 5 % og ikke for længere Tid end 1 Aar.

Da denne faste Rente i Virkeligheden er et Ækvivalent for Dividende, vil Aktionæren ikke kunne kræve den, som om han var Kreditor, i Konkurrents med Selskabets Kreditorer²⁴.

Naar § 37, første Punktum, siger, at den, der indbeta-ler Indskud før Forfaldsdag, kan kræve Renter af Indskuddet, saa er dette i og for sig en selvsagt Ting, Lovstedets Betydning ligger i Begrænsningen — ikke over 5 % og ikke for mere end et Aar. Da dette virkelig er Rente for Forskudsbetaling og ikke Dividende, vil Aktio-næren kunne konkurrere for den i Selskabets Konkursbo.

Dividende kan efter § 37,² — der udtaler en efter Nu-tidens Aktieret overalt gjældende Sætning — alene uddeles af det rene Overskud efter Aarsopgjøret (§ 47), efter at de af Lov (§ 23) eller Statuter befalede Henlæggelser har fundet Sted, eller af Fonds, som dertil er oplagte af tid-ligere rene Overskud (Dividendefond)²⁵. Dette er jo en

²⁴ Chr.ania Byretsdom ¹⁵/₁₂ 1900, Siewers, No. 1063.

²⁵ Torp, P. 241—2, mener, at det i og for sig Intet er til Hinder for, at der udbetales Dividende, uagtet virkeligt Overskud ikke

simpelthen nødvendig Følge af det i Anmeldelsen af en bestemt Kapital liggende Tilsagn til Publikum om at holde denne Kapital urørt til Satisfaktionsobjekt for Selskabskreditorerne²⁶.

Sætter man, at et Regnskab, loyalt opsat (hvorum senere), viser Overskud, opstaar der Spørgsmaal, om dette er nok til, at Dividende lovlig kan fordeles, eller om der ogsaa maa kræves, at dette Overskud maa være disponibelt, „likvid“; kræves ikke dette, fører det jo til, at Selskabet kan optage et Laan — stifte Gjæld — for at kunne uddele Dividende. Opfatningen i de forskellige Landes Praxis og Lovgivninger, (hvor de have berørt Spørgsmaalet), gaa stærkt fra hinanden²⁷. Aktiel. har ikke givet nogen Regel,

foreligger. Heri er jeg bestemt uenig; jfr. herimod ogsaa Hinderburg i Andet nord. Juristmødes Forhandl., P. 208.

²⁶ Undertiden har man seet, at Selskaber har uddelt Halvaarsdividende efter et Skjøn over, hvad man mente at kunne give. Dette har ikke været lovlig. Det er Verdensret, at Dividende kun kan gives efter fuldstændig afsluttet Aarsregnskab. I Skibsaktieselskaber har der været dem, der har brugt at gjøre som i Partrederier, man har fordelt Fragten, naar den kom ind, blandt Aktionærerne, som om de havde været personlig ansvarlige Partredere! De korresponderende Redere for saadanne Aktieselskaber har aabenbart ikke haft Anelse om, at de ved saadan Uddeling stillede sig personlig ansvarlige for den Gjæld, Selskabet maatte have, og som ikke kunde dækkes af Skibet. I Overensstemmelse med denne Praxis fremkom der ogsaa ved Storthingets Behandling i 1902—3 fra en af Lovens ivrigste Modstandere det Forslag til Justitskomiteen, at den i Forslaget til L. § 37,2 svarende Forskrift skulde stryges!

²⁷ En yderlig Stilling indtager den tyske HL. § 217, hvorefter Aktionæren har Retskrav paa at faa uddelt Dividende, dersom Aarsregnskabet viser Overskud. Paa den anden Side vil § 261 (om Reglerne for Balancen) forhindre i mange Tilfælde, at der beregnes et Overskud, som ikke er likvid, specielt maa fast Anlæg, som er nødvendigt til Driften, ikke opføres til høiere Pris end Anskaffelsesomkostningerne, selv om f. Ex. dets Tomteverdi er steget. I England er Spørgsmaalet omstridt. Lindley,

da det er vanskeligt at formulere en Lovregel, som ikke i enkelte Tilfælde kunde komme til at virke uretfærdig eller uheldig.

Den nærmestliggende Hovedregel forekommer mig at være den, at Dividende ikke bør uddeles, hvor Selskabet maa optage Laan for at udbetale den, at der, m. a. O., bør kræves en særlig Grund, der berettiger Selskabet til at uddele Dividende, uagtet der ikke er disponibelt Overskud. I et Tilfælde forhindrer § 47,3, at der overhovedet beregnes Overskud, hvor Aarets Drift ikke har indbragt saadant, idet den siger, at Gjenstande, som vedvarende er bestemt til Forretningens Drift, kan opføres med Anskaffelsesprisen, mod at der afsættes til et Amortisationsfond (jfr. nedenfor § 31, No. 6). Altsaa kan man ikke i Aar, som intet Overskud har bragt, faa et saadant frem ved at sætte en saadan Gjenstands Værdi op over Anskaffelsesprisen. Men ogsaa udenfor det af Loven behandlede Tilfælde bliver det ikke tilstedeligt at opføre en Stigning af Tomtepriser eller Bygningspriser som Aarsgevinst og fordele det som Dividende; saalænge man ikke har solgt Eiendommen, er jo den stegne Salgspris uden Betydning for Selskabets Økonomi²⁸, den betyder ikke en Driftsgevinst, og næste Aar kan jo Eiendomsværdierne synke, og det viser sig da, at man har fordelt en fiktiv Værdi som Dividende og i Virkeligheden har taget den af selve Kapitalen. Heller

Partnership (4 ed.), III, Ch. 7, P. 790 sq., mener, at Selskabet har Ret til at uddele Dividende, dersom Regnskabet viser Overskud, men det til L. 1867 fœiede Mønsterstatut, (der ikke behøvede at følges), har i sin Balance opført „the *disposable* balance for payment of dividende“. I Nordamerika, (Redfield, Law of railways, 1873, II, 573), ansees det som Svig af Bestyrelsen mod Aktionæren at fordele Dividende, naar Laan maa optages til at udbetale den. Jfr. Simon, Bilanzen, 2. Ausg., S. 9.

²⁸ Aschehoug, Formue og Indtægt i Statsøkon. Tidsskr. 1898, P. 241 fl.

ikke et Tomteselskab bør fordele Dividende paa Grundlag af at Prisen paa Tomter er stegen i det Øieblik Regnskabet opgjøres; Prisen kan jo synke, og kun den realiserede Extra-Værdi bør opføres som Gevinst.

Det vilde i al Fald vække Opmærksomhed, om f. Ex. en Bank for at neutralisere Aarets Driftstab satte Værdien af sin faste Eiendom op i Regnskabet, selv om den høiere Ansættelse i og for sig var berettiget. Men det kan jo hænde, at en forsigtig Bestyrelse anlægger et skjult Reservefond ved gennemgaaende at opføre Værdien af Selskabets Eien dele til Underpriser, og at saaledes en Værdiforhøielse kan være berettiget, (hvor den ikke strider mod L. § 47,₃), uagtet den ikke betegner en Driftsgevinst, men er Følge af en maaske gennem et længere Tidsrum stedfunden Prisstigning, som man ikke benytter til Realisation. — Det vil sees, at man ogsaa for Selskaber, som ikke rammes af Aktieloven, i de fleste Tilfælde vil komme til de samme Resultater — dersom man vil optage et loyalt Regnskab — som Aktiel. § 47 positivt foreskriver.

Hvad der kan fordeles som Dividende, er Overskud. Dersom Selskabets Formue med Tillæg af Aarets Driftsindtægt med Fradrag af Gjælden ikke overstiger den registrerede, til Publikum anmeldte, Aktiekapital, saa foreligger ikke Overskud, Konsekvensen — den logisk nødvendige Konsekvens — heraf har § 37,₃ trukket; den siger, at det nytter ikke, om det foreliggende Aar har givet Overskud, dersom man tidligere har tabt noget af Kapitalen, denne skal først være dækket; Følgen er, at Selskabet maa lægge Alt, hvad det har tjent, til Aktiekapitalen, indtil denne igjen har naaet den anmeldte Høide, medmindre Selskabet for at faa Adgang til at fordele Dividende vil skride til Reduktion af den anmeldte Kapital („Nedskrivning paa Aktierne“), hvilken Reduktion kun kan ske paa forbundet Maade²⁹.

²⁹ I den hidtil gjældende Praxis har man forøvrigt ikke taget det saa fint; man har simpelthen for at faa Balance mellem Aktie-

Aktionæren har efter norsk Praxis, fastslaaet ved Aktiel. § 37,₂ og § 63, ikke Ret til at kræve, at Overskuddet fordeles som Dividende; hvorvidt Overskuddet skal anvendes paa denne Maade, bestemmes af Generalforsamlingen, eller, om Statuterene saa bestemme, af Repræsentantskabet inden de af Statuterne bestemte Grændser. Vedkommende Forsamling kan beslutte, at ingen Dividende for Aaret skal uddeles, at Overskuddet f. Ex. skal benyttes til Afskrivning, lægges til Dividendefondet eller benyttes til Udvidelse af Driften etc.^{30, 31}. Heri stemmer norsk Ret med engelsk, medens Aktionæren efter tysk og fransk Ret har Retskrav

kapital og Selskabsformue reduceret (nedskrevet) Aktiekapitalens Størrelse, som om det var et rent internt Spørgsmaal, og anmeldt dette til Registret; (herom vil blive talt nærmere i § 39); og saalænge Kreditorerne faa Sit, blande de sig ikke deri; men sæt, at Følgen bliver, at de ikke faa Sit, da er Spørgsmaalet der, og Løsningen er ikke tvivlsom.

³⁰ Specielt kan tænkes det Tilfælde, at den kompetente Forsamling i et Søforsikringsselskab kan finde det hensigtmæssigt at udsætte med Fordelingen et helt Aar, fordi man nemlig ved Opgjøret ikke alene ikke har Rede paa alle Skader, hvorfor Præmierne for alle de løbende Risikoer i hvert Fald først maa overføres til det nye Aar, (de kan vise sig ikke at slaa til). Men man har desuden ikke endnu Rede paa, hvad de allerede kjendte Havarier ville komme til at koste Selskabet. (Chrania Søforsikringsselskab indførte denne rigtige Fremgangsmaade i 1906, i sit Regnskab for 1905).

³¹ Generalforsamlingens Majoritets Myndighed til at henlægge Aarsoverskuddet til Forbedringer eller Udvidelser indebærer i smaa Selskaber en Fare for de Medlemmer, der sidder inde med et Mindretal af Aktier. Det kan hændes — og det har hændt — at Majoriteten paa den Maade har berøvet Minoriteten dens Indtægt af optjent Overskud, idet den har henlagt Overskuddet til Udvidelse af Forretningen — altsaa delvis med Minoritetens Penge og mod dens Protest. I større Selskaber kan det være vanskeligt for Minoriteten at kontrollere, om Summer, der opføres henlagte til nødvendige Reparationer og Lign., ikke i Virkeligheden er henlagte til Udvidelse af Driften, delvis paa

paa at faa den rettelig beregnede Dividende uddelt, en Regel, som har ført til mange Ulemper, hvorfor man ofte i Statutterne finder bestemt, at Afgjørelsen tilkommer Generalforsamlingen³².

6. Det er almindeligt at udstede Dividendecoupons lydende paa Ihændeoveren³³; denne er altsaa som saadan legitimeret til at nyde den Præstation, hvortil Dokumentet berettiger. Men en saadan Dividende-Coupon er ikke et Ihændeoverpapier; thi et saadant repræsenterer en bestemt og ubetinget Fordring, og den Ret, det giver, fremgaar af selve Dokumentet. Men saa er ikke Tilfældet med Dividendecoupon paa Ihændeoveren. Den er ikke et selvstændigt Dokument, giver ingen ubetinget Ret. Den giver ham alene Ret til at hæve den Dividende, der maatte falde i et bestemt Aar paa et bestemt Aktienummer, idet Forudsætningen er, at der efter Statutterne og det kompetente Organs Beslutning skal uddeles Dividende dette Aar, og at vedkommende Aktienummer er gyldigt. Er Aktien mortificeret, saa er dermed ogsaa bortfaldt enhver Ret for alle dens Dividendecoupons, selv om disse allerede var komne paa Trediemands Haand. Hertil kommer endelig, at vistnok kan Selskabet ikke ligeoverfor Couponens Ihændeover kompensere med et Krav, det har paa Aktionæren som almindelig Debitor, men ifølge L. § 41,3 skal det — ligegyldigt om Coupon er udstedt, afskrive Dividende paa det paa Aktien indbetalte Indskud (med Rente), som Aktionæren ikke har betalt. Ligeoverfor Couponens Ihændeover

Minoritetens Bekostning. Absolut uden Indflydelse i saa Henseende vil det sees at Indehavere af Aktier i vore Jernbaner staar.

³² Simon, Bilanzen, P. 8 sq.

³³ Behrend, Handelsrecht, P. 794 sq., 893. Staub, Kommentar ad DHGB 1900, § 213. Jul. Lassen, Obligationsrettens alm. Del, § 58 i. f. Lehmann, Aktiengesellschaften II, § 58.

vil Selskabet altsaa have at svare, at denne Coupon er Intet værd. Lovmotivet er, (jfr. nedenfor i nærv. § No. 10), at Aktionæren hæfter med hele sit Indskud ligeoverfor Aktionærerne, og at Aktiekapitalen ikke skal kunne afficerer ved Dispositioner mellem Medlemmerne indbyrdes, de kan ikke omgaa Lovens Bud ved at udstede Couponer paa Ihændehaveren³⁴. — Hvorvidt en Dividendecoupon giver Ihændehaveren en Ret, kan saaledes ikke sees af Papiret selv.

Det er selvsagt, at en Dividendecoupon ikke giver Erhververen anden Ret end til at oppebære Dividenden for vedkommende Aar; den giver f. Ex. ikke Stemmeret.

Medens den alm. Forældelsesfrist for forfaldne Dividender efter Forældelsesl. 27 Juli 1896 § 5, No. 3 er tre Aar, bliver den ti Aar, dersom der er udstedt Dividendecoupon; efter s. L. § 20, No. 2 kan aftales længere Frist for saadan.

7. Oppebaaret Dividende. En stræng og ensidig Fastholden af den Hovedsætning, at Aktiekapitalen ikke maa angribes af Aktionærerne, før al Gjæld er dækket, og at kun rettelig beregnet Overskud kan fordeles som Dividende og af den Sætning — der rigtignok vil falde mange Praktikere med deres letvindte Opfatning af Aktieselskabet fremmed — at et Aktieselskab strængt taget ikke kunde siges at have givet Overskud, før Selskabet opløses med Overskud³⁵ — disse Betragtninger vilde logisk føre til den

³⁴ Efter AL. staar Sagen saaledes anderledes end efter ældre Ret, Retst. 1904-496.

³⁵ Lyon Caën et Renault, *Traité de droit commercial*, II n., 895. „Strængt taget (*Rigouusement*) er der ikke Overskud, før Selskabet opløses. Men Forretningslivet har ikke accepteret denne Sætning, som vilde sætte Aktionærerne i den Nødvendighed at vælge mellem, enten ingen Dividende at faa før Selskabets Opløsning eller kun at modtage den foreløbig med Pligt til at restituere den, dersom Regnskabet ved Opløsning viste Underskud . . . man har derfor overalt anerkjendt, at Dividende kan fordeles efter hvert Aarsregnskab uden Pligt til at tilbagebetale den som Følge af senere Aars Tab.“

Regel, at dersom det paavistes, at Regnskabet ikke var korrekt, saaledes at den angivne Dividende ikke var optjent, men faktisk taget af Kapitalen, saa skulde Aktionærerne være pligtige til i hele Præskriptionstiden at tilbagebetale den formeget oppebaarne Dividende, selv om de havde modtaget den i god Tro³⁶. Men dette praktisk uantagelige Resultat har ingen Aktielov godkendt. Det er vistnok nu gjældende Ret Verden over, at hvad en Aktionær har oppebaaret i god Tro som Dividende, beholder han, selv om det senere viser sig, at Dividenden er taget af Kapitalen, og videre gjælder overalt den paa almindelige Retsgrundsætninger hvilende Sætning vistnok overalt³⁷, at Aktionæren begaar et Retsbrud ved at oppebære saadan Dividende i ond Tro. Men om den nærmere Formulering, om de specielle Betingelser, hvorunder Aktionæren maa tilbagelevere oppebaaret Dividende, er de forskjellige Love ikke enige. Vor Lov § 38 har opstillet den Sætning, at en Aktionær ikke er forpligtet til at tilbagebetale, hvad han i god Tro har oppebaaret som Udbytte, med mindre Udbetaling har fundet Sted, uden at Regnskab har været afgivet og revideret samt godkendt af Generalforsamlingen. Han behøver blot at paase, at disse Former er i Orden; men efter Lovstedets Ord kan han hæve og beholde Dividenden, selv om L. § 37₂ er overtraadt³⁸.

³⁶ Der er ogsaa Flere, som har paastaet dette, se saaledes Renaud, Aktiengesellschaft, § 73.

³⁷ Den ital. HL., § 181, siger rigtignok med bred Pen, at en Aktionær ikke er pligtig til at tilbagebetale oppebaaret Dividende, men Lovstedet fortolkes saa, at dersom han var i ond Tro, maa han, i Overensstemmelse med almindelige Retsgrundsætninger restituere; jfr. Bing, *Société anonyme en droit ital.*, P. 225. *Vidari Diritto commerciale*, 4 ed., II, No. 1415 sq., 1419.

³⁸ Dette skyldes ikke Aktielovkommissionen. Dens Udk. § 42 krævede, at Regnskabet skulde være lovformeligt, hvilket var en Formuleringen af den i gode Forretningskredse herskende Opfatning. Se Udk. 1894, Mot. I, P. 48, II ad § 42.

Men naturligvis kan Loven ikke forstaaes saa, at han kan beholde, hvad han i ond Tro har modtaget. Har han af Regnskabet seet, eller har han paa anden Maade erfaret, at Dividenden i Virkeligheden er taget af Aktiekapitalen, bliver han pligtig til at betale det tilbage til Selskabskassen.

Dersom de i L. § 38 foreskrevne Betingelser ikke foreligger, er det nok at bevise, at Regnskabet ikke er retmæssig opgjort (§ 47), for at han skal blive pligtig til at tilbagebetale en Dividende, der urettelig er uddelt, selv om denne Dividende faktisk ikke er taget af Aktiekapitalen; men foreligger de i § 38 opstillede Betingelser, maa man overføre ham Bevidsthed om, at Dividenden er taget af Aktiekapitalen, for at han skal blive pligtig til at levere den tilbage³⁹.

Men enhver Aktionær har som saadan Ret (Individualret L. § 67) til at nedlægge Forbud mod Uddelelsen af en Dividende, ikke alene i det Tilfælde, at Regnskabet udviser, at § 47,₂ eller 3 er overtraadt (og naturligvis *a fortiori*, dersom det viser, at Dividenden er taget af Kapitalen), men ogsaa, om han paa anden Maade kan bevise, at saa er Tilfældet. Dersom han nyder Medhold, vil Bestyrelsens Medlemmer blive solidarisk forpligtede til at erstatte Selskabskassen, hvad de allerede maatte have urettelig udbetalt som Dividende.

Kommer Selskabet under Konkurs, før Pligten til at tilbagebetale urettelig oppebaaret Dividende er præskriberet (10 Aar), vil Konkursboet have Adgang til Tilbagesøgning, dersom Kapitalen eller det i Henhold til L. § 23 oplagte Reservefond er anvendt til Dividende, medens det ikke vil have saadan Ret, dersom det er et Reservefond udenfor det

³⁹ Den tyske L. § 217 er strængere, se Staub.

af Lovens § 23 paabudte Minimum, som urettelig er anvendt til Dividende; dette kan kun en Aktionær paatale⁴⁰.

Betingelsen for, at Aktionæren skal kunne beholde Dividende, er, at han har oppebaaret den i god Tro; det er ikke nok, at han og maaske alle Vedkommende troede, i det Øieblik Regnskabet vedtoges, at den opstillede Dividende var rettelig beregnet, dersom det efter Vedtagelsen, men før han hæver Dividenden, viser sig, at Regnskabets Forudsætning var urigtig; et Exempel er, at der i det løbende Aar viser sig, at Aktiva, som er opførte til fuld Værdi, er værdiløse, idet f. Ex. en Bank, hvorpaa Selskabet har en stor Fordring, fallerer; her forudsættes, at det kan sees, at Banken allerede var insolvent før den 31 Decbr. forrige Aar (den Dag, for hvilken Aktieselskabets Aarsregnskab er opgjort); eller det viser sig efter Vedtagelsen af Opgjøret, at Selskabets Kasserer havde stjaalet af Kassen og forfalsket Bøgerne. Medfører nu Bankens Fallit eller Kassererens Tyveri saa stort Tab for Selskabet, at Aarsregnskabet, naar det korrigeres under Hensyn hertil, vil vise ingen Dividende. saa maa Regnskabet selvsagt omgjøres efter de forandrede Forudsætninger, Bestyrelsen bliver personlig ansvarlig, om den udbetaler den oprindelig beregnede Dividende, der nu sees at maatte tages af Kapitalen eller af Fonds, der efter Statutterne ikke maa anvendes til Dividende, og den Aktionær, som ved en Pligtforsømmelse af Direktionen faar hævet den, maa betale den tilbage.

Enhver Aktionær kan protestere mod, at Direktionen udbetaler saadan Dividende (L. § 67). Selskabets Kreditorer kan ikke forhindre det, medmindre de driver Selskabet under Konkurs.

⁴⁰ Tysk L. § 217 (cfr. Staub) og fransk Praxis (cfr. Lyon Caën & Renault, Traité de droit com. II, n. 539, 891) gaa videre, de tilstede Kreditorerne direkte Søgmaal mod ondtrøende Aktionær.

8. I tysk Ret er der Mange, som betragter Aktionærens Krav paa den endelig og rettelig fastsatte Dividende ikke som en *actio pro socio*, men som en Gjældsfordring, paa Grundlag af den tyske Lovs Standpunkt, at den enkelte Aktionær har Retskrav paa, at hans Andel i det regnskabsmæssige Overskud udbetales ham som Dividende⁴¹, (en Regel, som ikke stemmer med vor L. § 67). „Aktionæren staar, siger man, ligeoverfor den juridiske Person ikke anderledes end en anden Fordringshaver“.

Naar man gjør Aktieselskabet til en almindelig juridisk Person, og glemmer at det dog er et Selskab, og man gjør Kravet paa Dividende til en almindelig Gjældsfordring, unseet at det er en Medlemsret, saa kommer man simpelt hen, ved en almindelig logisk Operation, til det Resultat, at dersom Dividende først er rettelig besluttet, saa kan Aktionærene kræve den udbetalt, og saa er Selskabet pligtigt til at udbetale den, uagtet Alle ved, at Dividenden maa betales af Kapitalen som Følge af, at Begivenheder, indtraadte i det løbende Aar, har medført Tab for Selskabet, idet f. Ex. Selskabets uassurerede Varelager er opbrændt efter Regnskabsaarets Udgang. Regnskabet for det forløbne Aar har Mange ment kunde opgjøres, og Dividende i Henhold til dette uddeles uden Hensyn til, at der i det løbende Aar er før Regnskabet indtraadt Tab, som have angrebet selve Kapitalen; og endnu klarere bliver det da, at indtræder Krachen med Tab af Kapitalen til Følge først efter Dividendens Fastsættelse, saa er dette Aktionærene uvedkommende, de kræver sin Dividende. Og kommer Aktieselskabet under

⁴¹ Behrend, Handelsrecht § 118 ved Note 16. Enig med B. er mange tyske Forfattere, men Meningen er ikke uimodsagt. Se saaledes Primker i Endemann's Handb. d. Handelsrechts, 1, 619. Gierke, Deutsches Privatrecht I, § 68⁴¹ og i Jherings Jahrbücher f. Dogmatik des Röm. R., B. 35, P. 206. Lippmann ib., B. 39, P. 178. Aronius ib., B. 40, P. 123 sq. — I Frankrig er man ikke enig i denne Lære.

Konkurs, saa konkurrerer efter denne Opfatning Aktionæren med Selskabets Kreditorer⁴² i Selskabets Konkursbo for sin uhævede Dividende.

Jeg kan ikke indrømme Rigtigheden af denne Opfatning, den staar for mig som formalistisk — og for norsk Rets Vedkommende bygget paa Forudsætninger, hvis Rigtighed ikke kan indrømmes, og den fører til lidet smagelige Resultater.

Ovenfor i § 23 har jeg bekjæmpet Udgangspunktet, at Aktieselskabet er en for Selskabsmedlemmerne fremmed juridisk Person, og skal henwise dertil. Jeg skal her videre udhæve, at Ret til Dividende er en Medlemsret, ikke Trediemands Krav som Kreditor.

Man maa, efter mit Skjøn, ved Løsningen af disse Spørgsmaal slaa igjennem den ydre Form, Selskabets formelle Selvstændighed ligeoverfor Trediemand, og ind til Realiteten, som er den, at der foreligger et Selskab, hvis Medlemmer have forpligtet sig til at svare til Fællesgjælden med en vis offentliggjort Fælleskapital, som de ikke uden Retsbrud kunne angribe, før Selskabskreditorerne ere dækkede⁴³.

Denne Sætning er en af Hovedsætningerne i Aktieretten, og det er i Aktievæsenets Interesse, at den oprettholdes med Strængthed; en Løsning, der gjør Brud paa denne Sætning, er dermed urigtig.

⁴² Köhler, Arch. f. civ. Praxis 91, P. 165 N. opstiller dog den Begrænsning, at Dividende maa være forfalden til Betaling, ikke blot bestemt, for at Aktionærene kan konkurrere.

⁴³ En Sætning, hvoraf der allerede før Aktiel. var trukket den Konsekvens i HRD., Retst. 1890—171, (I, § 18, Note 11, jfr. L. § 41, III), at en Aktionær, af hvem der afkræves Indskud, ikke kan likvidere med Krav paa Selskabet, han skal indbetale kontant og konkurrere i Selskabets Konkursbo for det Krav, han maatte have paa det som Trediemand.

Dividende er ikke en jævnt løbende Rente, den er Forretningens Overskud; nu er det vistnok bleven en af alle Love sanktioneret Regel, at Aktieselskabet opgjør sit aarlige Regnskab, og at hvert Aar saaledes tages for sig, saaledes at Aktionæerne erholder den efter Aarsregnskaberne i god Tro oppebaarne Rente, uanseet om der senere indtraadte Tab, saaledes at den samlede Forretningsdrift i Virkeligheden ikke har givet Overskud men Tab, som saaledes gaar ud over Kreditorerne; Kreditorerne ansees ikke at have Krav paa andet som Satisfaktionsobjekt end Interessenternes Indskud, ikke derimod Krav paa, at den optjente Gevinst skal oplægges til Dækning af senere Aars mulige Tab.

Men jeg mener, at ligeoverfor denne Sætning maa fastholdes den store Hovedsætning, at Aktionæerne ikke kan angribe selve Kapitalen, de har kun Krav paa at beholde den allerede oppebaarne Dividende, uanseet senere Aars Tab, men de har ikke Krav paa at dele Kapitalen sig imellem som Dividende, fordi forrige Aar gav Overskud, naar det viser sig, at den faktiske Stilling i Øieblikket er den, at ikke alene er forrige Aars Overskud gaaet tabt, men kanske en Del af selve Kapitalen; det er efter denne Opfatning ligegyldigt, om Tabet er indtruffet før eller efter den Generalforsamling, som fastsatte Dividenden for forrige Aar; enhver Dividendefordeling maa stoppes fra det Øieblik Tabet indtraadte; indtræder Konkurs, beholder de Aktionærer, som allerede i god Tro har faaet sin Dividende, hvad de have faaet, de Øvrige faa Intet. Fortsætter derimod Selskabet Forretningerne, er det den naturlige Løsning, at de Aktionærer, som ikke ved denne Leilighed fik sine Dividender udbetalte, i de kommende Aar, som bringe Overskud igjen, først faa sine Dividender, før der bliver Tale om videre Uddeling. — Det vilde være et Brud paa det i Anmeldelsen liggende Tilsagn til Publikum, om allesammen delte Kapitalen under Paa-

beraabelse af den formelle Sætning, at Loven tillader Aarsregnskab med endelig Dividendeuddeling, og at Selskabet ifjor tjente Penge. Skulde dette være berettiget, maatte Bestyrelsen være berettiget til at udbetale den hele resterende Kapital som Dividende — og derefter lade Selskabet komme under Konkurs med Intet til Satisfaktion for Kreditorerne⁴⁵.

I Sammenhæng hermed antager jeg, at det rigtige er, at dersom Selskabet kommer under Konkurs, saa kan Aktionærerne ikke konkurrere som almindelige Kreditorer for de for tidligere Aar rettelig beregnede men endnu ikke hævede Dividender. Thi Kravet paa denne er ikke en Gjældsfordring, men gjøres gjældende med *actio pro socio* (med mindre f. Ex. en Aktionærs Krav paa Dividende i en Bank efter hans Begjæring er overført paa hans personlige Konto som Indskyder, — og Selskabets Medlemmer kan ikke med *actio pro socio* konkurrere i sin egen Fællesmasse med sine Kreditorers, Selskabskreditorernes, Gjældskrav; disse skal have fuld Dækning, før der bliver Noget at dele blandt Interessenterne⁴⁶.

⁴⁴ Renaud, Aktiengesellschaft § 73, P. 666. Primker i Endemann's Hdb. d. HR.s, I, P. 619.

⁴⁵ Saa er engelsk og fransk Retsopfatning. Eng. Act 1908. § 16, 53. Lyon-Caen & Renault, Traité de droit com. II n. 556. Saa ogsaa for tysk Ret. Gierke, Genossenschaftstheorie, P. 532. Noten, og s. F., Deutsches Privatrecht I, P. 542, Note 44. Derimod søger Staub, Kommentar, Ud. 1899, P. 465, Note 1, at møde denne Argumentation med en simpel Benægtelse af den Sætning, at Interessenterne ikke kan konkurrere for sine Medlemsrettigheder med Kreditorerne, og han mener, at de for det stille Selskab gjældende Regler taler for hans Benægtelse. Men saa er ikke Tilfældet. Ved det stille Selskab er der jo ingen Fælleskasse, tilhørende Medlemmerne, der er kun en Enkeltmand, Forretningens Indehaver, som er under Konkurs, og konkurrere i denne kan i et vist Omfang den stille Interessent, der jo indtager en særegen Stilling, dels som socius, der som saadan ikke kan konkurrere, dels som Kreditor, der som saadan kan konkurrere; han er ikke Medeier i en Fællesmasse. Men Aktionærerne

9. Overdragelse af Aktien. Aktieselskabet er et Kapitalselskab, der ligger ikke Vægt paa de enkelte Medlemmers Personligheder, og det er derfor et *naturale* ved dette Selskab, at det enkelte Medlem kan træde ud ved at overdrage sin Aktie til en anden Person; men Aktiens frie Omsættelighed er ikke et *essentiale*; der er som ovenfor i No. 1 nævnt Intet i Veien for, at det udtrykkelig aftales, at Aktien ikke skal kunne frivillig overdrages til Fremmede.

Er Aktien fuldt indbetalt, kan Aktionæren (hvor Vedtægterne ikke forbyder det) uden videre overdrage sin Aktie; der paahviler ham som Aktionær ingen Forpligtelser ligesom overfor Selskabet, men tilkommer ham alene Rettigheder; (den Omstændighed, at en Aktionær kan som saadan ifølge Statutterne være pligtig til at overtage et ulønnet Hverv for Selskabet, staar ikke i Veien for Afhændelsen). Er der ikke i Statutterne udtrykkelig lagt Hindring i Veien for Overdragelsen, kan Selskabets Bestyrelse ikke nægte at anerkjende Aktiekjøberens; den kan ikke holde ham ude af personlige Grunde, og den kan ikke vægre sig paa det Grundlag, at den ældre Aktionær skylder Selskabet Penge som Trediemand, og at den ønsker at kunne kompensere med hans Krav paa Dividende.

Men er Aktien ikke fuldt indbetalt, staar Sagen anderledes. Den, der tegner en Aktie, indgaar i et tosidigt Kontraktsforhold, han erhverver Rettigheder som Medlem af Selskabet mod at overtage Forpligtelser som saadant, og den Forpligtelse, det i denne Forbindelse kommer an paa, er Pligten til at indbetale, naar det paakræves, Aktiens

er i Realiteten Sameiere i Fællesmassen, de er Interessenter og Debitorer, og at Fællesdebitorerne skulde kunne konkurrere i sit Sameie med Fælleskreditorerne, er i mine Øine en saa monstrøs Sætning, at man maatte have en skreven Lovs udtrykkelige Ord for at kunne svælge den; (jfr. I, § 3, Note 2, II, § 23, § 29, No. 1, i. f.).

fulde Beløb; dette gjælder ogsaa enhver senere Erhverver af Aktien.

Det er derfor, selv uden nogen Lovregel, klart nok, at en Aktionær ikke ved at overdrage sin Aktie til en Anden kan stille ham som Aktionær ligeoverfor Selskabet; dette maa have anerkjendt Erhververen som Aktionær og opgivet sit Krav ligeoverfor den gamle Aktionær. Dette er ogsaa fastslaaet ved L. § 34,3, der siger: „Forat Overdragelse af Aktiebrev, som lyder paa Navn, skal have Gyldighed ligeoverfor Selskabet, maa Anmeldelse være skeet til Selskabets Bestyrelse. Er det paalydende Beløb ikke fuldt indbetalt, maa Erhververen derhos have udstedt sin Grundfondsforskrivelse og Selskabets Bestyrelse ved dateret Paategning paa Aktiebrevet have godkjendt Overdragelsen. Ved Godkjendelsen bortfalder den tidligere Eiers Forpligtelse ligeoverfor Selskabet“⁴⁶.

Lovstedet indeholder videre i Slutningen en Advarsel til Bestyrelsen om, at den ikke maa anerkjende Kjøber af Aktier som Aktionær, med mindre han kan ansees for god for den ikke indbetalte Del af Aktiens Paalydende, en Advarsel, som er høist fornøden, da Bestyrelserne ofte har taget dette meget slapt. Det er klart, at dersom Bestyrelsen her ikke viser en almindelig forretningsmæssig Omhu, bliver den selv ansvarlig ligeoverfor Selskabet for det Manglende.

Der er ovenfor i § 29, No. 6 paavist, at i L. §§ 33 og 34 ligger den Sætning, at Aktionær med Rettigheder og Forpligtelser som saadan er kun den, der staar i Aktiebogen som Aktieeier, og optages som Medlem af Selskabet kan kun den, som begjærer det. Selskabet kan ikke paa

⁴⁶ Retst. 1902—40. Selskabet havde godkjendt Kjøberen ved at indkalde ham til Generalforsamlingen og afkræve ham nyt Indskud; da han senere kom under Konkurs, søgte Boet Sælgeren for resterende Indskud; han blev naturligvis frifunden.

egen Haand indføre en Mand i Aktiebogen, fordi det har erfaret, at han har kjøbt en Aktie. Men denne Ordning fører konsekvent til det samme Resultat, som den har gjort i Tyskland⁴⁷, nemlig det, at de hidtil i vor Praxis udviklede Regler om Trediemandsretshandler (jfr. Stang, Indledning P. 292), ikke længer faar Anvendelse paa Overdragelse af Aktier. Selskabet faar ingen direkte Ret til at indtale Indskudet hos Aktiekjøberen, før han er indført i Aktiebogen — ∴ er bleven Aktionær, se L. §§ 41 flg. — og dette kan det ikke gjøre uden hans Begjæring. En anden Forstaaelse af de nævnte §§ vilde føre til det Resultat, at Selskabet først kunde stævne Aktiekjøberen til at betale Indskud og saa bagefter, i Kraft af L. § 33,₃ nægte ham — maaske endog være pligtig til at nægte ham — at blive Medlem, hvilket vilde føre til, at man i Kraft af Reglerne for Trediemandsretshandler overtraadte den store, efter Sagens Natur ufravigelige Selskabsretssætning, at Selskabet ikke kan behandle en Mand som Interessent og afkræve ham Ydelser som saadan uden samtidig *eo ipso* at præstere Modydelsen, anerkjende ham som berettiget. I Kollisionen maa Selskabsretssætningen blive den sei-
rende⁴⁸.

At Aktiekjøberen ved at overtage Aktien har overtaget ligeoverfor Sælgeren Pligten til at indfri senere Indskud (hvis ikke andet er aftalt), er selvsagt⁴⁹:

I vore Selskabs Statuter finder man oftere Bestemmelse om, at Aktionæren skal være fri efter et eller to

⁴⁷ Jfr. Helwig, Verträge auf Leistung an Dritte, § 63, Note 888, der rigtig gjør opmærksom paa, at her foreligger et Aktierets-spørgsmaal, her er ikke Tale om Læren om Trediemandsretshandler.

⁴⁸ Stang, cit., ser derimod i Forskrifterne om Aktiebogen og Indførelsen i denne alene en Bestemmelse „om den nye Aktionærs Rettigheder mod Selskabet“ sigtende til „at værge Selskabet, ikke til at afskjære Erhverv“.

⁴⁹ Jfr. Retst. 1902—313, 680.

Aars Forløb efterat han har solgt Aktien, og det har været den almindelige Opfatning i Forretningsverdenen, at dersom der intet saadant Forbehold er taget, saa er Aktionæren fri for enhver Forpligtelse, saasnart han har solgt Aktien, ialfald naar Salget er godkendt, man anser m. a. O. Bestemmelsen om Aktionærens fortsatte Forpligtelse som en nyttig men rent vilkaarlig Skjærpelse af det Ansvar, som efter Sagens Natur paahviler ham. Dette er saa langt fra Tilfældet, at tvertom Bestemmelsen om, at Aktionæren efter et Aar bliver fri, er en vilkaarlig Lempelse i, Indskrænkning i, det Ansvar, som efter Sagens Natur vilde paahvile ham. Det maa erindres, at ved at overtage Aktier har Aktionæren afgivet Tilsagn om at indfri Aktiens Restbeløb. og denne Forpligtelse har han ikke blot ligeoverfor Selskabet, men Erklæringen er gennem Registreringen afgivet til Almenheden; Registreringen er jo ikke blot hvad Mange synes at mene en brydsom Institution med rent administrativt Øiemed; Anmeldelse med Registrering er, som jeg gjen-tagende har været nødt til at udhæve, en civilretslig til Almenheden afgiven Erklæring fra Selskabet og dets Medlemmer med vidtrækkende Betydning, og dette allerede efter Registerl. 1890; den medfører, at Aktionærerne ikke kan gjensidig erklære hinanden frie for den overtagne Forpligtelse, (selv ikke, om Nogen ogsaa træder ud af Selskabet, hvor Forbehold ikke er taget i Statutterne som nævnt).

Efter Sagens Natur vilde derfor det udtrædende Medlems Forpligtelse først kunne bortfalde ved den almindelige Præskription efter at Indskud var indkaldt, men dette er lang Tid, og samtlige Aktielove har derfor udtrykkelig fastsat en kortere Tid (1—5 Aar), efter hvis Udløb den udtraadte Aktionær bliver fri, og de have opstillet denne Sætning ikke som en Skjærpelse, men som en Lempelse i Aktionærens Ansvar; hos os har man sædvansmæssig anerkendt Selskabets Ret i Statutterne til at begrænde

Varigheden af den udtrædende Aktionærs Ansvar til en kortere Tid. I Udkast 1894 var foreslaaet 1 Aar. I Stortinget 1903 blev denne Regel strøget, man vilde, at Aktionæren skulde være fri ethvert Ansvar i det Øieblik, han har faaet Overdragelsen noteret i Aktiebogen. Enhver kyn- dig Mand ser, at dette er en Lovgivning for Svindlere. Men det er denne Regel, som er optaget i L. § 34,₃.

Af Lovens §§ 31, 33, 34 følger, at Overdragelse til Ordre eller *in blanco* af Aktie, lydende paa Navn og ikke fuldt indbetalt, ikke erkjendes gyldig af vor Lov. Aktiebrevet er et Papir, hvorved man dokumenterer sig at være et Medlem af et Selskab, dokumenterer sig at være den ene Part i et tosidigt Kontraktsforhold. Der skal udtrykkelig Lov til at overføre de Regler, som gjælde om Gjælds- breve eller andre Dokumenter, der legitimere Besidderen som den Berettigede i et ensidigt Forhold (Vexel, Konnosse- ment) til Aktien, der gjælder et tosidigt Retsforhold. Den tyske Lov har derimod givet efter for Forretningsverdenens Krav og tilladt Endossement selv af Navneaktier (DHGB § 222).

10. Indkaldelse af Indskud paa Aktien. Be- slutning om Indkaldelse af nye Indskud paa Aktierne kan ifølge L. § 40 fattes af Generalforsamlingen, eller, om Sta- tuterne saa bestemmer, af Repræsentantskabet. Bestyrelsen kan ikke gjøre det paa egen Haand⁵⁰; den kompetente For- samling kan ikke som efter ældre Ret delegere sin Myndig- hed til Bestyrelsen; det er Lovens Hensigt at afskjære denne Adgang dertil. Derimod vilde det være lovligt, om vedkommende Myndighed besluttede, at dersom en vis af Bestyrelsens Villie uafhængig Begivenhed indtræder, saa skal Bestyrelsen indkalde et Indskud af vis Størrelse. Lige- ledes vil Repræsentantskabet, til hvem Myndigheden i Sta-

⁵⁰ Med den af §§ 78 og 83,₂ flydende Undtagelse.

tuterne er henlagt, kunne beslutte, at Afgjørelsen henskydes til Generalforsamlingen.

Er der flere Klasser af Aktier, f. Ex. almindelige Aktier og Preferenceaktier (jfr. ovenfor § 26, No. 2), kan der besluttes, at nyt Indskud alene bliver at indkalde paa den ene Klasse, men inden den enkelte Klasse forordner L. § 22,¹ for at afværge Misbrng, at der skal indkaldes lige store Indskud paa alle Aktier, for hvilke Vederlaget skal ydes i Penge.

Beslutning om Indkaldelsen bliver ifølge L. § 40 strax at anmelde til Registret, medens Indkaldelsen derhos ifølge § 41 bliver at offentliggjøre i Kundgjørelsestidenden med mindst 6 Ugers Varsel, (medmindre Statutterne foreskriver en anden Offentliggørelsesmaade).

Fordring paa Selskabet maa ikke bruges i Modregning, siger L. § 41,³. Dette Lovbud udtaler alene, hvad der ligger i Sagens Natur. I en HRD. i Retst. 1890, P. 171, blev Sætningen udtalt for et Tilfælde, hvor Selskabet var under Konkurs, og den blev nærmest begrundet paa den Betragtning, der i Virkeligheden ikke rækker frem (jfr. I, § 18, No. 11), nemlig at Medlemmerne havde indbyrdes afgivet Forpligtelse ligeoverfor hinanden; var denne Begrundelse den rigtige, vilde det føre til, at Medlemmerne gennem Selskabsorganet, Bestyrelsen, kunde eftergive hinanden Forpligtelsen, naar det kun skede paa en Tid, da Selskabet var solvent uden yderligere Indskud, saa Eftergivelsen ikke skede direkte *in fraudem creditorum*; (men saadant kan jo kun ske under Iagttagelse af Forskrifterne om Reduktion, som man hidtil forøvrigt har behandlet som en Kreditorerne uvedkommende Foranstaltning). Den rigtige Betragtning, som i Dommen kun kom frem i Forbigaaende og alene kasuistisk anvendelig paa det forelagte Tilfælde, (Selskabet under Konkurs), er den, at Medlemmerne ikke alene har gjensidig forpligtet sig overfor hinanden til at præstere den anmeldte Kapital, men ved Anmeldelsen til

Registret har afgivet et bindende Tilsagn ligeoverfor Trediemand, og Debitorerne kan nu engang ikke ved at blive enige derom tage sit Tilsagn tilbage. Tilsagnet vilde ikke blive opfyldt, dersom en Aktieeier skulde kunne bruge Krav mod Selskabet til Kompensation mod indkaldt Indskud, thi derved vilde en tilsvarende Del af Aktiekapitalen bortfalde i Stedet for at komme til Anvendelse som Satisfaktionsobjekt for Selskabskreditorerne, Interessenterne vilde faa Sit ud af Selskabskapitalen, før Selskabskreditorerne var dækket⁵¹.

I Overensstemmelse hermed foreskriver § 41, sidste Punktum, udtrykkelig, at en Aktionær, som skylder indkaldt Indskud, ikke kan begjære den paa hans Aktie faldende Dividende udbetalt, Selskabet kompenserer Indskudet; og da Forpligtelsen klæber ved Aktien, kan Aktionæren ikke omgaa Budet ved at transportere Dividendekoupons lydende paa Ihændehaveren, til Trediemand, jfr. ovenfor No. 6.

Det er af væsentlig Interesse for Selskabet, at det kan paaregne, at de indkaldte Indskud kommer ind i rette Tid, det kan endog blive en Livsbetingelse for det. Alle Aktielove har derfor ogsaa særegne Forskrifter om Inddrivelsen, tildels, som den tyske Lov, meget skarpe, idet den lader Aktier, hvorpaa Indskud ikke betales i rette Tid, forbrydes til Selskabet (kaduceres), uden at Aktionæren derved bliver fri for sin Forpligtelse, og i norske Selskabsstatuter finder man ogsaa Forskrifter om Fremgangsmaaden ligeoverfor forsømmelig Aktionær, (Tvangsauktion over Aktien), Forskrifter som imidlertid ofte er uklare og undertiden endog

⁵¹ Den engelske Selskabslov 1862, § 101, saa allerede dette (se nu Comp. Act 1908, § 165), medens Spørgsmaalet oprindeligt var uklart i Tyskland, indtil L. 1884 slog den rigtige Mening fast, se nu DHGB § 221. Jfr. Anvendelse af samme Tankegang ved Skifte efter Forordn. 9 April 1768, Hagerup, Skifte, § 8, Note 7, § 9, Note 36:

kunde misbruges til tvertimod Institutionens Hensigt at fritage Aktionæren ved Aktiens Salg fra hans Forpligtelse i Stedet for at virke som et Pres paa ham.

Aktiel. har i §§ 41—43 ordnet Fremgangsmaaden. Ifølge § 41,₂ skal den Aktionær, som ikke i Tide betaler indkaldt Indskud, betale 6 Procent Morarente, hvis Vedtægterne ikke anderledes bestemme; de kan fastsætte en højere og en lavere Rentefod. Skal Bestemmelsen virke efter sin Hensigt, bør Renten være høj. Lignende Bestemmelser findes allerede før i norske Selskabers Statuter.

Har Aktionæren endnu ikke betalt 1ste Termin paa Aktien, har Selskabet Valget mellem at sagsøge ham til Betaling af denne eller at slette hans Tegning og overlade hans Aktie til Andre⁵². Betaler han nu efter Dom, bliver han Aktionær, (og betaler han ikke senere Indskud, gaar Selskabet frem efter L. § 42, sidste Punktum); men viser det sig, at han ikke kan betale, kan han jo ikke fordre Aktien, og Selskabet kan ikke give ham Aktier uden Vederlag, m. a. O. i dette Tilfælde maa Selskabet overlade Aktien til Andre.

Har han betalt 1ste Termin, kan det sagsøge ham til at yde denne, men det kan ikke uden videre slette hans Tegning, og det kan heller ikke, saaledes som i tidligere Praxis har været Antydning til⁵³, beholde de indkomne Terminer og vægre sig for at anerkjende Aktionæren som saadan, (ved at vægre sig for at udstede Aktiebrev), om han er kommet under Konkurs; det kan da alene gaa den i § 43 anviste Vei, den, der overhovedet bliver at anvende,

⁵² Jfr. for ældre Rets Vedk. Retst. 1897—296.

⁵³ Jfr. Retst. 1880—165 og om denne Dom mine Bemærkninger Retst. 1884—59. Den Opfatning, der ligger til Grund for Dommen af 1880, er vistnok ikke længere gjældende; jfr. Chrania Skifterets Decision 1900—431 og de der cit. HRD. (1896—806 skal være 1895—806).

naar en senere Termin ikke betales, og Selskabet ikke vil søge ham til Betaling. Det sætter da Aktien til offentlig Auktion efter at have givet ham saadant Varsel, som i Loven nærmere bestemmes. Selskabet har efter § 43,₂ Fortrin i Salgssummen fremfor Enhver, der maatte have Pant — frivilligt eller tvungent eller anden Rettighed i Aktien —, eftersom Trediemand kun kan erhverve Rettighed i Aktien med dennes vedhængende Pligter; Aktiebrevet repræsenterer Aktionærens Medlemsstilling, altsaa ikke alene Aktionærens Ret, men ogsaa hans Pligt, og Aktionærens Kreditor har ikke større Ret, end Aktionærer selv har, man kan ikke skille Ret og Pligt fra hinanden i den efter sin Natur tosidige Selskabskontrakt, han har indgaaet ved at overtage en ikke fuldt indbetalt Aktie; hvad her er sagt, gjælder, selv om det (i og for sig usandsynlige) Tilfælde skulde indtræffe, at Aktiebrevet (ved en Feiltagelse eller Svig) lød paa at være fuldt indbetalt; thi Frd. 1798 eller dens Princip kommer, som før nævnt (ovenfor § 30, No. 2), ikke til Anvendelse paa et Aktiebrev. Aktie i et Selskab, hvor Aktierne ikke er fuldt indbetalte, og hvor Indkaldelse kan ventes, er derfor mindre værdifuld som haandfaaet Pant⁵⁴.

Aktien sælges paa Aktionærens Gevinst eller Forlis⁵⁵.

Forsaavidt Aktionæren ikke bringer Aktiebrevet tilstede, kan Selskabet lade det mortificere uden dertil at søge Bevilling; det nye Aktiebrev faar Paategning om, at

⁵⁴ Naar der har været reist Indsigelse mod den udtrykkelige Udtalelse i § 43,₂, at Selskabet har Fortrinsret i Auktionsbeløbet, og fremsat den Mening, at Regelen burde sløifes, for at Aktien kunde blive et brugbart haandfaaet Pant, beror dette, som det sees, paa den vildeste Misforstaaelse.

⁵⁵ I enkelte norske Selskabers Statuter findes den urimelige Bestemmelse (der nu bortfalder), at Aktien sælges paa Selskabets Gevinst, men Aktionærens Forlis.

det træder i Stedet for det gamle⁵⁶. At mærke er, at denne Mortifikation ikke har den Betydning, som ved Gjældsbrief, Regelen er kun givet af Bekvemmeligheds-hensyn til Undgaaelse af senere Tvivl. Thi Kjøberen er bleven Aktionær ved Tilslaget og det gamle Aktiebrev er i samme Øieblik blevet ugyldigt. Retten følger ikke Papiret, som blot er et Bevismiddel for Retten. Da Mortifikationen erhverves paa den skyldige Aktionærs Bekostning, kan Selskabet afdrage Omkostningerne i Kjøbesummen.

Det er klart, at dersom Aktien fandtes i Trediemands, f. Ex. Haandpanthavers, Værge, og det er denne, som er Skyld i, at Aktiebrevet ikke kommer tilstede, saa har Aktionæren Regres til ham for disse Omkostninger.

§ 31. Om Selskabets Bestyrelse.

1. Det ligger i denne Selskabsforms Natur, at den enkelte Aktionær som saadan ikke deltager i Selskabets Forretningsdrift¹. Med hans Erhvervelse af Aktien følger ikke som Ret og dermed følgende Pligt at drive Forretningen selv; han yder sit Tilskud til Forvaltning af dertil udvalgte Mænd, og hans begrændsede Forpligtelse er netop Korrelat til hans ligeoverfor Forretningsførselen tilbagetrukne Stilling. Derhos skal erindres, at Aktionæren som saadan kan i Generalforsamlingen stemme efter sin egen Interesse, der kan være Selskabets stik modsat, medens det valgte Bestyrelsesmedlem vilde begaa et Retsbrud — der medfører civilt og kriminelt Ansvar —, om han handler i Selskabets Anliggender ikke til dettes, men til sin personlige Fordel. Disse Hensyn medføre naturligt, at der i disse

⁵⁶ Det samme bør gøres med de tilliggende Dividendekoupons.

¹ Jfr. Löwenfeld, Aktiengesellschaft, P. 226 flg.

Selskaber maa sondres mellem Selskabets Generalforsamling og en Bestyrelse, som driver den daglige Forretning, og kan forpligte Selskabet og stævnes paa dets Vegne, ligesom det er denne, der nærmest staar til Ansvar ligeoverfor Trediemand for, at den anmeldte Kapital ikke vilkaarlig, egenmægtig, angribes af Interessenterne; den kan f. Ex. ikke adlyde en retsstridig Generalforsamlings Beslutning om at dele Kapitalen, (jfr. f. Ex. Søl. § 59, I, 2det Punktum). Bestyrelsen har derfor at sørge for en ordentlig, selvstændig Bogførsel for Selskabet ikke alene af Hensyn til sin Principal, Selskabet, men ogsaa af Hensyn til Trediemand, der kun kan holde sig til den anmeldte Aktiekapital; jfr. L. om Handelsnæring 16 Juli 1907, § 11, Straffel. § 286, 287, 289, 374. Denne Sondring har man havt klart for sig i Udlandet, hvor Udviklingen gik gennem Autorisationssystemet, men i Norge, hvor Stiftelsen af Aktieselskaber var fri, og med den skjæve Udvikling, vor Praxis tog med Dannelse af Selskaber med faa, ned til 2—3 Medlemmer, har der hersket Uklarhed i Opfatningen af disse Forhold. Hvor der er saa faa Medlemmer, skjælnes der ikke i den daglige Forretning mellem Generalforsamling og Bestyrelsesmøde, der optages ikke engang altid Protokol over det Passerede. (Det hænder endog i store Selskaber, at Bestyrelsen fatter vigtige Beslutninger uden Protokoltilførsel.)

Ifølge L. 1890, § 19, skal nu Bestyrelsen anmeldes til Registret. I saa smaa Selskaber kan det hænde, at samtlige Medlemmer anmeldes som Medlemmer af Bestyrelsen, hvilket fører til, at det civile og kriminelle Ansvar, som paahviler Bestyrelsen, i Virkeligheden kommer til at paahvile samtlige Aktionærer; Aktiel. § 44 paabyder nu, at der skal vælges en særskilt Bestyrelse², der skal optage

² For Partrederen, siger Søl. § 10, at der skal vælges en korresponderende Reder, men §'en forudsætter samtidig som lovligt, at saadan ikke vælges. For at Trediemand ikke skal have

Protokol over, hvad den i sine Møder forhandler, og Aktiel. § 66 paabyder aarlig Generalforsamling, over hvis Forhandlinger der skal optages Protokol. Disse Bud bliver at iagttage ogsaa i smaa Selskaber, selv om de, stiftede før Aktielovens Ikrafttræden, har endog blot to Medlemmer, og begge Medlemmer ere anmeldte til Registret som Medlemmer af Bestyrelsen; der skal holdes aarlig Generalforsamling med Vedtagelse af et ordentlig opgjort Regnskab, jfr. L. § 64.

2. I vore Aktieselskabers Statuter finder man jævnlig, at Selskabets Bestyrelse er sammensat af to Bestanddele, nemlig en af Selskabet (som oftest gennem dets Repræsentantskab) for bestemt Tid valgt Bestyrelse paa flere eller færre Medlemmer, der regelmæssig skal være Aktionærer, og en, i Almindelighed af Repræsentantskabet, for en bestemt Løn (fast Gage med eller uden Tantième) paa ubestemt Tid engageret Forretningsfører, undertiden, særlig ved Banker, to saadanne. Den afgjørende Myndighed ligger efter Statutterne hos den valgte Bestyrelse, og den engagerede Forretningsfører (undertiden kaldet „Chef“) staar undertiden formelt nærmest som Kontorchef, der har at føre den daglige Forretning³. Til dette Arbejde vil der imidlertid jævnlig kræves en speciel Uddannelse, (som In-

Ulemper deraf, siger Loven, at Trediemand kan stævne hvilken som helst Partreder paa Rederiets Vegne, hvis korresponderende Reder ikke er valgt. Et Aktieselskab skal derimod have en Bestyrelse, der kan optræde paa dets Vegne ligeoverfor Trediemand. Anmeldes ikke en Bestyrelse, modtager Registerføreren allerede efter L. 1890 ikke Anmeldelsen, og efter Aktieloven har Registerføreren Vægring af at registrere Selskabet den Følge, at Selskabet ikke kommer til Live som Aktieselskab.

³ Om lignende Ordning andetsteds se Alauzet, *Commentaire an code de commerce*, I n, 532 sq. Löwenfeld, *Aktiengesellschaft*, P. 261. Jfr. Klein, *Verfassung der Aktiengesellschaft* P. 32 sq. Steinitzer, *Oekonomische Theorie der Aktiengesellschaft*, P. 89, Kap. IV.

genieur, Assurandør, Bankmand), og selv om "Chefen" formelt staar blot som Kontorchef, uden Stemme i Direktionens mødet, vil Resultatet af Virksomheden ofte afhænge netop af hans Dygtighed, fordi han er Fagmanden, og fordi der i hans Stilling ligger Fuldmagt til at afgjøre de løbende Forretninger, uagtet den egentlige Magt ifølge Statutterne ligger hos Direktionen. Dette Forhold kan lede til Uklarhed, og har gjort det. I en Banks Statuter fandtes f. Ex. følgende Bestemmelse: „Bestyrelsen af Forretningerne paahviler de administrerende Direktører i Forbindelse med Bankchefen, hvilken sidste Udførelsen og Ansvarret paa-ligger“; taget paa Ordet vilde dette føre til det fornuft-stridige Resultat, at Magten laa hos den Ene, Ansvarret hos den Anden. Undertiden finder man i større Selskaber den valgte Direktion spaltet i to Grupper, en mindre, der virker jævnt, sammen med Chefen, medens den større kun virker afbrudt, stødvis, dels kontrollerende, dels besluttende i vigtigere Sager, (den svarer da nærmest til det tyske Aufsichtsrath, hvorom se § 32)⁴. I senere Tider har man regelmæssig givet den tekniske Chef Sæde og Stemme i Direktionen.

Hvorledes et Selskab vil ordne sig i saa Henseende bliver dets egen Sag, Aktielovene har ikke blandet sig ind deri, de har alene krævet, at Selskabet skal have en Bestyrelse, der repræsenterer det ligeoverfor Trediemand. Regelmæssig vil Statutterne fastsætte, hvor mange Medlemmer af Bestyrelsen skal deltage i Forhandlingerne, og hvor stor Majoritet der skal fordres, for at gyldig Beslutning kan fattes. Aktiel. § 44 III kræver, at mindst det halve Antal skal være tilstede. Bestaar Bestyrelsen af

⁴ Hvad der i det danske Udk. 1910, § 51. er kaldet „Bestyrelse“ i Modsætning til Direktion, synes at være nærmest en Sammen-smeltning af det norske Repræsentantskab og det tyske Aufsichtsrath.

flere Medlemmer, kan imidlertid Forretningerne fordeles mellem dem efter nærmere Bestemmelse i Vedtægterne (Aktiel. § 44, II); dette har da den Følge, at kun de Direktører, hvem en vis Funktion er tillagt, bliver ansvarlige for dens Udførelse, — dog saaledes, at de øvrige kan blive medansvarlige, dersom de har ladet hine skalte og valte eller forsømme sin Pligt uden at passe paa eller gjøre Generalforsamling eller Repræsentantskab opmærksom paa begaaede Feil. Er Forretningerne ikke fordelte, bærer samtlige Bestyrelsens Medlemmer i Fællesskab og solidarisk Ansvar for, hvad der er forsømt, medens hver enkelt af dem alene bærer Ansvar for de svingagtige eller uagtsomme skadegjørende Handlinger, han begaar, eller som han ser, eller burde seet, at nogen af hans Kolleger begaar, uden at gribe ind til Afværgelse.

Bestyrelsen oppebærer regelmæssig et fast Honorar. fastsat af Generalforsamlingen eller, om Statutterne saa bestemmer, af Repræsentantskabet. Ved Siden heraf faar den ofte „Tantième“. Nu har Erfaring vist, at hvor Tantièmen beregnes af Bruttoindtægten, har det ofte ført til, at Direktionen har lagt væsentlig an paa stor Omsætning, uanseet, om delte bragte Selskabet sikker Gevinst eller ikke. Udk. 1894, § 35, havde derfor følgende Bud: „Tantième maa kun beregnes af det Nettoudbytte, Aarsregnskabet maatte udvise“. Indst. 1902 bemærkede hertil, at Tantième ikke bør kunne beregnes af den Del af Overskudet, der efter Lov eller Vedtægter skal henlægges til Fonds, og Komiteen tilføiede derfor Ordene: „efter at de ved Lov eller Vedtægter befalede Afsætninger har fundet Sted“, men i Odelstinget blev dette forandret til „efterat de ved Lov befalede Afsætninger har fundet Sted“, og i denne Form er det blevet Lov (§ 53). I Aktieloven paabydes imidlertid kun en Afsætning af Overskudet, nemlig til de i L. § 23 nævnte Reservefond; de i L. § 47 nævnte Afsætninger kan L. § 53, sidste Sætning, ikke hentyde til,

thi de er jo at afsætte, før man finder Overskudet. I mange af vore Aktieselskaber har man brugt at beregne Tantiømen af det Overskud Aarsopgjøret udviste, uden først at fradrage Afsætninger til de forskellige Fonds, (jfr. Storth.f. 1910, B. 8, P. 286 flg.), og saaledes vil man for Fremtiden ogsaa kunne forholde sig, forsaavidt angaar de alene ved Statutterne fastsatte Afsætninger til Fonds, (Loven har altsaa ikke givet Justitskomiteen 1902 forsaavidt Medhold), men af det Beløb, hvoraf Tantiømen skal beregnes, maa for Fremtiden ifølge L. § 53 først fradrages den Sum, der maa afsættes til det lovbefalede Reservefond. Følgen bliver alene den, at de Selskaber, der har benyttet den nævnte Methode, og som ønsker at Bestyrelsen skal faa omtrent den samme Tantiøme som før, maa i sine Statuter bestemme, at en større Procent end den tidligere bestemte, skal tildeles Bestyrelsen som Tantiøme; det bliver i Virkeligheden et rent indre Anliggende. Det er en selvsagt Ting, at hvordan man beregner Tantiømen, kan den ikke udbetales, før den lovbefalede Afsætning har fundet Sted; dette behøves ikke at siges i Loven. — Urettelig beregnet Tantiøme er Direktionen pligtig til at give fra sig igjen, og enhver Aktionær kan paatale det (L. § 67). — At tage Dividende, før Afsætning har fundet Sted, er strafbart⁵.

Ved Afgjørelsen af Spørgsmaalet, om Bestyrelsens Medlemmer skal være Aktionærer eller ikke, staar der to Hensyn mod hinanden; paa den ene Side vil man, at Bestyreren skal have pekuniær Interesse i Selskabets Fremgang, paa den anden Side vil man aabne Adgang for Selskabet til at vælge den Dygtigste og derfor ikke opstille Krav om, at Bestyrelsesmedlem skal være Aktionær. Det er almindeligt i norske Statuter at finde Bestemmelse om (eller Forudsætning om), at Bestyrelsesmedlem maa være Aktio-

⁵ Jfr. DHGB § 237, 245.

nær. AL. indeholder ingen Bestemmelse herom⁶, den overlader i § 36 Selskabsstatutterne at fastsætte, hvad de ville, idet der siges, at dersom de bestemme, at alene Aktionær kan være Bestyrelsesmedlem, skal denne i Selskaber, hvis Aktier lyde paa Ihændeoveren, deponere hos Selskabet for sin Funktionstid mindst en Aktie.

Bestyrelsens Medlemmer vælges ofte paa to—tre Aar, saaledes at der hvert Aar finder Valg Sted paa et eller et Par Medlemmer, hvorved Kontinuiteten i Ledelsen kan bevares. Aktiel. § 44 har som deklatorisk Regel opstillet 2 Aar som Funktionstid. For at undgaa Tvivl eller Vanskeligheder i Tilfælde af, at en Bestyrers Funktionstid er udløbet, uden at ny Bestyrer er bleven valgt eller lovlig valgt, siger samme §, at den valgte Bestyrer vedbliver at fungere, til nyt Valg har fundet Sted. Selskabet vil saaledes altid have en beslutningsdygtig Bestyrelse, og gennem hvem Selskabet kan stævnes. Forskriften i § 44 faar imidlertid ogsaa den Betydning, at den forhindrer det Misbrug, (som i al Fald har været øvet andetsteds, hvor Statutterne ikke have fastsat en bestemt Funktionstid), at Bestyrelsen sammenkalder en Generalforsamling, naar den mener at kunne stole paa denne, og lader sig vælge for et længere Tidsrum. Dette bliver herefter ulovligt, thi enten fastsætte Statutterne en bestemt Funktionstid, efter hvis Udløb der først bliver Tale om Valg, eller ogsaa gjør Loven det.

Hvor Statutterne ikke har afvigende Bestemmelse, siger det sig selv, at Valg af Bestyrelsesmedlemmerne foretages (med almindelig Stemmeferhed) af Generalforsamlingen, i hvilken Aktionærene udtaler sin Villie, specielt vælger Sel-

⁶ Den vilde jo heller ikke kunnet fremtvinge Efterlevelsen af et Bud om, at Bestyrelsesmedlem skal være Aktionær, ved andet for alle Tilfælde anvendeligt Middel end Bøder, men dette er i sig selv lidet brugbart.

skabets Tillidsmænd. Men regelmæssig er det i Norge henlagt til den engere Generalforsamling, Repræsentantskabet, at foretage Valget. Aktiel. § 64 stadfæster denne Praxis, men idet den henlægger Valget enten til Generalforsamlingen, eller, om Vedtægterne saa beslutte, til Repræsentantskabet, gjør den det for Fremtiden umuligt, at Bestyrelsen supplerer sig selv; den medfører ogsaa, at dersom den tekniske Chef skal have Sæde og Stemme i Direktionen, kan han ikke vælges af Bestyrelsen, (jfr. § 46,² for Disponents og Prokurists Vedkommende), men Valget maa foretages af Generalforsamlingen eller Repræsentantskabet.

3. Bestyrelsens Medlemmer er Selskabets Underordnede; og dette gjælder hvad enten de er Selskabets valgte Ombudsmænd (med eller uden Honorar), eller det er en for Løn engageret Direktør (der har at besørge de daglige Forretninger). Almindelige Retsgrundsætninger fører til, at Principalen (her Aktionærene gennem Generalforsamlingsbeslutning) naarsomhelst kan erklære, at han ikke skjætter om, at den Underordnede skal gjøre yderligere Arbeide for ham, og han behøver ikke at opgive nogen Grund herfor.

Dette er klart ligeoverfor den engagerede, lønnede, Direktør. Selskabet kan naarsomhelst afskedige ham (ifølge Aktiel. § 45 kan han imidlertid alene afsættes af Generalforsamling eller Repræsentanskab, ikke af Direktionen), men har Selskabet ingen Grund, maa det betale ham Gage indtil den Dag, hvortil han kunde opsiges⁷. Har han givet

⁷ Hvorvidt der i den Gage, som tilkommer den Afskedigede, skal komme til Afdrag, hvad han faar i Vederlag for Arbeide, han har faaet i den Tid, hans Gage endnu løber, afhænger af de almindelige Regler om Arbeidsleie. Efter min Opfatning bør fradrages det Vederlag for andet Arbeide, han har faaet eller han kunde og burde have taget, han skal ikke have Ret til at gaa med Hænderne i Lommen. Jfr. fr. 19, § 9, fr. 38 D. 19—2. DHGB §§ 324, 615, 616. Aubert, Obl. s. D., II, § 85 i Slutningen

skjellig Grund til Afskedigelsen, „udvist svigagtigt Forhold eller saadan Forsømmelighed, Skjødesløshed eller Uforstand, at der har været rimelig Grund til hans Fjernelse“, kan han afskediges uden at have Krav paa Erstatning; Aktiel. § 45,⁸ udtaler i saa Henseende alene en Sætning, der følger af almindelige Retsregler.

Det hænder nu og da, at en Mand, — der for at skaffe sig et Levebrød, stifter et Selskab, — lader indflyde i Selskabskontrakten en Klausul om, at han skal være Selskabets uafsættelige administrerende Direktør⁸. De Erfaringer man har høstet om saadanne Tilfælde, have ofte været lidet lystelige, og efter Aktielovens Ikrafttræden vil saadan Kontrakt ikke længere kunne gyldig indgaaes, idet dens § 45 ogsaa er anvendelig paa saadanne Tilfælde.

Hvad angaar de af Aktionærernes Midte valgte Aktionærer, for hvem Stillingen er et Ombud (regelmæssig honoreret), har Opfatningen af deres Stilling hos os, synes

mener, at Fradrag ikke skal ske, paa utilstrækkelig — blot for det tænkte Exempel gyldig — Grund — nemlig at det afhænger af Arbeidsgiver (en Kommune) om den afskedigede Arbejder skal kunne faa nyt Arbejde. Naar Aubert dertil i Noten føier den Begrundelse, at Arbeideren „ofte“ vil have varigt Tab ved at miste sin Stilling, saa er ogsaa dette kun eu kasuistisk Bemærkning, den Afskedigede bør ganske rigtig komme skadesløs derfra; men Begrundelsen siger jo Intet for det Tilfælde, at det ikke kan siges at Arbeideren lider et varigt Tab ved Afskedigelsen. Den af mig hævdede Opfatning er ogsaa fulgt i Retsl. 1902—811, jfr. 1904—455, og af dansk HR., se T. f. Retsvid. 1904—291, 1910—129.

⁸ Torp, Interessentskab, P. 66, Noten, udtaler sig tvivlende, om en senere Generalforsamling kan med Majoritetsbeslutning kontrahere med en Mand om, at han skal ansættes som uafsættelig Direktør. Efter min Opfatning har den ikke denne Ret, det ligger udenfor Generalforsamlingens Myndighed at binde det hele Selskab paa denne Maade, samtlige Aktionærer maa dertil give sit Samtykke.

det, været usikker⁹. Fastlandets Love¹⁰ trække simpelthen den Konsekvents af deres Stilling som ansatte af Selskabet, at de naarsomhelst kan afskediges af Generalforsamlingen, uanseet at de er ansatte paa bestemt Tid, saaledes at om de afskediges uden skjellig Grund (se ovenfor), beholde de det for Stillingen bestemte Honorar, indtil nyt, regulært, Valg finder Sted, uanseet at deres Arbeide ikke benyttes. Hos os synes i Forretningsverdenen den Opfatning at have været gjældende, at en Direktør ikke kan afsættes uden skjellig Grund, man har troet, at Selskabet ved at vælge ham for en vis Tid var bundet til at beholde ham for den hele Tid, medmindre han gav skjellig Grund til Afskedigelse. Denne Opfatning stemmer ikke med almindelige Retsgrundsætninger, og den kan føre til noksaa uheldige Resultater; det er ingen Rimelighed i, at en Mand, hvis Opfatning viser sig at stride mod Selskabsmajoritetens, skal kunne tvinge sin Mening frem mod sin Principals, og saavidt vides har man ikke nogen Dom i denne Retning.

Nu afgjør Aktiel. § 45 det derhen, at han naarsomhelst kan afskediges, (med Bibehold af sit Honorar, som oven fremstillet, om han ikke har givet skjellig Grund). Denne § har efter min Opfatning i denne Henseende alene fastslaaet Anvendelsen af almindelige Retsgrundsætninger paa Forholdet. Derimod indeholder §'en forsaavidt en vilkaarlig Regel, som den foreskriver, at kun Generalforsamlingen kan endelig afskedige en Direktør, (Repræsentantskabet kan ikke gjøre det, selv om det er dette, som vælger Direktion, det kan kun suspendere en Direktør, men denne Myndighed har det ubetinget), og at ikke engang en Generalforsamling strax kan afsætte en Direktør, den kan kun suspendere ham, og der skal derefter uopholdelig sammen-

⁹ Jfr. Mot. til Udk. 1894, P. 56.

¹⁰ Saaledes ogsaa Svensk Læg 1910, § 57. Jfr. Hagströmer, P. 246 og Dansk Udkast 1910, § 50.

kaldes en ny Generalforsamling (med saa kort Varsel, som Omstændighederne i det givne Tilfælde overhovedet tillader), og først denne Generalforsamling kan fatte endelig Beslutning¹¹.

Medens det er klart, at en af Selskabet (for ubestemt Tid) engageret Direktør kan opsigte sin Stilling som enhver anden Fuldmægtig, kan dette ikke antages om de valgte Direktører, for hvem Stillingen beror paa en Ombudsplicht, naar de have modtaget Valget, der efter Lov eller Statuter gjælder for vis Tid, maa de ansees forpligtede til at blive staaende den hele Tid ud, dersom de ikke kan paavise en gyldig Grund til at træde tilbage¹², og selv da maa de ikke træde tilbage uden rimeligt Varsel. Opsiger en Direktør urettelig sin Stilling, bliver han imidlertid taget paa Ordet, forsaavidt som hans Kompetence som Bestyrelsesmedlem bortfalder fra det Øieblik, han erklærer at ville fratræde; men den uberettigede Fratrædelse forpligter ham til Erstatning af den Skade, som ubetimelig Udtræden maatte have medført.

4. Bestyrelsen skal ifølge Regl. 1890, § 19, No. 8 og 9, anmeldes til Registret¹³, og Aktiel. henholder sig i saa Henseende til Registret; nævnte § 19, No. 9, siger, at anmeldes skal, „hvem af disse (Bestyrelsesmedlemmerne) er berettiget til at tegne Selskabets Firma“. Loven forud-

¹¹ I engelsk Lov og Praxis kræves hyppig „*special resolution*“ for vigtigere Beslutninger; Beslutningen skal fattes først i en Generalforsamling med kvalificeret Pluralitet og gjentages ordlydende med lignende Pluralitet, et System, der er vel egnet til at forhindre Overrumpling.

¹² Jfr. Hagströmer, P. 247. Torp, P. 267, anser derimod et Bestyrelsesmedlem berettiget til at „nedlægge sit Mandat“. I fremmed Ret er Spørgsmaal omtvistet. Jfr. Ring ad Aktienges. 1884, § 227 i. f. Staub ad DHGB, Udg. 1911, § 231, Anm. 18 og DBGB, § 671. Behrend, § 124, ²⁵ flg.

¹³ Jfr. Beichmann, Kommentar til denne Lov, P. 63.

sætter saaledes — og fastslaar derved den gamle Praxis, at det kan bestemmes, at kun visse af Bestyrelsens Medlemmer skal have Ret til at tegne Selskabets Firma; samtidig fremgaar det af Loven, at alene Bestyrelsesmedlemmer (eller Prokurist) kan have denne Ret. Der kan til Registeret anmeldes, at der til at forpligte Selskabet kræves mere end ét Bestyrelsesmedlems Underskrift, f. Ex. „mindst to“, men der kan ikke gyldig anmeldes, at der i visse Anliggender fordres et mindre, i andre et større Antal Underskrifter, Registerets Øiemed er ikke at være til Snare for Publikum. Da alene Bestyrelsesmedlemmer kan have Retten til Underskrift, kan det ikke anmeldes, at der til gyldig Underskrift fordres foruden Direktørs ogsaa en underordnet Funktionærs Underskrift, f. Ex. Bogholders eller Kasserers.

Allerede efter Registerloven maa det antages, at heller ikke andre Begrænsninger i det ved Anmeldelsen af „Forretningens Art“ (Rgl. § 19, No. 2) angivne naturlige Omfang af Bestyrelsens Myndighed bør modtages (Regl. § 3 etc.); og efter Aktiel. § 46 er dette bleven uomtvisteligt.

Aktiel. § 46,¹ lyder: „Ligeoverfor Trediemand er Bestyrelsen bemyndiget til at handle paa Selskabets Vegne i Alt, hvad der hører til Driften af dets Forretning. Enhver Begrænsning i denne Myndighed er uden Retsvirkning ligeoverfor godtroende Trediemand“. Registerl. § 19, No. 2, kræver for Aktieselskabet anmeldt „Forretningens Art“, medens dens § 18 for det navngivne Handelselskab kræver anmeldt „Forretningens almindelige Beskaffenhed“. Det fremgaar af Ordlyden, hvad det ogsaa har været Lovens Hensigt at udtale¹⁴, at der for Aktieselskabet kan i Anmeldelsen opgives en mere begrændset Virksomhed, end for det navng. HS. (jfr. ovenfor I, § 9, No. 3, Pag. 90 flg.), med den Virkning, at Aktieselska-

¹⁴ Beichmann, Kommentar t. L. 1890 ad § 17, P. 17, ad § 25, P. 78.

bets Bestyrelse faar en mindre udstrakt Kompetence end det signerende Medlem af et navng. HS.; medens det navng. HS. ikke kan benytte en snævrere Betegnelse end f. Ex. „Handel“, kan Aktieselskabet anmelde „Tømmerhandel“ med den Følge, at Bestyrelsens Myndighed til at binde Selskabet begrænses til saadanne Forretninger, som Tømmerhandel medfører, Indkjøb af Materialier, Skur, Høvling, Kjøb af Kul til Dampsag, Salg, Fragt af Skib til Export etc., medens Kjøb af Korn, Flesk etc. ikke vil binde Selskabet. Omfanget af Bestyrelsens Myndighed er saaledes givet med Anmeldelsens Betegnelse af dets Forretning¹⁵. Udover de derved angivne Grændser kan Bestyrelsen ikke binde Selskabet, men en snævrere Begrænsning kan ikke optrækkes i Anmeldelsen; indeholder Anmeldelsen en saadan Begrænsning, har Registerføreren ikke at modtage den; og selv om den ved en Feil er modtaget, virker det ikke i sin Almindelighed ligeoverfor Trediemand; denne er „godtroende“, om han holder sig til det Omfang, som Forretningens Natur angiver, medmindre han faktisk har faaet Erfaring om, at Bestyrelsen har faaet sin Myndighed beskaaret; Trediemand er — mener jeg — ikke pligtig til at kjende Ting, som ikke høre hjemme i Registret, og ulovhjemlede Forhold blive ikke lovlige ved en Registrering, som ikke burde finde Sted. En Begrænsning i Bestyrelsens Beføielse har Loven opstillet i § 76 i. f., og denne Begrænsning virker selv

¹⁵ Det er ikke en unødvendig Bemærkning, naar det udhæves, at Registerl. § 19 og Aktiel. § 46,1 afgiver Normen for alle Aktieselskaber; det er Aktieselskabsformen, som medfører en Fuldmagt af et vist Omfang for Direktionen; i Praxis har man været tilbøielig til at antage og gjentagne Gange procederet paa, at Bestyreren af et Skibsaktieselskab ikke havde anden Myndighed ligeoverfor Trediemand, end den korresponderende Reder i et Partrederi har efter Søl. § 11 (tidligere Søfl. 1860, § 5), man skjønte ikke, at det var Selskabsformen, som var afgjørende. Denne Misforstaaelse er vel endelig slaet ihjel ved HRD. i Retst. 1900—74 flg.

mod godtroende Trediemand, da han kan se det Fornødne i Registret.

Bestyrelsens Anvendelse af sin Myndighed inden de saaledes abstrakt angivne Grændser kan i enkelte Tilfælde i Virkeligheden være et Misbrug af den Myndighed, der *ex officio* tilligger den, saaledes at Bestyrelsen kan blive pligtig til at erstatte Selskabet den Skade (Tab i Indtægter og L.), som det har lidt derved, idet Bestyrelsen ikke har handlet i Selskabets Interesse, men maaske af uvedkommende Hensyn. Saaledes er det f. Ex. ved Transport-selskaber (Dampskibsselskaber, Sporveie, Jernbaner) Skik og Brug, at Direktionen ansees berettiget til i enkelte Tilfælde eller for en vis Gruppe af Personer (sine Funktionærer) eller for særlige Anledninger at yde Transport uden Vederlag eller mod lavere Fragt end den almindelige; saaledes til Lærermøder, Juristmøder og L., hvor en Nedsættelse af Fragten for rutegaaende Skibe vil medføre en forøget Tilstømning af Reisende; eller Fragten for Korn, Hø til et som Følge af Uaar nødlidende Distrikt, hvorfra Transportlinien henter en Del af sin Fragtindtægt, kan nedsættes midlertidig til et Lavmaal — etc. Det er her et Konduitespørgsmaal, hvor langt Direktionen kan og bør gaa i det enkelte Tilfælde, men der er en Grændse, som Direktionen ikke kan overskride uden derved at forpligte sig til at erstatte Selskabet det Tab af Indtægter, den ved sin Bestemmelse volder det; Bestyrelsen har ikke ligeoverfor Selskabet Ret til at give en almindelig Bestemmelse, der tillader en vis Gruppe af Selskabet uvedkommende Personer at reise gratis.

Den har ikke Ret til at gaa udenfor Selskabets Øie-med (hvad der hører til Driften af dets Forretning) — ikke en Gang Generalforsamlingen kan mod den enkelte Aktionærs Protest gjøre det¹⁶, samlgn. Søl. § 12, II. Paa den

¹⁶ Jfr. nedenfor § 34 sq. K. Lehmann i Arch. f. bürgerl. Recht, IX, P. 336.

anden Side skal ikke glemmes, at Aktieselskabet er et Led i Samfundet, og at sociale Hensyn ofte medfører, at det ansees korrekt og konduitemæssigt handlet af Bestyrelsen, om den bidrager til Formaal, som ikke staar i direkte Forbindelse med Selskabets lukrative Øiemed, saasom Subskriptioner, Gratifikationer, Repræsentation etc.

Forøvrigt lader det sig ikke gjøre at angive almindelige Regler for Bestyrelsens Beføielse (ligeoverfor Selskabet som dens Principal). I Virkeligheden er Grændserne for Omfanget af dens Myndighed optrukne ved en mangeaarig Praxis paa en saadan Maade, at der ikke saa let vil opstaa Tvivl.

Den af Bestyrelsen ansatte og til Registret anmeldte Prokurist har Myndighed til at binde Selskabet, L. § 46,₁, men Bestyrelsen maa ifølge L. § 46,₂ ikke paa egen Haand ansætte en saadan uden at der i Vedtægterne eller ved Beslutning af Generalforsamling eller Repræsentantskab er givet den Myndighed dertil (samme Regel, som i DHGB § 238).

Derimod kan Bestyrelsen ikke uden særlig Fuldmagt sælge Selskabets faste Eiendom, da dette jo ikke er Drift af Forretningen, (undtagen i Selskab, hvis Forretning er Spekulation i Tomter eller faste Eiendomme), — og formentlig heller ikke pantsætte dem.

At Selskabet maa bære det civilretslige Ansvar for de retsstridige Gjæringer, Bestyrelsen som saadan begaar, har hos os ikke været betvivlet¹⁷.

¹⁷ Med vor Ret stemmer fransk Ret, Code civil Art 1384, der udtaler et til vor L. 3-21-2 svarende Princip. I tysk (gemeines) Ret har Spørgsmaalet været omstridt. DBGB § 31, 36, 89 har afgjort Striden ved at fastslaa Ansvar. — Det kan her mindes om, at Betingelsen for, at Selskabet i Kraft af det i L. 3-31-2 udtalte Princip skal hæfte for Følgerne af underordnede Funktionærers Retshandler, er den, at vedkommende Funktionær har været rette Vedkommende i Sagen. En Underordnets ubeføiede Optreden paadrager ikke Selskabet Erstatningsforpligtelse. Jfr. Retst. 1902-17 sq.

Men kriminelt Ansvar? Det er jo klart, at et Aktieselskab ikke kan begaa Overfald paa sagesløs Mand og at det ikke kan dømmes til Fængsel, men til Bøder for Formuesindgreb?¹⁸ Medens tysk Ret ikke finder, at Selskabet kan straffes, anvender anglo-amerikansk Ret Bøder ligeoverfor Aktieselskabet for Overtrædelser af Forpligtelser, der paa-hviler det som saadant. I Retst. 1874, P. 324, findes refereret et Tilfælde, hvor under Dissents en Sag, anlagt mod en Forbrugsforening for ulovlig Handel, blev afvist, da den burde været anlagt mod Bestyrelsen eller de Medlemmer af denne, hvem den paatalte Lovovertrædelse personlig maatte være at tilregne. Da efter vor Ret (Straffel. § 28) en Bod, som ikke betales, bliver at konvertere til Fængselsstraf, maa man vistnok i vor Ret antage, at Tiltale for Forseelser, begaaet af et Aktieselskab, bliver at rette mod de Funktionærer, der har begaaet den lovstridige Handling; de begaar den paa egen Risiko.

Stævninger mod Selskabet forkyndes for Bestyrelsen eller dens Formand, en Regel, som allerede sædvanemæssig gjælder, og som er fastslaaet ved Aktiel. § 55. Dersom der i en Proces paalægges Aktieselskabet Benægtelsesed, maa denne aflægges af Bestyrelsens samtlige Medlemmer — 3: af samtlige de Personer, som vare Medlemmer af Bestyrelsen i det Øieblik, det omstridte Faktum fandt Sted — eftersom et enkelt Bestyrelsesmedlems Vidne bliver forbindende for Selskabet. En Bestyrer kan ikke føres som Vidne i Selskabets Processer, da han er Part i Sagen¹⁹.

Den i Aktiel. § 46,₂ udtalte Regel, at Bestyrelsen er pligtig til at holde sig efterrettelig de Forskrifter, som ere givne om Omfanget af dens Beføielse enten i Statuterne eller ved Generalforsamlingsbeslutning eller, om Statuterne

¹⁸ Cfr. Gierke, Genossenschaftstheorie, P. 744 sq. Lehmann, Aktiengesellschaften I, P. 261.

¹⁹ Retst. 1887—449, 1902—118, men om teknisk Driftsbestyrer 1911—740.

saa bestemmer, ved Repræsentantskabsbeslutning, — er alene Anvendelse af almindelige Retsgrundsætninger om Mandatars Forhold til Mandant.

Dersom Bestyrelsen overskrider de Grændser, der saaledes ere optrukne for den, og i Kraft af Aktiel. § 46,¹ binder Selskabet ligeoverfor Trediemand i videre Omfang, end dette har tilladt den, bærer den Risikoen for sin Gjerning; resulterer der af denne Tab for Selskabet, er den forpligtet til at erstatte dette (jfr. § 69), medens Bestyrelsen jo ikke uden videre bliver erstatningspligtig ligeoverfor Selskabet, om den indenfor sin lovlige Myndighed har truffet Dispositioner, som vise sig uheldige.

5. Bestyrelsen har at lede Selskabets Drift i Overensstemmelse med Statutterne og Generalforsamlingens Forskrifter, saavel som Repræsentantskabets, forsaavidt Statutterne eller Generalforsamlingen henlægger til Repræsentanterne Myndighed til at give Forskrifterne. Forudsætningen var, at disse Forskrifter ikke paalægge Bestyrelsen ulovlige Handlinger, der vilde krænke Trediemands Ret eller den enkelte Aktionærs Særrettigheder. Et Krav, der gik ud paa, at Bestyrelsen skulde sætte saadant i Værk, har den ikke at bøje sig for, da den vilde blive personlig erstatningspligtig, og den kan ikke afsættes for en saadan berettiget Vægring, men er paa den anden Side selv berettiget til strax at fratræde med Honorar for den Tid, den er valgt, til nyt ordinært Valg kan finde Sted.

6. Til en af Bestyrelsens væsentligste Pligter — baade ligeoverfor Selskabet og Selskabskreditorerne — hører det, at den sørger for et ordentligt og for Selskabets Forretninger tilstrækkeligt Bogholderi²⁰. I de større, ordentlig

²⁰ Simon, Die Bilanzen der Aktiengesellschaften, 2. Ausg. 1898. Rehm, Die Bilanzen der Aktiengesellschaften, 1903. Fischer, Die Bilanzwerte, 1905 sq. Victor Faragi, Du bilan des sociétés par actions, Paris 1906. Strombeck, Zur Bilanz-

organiserede Aktieselskaber har det naturligvis altid været Brug at holde et saadant Bogholderi, men i de smaa Selskaber, som undertiden ved Misbrug ere stiftede af et Par Personer for at de kunne undgaa at drive Forretningerne paa egen Risiko, har der neppe altid været holdt et særskilt, nøiagtigt Bogholderi, som vilde tilfredsstille en god Forretningsmands Krav. Nu gaar den enkelte Aktionærs Ønske ud paa at faa saa stor Dividende som muligt, og dette øver erfaringsmæssig ofte et Tryk paa Direktionen, som denne ikke altid modstaar; er nu Regnskabet ikke ordentlig opgjort, bliver Resultatet gjerne, at Dividenden tages ikke af Fortjenesten, men af Kapitalen. Det er dette, som ikke maa ske; og det er først og fremst Direktionens Pligt at sørge for, at saa ikke sker. Direktionens Regnskabspligt er en Pligt, ligesaavel ligeoverfor Selskabets Kreditorer²¹ som ligeoverfor Selskabets Aktionærer. Samtlige Aktielove har derfor ogsaa udtrykkelig paalagt Bestyrelsen at holde ordentlig forretningsmæssig Bogførsel og at afgive aarligt Regnskab. Enkelte Love (den tyske Lovgruppe) nøier sig imidlertid ikke med et almindeligt Bud, men opstiller bestemte Principer for Aarsregnskabets Opstilling, specielt for Vurderingen af dets Aktiva²².

Den norske L. § 47 har ikke fundet at burde opstille saadanne Normer. Den nøier sig med at sige, at Besty-

stellung der Aktiengesellschaften i Goldschmidts Zeitschr. f. Handelsrecht, B. 28, P. 459 sq. Löwenfeld, Aktiengesellschaften, Kap. XII, § 1, IX, P. 627. Oversigter hos K. Lehmann, Aktiengesellschaften, § 28. Cosack, Handelsrecht, § 118.

²¹ L. 3 Juni 1874 om Gjældsføngsel, § 5, har i Kreditorernes Interesse paalagt Enhver, som driver Handel, Fabrik, Bergværk eller — som Hovednæring — Skibsrederi, Pligt til at føre Bogholderi. For Handelsmænds Vedkommende er § 5 afløst ved L. om Handelsnæring 16 Juli 1907, § 11, jfr. § 35. Jfr. Straffel. § 236 flg., § 374 og AL. § 101.

²² Se specielt den tyske Novelle 1870. Aktiel. 1884, § 185 a og 239 b og den nye HGB § 261. Litteratur se Note 20.

relsen har at sørge for, at der holdes et ordentligt og tilstrækkeligt Bogholderi, og at ved hvert Regnskabsaars Afslutning bliver Aarsregnskab (altsaa ikke sjeldnere) og Balance at opgjøre overensstemmende med de Grundsætninger, som gjælder for en ordentlig og forsigtig Forretningsførsel. Det vil saaledes afhænge af Forretningens Art og Omfang, hvorledes dens Bogholderi bør anlægges, men for alle vil der gjælde de samme Regler om Værdsættelse af Aktiva o. L., en liden Forretning kan komme til at føre et enklere Bogholderi end en stor, men den maa ikke vise mindre Forsigtighed i Værdsættelsen af sine Værdigjenstande end den store.

To positive Regler har § 47 dog givet, den ene angaaende Bogførsel af Stiftelsesomkostninger, den anden angaaende Værdsættelse af de Gjenstande, som er vedvarende bestemte til Forretningens Drift; (jfr. Schema P. 37, N.)

a) Stiftelsesomkostninger. Medens Loven har opretholdt den Regel, at Administrationsomkostninger ikke maa opføres i Balancen blandt Aktiva, men i sin Helhed føres til Udgift i Aarsregnskabet blandt Passiva²³, — andet vilde jo ogsaa være grovt Misbrug, — har den bøiet sig for Krav fra Forretningsverdenen og tilladt, at Stiftelsesomkostninger ikke strax opføres som Udgift i sin Helhed, og den kan derfor paaberaabe sig det af den schweiziske Ges. über das Obligationenrecht 1881, (nu L. 30 Marts 1911) § 656, og den ungarske HL. 1875, § 199, givne Exempel, (der erklære, at Stiftelsesomkostningerne skal være afskrevne i Løbet af 5 Aar), medens den tyske HL., § 261, opretholder det principmæssig rigtige Krav — de skal strax opføres i sin Helhed som Udgift²⁴.

²³ L. om Forsikringsselskaber 29 Juli 1911, § 81,2, tilsteder af særegne Grunde visse Afvigelser for Livsforsikringsselskabers Vedkommende.

²⁴ Derimod har tysk Reichsgesetz über die privaten Versicherungsunternehmungen 12 Mai 1901, § 36, tilladt gjensidige Forsikrings-

Vor Lov har ikke opstillet nogen bestemt Frist, men alene sagt, at Stiftelsesomkostningerne maa være afskrevne af Aarsoverskuddet, før Udbytte kan uddeles²⁵.

b) Den anden positive Forskrift i § 47 er den, at „Anlæg, Maskiner, Skibe og andre Gjenstande, som vedvarende ere bestemte til Forretningens Drift“, kan opføres med sit Kostende (Anskaffelsesprisen), men der skal da enten fradrages en til deres aarlige Forringelse ved Alder og Slid svarende Sum, eller et hertil svarende Beløb skal aarlig afsættes til et særskilt Fornyetelsesfond. Her er for det Første fastslaaet, at et Selskab ikke kan opføre en Gjenstand, der er bestemt til Forretningens Drift, til højere Værdi end Anskaffelsesomkostningerne²⁶. Thi selv om f. Ex. et nybygget Jerndampskib maatte være steget i Pris, saa det kunde realiseres til Overpris, saa har jo denne Stigning af Tingens Bytteværdi ikke bragt Selskabet noget Udbytte, i det Øieblik dette ikke har beyttet Konjunkturerne til at sælge Skibet for den højere Pris.

selskaber, (der jo ingen Aktiekapital have at gribe til), med Kontrolkontorets Samtykke at amortisere Stiftelsesomkostningerne i 5 Aar. Lov om Forsikringsselskaber § 81,1 giver alle forsikringsselskaber en tidsbegrændset Adgang til Amortisation af Stiftelsesomkostninger.

²⁵ Udk. 1894 havde ikke tilladt Amortisation af Stiftelsesomkostningerne, de skulde strax føres til Udgift. Loven fik den nuværende Form af Justitskomiteen 1910, efterat Forslaget i et Mellemstadium havde haft den yderst utilfredsstillende Form, at Stiftelsesomkostningerne skulde afskrives, saasnart dertil var Adgang.

²⁶ Anderledes om Tingen ikke er bestemt til Forretningens Drift. Et Bankselskab eller et Forsikringsselskab kan saaledes opføre fast Eiendom, det maatte besidde, til højere Pris end Indkjøbsprisen, dersom Værdien senere virkelig er steget, da et saadant Selskab kan realisere Eiendommen og ligegodt fortsætte sin Forretning i et andet Lokale; hvorvidt det bør gjøre det, er drøftet i § 30, No. 5.

Men nu er det videre klart, at i et Regnskab, der sandfærdig skal fremstille Selskabets Status, kan man ikke Aar efter Aar opføre en saadan Ting som et Skib, en Maskine, fuldt ud med dens Anskaffelsespris; thi selv om man aarlig reparerer den (og opfører Reparationsudgifterne blandt Aarets Udgifter), vil den Dag komme, da Tingen viser sig opslidt og maa sælges som gammelt Jern; i Virkeligheden er Tingens Værdi synkende fra Aar til Aar, og et Regnskab, der vil være sandfærdigt, maa udtrykkelig angive dette enten ved at opføre Tingen hvert Aar med synkende Værdi, saa Beløbet tilslut er amortiseret, eller, om man opfører Tingen til dens fulde Værdi blandt Aktiva uden saadant Fradrag, da ved at opføre blandt Passiva et stadig stigende Amortisationsfond. Man antager, at en Ting af den omhandlede Beskaffenhed vil kunne holde ud f. Ex. 25 Aar, og man forudsætter for Simpelheds Skyld, at Slitagen kan sættes til en ligestor aarlig Procent af Anskaffessummen, og man vil da amortisere sidstnævnte med 4 % aarlig²⁷. Denne Amortisation maa selvfølgelig ske hvert Aar ikke af Overskuddet, men uden Hensyn til, om Selskabet har tabt eller vundet Penge ved Aarets Drift. Overskud fremkommer kun efter Nedskrivelsen (L. § 37, 2).

Gjør man ikke dette, vil det en Dag vise sig, at Regnskabet har været usandfærdigt. Den til sin fulde Indkjøbspris blandt Aktiva opførte Gjenstand er bleven værdiløs og maa ogsaa ud af Regnskabet; m. a. O. Selskabet har spist op af Kapitalen saameget som denne Tings bogførte Værdi, og er denne Ting Selskabets eneste Eiendom, saa har det spist hele sin Kapital op; det har altsaa narret baade Aktionærer og Kreditorer (jfr. ovenfor § 26, Note 12). Lovens Bud er en Anvendelse af og følger med Nødvendighed af

²⁷ Jfr. Thaller, Amortisation et fonds de réserve i Annales de droit commercial, IX, P. 241 sq.

Lovens Princip, at Aktionærerne ikke maa angribe den anmeldte Aktiekapital²⁸; det var ingen Sag at omgaa dette Hovedbud, dersom man kunde opføre Aktien til høiere Værdi end den virkelige, og aarlig spise en Del af Værdien op under Navn af Dividende.

I Skibsaktieselskaber, hvem nærværende Lov ikke gjælder, kan en Bestyrelse ikke straffes for at have opgjort et Regnskab uden at have foretaget den Afsætning eller Nedskrivning, der er nødvendig for at undgaa at Aktiekapitalen opspises under Form af Dividende, men da den nævnte §'s Bud kun er en udtrykkelig udtalt, nødvendig Konsekvens af Registerl. 1890, § 19, vil enhver Kreditor, som bliver skadelidende, kunne holde sig til den Bestyrelse, der har opstillet et saadant Regnskab, for det urettelig fordelte, og enhver Aktionær maa have Ret til at protestere mod at Dividende uddeles i Kraft af et saadant Regn-

²⁸ Hvor lidet disse simple Ting forstaaes, kan sees af et Par Handelsforeningers Udtalelser om Lovudkastet, se Oth. Prop. 1900—1901, No. 28, P. 22 ad § 45 (Udk. § 41), hvor man protesterer mod, at Amortisation skal finde Sted ved Aktieselskaber, som eie et Skib — (altsaa netop der, hvor Erfaring viser, at det mest behøves) — idet man vil, at et saadant Aktieselskab skal kunne arrangere sig som om det var et Partrederi (hvor Medlemmerne ere ansvarlige, hver med hele sin Formue, for sin Rate af Gjælden!), og oplyser, at saa har Forretningsmænd brugt at gjøre. Men dette er et paa grov Tankeløshed hvilende Misbrug. Et godt Exempel afgiver Statuter for et Skibsaktieselskab, hvor det heder: § 2. Amortisation af Selskabets Kapital foregaar saaledes, at der aarlig afskrives 5 Procent af dennes til enhver Tid gjenstaaende Beløb. „Et til de stedfundne Afskrivninger svarende Beløb udbetales Interessenterne, saasnaert dertil maatte have disponible Midler“! Selskabet var indad ordnet som Partrederi. Og uagtet Anmeldelsen til Registret vilde man behandle Kapitalen som man gjør i Partrederiet, hvor Partredererne betragtede, hvad der var Overskud over god Rente, som Amortisation, som de lagde tilside for at kjøbe nye Parter med i Stedet for det gamle opslidte Skib.

skab, hvor han ikke har vedtaget det i Statutterne. I HRD. 1902—684 er en rigtig Konsekvens af ovenstaaende Princip sanktioneret i den Form, at der er bestemt, at der tilkommer en Fabrik ved Skatteligningen Ret til Fradrag for den Del af Indtægten, som nødvendigvis maa medgaa til at dække den aarlige Værdiforringelse af Fabriken og dens forskellige Bestanddele ved Slid, Ælde og efterhaanden opstaaende Utidsmæssighed. Der blev i Præmisserne henvist til de samstemmende Udtalelser om saadan Nedskrivnings Nødvendighed af Aschehoug i Statsøkonomisk Tidsskr. 1898 (Om Afkastning og Indtægt), P. 278 i. f., og Aktielovkommissionens Motiver, P. 58—60, samt Straffelovkommissionens Udtalelser i Motiverne, P. 242. Se ogsaa Aschehoug, Socialøkonomik II, Cap. 42, § 5.

Bestyrelsen har at paase, at Bogholderiet holdes i Orden og ikke ligger efter, samt at Revisorer og Decisorer (L. § 65) gjør sin Pligt; og den skal aflægge Aarsregnskab for den aarlige Generalforsamling. I § 48 opstilles den almindelige Regel, at Regnskabet skal foreligge i revideret Stand tre Maaneder efter Regnskabsaarets Udgang, dog saaledes, at Vedtægterne kan bestemme ikke alene en kortere, men ogsaa en længere Frist, dog ikke udover 6 Maaneder, for Søforsikringsselskaber endog 9 Maaneder. Grunden er den, at et Forsikringsselskab ikke kan afgive endeligt Regnskab, før det har faaet Regnskab fra alle sine Agenter, og for Søforsikringsselskabet kommer dertil, at der ved Regnskabsaarets Udgang regelmæssig vil foreligge en hel Del Skader, hvis Existents man kjender, men som endnu ikke ere "regulerede" ∴ komme til Udbetaling, fordi Skadens Omfang endnu ikke er kjendt. Man maa altsaa paa Udgiftssiden opføre under en særskilt Post Summen af kjendte men ikke regulerede Skader efter et Skjøn. Ved at udsætte med Regnskabsaflæggelsen vil man imidlertid i det løbende Aar kunne faa reguleret en væsentlig Del af disse Skader og saaledes fri Regnskabet for den Usikkerhed,

der vilde klæbe ved det, dersom Regnskabet strax blev afgivet.

I de Selskaber, som ikke har Repræsentantskab, har Bestyrelsen mindst 14 Dage før Generalforsamlingen at tilstille hver Aktionær Regnskabet, (om hans Opholdssted kjendes); L. § 50. I de større norske Aktieselskaber findes der imidlertid et Repræsentantskab, og L. § 49 byder nu, at Regnskabet skal behandles af dette, før det forelægges Generalforsamlingen. Naar Regnskabet er behandlet af Repræsentantskabet og dette har truffet de Bestemmelser, som efter Statutterne tilkommer det, bliver det saaledes vedtagne Regnskab at udlægge til Eftersyn for enhver, der dokumenterer sig som Aktionær, i 14 Dage, hvorhos det tilstilles enhver Aktieeier, § 33, jfr. 34, hvis Opholdssted er kjendt. Da Repræsentantskabet i norske Selskabers Statuter regelmæssig udøver Funktioner, som begrebsmæssig tilligger Generalforsamlingen, saaledes ogsaa Fastsættelse af Dividende, Afsætning til Reservefond o. L., kan det hænde, at Regnskabets Resultater ere afgjorte og vedtagne, før det naar frem til Generalforsamlingen, som da alene faar Adgang til Kritik og Kontrol med, at Repræsentantskabets Beslutninger ere lovlige.

I et Tilfælde gaar imidlertid Regnskabet direkte til Generalforsamlingen uden at have passeret Repræsentantskabet, nemlig dersom der efter et Regnskab, (det være det regulære eller et i Aarets Løb paa Grund af Kalamitet optaget), maa antages, at Selskabet ikke alene har tabt alle de oplagte Fonds, men ogsaa saa meget som en Trediedel af den indbetalte Del af Aktiekapitalen (eller en mindre Brøk, om Statutterne saa maatte bestemme, de kan skjærpe, men ikke slappe paa Regelen); L. § 54²⁹.

²⁹ En lignende Forskrift findes allerede i omhyggeligere forfattede norske Statuter og i de nyere Aktielove.

Loven siger „maa antages“, medens det oprindelige Udkast lød „viser det sig“, hvilken Sammenhæng viser, at Loven har ment, hvad den har sagt, Bestyrelsen skal vise sig ængstelig i saa Henseende, og deraf følger, at den ikke har at slaa sig til Ro med, at sidste Regnskab viste en god Stilling, selv om dette er opgjort efter sunde Principer, dersom der senere viser sig eller opdages Grunde, der afficere Selskabets Stilling, saaledes, om en konkurrerende Fabrik udtager et Patent paa et Maskineri, med hvis Produkt Selskabet ikke kan konkurrere, eller der i et fremmed Land (eller i Norge selv!) udgaar Toldbestemmelser, der ruinerer vedkommende Industri. Indtræder saadant, maa Bestyrelsen strax foretage et Opgjør for at se Tingen i Øinene, saaledes som ogsaa L. § 54 hentyder til. Har Selskabet Repræsentantskab, skal Bestyrelsen foruden at indkalde Generalforsamlingen ogsaa strax forelægge Sagen for Repræsentantskabet „til Afgjørelse af, hvad der videre skal foretages“, og for at Repræsentantskab (og Direktion) kan have drøftet Sagen og om muligt møde op i Generalforsamlingen med en opgjort Plan og Forslag om, hvad der nu bør gøres.

I flere Aktielove paabydes, at alle Aktieselskaber skal offentliggjøre sine Regnskaber; det er et Led i Lovenes Regler om Værn for Kreditorerne mod at Aktionærerne fordele Kapitalen mellen sig. Den engelske Lov kræver dette alene af Bank- og Forsikringselskaber (som ogsaa i Norge har i de senere Tider offentliggjort sine Regnskaber, naar de ikke have havt Noget at skjule). Vor L. § 59 har ikke troet at burde gaa længere end Praxis, idet den paabyder, at alle Bankselskaber skal offentliggjøre sine Regnskaber, dog med det Tillæg, — som for Tiden liden eller ingen praktisk Betydning har, — at ogsaa i Selskaber, hvor alle Aktier lyde paa Ihændeleveren, skal Regnskabet offentliggøres.

Ifølge § 73 er det Bestyrelsen, og denne alene, som fra Selskabets Side kan begjære Selskabet taget under Konkursbehandling, denne alene har derfor Ansvaret i saa Henseende.

7. De Tilfælde, hvor Selskabets og Bestyrelsens Interesser er, eller kan komme, i Strid med hinanden, tiltrænger en Ordning.

Der er for det Første det sjældnere, om end nu og da forekommende Tilfælde, at der opstaar Proces mellem Bestyrelsen eller nogle af dens Medlemmer paa den ene Side og Selskabet paa den anden; (mærk her L. om Rettergangsmaaden i Handelssager 20 Dechr. 1902, § 2, No. 2). Dersom Selskabet her optræder som Sagsøger (jfr. §§ 69 og 19), er Sagen simpel nok, Generalforsamlingen maa vælge en Procesfuldmægtig, for hvem Bestyrelsen forkynder Stævninger, Appelstævninger etc. Dersom Bestyrelsen derimod optræder som Sagsøger, er efter Forholdets Natur, saaledes som det har udviklet sig, Repræsentantskabets Ordfører den, hvem Bestyrelsen stævner som Selskabets Repræsentant. Findes derimod ikke Repræsentantskab, har man hidtil staaet uden Regel, og § 55,₂ giver nu den Forskrift, at Bestyrelsen skal sammenkalde en Generalforsamling, der har at vælge Procesfuldmægtig; det vil ikke nytte Generalforsamlingen at unddrage sig denne Pligt, idet Bestyrelsen i saa Fald kan lade Forkyndelserne ske for hvilkensomhelst Aktionær (jfr. Sølovens § 10, II, der til at opnaa det samme Øiemed benytter det samme Middel). Opstaar der Proces mellem Repræsentantskabet eller nogle af dets Medlemmer som saadanne og Selskabet (jfr. særlig § 69), skal Bestyrelsen sammenkalde en Generalforsamling, som vælger Procesfuldmægtig; Hensigten er at stille Bestyrelsen udenfor denne Strid; den vælges i mange Selskaber af Repræsentantskabet, og det er derfor ikke hensigtsmæssigt, at den skal fungere som Selskabets Procesfuldmægtig i Proces med Repræsentantskabet. Forsømmer

Bestyrelsen sin Pligt at sammenkalde Generalforsamlingen (hvilket paadrager den Straffeansvar i al Fald efter § 101), kan en Minoritet af Aktieiere efter L. § 70 fremtvinge Sammenkaldelse af Generalforsamling gennem Skifretten.

Dernæst giver L. § 56 Forskrifter om et Forhold af betydelig Interesse, nemlig hvordan man skal forholde sig, naar et Medlem af Bestyrelsen har en fremtrædende personlig eller økonomisk Særinteresse i Afgjørelsen af et Anliggende.

Der har andetsteds som hos os været øvet grove Misbrug derigjennem, at et Medlem af Direktionen har optraadt paa Selskabets Vegne i Forretninger, hvor han selv var den anden Part, specielt har det vist sig at ligge en stor Fare deri, at en Direktør i en Bank har havt Anledning til at bevilge sig selv Laan eller faa sine Vexler diskonteret i Banken. I enkelte af vore Bankers Statuter har man før fundet Bestemmelser om, at den engagerede Bankchef ikke maa diskontore sine egne Papirer, men ikke Forbud mod, at Medlemmerne af den valgte Direktion gjorde dette — og dette har vist sig at indebære stor Fare, hvorfor man i de senere Aar i flere Bankselskabers Statuter finder mere omfattende Forbud. De øvede Misbrug have overalt ført til et Tilbageslag, som delvis har været nok saa skarpt³⁰.

³⁰ Den engelske Act 1908 har ingen præceptorisk Bestemmelse, men byder alene i det ikke obligatoriske Mønsterstatut (Schedule 1 A), § 77, at en Direktør ikke maa deltage i Forhandlingerne, hvori han har en Interesse eller hvor han skal dele Gevinst af en Forretning med Selskabet. Naar den engelske officielle Lov har kunnet hjælpe sig uden specielle præceptoriske Bud, ligger Grunden deri, at efter engelsk Retsopfatning er en Direktør at betragte som Selskabets trustee, Tillidsmand, med deraf efter alm. Civilret følgende strænge Retsregler for hans Forhold særlig ogsaa i denne Forhindelse. Jfr. Lindley, Partnership,

I vor Ret har L. om Hypothekbanken 28 Juni 1887, § 20, den Forskrift, at Bankens Direktører og Administratører ikke maa antages som Laantagere eller Kautionister eller Endossenter for Diskontolaan eller andre kortsigtige Udlaan, — og Sparebankloven 6 Juli 1887 den Bestemmelse, at en Sparebanks Direktører eller Kasserer ikke maa antages som Kautionister eller Endossenter for nye Laan i Banken, og som Laantager kun mod Underpant i fast Eien- dom eller haandfaaet Pant i Værdipapirer; Pantets Værdi skal bedømmes af en af Bankens Repræsentantskab hvert Aar valgt Komité. Loven om Norges Bank 23 April 1892, § 31, har følgende Bestemmelse: „(Hovedsædets) Direktør eller (Afdelings) Bestyrer maa ikke deltage i Behandlingen af Sager, som angaar ham selv eller Nogen, som er ham saa nær beslægtet eller besvogret som Søkendebarn, eller hvori han selv eller nogen saadan Person har en fremtrædende økonomisk Interesse. Papir med Direktørs eller Bestyrers Navn maa ikke diskonteres ved den Afdeling, hvor han forretter. Det samme gjælder om Firma, hvori Direktør eller Bestyrer har en fremtrædende økonomisk Interesse.“

Aktieloven § 56 har ikke ment at burde rent forbyde, at en Direktør indgaar Forretninger med Selskabet; den forbyder alene at han deltager i Behandlingen eller Afgjørelsen af noget Anliggende, hvori han selv har fremtrædende personlig eller økonomisk Interesse; Ordet personlig omfatter ogsaa nærmere Slægtskabsforhold. En Kulhandler, som sidder i Direktionen for et mekanisk Værksted, er saaledes ikke udelukket fra at indgive Anbud paa Kulleverance, men hvorvidt hans eller en Konkurrents Anbud skal an-

III—2—2 (4th ed., Vol. 1, P. 591 sq. “*Contracts between directors and their companies*“). Schirrmeister, Die englische Aktien- novelle, 8. Aug. 1900, P. 71, Note 60. Se forøvrigt fransk Selskabsl. § 40, Belg. Selskabsl. § 50, Ital. Handelsl. § 150.

tages, afgjøres af de øvrige Direktører — under almindeligt Ansvar. De Selskaber, hvor Spørgsmaalet hyppigst kommer op, er imidlertid Bankerne. Naar Loven ikke har dristet sig til en saa stræng Regel som Banklovens, men nøier sig med den angivne Hovedregel, saaledes at en Bankdirektør ikke maa deltage i Beslutninger om Laan mod eller Diskontering af noget Papir, hvorpaa hans Navn findes, er Grunden den, at den strængere Regel simpelthen vilde paa Smaasteder, der kun have en Bank, føre til, at Banken ikke vilde kunne faa nogen af de større Forretningsmænd ind i Direktionen; hertil kommer, at en stor Del af de Forretninger, som Direktørerne tilføre sin Bank i Kystbyerne (Remisser fra Skippere og udenlandsk Valuta overhovedet) hører til Bankens tryggeste Forretninger. I Byer, hvor der findes flere Banker, kan og bør derimod i Statutterne opstilles den Regel, som er optaget i Bankloven; det er den eneste, som giver fuld Sikkerhed. Det er klart, at hvor en Direktør saaledes optræder som interesseret, saaledes at han ikke kan deltage i Sagens Behandling, maner det til særegen Forsigtighed hos de øvrige Direktører, der skal afgjøre Sagen. Følger de andre Regler ligeoverfor ham end for Andre, og Tab indtræder, vil de have noksaa vanskeligt for at undgaa Skadeserstatningspligt, selv i Tilfælde, hvor deres Forgaaelse ikke vil blive anseet strafbar.

Har et Bestyrelsesmedlem uanseet L. § 56 optraadt ligeoverfor Trediemand i Sag, hvori han er personlig interesseret, vil det efter L. § 46,¹ afhænge af Trediemands Viden, om Kontrakten med denne bliver bindende eller ikke for Selskabet.

§ 32. Repræsentantskabet.

1. Som oven (§ 31, No. 1) nævnt, er det en Følge af Aktieselskabets Natur, at der udskilles et eget Organ for at drive Forretningerne, Bestyrelsen, Direktionen. Det sees imidlertid let, at dersom man i Selskaber med noget Omfang vil nøie sig med blot Bestyrelse og Generalforsamling, vil der faktisk opstaa et ikke heldigt Forhold mellem de enkelte udvalgte Medlemmers, Bestyrernes, Myndighed og den Magt, som den store Masse af Aktionærer kommer til at kunne udøve i den regelmæssig kun én Gang om Aaret sammentrædende Generalforsamling; dennes Magt vil faktisk blive meget liden, medens Bestyrelsen bliver eneraadig og ukontrolleret. Det skal videre erindres, at den store Masse af Aktionærer som Regel ikke vil have Skjøn paa de Forretninger, som Selskabet driver, og at selv om saa var, vilde det være umuligt at lade hver enkelt Aktionær have Ret til at gribe kontrollerende eller reviderende ind i Forretningen; ligeledes er det af Betydning, at den enkelte Aktionær ikke som saadan har nogen særegen Pligt til at følge Forretningen — selv om det var ham muligt — med den Opmærksomhed, at hans Kritik kunde være af Betydning, og at han i Generalforsamlingen er berettiget til at votere i sin egen individuelle Interesse.

Alt dette har ført til, at man i Praxis har følt Behovet af et mellem Bestyrelsen og Generalforsamlingen indskudt Organ, et Udvalg af Aktionærer med visse Rettigheder og Pligter.

2. I de tidligere Aarhundreders Handelskompagnier¹ (jfr. ovenfor § 22, 2, d) finder man saaledes en Sondring

¹ Jfr. Aktielovkommissionens Betænkning (Oscar Platou) 1883, P. 6—7. Löwenfeld, Recht der Aktiengesellschaften, P. 259 sq. K. Lehmann, Die Geschichte der Entwicklung des Aktienrechts 1895, P. 57 sq. og Anmeldelse af Oscar Platou i Tidsskr. f.

mellem de almindelige Participanter og Hovedparticipanter. Disse sidste dannede et Kollegium, som traadte sammen uafhængig af Bestyrelsen og førte Opsyn med dens Handlinger, og hvem Afgjørelsen af de vigtigste Anliggender ofte var overladt.

I Norge er heraf fremstaaet „Repræsentantskabet“, der udøver noksaa mangeartede Funktioner, men som nærmest maa betegnes som en snævrere Generalforsamling, idet det kun sammentræder nu og da, (om end hyppigere end Generalforsamlingen), og flere af Generalforsamlingens vigtigste Funktioner, saasom Fastsættelse af Dividende, Valg osv., jævnlig har i Statutterne været henlagte til dette Organ. I Tyskland sees man (se Löwenfeld og Passow) i ældre Praxis at have haft et „Verwaltungsrath“, (ogsaa kaldet Ausschuss, Deputation, Curatorium), der synes at have svaret temmelig nær til vort „Repræsentantskab“, den ældre Handelslovs § 231 nævner ogsaa i Forbigaaende et „Verwaltungsrath“, ligesom den i § 225 nævner et „Aufsichtsrath“, uden dog at paabyde, at saadanne Organer skulle vælges. Da Novellen 1870 ophævede Statens Autorisation for Aktieselskaber, paabød den i Stedet, at der skulde være i Aktieselskabet et „Aufsichtsrath“, ligesom i Kommanditselskabet paa Aktier, hvor „Aufsichtsrath“ repræsenterede Aktionærene ligeoverfor Komplementaren; samtidig bibeholdtes Hentydningen i § 281 til den ældre Praxis, hvorefter det i Statutterne kunde være bestemt, at Bestyrelsen skulde overlade visse Forretningers Afgjørelse til „Generalforsamling, Verwaltungsrath, Aufsichtsrath eller andet Organ for Aktionærene“.

Retsvidenskab 1895, P. 447. K. Lehmann, Das Recht der Aktiengesellschaften I, P. 63, II—335 sq. og Oscar Platou, Anmeldelse i Tidsskr. f. Retsvidenskab 1898, P. 297. Steinitzer, Die ökonomische Theorie der Aktiengesellschaft, Kap. IV. Passow, Die Entstehung des Aufsichtsraths, i Goldschmidt's Zeitschr. f. Handelsrecht, B. 64.

I Praxis faldt imidlertid Verwaltungsrath i Tidens Løb væk, de Funktioner, der havde tilligget det, overførtes paa Aufsichtsrath, saaledes at Aktiel. 1884 strøg enhver Henviisning til et Verwaltungsrath; i Praxis udviklede Aufsichtsrath sig videre fra et Tilsynsorgan til et administrativt Organ, til en Overbestyrelse, et fra vort Repræsentantskab meget forskjelligt Organ². At den tyske Ordning med Aufsichtsrath er mislykket, synes der at være Enighed om; da man i den tyske Praxis savner den Kontrol, som udøves af vort Repræsentantskab, er Aufsichtsrath blevet et fuldstændig ukontrolleret administrerende Organ.

For at afvende disse alvorlige Ulemper foreslog Udk. 1894, at der i ethvert Selskab med flere end 25 Medlemmer skulde været et Repræsentantskab³; samtlige i Note 3 citerede udenlandske Love kræver, man kan sige som en selvfølgelig Ting, at der skal i ethvert Aktieselskab gives et Organ, der staar midt imellem Generalforsamling og Bestyrelse. Men i Norge ved man det bedre. I Odelstinget 1902—3 blev det ovennævnte Tal forøget fra 25 til 30,

² Det er karakteristisk nok, at Schirrmester, Die englische Aktiennovelle v. 8. Aug. 1900, oversætter den engelske Lovs „directors“ med „Aufsichtsrath“. Crusemann i Goldschmidt's Zeitschr. f. Handelsrecht, B. 50, P. 626 flg., oversatte derimod Ordet med „Direktoren“. Det danske Udk. 1900, (der er skrevet paa Grundlag af det norske Udk. 1894) og Udk. 1910, slaar det norske Udkasts Kapitler om Bestyrelse og Repræsentantskab sammen til ét, og forordner Valg af Direktion og Bestyrelse, der nærmest skulde svare til vort Repræsentantskab, men, som Navnet antyder, snarest svarer til det tyske Aufsichtsrath. Den svenske L. 1910 nævner intet saadant Organ.

³ Jfr. Mot. I, P. 69, II, P. 49. Af Firmaregistret fremgik, at Selskaberne enten har haft et meget ringe Antal Medlemmer (under 10) eller ogsaa et saa stort Antal Medlemmer (følgelig regelmæssig spredt ud over Landet), at der tiltrængtes et praktisk og let haandterligt Mellemed mellem Bestyrelse og Generalforsamling. Jfr. den tyske HL. § 190, fr. Lov § 32, belg. L. § 54, ung. HL. § 195, ital. HL. § 185.

men Principet foregreb man sig dog ikke paa. Men Justitsk. 1904—5 forandrede Budet derhen, at der i Selskaber paa over 50 Medlemmer, skulde være et Repræsentationskab, „hvis Vedtægterne ikke anderledes bestemmer“. Medens Lovkommissionen, som det sees af Motiverne, og dens Henvisning til udenlandsk Erfaring og Lovgivning, lagde en væsentlig Vægt paa Repræsentationskabet, kastede Justitskomitéen Principet overbord, uden engang at forsøge paa at begrunde sit ukyndige og ubehændige Indgreb; det heder alene i Motiverne, at „Flertallet finder, at Repræsentationskabet ikke bør gjøres til obligatorisk Institution“. (!) I den næste Bearbejdelse, Forslaget undergik, Oth. Prop. No. 5, 1910, forsøgte Departementet ikke at rette paa Feilen, men gjorde den tvertom større. Efter Justitskomitéens Indstilling. 1904 var det bleven Lovens deklaratoriske Regel, at der skulde være Repræsentationskab; man maatte udtrykkelig bestemme i Statutterne, at der ikke skulde være et saadant. Men efter Justits-Dep.tets Omredaktion, der er bleven Lov (§ 57), „kan Vedtægterne bestemme, at Selskabet skal have et Repræsentationskab“, m. a. O., Statutterne maa udtrykkelig bestemme, at der skal være Repræsentationskab, Lovens deklaratoriske Regel er, tvertimod hvad der var Praxis, bleven den, at Selskabet er uden Repræsentationskab.

3. Aktiel. § 60 har givet Forskrifter om, hvilke Pligter der paaligger et Repræsentationskab, og har herunder gaaet ud fra, at det er et kontrollerende Organ, ikke et administrerende — i Lighed med, hvad der nu gjælder i Praxis. Samtidig har Loven søgt at forhindre, at der tillægges Repræsentationskabet en for vid Kompetence, idet den i en Række Tilfælde har præceptorisk henlagt Afgjørelsen til Generalforsamlingen.

I § 60, første Afsnit, paalægges saaledes Repræsentationskabet at „vaage over, at Selskabets Øiemed fremmes overensstemmende med Lovgivningen, Vedtægterne, Generalforsamlingens og Repræsentationskabets egne Beslutninger“. Andet

Afsnit i § 60 indeholder en nærmere Angivelse af den Virksomhed, der normalt skal udøves af Repræsentantskabet. Det har i den Udstrækning, det selv finder fornødent og som Forholdene tillader, at lade sig meddele Oplysning om Forretningens Drift, og har i dette Øiemed til enhver Tid samlet eller ved et Udvalg Adgang til Selskabets Bøger, (en Adgang, som den enkelte Aktionær som saadan ikke har). Repræsentantskabet selv bestemmer, paa hvad Maade og i hvad Omfang denne Tilsynspligt udøves. Det er hos os det almindelige, at Repræsentantskabet kun holder Møde enkelte Gange om Aaret, men det kan opnævne et Udvalg eller flere til at anstille nærmere og hyppigere Undersøgelser i bestemt anviste Retninger og derom at afgive Rapport til Repræsentantskabet. Videre heder det i Loven, at Bestyrelsen har at forelægge det Uddrag og Balancer af Bøgerne, saavelsom Forklaring om alt Væsentligt, der er foregaaet — altsaa en Oversigt over Forretningens Gang — mindst en Gang aarlig og ellers saa ofte, Statutterne foreskriver det, eller Repræsentantskabet selv bestemmer. Et Repræsentantskab, som nøiede sig med at kræve en saadan Rapport en Gang om Aaret, vilde imidlertid hos os ansees ikke at have gjort sin Pligt. Videre skal Repræsentantskabet til ubestemte Tider — og uden forudgaaende Varsel — foranstalte Undersøgelse af Kasse og Værdipapirer. Undertiden er der forøvrigt valgt et særligt Udvalg til at foretage denne Art Undersøgelser⁴, og dette Udvalg vil da ansees at have Repræsentantskabet som sin nærmeste Overordnede. — Ifølge L. § 65,¹ har Repræsentantskabet, hvor dette findes, at foretage Val-

⁴ Man har seet saadant Udvalg betegnet med Navnet Kontrolkomité, og det store Publikum har da troet, at denne havde at kontrollere Forretningsførselen, og har bebrejdet denne Komité, at den ikke har gjort dette, hvad der har ligget fuldstændig udenfor dens Mandat. Navnet er uheldigt og vildledende.

get af Revisorer. Repræsentantskabet har desuden at afgive til Generalforsamlingen sin Erklæring om det aarlige Regnskab og om Forretningens Drift, hvorhos det har at fastsætte det høieste Beløb, der kan blive at uddele som Dividende af Generalforsamlingen, (hvor det er denne, som fattar Beslutningen om Dividende, se L. § 64 i. f.; jfr. § 49).

Medens Arten af Repræsentantskabets ordinære Funktion saaledes er klart nok bestemt, har § 60 desuden sagt, at Statutterne forøvrigt bestemmer dets Virkekreds saavel i Forhold til Generalforsamlingen som til Bestyrelsen.

I saa Henseende skal erindres, at Repræsentantskabet ofte hos os ikke alene udøver det Opsyn, som Generalforsamlingen er uskikket til at udøve, men ogsaa har faaet overdraget flere Funktioner, som begrebsmæssig tilligger Generalforsamlingen, saaledes specielt Bestemmelsen, om Dividende skal uddeles, og hvor stor den skal være, eller om Aarets Overskud skal anvendes paa anden Maade, (Henlæggelse til et eller andet Reservefond, Dividendefond, Afsættelse til Udvidelse af Forretningen etc.), samt Valg af Bestyrelsesmedlemmer; denne Praxis har L. § 64,² udtrykkelig sanktioneret. I Virkeligheden er denne Praxis i mange Henseender hensigtsmæssig; blandt Aktionærene vil de Færreste have den fornødne Personalkundskab til at vælge de dygtigste Medlemmer; mange Aktionærer bo udenfor Selskabets Værnething, hvor Generalforsamlingen holdes, og Erfaring har noksom vist, at dersom ikke noget kommer særligt paa, er Deltagelsen i Generalforsamlingen overmaade lunken.

Repræsentanterne vælges derimod blandt Aktionærernes mest fremtrædende Mænd, boende ved eller i Nærheden af Forretningsstedet, de er pligtige til at indfinde sig, og de er pligtige til at arbejde i Selskabets Interesse.

Alle disse Omstændigheder, i Forbindelse med, at man ikke ønskede at give Bestyrelsen altfor stor Myndighed,

har ført til, at man i mange norske Selskabers Statuter finder Bestemmelse om, at visse vigtigere Beslutninger skal fattes af Bestyrelsen og Repræsentantskabet i Fællesskab. Repræsentantskabet er her i Virkeligheden, som før sagt, tænkt som en engere Generalforsamling. Faren ved denne Ordning, ligger, rent abstrakt seet, deri, at det efter den almindelige Ordning kontrollerende Organ her optræder som deltagende i Forretningsdriften og at saaledes de vigtigste Forretningsbeslutninger faktisk fattes uden Kontrol. Deshos kan det indvendes mod denne Ordning, at Repræsentantskabet er en ofte noksaa mandstærk Forsamling, og at den Enkeltes Ansvarsfølelse i større besluttende Forsamlinger er forsvindende. Men det skal erindres, at Repræsentantskabet hos os i Almindelighed kun sjældnere træder sammen, og at det ikke engang vilde være let at faa det hyppigere samlet, (særlig da Hvervet regelmæssig er ulønnet), og at Faren for, at det skulde glide over til et rent administrerende Organ (som det tyske Aufsichtsrath) saaledes faktisk er meget liden.

Loven har imidlertid sørget for, at Repræsentantskabet ikke kan blive et almægtigt Organ, idet den for alle Tilfælde, der ikke ligger indenfor den rene Forretningsdrift, udtrykkelig henlægger Myndigheden til at fatte Beslutninger til Generalforsamlingen. Saaledes: § 13, Valg i den konstituerende Generalforsamling af en Komité til Undersøgelse af Stiftelsen; § 24, Beslutning om Emission af nye Aktier og hvad dermed staar i Forbindelse; § 29, Beslutning om Amortisation af Aktier; § 45, Afsættelse af Bestyrer (medens Suspension kan foretages af Repræsentantskabet); § 64, Valg af Repræsentanter; § 49, 69, Generalforsamlingen skal have Adgang til at granske Regnskabet og give Decharge (hvorom senere), selv om Repræsentantskabet bestemmer Dividenden; § 54, Generalforsamling skal sammenkaldes og fatter Beslutning, dersom Selskabet har lidt det i §'en nævnte ekstraordinære Tab; § 64, Valg af

Decisorer (der øve Kontrol med Bestyrelsens og Repræsentantskabets Gjerninger, men ingensomhelst anden Myndighed have) kan kun foretages af Generalforsamlingen; § 68, 69, Beslutning om Sagsanlæg mod Stiftere, Indbydere eller nogen af Selskabets Funktionærer til Indtale af Skadeserstatning for Overtrædelse af disse Pligter fattes af Generalforsamlingen ligesaa; § 70, Beslutning om Forandring i Statuter; § 72, Beslutning i visse Tilfælde om Indkjøb af faste Eiendomme i de to første Aar efter Stiftelsen og om Valg af Undersøgelseskomité i den Anledning; § 76, Beslutning om frivillig Likvidation; § 83, 84, Beslutninger om Fusion; § 85, Reduktion af Aktiekapitalen.

Ligeledes har Loven sikret en bestemt, liden Minoritet Adgang til at foranstalte Undersøgelser og den enkelte Aktionær at paatale Retsbrud fra Repræsentantskabets Side; (se §§ 68, 69), idet han kan hænde Dom over Repræsentantskabets Medlemmer til at erstatte Selskabet den Skade, de ved sin retsstridige Gjerning have forvoldt det; særlig bør i saa Henseende udhæves Repræsentantskabets Pligt til at paase Selskabskapitalens Integritet; ifølge L. § 49 skal Regnskabet i alle Tilfælde gaa igjennem Repræsentantskabet, og dette vil derfor have Anledning til at se, om Selskabskapitalen er angrebet ved urigtig Dividendefordeling, retsstridigt Indkjøb af Selskabets egne Aktier, retsstridig Reduktion etc., hvor Repræsentantskabet har ladet saadant passere, blive de Medlemmer, der have deltaget i Behandlingen og ikke gjort Indsigelser, skadeserstatningspligtige.

Repræsentantskabet maa vælges blandt Aktionærerne, fordi Funktioner, der begrebsmæssig tilkomme Generalforsamlingen, kan overdrages det. Ifølge L. § 36 skal derfor Repræsentanter, der alene har Aktier paa Ihændehaveren, deponere hos Selskabet mindst en Aktie for sin Funktions-tid. Forsaavidt Vedtægterne intet Andet bestemmer, skal Repræsentanterne ifølge L. § 57 vælges for 2 Aar af Gangen. Dette er den Funktions-tid, som findes i de fleste norske

Statuter, hvor derhos jævnlig er foreskrevet, at Omvalg sker hvert Aar for en Halvpart; ved denne Ordning sikrer man sig baade Kontinuitet og Adgang til Fornyelse. I § 57 opstilles derhos den Regel, at en Repræsentant bliver staaende i sin Stilling, indtil en ny Repræsentant er valgt i hans Sted, selv om hans Funktionstid er udløben; (Statutterne overser gjerne dette). Antallet af Repræsentanter bestemmes af Statutterne, men maa ikke være under 3; (Repræsentantskabet er nemlig en Majoritetsforsamling og 3 er det mindste Tal, der giver en Majoritet og en Minoritet).

I vore Selskabers Statuter finder man regelmæssigen Bestemmelse om, at Aktionær, som har et vist Antal Aktier, dermed er berettiget til at være Repræsentant. Medens det paa den ene Side er naturligt og billigt, at der gives dem, der har et større Antal Aktier, en udvidet Adgang til at have Tilsyn med Forretningen, ligger paa den anden Side den Fare nær, at en Del Aktionærer, der har et større Antal Aktier, bliver eneraadende, dersom der i Statutterne er bestemt et fast Antal Repræsentanter, hvor det kunde tænkes, at Repræsentantskabet blev besat blot med dem, der havde et vist Antal Aktier, saaledes at der intet Rum blev for valgte Repræsentanter, og de smaa Aktionærer saaledes ikke fik nogen Repræsentant for sine Interesser; hvorhos det skal erindres, at de valgte Repræsentanter kan afsættes af Generalforsamling, som derimod ikke har denne Myndighed ligeoverfor de selvskevne Repræsentanter, (uden i det Tilfælde, at man har overført dem Svig ligeoverfor Selskabet); det kan let hændes, at dette bliver til aabenbar Skade for de smaa Aktionærer, dersom der er henlagt til Repræsentantskabet baade at vælge Direktion og at bestemme Anvendelsen af Overskuddet, det være til Dividende, Afsættelse til Reservefond eller til Udvidelse; de smaa Aktionærers Interesse vil regelmæssig gaa i Retning af at faa en jævn aarlig Dividende, medens det for de formuende

Repræsentanter kan være ligegyldigt, om de i Øiehlidket ikke faar Dividende, idet de ønsker en Udvidelse af Bedriften og derfor afsætter Indtægterne til fremtidig Udvidelse. Da det imidlertid er vanskeligt i en almindelig Lovbestemmelse at give Forskrifter, der passer for alle Tilfælde, har L. § 58 nøiet sig med at henlede Opmærksomheden paa Spørgsmaalet, idet den siger, at dersom Vedtægterne fastsætter, at den, som eier et vist Antal Aktier, lydende paa Navn, skal være berettiget til at være Repræsentant, saa skal de ogsaa udtrykkelig fastsætte et Forholdstal mellem Antallet af de valgte og af de selvskrevne Repræsentanter. Statutterne kan ikke fastsætte, at der skal blot være selvskrevne, ingen valgte Repræsentanter, thi efter L. § 57 skal mindst tre være valgte. Lovens Bud kan efterkommes ligefrem saa, at Statutterne ubetinget siger, at enhver Aktionær, der har et vist Antal Aktier, er selvskreven, men at der skal være bestemt Forholdstal mellem selvskrevne og valgte Repræsentanter; i saa Fald er Repræsentanternes Antal ubestemt og kan variere for hvert Valg. Eller det kan bestemmes saa, at der kun skal være et bestemt Antal Repræsentanter med bestemt Forholdstal mellem valgte og selvskrevne, og Statutterne maa da fastsætte, efter hvilke Regler der skal udtages Repræsentanter mellem dem, der har det krævede Antal Aktier; (f. Ex. de, der har de fleste Aktier, eller efter Lodtrækning). Det skal videre erindres, at Statutterne kan fastsætte den Betingelse for, at Aktionærer skal kunne fungere som Repræsentant, at han bor paa Stedet eller i nærmeste Omegn.

Repræsentantskabet sammenkaldes af sin Ordfører til de i Statutterne bestemte Tider og ellers saa ofte, han bestemmer eller Bestyrelsen kræver det, L. § 59, som gjengiver almindelig Praxis.

Hvad Stemmegivning i Repræsentantskabsmødet angaar, har L. § 59,₂ opstillet som almindelig Regel, hvad der allerede før regelmæssig fandtes i norske Statuter, at

alle Medlemmer have lige Stemmer; (den for Generalforsamlingen naturlig gjældende Regel, at enhver Aktionær har Stemme i Forhold til sine Aktiers Antal, hvis intet Andet er bestemt, er ikke den naturlige for Repræsentantskabet, hvoraf i al Fald nogle skal være valgte, og hvor Tanken er, at man skulde faa ind de habileste Aktionærer, hvilke ikke altid er de største Aktionærer).

Der er videre krævet, at mindst Halvparten af Repræsentanterne skal afgive Møde, for at gyldig Beslutning skal kunne fattes. Omhyggelig skrevne Statuter pleier at udtale sig herom.

Endvidere indskjærper Loven, at Protokol skal holdes under Ordførerens Ansvar; den paabyder derhos, at samtlige Mødende skal underskrive den, hvilket allerede er almindelig Skik og Brug.

§ 33. Generalforsamlingen.

1. Generalforsamlingen er det Organ, hvorigjennem Selskabets Medlemmer udtaler sin Villie; de kan efter denne Selskabsforms Natur, som før udhævet, ikke selv hver enkelt deltage i Selskabets Administration, eller i Opsynet med Administrationen, disse Hverv maa de henvise til dertil udvalgte Mænd, — Bestyrelsen for Administrationen, Repræsentantskabet og Revisorer og Decisorer for Kontrollen; men i Generalforsamlingen møder Aktionærene selv op, igjennem dennes Beslutninger udtaler de sin Fællesvillie, der er bindende for saavel de øvrige Organer som for de enkelte Medlemmer¹ — saavidt den er lovlig. En

¹ Thöl, Handelsrecht, har i ældre Udgave (se f. Ex. 4 Udg., I, § 45,3) udtalt Sætningen i den vildledende Form, at under Generalforsamlingen som Principal staar en eller flere Institorer (Besty-

Generalforsamlingsbeslutning kan saaledes ikke stride mod Selskabets Statuter, og den kan ikke betage det enkelte Medlem nogen Særrettighed, heller ikke kan den i nogen-
somhelst Form fastsætte Regler, som strider mod Loven, (f. Ex. Regel om, at de i Aktiel. §§ 67—70 givne Forskrifter ikke i det givne Tilfælde skal komme til Anvendelse, disse §§ indeholder jo tvingende Ret).

En Del af Generalforsamlingens Kompetence kan i Statutterne overføres til Repræsentantskabet, og saa sker jo ogsaa jævnlig i vore Selskaber; for imidlertid at opretholde Aktionærernes Adgang til selv at træffe Bestemmelsen i alle afgjørende Anliggender, har Aktieloven, som i forrige §, No. 3 angivet, udtrykkelig fastsat, at visse Beslutninger alene kan fattes af Generalforsamlingen, og denne kan da ikke lovlig delegere sin Myndighed til noget andet Organ (sm!gn. ovenfor § 27, No. 2, § 30, No. 10).

Ligeoverfor Trediemand kan Generalforsamlingen ikke optræde med bindende Virkning for Selskabet, dette kan kun Bestyrelsen (L. 1890, § 19, No. 9, Aktiel. §§ 44, 46); hvad Generalforsamlingen kan gjøre, er at paalægge Bestyrelsen at afgive en Villieserklæring af bestemt Indhold, men det er Bestyrelsens Villieserklæring til Trediemand, der binder Selskabet, o: ved Spørgsmaal om Omfang og Virksomhed af den afgivne Erklæring samt om Virkninger af Svig, Vildfarelse o. L. bliver der at hense alene til Bestyrelsens Erklæring.

Som tidligere sagt, har man ikke i alle norske Selskaber (ikke i dem med faa Medlemmer) iagttaget den skarpe Sondring mellem administrerende Organ og Generalforsamling med dens forskellige Funktioner. Registerl. § 19,

relse etc.); Principaler ere imidlertid Aktionærerne, der som et Majoritetsforbund udtaler sin Villie i Fællesmøde, Generalforsamlingen. Jfr. Hagströmer, P. 240. Torp, P. 248. Det vildledende Udtryk findes ikke i senere Udgaver af Thöls Handelsrecht.

No. 9, har allerede angivet Sondringen. Aktieloven har udført Principet i Enkelthederne og fremtvinger Efterlevelsen.

2. Om Stemmegivningen under Stiftelsen er før talt, (se ovenfor § 25).

Om Stemmegivningen i de almindelige Generalforsamlinger vil det ikke let hænde, at Statutterne forholder sig tause; men skulde saa være Tilfældet, supplerer Lovens § 61 dem med den Bestemmelse, at enhver Aktie giver en Stemme, — vor Lov opstiller ikke som den tyske Lov den Sætning, at hver Aktie skal have Stemmeret.

I Statutterne findes undertiden saadanne Bestemmelser som den, at man for at have Stemme maa have et vist Antal Aktier; og jævnlig finder man Bestemmelse sigtende til at forhindre, at nogle faa Aktionærer skal dominere Selskabet, idet der er opstillet en Skala for Stemmeberegningen med synkende Tillæg i Stemmeantal med stigende Antal Aktier². Men det er vel at mærke, at saadanne Begrænsninger i eller Udelukkelse fra Stemmeret ikke kommer til Anvendelse i de Tilfælde, hvor Loven sikrer en Minoritet en vis Ret, se §§ 68, 69, eller hvor Lovens Krav er, at Eiere af en vis Brøkdelen af Aktiekapitalen skal have stemt for Beslutningen, §§ 71, 76, cfr. 83, 85. (Spørgsmaal om visse Forandringer i selve Selskabskontrakten, om Fusion, om Nedsættelse af den nominelle Aktiekapital). I disse Tilfælde blive de enkelte Aktier at optælle, selv om der efter Statutterne ikke tilkommer Eiere af en enkelt eller af et vist mindre Tal af Aktier Stemmeret, og alle de en enkelt Aktionær tilhørende Aktier regnes hver som en, uden Hensyn til Statutternes synkende Skala.

Forsaavidt Statutterne ikke har anden Bestemmelse eller Aktiel. har opstillet særegen Regel for enkelte Til-

² Denne Begrænsning kjendes i alle Landes Praxis og en Flerhed af Aktielove hentyde til den.

fælde (§§ 67—71, 76, 83, 85), fattes Beslutningerne i Generalforsamlingen med simpel Stemme flerhed blandt de mødende Aktieeiere, 3: blandt de i Mødet repræsenterede Stemmer (§ 61, 4) — i Modsætning til den i Loven og Statutterne for mange Tilfælde krævede kvalificerede Pluralitet. Simpel Stemme flerhed vil sige absolut Stemme flerhed; thi for den Mening (af flere end To), der kun har en relativ Majoritet for sig, har i Virkeligheden kun en Minoritet stemt; sæt 100 Stemmer falder fordelt saa: 40, 35, 25, da har den relative Majoritet 40 i Virkeligheden en Majoritet paa 60 mod sig. Sæt der skal fattes Beslutning om Løn for en Funktioner, og at 40 Stemmer voterer for 2200, 35 Stemmer for 2000 og 25 Stemmer for 1800, saa er der 40 + 35 Stemmer for, at han skal have mindst 2000. medens der er 35 + 25 Stemmer, altsaa ogsaa absolut Pluralitet for, at han skal have høist 2000. Resultatet bliver denne Sum.

Med nogen Færdighed fra Ordførerens Side vil det forøvrigt ikke let hænde, at Voteringen spaltes paa den her omtalte Maade udenfor Valg, men her kan Afgjørelsen undertiden være vanskelig; her synes den almindelige Opfatning at have været den, at relativ Majoritet var nok, idet den eller de, der under en spredt Stemmegivning har erholdt de fleste Stemmer, har været anseet valgte. Da L. § 61, No. 4, kun giver sin Forskrift for det Tilfælde, at der ikke er gyldig vedtaget anden Regel, bliver det i Virkeligheden ofte et rent Fortolkningsspørgsmaal, hvis Afgjørelse beror paa Paavisning af, hvad Koutumen har været. Det kan derfor tænkes, at Ordet Stemme flerhed i de samme Statuter fortolkes forskjellig efter det Voterings-Emne, der spørges om, idet der udenfor Valg maa kræves rene Ord, dersom andet end absolut Stemme flerhed af de i Mødet repræsenterede Stemmer skal antages, medens der for Valg kan paavises, at det har været Skik

og Brug paa det omhandlede Sted eller i de paagjældende Kredse at nøie sig med relativ Majoritet ved Valg, saaledes at ogsaa dette Selskabs Statuter maa fortolkes derhen³.

I norske Selskabers Statuter er det almindeligt at finde et Paabud om, at den Aktieeier, som ikke møder personlig i Generalforsamlingen, ikke kan sende en Fuldmægtig, medmindre denne selv er Aktionær; Grunden er den, at man

³ Hvor der opstaar Stridigheder om Principspørgsmaal mellem Majoritet og Minoritet, vil den almindelige Regel, at simpel Pluralitet (Halvparten af Stemmerne + 1) er den afgjørende, ofte føre til Retløshed for Minoriteten, hvilket jo, nærmere seet, er et Brud paa det store Princip, lige Ret for Alle, idet det giver $\frac{1}{2} + 1$ af Stemmerne al Ret, medens $\frac{1}{2}$ af Stemmerne $\div 1$ faar ingen Ret, specielt vil det hos os, hvor en væsentlig Magt i Almindelighed er tillagt Repræsentantskabet, kunne føre til, at en Minoritet i Selskabet bliver herskende, nemlig Majoriteten inden Repræsentantskabet, hvilken maaske kan forudsættes at repræsentere en Majoritet inden Majoriteten af Aktionærer, men desuagtet maaske alene vil repræsentere en Minoritet af samtlige Aktionærer. Disse Ulemper have i Udlandet ført til høilydte Krav paa Beskyttelse for Minoriteten, ydet derved, at der tillægges denne visse Rettigheder, (hvilket ogsaa er gjort i vor Aktiel.); men disse Retsmidler vil regelmæssig først komme til Anvendelse, efterat Misbrug er skeet. I flere nordamerikanske St ter har man derfor truffet Foranstaltninger til, at Aktionærernes Minoritet ogsaa bliver repræsenteret, og Staten Illinois gik her i Spidsen (jfr. Bruwaert i Bulletin de la société de législation comparée 1885, No. 7, P. 445 sq.). Angaaende den praktiske Udførelse kan henvises til Direktør Kiær's Afhandling i Retst. 1883, P. 145 sq., Formandskabsl. 29 Mai 1901. Den her anvendte Methode giver et nøiagtigt Resultat, men er omstændelig; en anden Methode, der er simpel at praktisere, og som under de her omhandlede Forhold er nøiagtig nok, idet den i hvert Fald vil sikre, at en vis Minoritet vil faa En eller Flere af sine ind, er foreslaaet af Burentz og Varrentrap i Tyskland, af Hare England. Herom se Hare, On Representation, 3. ed., London 1865, App. B og C. Det forekommer mig, at det vilde være hensigtsmæssigt, om man i større Aktieselskaber i Statuterne paa bød den sidstnævnte Methode for Valg af Repræsentanter. Me-

vil, at den Mødende selv skal have Interesse i Selskabets Anliggender; men er Intet sagt i Statutterne, vil en Aktionær have Ret til at sende en Fuldmægtig, og da det i og for sig er en naturlig Fremgangsmaade, at en Forretningsmand møder ved en Prokurist, en Kvinde ved sin Lagvæрге eller Raadgiver i Forretningsanliggender, har Aktieloven, der i det Hele søger at undgaa at lægge Baand paa Aktionærernes frie Dispositionsret, hvor den ikke af særlige Hensyn er nødt dertil, i § 61, No. 3, opstillet som deklatorisk Regel, at Aktionær kan møde ved Fuldmægtig. Men dertil har den i § 63 knyttet den bindende Forskrift, at dersom en Person møder op som Fuldmægtig for flere Aktionærer i et Selskab, hvis Statuter opstiller en begrænsende Skala for stigende Antal Aktier, saa bliver de af ham afgivne Stemmer at optælle, som om han var Eier af alle Aktier. Der er ingen Mening i, at en Person, som eier en enkelt Aktie, skal kunne gaa rundt og erhverve sig Fuldmagt til at stemme for andre Aktionærer og kaste en Mængde Stemmer i Vægtskaalen, medens han, som han selv havde eiet alle Aktierne, kun vilde havt faa Stemmer. De færreste Statuter have forudseet Tilfældet, og Misbrug kunde lettelig øves uden den af Loven opstillede Begrænsning.

thodens Princip er dette, at Repræsentanterne opføres paa hver Stemmeseddel i den Orden, hvori den Stemmende ønsker ham valgt; paa Stemmeseddelen angives, hvormange Stemmer vedkommende Aktionær har. Den, der staar øverst, regnes at have faaet saamange hele Stemmer, som Stemmeseddelen afgives for; den, der staar opført som No. 2, at have faaet det halve Antal Stemmer, den, der staar opført som No. 3, at have faaet Tredieparten af Stemmeseddelsens Stemmer etc. Samtlige afgivne Stemmer summeres for hver Person, hvorpaa der er stemt, og den, som har faaet det største Antal Stemmer, er valgt som No. 1, den, der har faaet den næststørste Sum, som No. 2 etc.

For at lægge Hindring i Veien for Overrumpling har L. § 35 paabudt, at dersom Vedtægterne ikke anderledes bestemmer, er den, som paa anden Maade end ved Arv eller Ægteskab er bleven Eier af Navneaktie, hverken stemmeberettiget eller valgbar til Ombud eller berettiget til at fungere som Repræsentant i Kraft af det Antal Aktier han maatte besidde (L. § 58), før 4 Uger efter at Erhvervelsen er anmeldt til Bestyrelsen.

L. § 63,³ udtaler udtrykkelig den Sætning, at en Aktieeier hverken kan selv eller ved Fuldmægtig afgive Stemme i Sag angaaende hans egen Stemmeret i Generalforsamlingen, eller angaaende Ansvar for ham selv eller Afslutning af Retshandel med ham selv, og ligesaa lidt kan en Aktieeier afgive Stemme ved en Fuldmægtig, som har saadan Interesse i Sagens Afgjørelse. I Virkeligheden flyder det af almindelige Retsgrundsætninger, og man har vistnok allerede i ældre Praxis været opmærksom derpaa, naar Tilfældet laa saa klart i Dagen, som f. Ex. om der var Tale om, at Generalforsamlingen skulde give Bestyrelsen Fuldmagt til at indgaa en bestemt Forretning (Kjøb af Tomt og desl.) med en af de tilstedeværende Aktionærer; men det er vel neppe altid skeet. Det har vel allerede før været iagttaget, at hvor der f. Ex. var Tale om Decharge for Bestyrelsen, kunde ingen af dens Medlemmer deltage i Voteringen.

Opstaar der Strid om, hvorvidt eller i hvilket Omfang en Mødende har Stemmeret, (personlig eller som Fuldmægtig for Aktionærer), siger § 63, at Tvisten afgjøres af Generalforsamlingen, (som vil have at afgjøre det ved almindelig Stemme flerhed, om Statutterne ikke skulde have anden Bestemmelse); Statutterne kunne efter dette ikke bestemme, at Afgjørelsen skal ligge f. Ex. under den, der har Forsædet eller under Direktionen eller Repræsentantskabet. Men Generalforsamlingens Afgjørelse er ikke den endelige. Det ligger ikke til en Generalforsamling at ude-

lukke en Aktionær, som rettelig har Stemmeret, fra saadan, og finder Vedkommende, at Generalforsamlingens Beslutning er ulovlig, idet den retsstridig fornægter hans Stemmeret, har han Ret til at anfægte den ved Domstolene (jfr. § 67). Endelig indeholder § 63 nogle rent formelle Bestemmelser; den Aktionær, som har flere Stemmer, skal fremlægge Stemmeseddel, hvori er opgivet, hvormange Stemmer han har — hvilket naturligvis bliver at kontrollere af den, der indtager Forsædet, eller af et af Generalforsamlingen valgt Udvalg, — ligesom den, der møder som Fuldmægtig, skal fremlægge sin Fuldmagt; der skal føres Protokol, og denne skal underskrives af den, der har Forsædet, og mindst to af de mødende Aktionærer; førstnævnte har Ansvaret for, at saa sker (jfr. Aktiel. § 101).

Den, der har Aktier, lydende paa Ihændeleveren, maa naturligvis for Generalforsamlingen dokumentere, at han er Ihændelever. Det er lidet tænkeligt, at Statutterne i et Selskab, hvor saadanne Aktier findes, ikke skulde have Regler herom; er Intet sagt, dokumenterer den Mødende sin Ret til at stemme ved at forevise Aktierne; hvorledes eller med hvad Adkomst de ere komne i hans Besiddelse pligter han ikke at oplyse⁴.

⁴ Men dersom det oplyses, at Vedkommende alene har Aktier som Pant, kan Selskabet vise ham ud; Panthaver af Aktie har ikke Stemme; kun Aktieeier har Stemmeret. Der kan imidlertid tænkes, at der gives Andre end Aktionærer Ret til at stemme i Generalforsamlingen eller til at vælges til Repræsentanter, og der kan være gyldige Grunde for en saadan Regel, nemlig hvor Selskabet har bygget sit Anlæg, købt sit Skib el. L. ikke for Aktiekapitalen, men væsentlig for laante Penge, idet det har optaget et større paa Obligationer fordelt Laan. Aktieloven har ikke nævnt det, da Tilfældet endnu ikke var forekommet, da Aktielovudkastet fremlagdes; (der foreligger imidlertid Udkast fra nærv. Forf. i 1ste Udkast til Ordning af Forholdet specielt om Obligationsindehaverens Repræsentation i Generalforsamlingen); men flere Love (den belgiske Selskabslov 1873, § 68—70, og den ital. HL. O. Platou: Selskabsretten. II. 14

3. Generalforsamlingens Indkaldelse og Sammentræden. Under Selskabets Drift holdes der almindelige, ordentlige, ordinære, Generalforsamlinger og ekstraordinære, overordentlige. Den ordinære Generalforsamling sammentræder, som før nævnt (jfr. § 31, No. 5), en Gang aarlig (eller oftere, om Statutterne saa bestemmer), inden en vis Tid efter Regnskabsaarets Udgang (Aktiel. §§ 48, 66). I denne Generalforsamling skal Regnskabet fremlægges, selv om en saa vigtig Ting som Anvendelsen af Aarets Overskud, — til Dividende eller Henlæggelse til Reservefond etc. — maatte være henlagt til Repræsentantskabet (Aktiel. §§ 49, 50, 60).

Overordentlig Generalforsamling indkaldes til ubestemte Tider, naar særlige Forhold paakræver det, (paabudt er saadan i det i Aktiel. § 54 nævnte Tilfælde); som nedenfor skal sees, kan et Faatal af Aktionærer fremtvinge Indkaldelse af ekstraordinær Generalforsamling (Aktiel. § 70). Generalforsamlingen sammenkaldes (udenfor det i Aktiel. § 70 nævnte Tilfælde) af Repræsentantskabets Ordfører —

1882, § 171—175) har givet Regler om Optagelse af saadanne Laan: jfr. Frankrig en L. ang. lokale Jernbaner og Sporveie 11 Juni 1880. De norske Love 6 August (No. 10) 1897 og 29 Mai (No. 3) 1901 giver visse Aktieselskaber og Banker Ret til at udstede Ihændehaverobligationer sikrede ved Pant paa særegen Maade; de berører ikke det Spørgsmaal, som her behandles. Spørgsmaalet om Kreditorernes Adgang til Indflydelse paa Selskabets Drift er oppe og vil maaske med Tiden kræve Afgjørelse ogsaa hos os. Jfr, Bulletin de la société de législation comparée 1875, P. 251, 328; 1901, P. 127, 241, 288, 301. Moulin i Revue critique de législation, B. 27. Vidari, Diritto commerciale II, P. 109. — Ogsaa i en anden Retning har Spørgsmaalet om Ikke-Aktionærers Adgang til Indflydelse været oppe, nemlig om de Forsikredes Adgang til Repræsentation i et Livsforsikrings-selskabs Organer; jfr. Udkast til L. om Forsikrings-selskaber 1895, Motiver (af Dr. Oscar Platou), P. 76, anden Spalte.

hvilket altid har været Praxis, men hvor Repræsentantskab ikke findes, af Bestyrelsen; dennes Formand alene eller et enkelt Medlem af Bestyrelsen er saaledes ikke kompetent til at sammenkalde en Generalforsamling.

Statutterne pleier at angive, paa hvad Maade og med hvilket Varsel Generalforsamlingen skal sammenkaldes. I Mangel af særlige Forskrifter i Statutterne bliver Generalforsamling efter § 66 at sammenkalde med mindst 8 Dages Varsel⁵ (fra en Ugedag til næste Ugedag) ved Brev eller Budsendelse til Aktionæerne.

I Almindelighed har man pleiet ved Indkaldelse til Generalforsamling udtrykkelig at nævne, hvilke Emner der skulde behandles, (forsaavidt det ikke var en ordinær Generalforsamling, for hvilken Statutterne havde angivet Competencen, og der intet udenfor det almindelige skulde foretages); forestod Valg, pleiede de større Selskaber ogsaa at offentliggjøre, hvilke Repræsentanters eller Direktørers Tur det var til at aftræde. Nu siger Aktieloven § 66 udtrykkelig, at der ikke kan fattes Beslutning om andre Emner end dem, der ere nævnte i Indkaldelsen, — til Forhindring af Overrumpling. Selv om der kun skal behandles de Emner, som i hvert Aarsmøde behandles i den ordinære Generalforsamling, maa disse udtrykkelig være nævnte i Indkaldelsen, ellers bliver den fattede Beslutning (Valg, Decharge etc.) ugyldig. Alene Emnet behøver at angives, ikke de Forslag, der vil blive fremsatte i Emnet; Bænkeforslag er saaledes ikke udelukkede fra at optages til Votering strax.

Som Følge af, at Loven forbyder Votering om Emner, som ikke er nævnte i Indkaldelsen, har den udtrykkelig sagt og maattet sige, at der altid kan kræves Votering om, hvorvidt der skal sammenkaldes ny Generalforsamling til Beslutning om Forslag, fremkomne i Mødet. Heraf følger,

⁵ Særlig Regel i Aktiel. § 70.

at den, der har Forsædet, ikke har Ret til at forbyde en Aktionær at bringe paa Bane et Emne, som ikke er nævnt i Indkaldelsen, hvilket den tyske L. § 238 (ny L. § 256) udtrykkelig har sagt. — Alene Afgjørelse paa Stedet er umuliggjort.

4. Generalforsamlingernes Funktioner. Den ordinære Generalforsamlingsfunktion er at foretage alle Valg. L. §§ 64, 65. Selvsupplering af vedkommende Organ eller Udvalg kan overhovedet ikke finde Sted. Dog kan Statutterne, som før nævnt, henlægge til Repræsentantskabet Valg af Bestyrelse og Engagement af teknisk Direktør. Valg af Revisorer til forretningsmæssig Revision af Bogførselen foretages af Generalforsamlingen, hvor Repræsentantskab ikke findes; her bliver det Direktionens Sag at paase, at Valg finder Sted. Hvorvidt Decisorer skal vælges, afhænger af Selskabets Forgodtbefindende; disse kan alene vælges af Generalforsamlingen⁶.

Det Valg af Undersøgelseskomité, som ifølge § 13 kan finde Sted, skal foretages af Generalforsamlingen, (medens Valg af saadan Komité i det i § 68 nævnte Undtagelses-tilfælde foretages af Skifteretten).

Ved Valg kan enhver Aktionær stemme paa sig selv (§ 63,₃), en Sætning, som ikke andetsteds har været betvivlet, men som ved sin Misforstaaelse har været bestridt hos os⁷. En anden Regel vilde jo føre til det besynderlige Resultat, at den Mand, som havde de fleste Aktier i Selskabet, kunde udelukkes af de mindre Aktieieiere baade fra Direktion og Repræsentantskab, og maatte lade Andre stille med sine Penge.

Forøvrigt er ovenfor i § 32, No. 3, opregnet de Beslutninger, som maa fattes af Generalforsamlingen og ikke

⁶ L. § 65 sikrer, at Revisorerne og Decisorerne ere i enhver Henseende uafhængige af Bestyrelsen eller Repræsentantskabet.

⁷ HRD. Retst. 1895—614. Denne gjaldt et Skibsaktieselskab, men Begrundelsen rammer alle Aktieselskaber.

kan hverken i Statutterne eller ved speciel Generalforsamlingsbeslutning henvises til Repræsentantskabet.

Før (§ 30, No. 5) er nævnt, at efter vor Ret har Aktionæren ikke Retskrav paa, at Dividende uddeles; hvorvidt saadan skal uddeles, bestemmes af Generalforsamlingen, forsaavidt Vedtægterne ikke har henlagt Myndigheden til Afgjørelsen heraf til Repræsentantskabet; denne Praxis er fastslaaet ved Aktiel. § 64,₁ og § 39,₂. Af Lovens Udtryk fremgaar, at en Generalforsamlingsbeslutning ikke i et enkelt Tilfælde kan delegere sin Ret til at bestemme Dividende til Repræsentantskabet; dette maa have sin Myndighed tildelt i Statutterne. — Men Regnskabet skal i hvert Fald gaa til Generalforsamlingen efter at have passeret Repræsentantskabet, L. §§ 49, 60,₃, og det er Generalforsamlingen, som fatter Beslutning (efter at have faaet Decisorernes Indstilling forelagt), og som kan give Decharge (L. § 68, jfr. Retst. 1899—774).

Ordet „Decharge“ er flertydigt. Der maa skjælnes mellem to Ting, Vedtagelse af Regnskabet som rigtigt (Bilanzgenehmigung) og Godkjendelse af Direktionens, Repræsentantskabets etc. Handlinger (Entlastung der Gesellschaftsorgane)⁸.

Aarsregnskabet kan være rigtigt, saa Bestyrelsen kan have Krav paa dets Vedtagelse (og kræve Dom derfor, jfr. L. § 55,₂), men Bestyrelsen resp. Repræsentantskabet (eller enkelte Medlemmer) kan have gjort sig skyldige i Handlinger eller Forsømmelser, der medfører Erstatningspligt. Omvendt kan det tænkes, at man giver Bestyrelsen God-

⁸ Jfr. Lehmann, Aktiengesellschaften II, P. 133. Simon, Bilanzen, P. 19 sq. Staub, Kom. 1900 ad § 260, No. 7 flg. Lehmann und Ring, Kommentar ad § 260, No. 4 flg. Holdheims Monatschr. f. Handelsrecht 1904, P. 132, 1905 P. 140 (Entsch. des R. G.). Lindley, 4th ed. II. P. 961 (release), 896. Palmer, Comp. law 159—160. Thaller, n. 668.

kjendelse af dens Forretningsførsel, medens man kan have Indvendinger at gjøre mod Regnskabet f. Ex., fordi man finder visse Aktiva for høit eller lavt ansatte. Vedtagelse af Regnskabet og „Decharge“ falder saaledes ikke nødvendigvis sammen. Det kan hænde, at uagtet Regnskabet er vedtaget og Bestyrelsen har faaet Decharge herfor, vil der kunne reises Sag mod Bestyrelsen, fordi Dechargen aldeles ikke har indeholdt en Vedtagelse af dens Handlemaade. Som oftest falder imidlertid de to Decharger sammen, saa man ikke bliver opmærksom paa Forskjellen, og er man misfornøiet med Bestyrelsen, hænder det, at man vælger den Form at nægte Decharge, uagtet Regnskabet har været i Orden, hvilket som sagt ikke er korrekt. — Der bliver at undersøge, hvilken Virkning en given Decharge har.

Her er for det Første klart, at dersom Bestyrelsen har opnaaet Decharge ved at fremlægge et Regnskab, som den ved ikke er rigtigt, altsaa har gjort sig skyldig i Svig, saa er den givne Decharge virkningsløs.

Men det hænder, at Regnskabet, Direktionen uafvidende, er urigtigt. Her kan der opstaa overmaade vanskelige Spørgsmaal. I en i Retst. 1907, P. 337, refereret Sag havde et gjensidigt Forsikringsselskabs Kontorchef begaaet en Række Besvigelser, der medførte Nødvendigheden af Udligninger paa de Forsikrede for at dække Underbalancen efterat Decharge var givet. En af disse stævnedes en Direktør til Erstatning, og der blev af Føstvoterende, (hvortil de øvrige sluttede sig), om det her omhandlede Spørgsmaal udtalt (P. 340): „Jeg anser det for givet, at en Dechargebeslutning kun kan i større eller mindre Udstrækning virke befriende over for Dispositioner, som, om de end ikke have fundet sit direkte Udtryk i, dog stemmer overens med vedkommende Regnskab, men at den ikke kan virke befriende overfor Forhold, som netop staar i Strid med Regnskabet, som her er Tilfældet. For alle Ansvarsposters Vedkom-

mende gjælder det, at Regnskabet netop udviser Forhold, som ikke er overensstemmende med de virkelige, og at noget Ansvar ikke vilde foreligge, hvis det virkelige Forhold var saaledes, som Regnskabet udviser“. Denne Formulering er imidlertid ikke korrekt, — den er for vid — og i Enkelthederne er Anvendelsen i Virkeligheden bleven indskrænket betydelig i selve Dommen. Faktum var, at Besvigelserne og deres Hemmeligholdelse var muliggjort ved Forsømmelser dels fra Direktionens Side, dels fra Revisionens Side; og for de Poster, hvor der var Direktionen Forsømmelse at tilregne, blev Indst. dømt, idet, som af en senere Voterende rigtig udtalt, Regnskabets Godkjendelse maatte siges afgivet under urigtige Forudsætninger, hvilke netop var Direktionen at tilregne. Men for de Tilfældes Vedkommende, hvor Feilen laa hos Revisionen, hvor denne, om den havde gjort sin Pligt, vilde have oplyst, at Regnskabet udviste „Forhold, som ikke var overensstemmende med de virkelige“, for disse Posters Vedkommende blev indstævnte Direktør frifunden. Og dette Resultat er man ogsaa andetsteds kommen til (se Note 8). Repræsentantskab og Revisorer skal kontrollere Forretningsførsel og Regnskab; det er gennem disse Organer, at Generalforsamlingen øver sin Kontrol med Direktionen. Har nu denne forelagt Alt for disse Organer, saa disse kunde og burde have seet, om der var begaaet Feil, bliver en Decharge befriende for Bestyrelsen, uagtet den er afgivet under en urigtig Forudsætning, thi det er ikke Bestyrelsen, men de kontrollerende Organer at tilregne, at den fulde Sandhed ikke er kommet for Generalforsamlingen (jfr. Entsch. d. ROHG 22, P. 278); kun de Punkter dækkes ikke af Dechargen, hvilke ikke kunde sees, hverken af Aarsregnskabet eller af Selskabets Bogførsel eller Dokumenter.

Hvor Generalforsamlingens Majoritet har givet en efter det Ovenstaaende bindende Decharge, er det klart at Decharge som Anerkjendelse af Regnskabets Rigtighed

(Bilanzgenehmigung) er bindende for alle Aktionærer. For-
saavidt angaar Decharge for begaaede Feil, har Praxis
(Retst. 1899—774, 1906—258 og P. 49, jfr. Siewers, Byrets-
dom 1904, n. 999) været den ogsaa af L. (§ 69) antagne,
at hvor der ikke foreligger Svig eller grov Skjødesløshed,
binder Generalforsamlingens Majoritet samtlige Aktionærer;
(om det Tilfælde af at Svig foreligger, se nedenfor § 35, No. 3)⁹.

Alene Generalforsamlingen kan foretage Forandring i
Statutterne; herom i næste §.

5. Endelig har Aktiel. § 72 en positiv Forskrift, hvor-
ved der tillægges Generalforsamlingen en Beføielse, som
efter almindelige Principer vilde tilkommet Bestyrelsen.
Den siger, at før Udløbet af 10 Aar efter Selskabets Regi-
strering kan Erhvervelse ved frivillig Overdragelse af be-
staaende eller paatænkte Anlæg eller faste Eiendomme for
en Sum, overstigende en Tiendedel af Aktiekapitalen (∴ den
anmeldte, nominelle), kun finde Sted med General-
forsamlingens Samtykke. Loven opstiller saaledes
selv en Begrænsning i den Myndighed, den i § 46 tillæg-
ger Bestyrelsen. En Erhvervelse, hvorved § 72 er krænket,
er ugyldig, begge Parter kan paaberaabe sig den, og det
nytter ikke Sælgeren at paaberaabe sig god Tro; han maa
selv paase, at de to Aar (Spærretiden) ere forløbne.

Medens denne § formelt handler om Generalforsam-
lingens Kompetence, er den i Virkeligheden et Led i Lo-
vens Bestemmelser om Stiftelsen. De Forskrifter, som sig-
ter til at beskytte Selskabet mod illoyale Stiftelsesoperatio-
ner, er nemlig ikke udtømte ved Bestemmelserne om, hvad
der skal ske forud for Selskabets Registrering; var intet
Andet bestemt, vilde de strænge Forskrifter om Offentlig-
gjørelse, Beretning etc. alene føre til, at man udsatte til
efter Selskabets Stiftelse med at lade Selskabet overtage

⁹ I engelsk Ret ansees Generalforsamlingens Majoritet ogsaa be-
rettiget til at give Decharge for Svig (Foss v. Harbotle).

Værdigjenstande etc.; i den første Tid efter Stiftelsen maa Stifterne forudsættes endnu at sidde inde med en betydelig Indflydelse dels derved, at de og deres Medhjælpere endnu sidde inde med mange Aktier, dels derved, at de endnu maa præsumeres at være i Besiddelse af den Tillid, der har medført, at Publikum har taget Aktier i Foretagendet, og har de illoyale Hensigter, vil de naturligvis sørge for, at de kommer ind i Bestyrelsen; den Tid, i hvilken Loven begrænder Bestyrelsens Myndighed i den her omhandlede Henseende, er — efter Erfaringer fra Tyskland og efter Mønster af den tyske L. § 207 f, L. 1884, § 213 f) — sat til to Aar¹⁰.

Naar Loven har sat en Tiendedel af den normale Kapital som Grændse, beror dette paa et Skjøn. Vedtægterne kan skjærpe Bestemmelsen — f. Ex. til en Tyvendedel — men ikke opstille en videre Grændse for Bestyrelsens Kompetence. I enkelte Tilfælde vil maaske en ikke lovlydig Bestyrelse kunne omgaa Budet ved en Række Enkelterhvervelser, hver ikke overskridende en Tiendedel. Men hvor det fremgaar af Sammenhængen, at en Omgaaelse er tilsigtet, f. Ex. hvor Bestyrelsen ved flere forskellige Kontrakter afkøber en Trediemand hans Anlæg i stykkevis, vil Lovens Regel simpelthen blive at anvende.

Lovens § 72 kommer ikke til Anvendelse, dersom Selskabets Forretning gaar ud paa Erhvervelse af fast Eien-
dom, f. Ex. ved et Selskab, stiftet til Tomtespekulationer, eller Byggeselskaber. Her er Bestyrelsen ofte valgt med et mere eller mindre generelt Mandat til at købe faste

¹⁰ Udk. 1894, § 74, havde foreskrevet en Omgang lig den i § 13 paabudte, for at man ikke skulde kunne omgaa Reglerne om Anskaffelse af Værdigjenstande ved at udsætte Anskaffelsen, til Selskabet er stiftet. Under den gjentagne, ikke altid kyndige, Behandling af Lovforslaget, før dette endelig blev Lov, har man — bl. A. — sløfet Forskrifterne herom i L. § 72, som derfor ikke giver den Sikkerhed, Udk. af 1894 tilsigtede at skaffe.

Eiendomme, og enhver Aktionær maa være forberedt paa den dermed forbundne Risiko; vil man i saadant Selskab ikke betro Bestyrelsen Afgjørelsen, kan man i Statutterne forbeholde Generalforsamlingen eller Repræsentantskabet Afgjørelsen.

Heller ikke kommer Lovens Bud til Anvendelse, dersom Eiendommen sælges ved Tvangsauktion. Kollusion kan nemlig ikke her saa let finde Sted, der er andre Liebhabere og den med Tvangsauktionen forbundne Offentlighed danner allerede i og for sig et Værn mod Misligheder.

Anmærkning. Lovens § 72 indskrænker sig til at give Forskrifter om Erhvervelse af Anlæg eller fast Eiendom. Saavel ved Drøftelsen af den tyske L. 1884, § 218 f, som ved Drøftelsen af norsk Aktiel. § 72 var der Spørgsmaal, om Loven skulde omfatte ogsaa andre Anskaffelser, som f. Ex. et Varelager el. L., men man er bleven staaende ved fast Eiendom eller Anlæg, hvor der ikke saa let kan blive Tvivl om, hvorvidt Loven rammer Tilfældet eller ikke. Men Misbrug kan indtræffe ogsaa ved andre Erhvervelser; særlig har man havt Erfaring om Mislighederne ved, at Aktiebanker bliver de største Aktionærer i andre Banker, at der stiftes Selskaber i den Hensigt at lade dem operere som Emissærer af nydannede Aktieselskabers Aktier; ved indtrædende Krisis have saadanne Banker været de første til at ramle sammen; helt ud at forhindre dette er imidlertid en Umulighed; Publikum faar her lære at se sig for. Særlig farligt har det System vist sig, at man stifter nye Banker for at hæve andre allerede slet situerede Selskabers Aktier, idet Banken bliver Hovedaktionær i det gamle, synkende Selskab, „System Philippart“. En Række af Selskaber, stiftede af Philippart eller staaende under hans Beskyttelse, vare komne i kritisk Stilling, og et af dem, *Banque Franco-Hollandaise*, var under Konkurs. Philippart stiftede da i 1877 i Belgien *Banque Européenne* med 50,000 Aktier à 500 Frs. = 25 Mill. Disse Aktier tegnedes af ham og hans Medhjælpere, og det lykkedes at faa Publikum til at overtage dem for 700 Frs. pr. Aktie. Da dette var lykkedes, fandt en i Selskabskontrakten forbeholdt Forhøielse af Aktiekapitalen Sted ved Udstedelse af 750,000 Aktier à 500 Frs. paa den Maade, at der modtoges som Indskud paa disse Aktier dels en kontant Indbetaling, dels Apports i Aktier i de ovennævnte nødlidende Selskaber; man tog 4 Aktier à 500 Frs. i den fallerede Bank Franco-

Hollandaise for en Aktie i Banque Européenne, hvorved man opnaaede en Kursstigning af den fallerede Banks Aktier. Den nye blev paa denne Maade Hovedaktionær i alle de ovenævnte nødlidende Selskaber, hvoraf der opstod de største Forviklinger¹¹. Vor Lov har ikke vovet at gribe ind i disse vanskelige Forhold, men Enhver ser, at her kan ligge en Fare ogsaa hos os, om end Misbrugene ikke kan øves efter saa stor Maalestok; — i enkelte Tilfælde vilde maaske L. § 21 lægge Hindringer iveien.

§ 34. Om Generalforsamlingens Myndighed og særlig om Forandring i Vedtægterne.

Aktionærernes Særrettigheder.

1. Forandring i de oprindelig vedtagne Statuter kan efter L. § 71 kun foretages af Generalforsamlingen; dette er en Bestemmelse, som findes i alle Aktielove; det er ogsaa den ene naturlige Regel, at Aktionærerne selv maa have Adgang til at diskutere og votere om, hvorvidt der skal foretages Forandring i den Ordning, Selskabet oprindelig har faaet. I Norge har man undertiden seet, at Statuterne have henlagt Myndigheden til at foretage endog noksaa væsentlige Forandringer i Statuterne til Repræsentantskabet, og man har endog enkeltvis seet saadan Myndighed tillagt Bestyrelsen, i al Fald i den Form, at den konstituerende Generalforsamling har givet Bestyrelsen Myndighed til at forandre de i Generalforsamlingen vedtagne Statuter, dersom Registerføreren skulde i Henhold til Registerl. 1890 § 3 vægre sig for at registrere disse i den forelagte Form. Saadan Myndighed kan General-

¹¹ Jfr. Wiener i Goldschmidt's Zeitschr. f. Handelsrecht, B. 25, P. 12—13, Noten. Leroy-Beaulieu, *Les mœurs françaises* i *Économiste français*, 8 Novbr. 1879. Om (legitim) Concentration af Banker ved „Dauernde Betheiligung“ : en Storbanks Erhvervelse af en Del af en anden Banks Aktier, se A. J. Hanssen i *Statsøk. Tidsskr.* 1911, P. 13 fl.

forsamlingen ikke overlade Bestyrelsen efter Aktieloven. Heller ikke kan Myndigheden delegeres til Repræsentantskabet. Loven har opretholdt Generalforsamlingen som Selskabets øverste Organ, det, hvorigjennem samtlige Medlemmer udtale sin Fællesvillie.

2. I Almindelighed vil der i Statutterne være truffet Bestemmelser om Generalforsamlingens Competence, idet der kræves til Forandring af Statutterne en vis kvalificeret Pluralitet, og der undertiden for særlig vigtige Tilfælde opstilles særlig strænge Krav til Pluralitetens Overvægt.

Hvilket Princip man skal gaa ud fra, hvor Statutterne tier eller giver utilstrækkelig Veiledning, er et Spørgsmaal, om hvilket der har været megen Tvist¹. Paa den ene Side synes en i Frankrige hævdet Opfatning at staa, hvorefter der ingen Forandring i saa Henseende kan ske uden Enstemmighed, paa den anden Side har Laband og flere tyske Jurister hævdet en vidtgaaende Ret for Majoriteten til at foretage Forandringer.

Overskuer man nu alle Tilfælde og ser man over Praxis, saaledes som den kommer tilsyne i de Bestemmelser, man

¹ Laband i Hirth's *Annalen des deutschen Reichs f. Gesetzgeb. etc.* 1874, P. 1499 sq. Löwenfeld, *Recht der Aktiengesellschaften* 1879, X. XIII. Gierke, *Genossenschaftstheorie u. d. deutsche Rechtssprechung* 1887, P. 245 flg., 529 flg., og i Jherings *Jahrbücher*, B. 35, P. 190 sq. Alexander, *Die Sonderrechte der Aktionäre*, Berlin 1892. K. Lehmann, *Einzelrecht und Mehrheitswille* i *Arch. f. bürgl. Recht* IX. 1894. P. 296 sq. Lyon-Caën & Renault, *Traité de droit com.* II n. 864 sq. n. Thaller, *Traité de droit com.*, 2e ed. 1900, n. 692, 694 sq. Thring, *Joint Stock Companies*, 4th ed., P. 107, 183, 134. Lindley, *Partnership*, 4th ed., Vol. I, Ch. III—2, 3. Power of majority, Vol. II, Ch. IX. (*Partnership articles*) etc. Ch. III—10, 3. Ch. III—10, 6, 2 (*Injunctions against directors*). Palmer, *Company law.*, Ch. IV i. f., XXII. Shelford, *Joint Stock Companies*, 2d ed., P. 137 sq. Oscar Platou, *Udk. til Aktielov 1894*, Mot. I, P. 78 sq., og *Udk. til Forsikringslov 1895*, Mot. P. 15.

gjennemsnitlig finder i Selskabernes Statuter², i Domstolenes Afgjørelser og i de enkelte Aktieloves Forskrifter, vil man finde, at der ikke kan opstilles en fælles almindelig Hovedregel for alle Tilfælde; man kan paa den ene Side ikke gaa ud fra, at Majoriteten i alle Tilfælde er almægtig, paa den anden Side ikke opstille som Hovedsætning, at den Enkelte ved sin Protest kan forhindre enhver Forandring; der maa skjælnes imellem to Hovedgrupper af Tilfælde, og Synspunktet bliver forskjelligt for hver af de to Grupper; for den ene Gruppe bliver Hovedsætningen den, at hvor Lov eller Statuter ikke har anden Regel, er Enstemmighed nødvendig, medens for den anden Gruppe en Majoritet har Magt til at foretage en Forandring; (de Regler, som man for den første Gruppens Vedkommende saaledes kommer til, har forøvrigt i Praxis ofte vist sig at volde Vanskeligheder, saaledes at man i Statuter eller Aktielovene finder positive Afvigelser fra de Løsninger, som en principmæssig Afgjørelse af Spørgsmaalet vilde føre til).

Opfatningen af den antydede Sondring fordunkles derved, at man ikke i Selskabernes Statuter finder skjælnet mellem den konstitutive Del, Selskabskontrakten 3: Kontrakten om at indgaa et Selskab i vist Øiemed med visse Rettigheder (og Særrettigheder, *jura quaesita*) og

² Hvad angaar saadanne Bestemmelser, som man finder stadig gjentagne i mere omhyggelig skrevne Statuter og hvorved der opstilles bestemte Regler om Majoritetsbeslutninger etc., skal gjøres den almindelige Bemærkning, at det kan hændes, at de (særlig oprindelig) maa opfattes som positive Forskrifter, der maa sees mod en Baggrund af almindelig Ret, som vilde give en anden Løsning; men gjenfinder man overalt de samme Regler, kan de tilsidst blive at betragte som Udslag af den almindelige Opfatning, de er endnu udtrykkelig udtalte paa en Tid, da de har gaaet over til at blive Vidnesbyrd om en Sædvaneret, som har uddannet sig.

Forpligtelser for hvert Medlem, og den administrative Del, Driftsstatutterne. der indeholder de specielle Forskrifter om Selskabets Drift og Administration³; denne Sondring findes fremholdt ikke alene i Realiteten men ogsaa i Navnet i den engelske Selskabsret, som skjelner mellem „*memorandum of association*“, Selskabskontrakten, der skal anmeldes til Registret ved Stiftelsen, og hvis Indhold ikke uden taget Forbehold i de i Loven udtrykkelig nævnte Tilfælde, Comp. Act 1908, § 2, 3, 7, 41, 69, kan forandres, samt Driftsstatutterne, *articles of association*, Comp. Act 1908, § 10, 11, 13, hvilke et Aktieselskab (*company limited by shares*) kan men ikke behøver at anmelde til Registret, og hvori der principmæssig tilstedes Forandringer foretagne af en Majoritet. Ogsaa den svenske Lov 1910, §§ 5, 17, 91, holder „Stiftelsesurkund“ ud fra „Bolagsordningen“, der omfatter baade den konstitutive og den administrative Del, men har forskellige Regler for Adgangen til Forandring i disse. Den samme Sondring findes i Realiteten i flere Aktielove, og særlig findes den ogsaa i vor Aktielov, se dens § 12 i. f., Henviisningen til § 5, der lægger strængere Baand paa den konstituerende Generalforsamlings Adgang til at foretage Forandringer i Selskabskontrakten, end den i § 71 har fundet nødvendigt⁴, medens ogsaa § 71 skjelner mellem de to Grupper.

Hvad nu angaar Selskabskontrakten, der indeholder Aftalens essentielle Bestemmelser⁵, dens konstitutive

³ Jfr. Mot. til Udkast til Aktielov 1894, P. 79. Oscar Platou, Mot. til Udk. til L. om Forsikringsselskaber 1895, P. 15. Sölovens § 12 11 og Oscar Platou, Soret, P. 115. D. Bürg. GB., § 35. Ges. schweiz. Oblig.-Recht, § 627. Tysk HL. [§ 182 (gl. 209), § 274 (gl. 215) sq.]. Ital. HL., § 157, 158.

⁴ Jfr. ovenfor § 25, No. 7.

⁵ K. Lehmann, Archiv, cit. P. 344, udtrykker den samme Tanke saa: „ein Satz des Statutes, der von fundamentaler Wichtigkeit für den Beitretenden ist, darf ihm ohne seine Zustimmung nicht

Del, hvorved der tilsiges Kontrahenterne (Aktionærene) visse gjensidige Rettigheder, vil efter almindelige Retsgrundsetninger ikke samtlige Aktionærer paa En nær mod denne Enes Protest kunne foretage Forandringer, (ligesaa lidt som i enhver anden Kontrakt Medkontrahenterne mod den Enkeltes Protest kan erklære, at de vil foretage Forandringer i Kontraktens Indhold), — medmindre den skrevne Lov udtrykkelig siger noget Andet, eller der i den oprindelige Kontrakt, den af den konstituerende Generalforsamling vedtagne, er taget Forbehold om, at Forandringen skal kunne besluttes af en Majoritet; (i vore Selskabsstatuter forefindes som bekendt altid Bestemmelser om Adgang til Forandring i Statuterne); det er saaledes klart nok, at en Majoritet ikke uden saadant Forbehold vilde kunne forandre Forretningsbranchen, f. Ex. gaa over fra Livsforsikring til Søforsikring⁶.

Den administrative Del af Statuterne, som blot ordner Forretningsgangen, har derimod ikke den Betydning for den enkelte Aktionær, at man, objektivt seet, kan gaa ud fra, at Tanken ved Kontraktens Indgaaelse har været den, at han skulde kunne forhindre en Forandring, som Majoriteten efter høstet Erfaring finder nyttig; det er saaledes ikke af væsentlig Betydning for den enkelte Aktionær, om der besluttes at vælge 10 Repræsentanter i Stedet for 8,

genommen werden“, og han forklarer nærmere P. 346, at der ikke kan spørges om væsentligt eller uvæsentligt fra den enkelte Aktionærs subjektive Standpunkt, men om den objektive Væsentlighed seet fra en Gjennemsnitsaktionærs Standpunkt. — K. Lehmanns Opfatning falder saaledes sammen med den, der er udtalt i Aktielovudkastets Motiver I, P. 79. Thaller, *Traité de droit com.* 2e ed. 1900, n. 697 sq., skjelner mellem *les modifications simples* og *les modifications, attaquant les bases essentielles de la société.*

⁶ Exempel paa saadant Forsøg er forekommet i England, men det blev paa en enkelt Aktionærs Protest kjendt ugyldigt. *Natush v. Irving, Lindley, cit. P. 601.*

at ansætte flere Revisorer etc.; forøvrigt finder man i Almindelighed, at Statutterne ogsaa for denne Gruppe pleier at kræve en kvalificeret Pluralitet, om der end ofte gjøres en Forskjel, saaledes at der for Forandring af essentielle Bestemmelser kræves særlig stor Pluralitet.

3. Den Sætning, at enhver enkelt Aktionær har en uangribelig, personlig Ret, en Særret, til at hævde sin kontraktmæssige Ret ligeoverfor Majoriteten, naar det gjælder Selskabskontraktens væsentlige Bestanddele, kan i mange Tilfælde komme til at volde et Selskab store Ulemper, idet et enkelt Medlems Stivsind og Rethaveri kan hindre Foranstaltninger, som alle de øvrige finder hensigtsmæssige, maaske endog nødvendige for Selskabets Bestaaen.

Man finder derfor i Aktielovene Bestemmelser, der paa-byder, at Generalforsamlingen i visse Tilfælde skal have Adgang til at beslutte Forandringer selv i Statutternes konstitutive Del, idet der samtidig opstilles visse Kauteler for at afværge saavidt muligt Misbrug fra en Majoritet, saasom Møde af Aktieeiere, der eier en vis Del af Aktiekapitalen og vis kvalificeret Pluralitet, eller (som i engelsk Ret „*special resolution*“) en Gjentakelse af Beslutningen i ny Generalforsamling.

Vor Aktielov siger i § 71: „Forandring i Selskabets Vedtægter kan alene besluttes af Generalforsamlingen. Til gyldig Beslutning udfordres, at mindst to Trediedele af de afgivne Stemmer er derfor“, hvorhos den for visse Tilfælde opstiller skjærpede Regler. Siger Statutterne Intet, kan enhver Statutbestemmelse forandres, (med en Begrændsning, som senere skal drøftes), men selv til Forandring i den administrative Del kræves kvalificeret Pluralitet. Men ved Siden af denne generelle § har Aktieloven en Række særlige Bestemmelser om Forandring i Statutterne og om den i hint Tilfælde nødvendige Pluralitet. — Om alle disse Lovens Bestemmelser gjælder den Bemærkning, at der i

det enkelte Selskabs Statuter vil kunne opstilles strængere Betingelser for Forandringer i det engang Vedtagne, end Loven kræver, men en Statutbestemmelse, hvorved der opstilledes lettere Adgang, end Loven tilsteder, til at foretage Forandringen eller beslutte Opløsning, vilde være retsstridig (og skulde ikke været registreret), saa en enkelt Aktionær vilde ved sin Protest fremtvinge, at Lovens Minimum iagttoges; ligeledes vil naturligvis enhver Forandring, der medførte et Indgreb i de enkelte Medlemmers Særrettigheder, og som ikke er udtrykkelig tilladt i Loven eller i Selskabets Statuter, være ugyldig. Endvidere er at erindre, at dersom der i de oprindelige Statuter er fastsat, at Forandring af en vis Bestemmelse alene kan ske gennem enstemmig Beslutning af alle Medlemmer, saa har det derved sit Forblivende; derved er udtalt og af samtlige Medlemmer vedtaget, ikke alene at denne Bestemmelse skal for dette Selskab ansees som essentiel, selv om den efter sin Natur vilde være at henhøre til Statuternes administrative Del, men ogsaa, at L. § 71 overhovedet ikke kan komme til Anvendelse. — Aftaler om Uforanderlighed kan ikke brydes.

Det Spørgsmaal, der først og fremst bliver at besvare, er dette, om der ved en Majoritetsbeslutning kan foretages en Forandring i Selskabets Øiemed. Det er allerede ovenfor i No. 1 nævnt, at efter sin Natur vilde ingen Majoritetsbeslutning kunne forandre dette, og denne Sætning er ogsaa opretholdt i flere Aktielove, ligesom den gjaldt i norsk Ret før Aktieloven; (for Rederis Vedkommende se Søl. § 12, II). Vor Aktiel. har imidlertid i § 71, andet Afsnit, erklæret, at selv denne Forandring skal kunne ske, dersom mindst to Trediedele af de afgivne Stemmer votere derfor, forudsat, at denne Majoritet ogsaa repræsenterer mindst fire Femtedele af den hele stemmeberettigede Kapital; ved Optælling af Stemmerne gaaes her frem efter den Skala for Stemmeret, som maatte findes i Statuterne,

medens der ved Beregningen af, hvor stor Del af Kapitalen de afgivne Stemmer repræsenterer, naturligvis ikke bliver Spørgsmaal om Stemmetallet, men blot om, hvor stor Del af Kapitalen, (de efter Statutterne ikke stemmeberettigede Aktier ikke iberegne), de afgivne Stemmer repræsenterer. En Aktieeier, som ikke har stemt for Beslutningen, kan videre inden en Maaned, efterat han er bleven vidende om Beslutningen, kræve sig udløst, og Løsningssummen bliver i Mangel af mindelig Overenskomst at bestemme ved Skjøn paa Selskabets Bekostning; maa Løsningssummen tages af selve Aktiekapitalen, maa Reduktion finde Sted efter L. § 85, Aktierne skal tilintetgøres, med mindre de strax overtages af Andre, i hvilket Tilfælde det Passerede jo ingen Forandring medfører i Selskabets Formue eller anmeldte Kapital.

Naar en kvalificeret Majoritet i Mangel af anden Aftale kan forandre Selskabets Øiemed, saa er dermed givet, at Loven anerkjender Adgang til at træffe hvilkensomhelst Forandring, (der ikke gaar ud paa Indgreb i en Enkeltmands Ret, se t. Ex. L. § 29, hvorefter vedkommende Bestemmelse maa staa i de oprindelige Statuter); thi Selskabets Øiemed er jo det væsentligste Punkt i Aftalen. Afvigelsen fra det principmæssig rigtige er imidlertid mindre i Virkeligheden end i Formen; thi Lovens Krav til Majoritet er saadanne, at de kun vanskelig opfyldes; og i det Tilfælde, hvor de opfyldes, kan man gaa ud fra, at Forandringen i Virkeligheden vil være til Aktionærernes Tarv, idet deres Motiv til at deltage i Selskabet, (regelmæssig at tjene Penge), derved lettere realiseres end paa den oprindelige Maade. — De ekstraordinære Forskrifter ($\frac{4}{5}$ af Kapitalen og Adgang til Udløsning) kommer kun til Anvendelse ved de to særskilt nævnte Beslutninger, Forandring i Øiemed eller Fortsættelse udover aftalt Tid. I det Øieblik Loven kræver en bestemt kvalificeret Pluralitet for at foretage en Statutforandring, hvorved Selskabets Øiemed di-

rekte forandres, er dermed ogsaa givet, at med den samme Pluralitet — men kun med denne — kan Generalforsamlingen (under Iagttagelse af de Former, som Statutterne yderligere kræver for Statutforandringer) i et enkelt Tilfælde træffe en Beslutning, som ligger udenfor Øiemedet; men kræve Statutterne større Pluralitet eller Enstemmighed for Statutforandringen, saa maa det tilsvarende Stemmetal kræves for en saadan Enkeltbeslutning; man tænke sig f. Ex., at en Majoritet i en Generalforsamling besluttede at bevilge en Sum til at bestemt politisk Partis Agitationsfond.

I de allerfleste Tilfælde er Aktieselskaberne stiftede paa ubestemt Tid, og en Forandring i dets Levetid kan derfor alene ske igjennem Beslutning om Opløsning; herom nedenfor. Er Selskabet undtagelsesvis stiftet for en vis Tid — det være et bestemt Antal Aar, eller indtil en vis Betingelse indtræder eller saalænge en vis Betingelse bestaar — synes man prima facie at maatte gaa ud fra, at Tiden i dette Tilfælde er en væsentlig Bestemmelse. Men ogsaa for dette Tilfælde giver L. § 71 samme Forskrift som for Forandring af Øiemed (bestemt Majoritet og Adgang til Udløsning)⁷.

Forandring af Selskabets Hovedsæde L. 1890, § 19, No. 3, Aktiel. § 5, No. 2) kan være af forholdsvis ringe Betydning; saasom om et Selskab, der har havt Hovedsædet i Christiania, flytter dette over i dets nærmeste Omegn; men det kan være af faktisk væsentlig Betydning, f. Ex. Flytning af en Bank; i saa Fald er det en Forandring af en af Selskabskontraktens væsentlige Bestanddele; men ifølge Aktiel. § 71 vil ogsaa denne Forandring kunne ske med almindelig to Trediedeles Pluralitet af de i Generalforsamlingen afgivne Stemmer. Men hvad Loven er anvendelig

⁷ Krav paa Udløsning kan kun fremsættes for disse to Tilfælde, Forandring af Øiemed og Fortsættelse udover aftalt Tid.

paa, er alene Overflyttelse til et andet Thinglag her i Riget. Overflyttelse til Udlandet af et Selskab med Hovedkontor registreret her i Riget kan ikke af nogensomhelst Majoritet besluttes mod en eneste Aktionærs Protest⁸. En kvalificeret Majoritet kan opløse det bestaaende Selskab, og dens Medlemmer kan blive enige om at stifte et nyt Selskab i Udlandet, men det bestaaende Selskab kan det ikke flytte til Udlandet.

Forøgelse af Aktiekapitalen, Aktiel. § 24 flg., er en Forandring i en væsentlig Bestanddel af Selskabskontrakten (Aktiel. § 5, No. 3), og § 24 opstiller udtrykkelig den samme Regel som § 71.

Skal ifølge Selskabskontrakten ogsaa de fuldt indbetalte Aktier lyde paa Navn, (Aktiel. § 5, No. 4), vilde der principmæssig ikke kunne foretages Forandring heri; men Aktiel. § 71 medfører, at Forandring vil kunne besluttes med to Trediedele Pluralitet.

Derimod vil man ikke kunne mod den Enkeltes Protest beslutte, at for Fremtiden skal Aktien, der før har været frit afsættelig, være underkastet Indskrænkninger i Afsætteligheden, f. Ex. alene kunne afhændes til Selskabets nuværende Medlemmer; (jfr. ovenfor § 30, No. 1, Note 2).

Er der i Statuterne tilsagt en enkelt Klasse af Aktier større eller ringere Rettigheder (L. § 5, No. 5), vil efter almindelige Retsprinciper ikke en Generalforsamling kunne foretage en Forandring i Klassernes indbyrdes Forhold mod Protest af de Aktieeiere, hvis Stilling derved bliver ringere eller mindre fordelagtig i Forhold til den anden Klasse end før. Her har imidlertid Aktiel. grebet ind med positive Forskrifter. For det Første har den en speciel Bestemmelse i § 24, hvorefter Generalforsamlingen

⁸ Bar, *Theorie u. Praxis des internationalen Privatrechts I*, P. 162—3. Lehmann i *Archiv f. bürgerliches Recht*, IX—357. Behrend, *Handelsrecht*, § 138, 10.

med kvalificeret Majoritet kan beslutte Udstedelse af nye Aktier, saaledes ogsaa f. Ex. Udstedelse af nye simple Aktier i et Selskab. hvor der ogsaa er udstedt Præferenceaktier; herved vil disses relative Indflydelse kunne indskrænkes, uden at de har Ret til Indsigelse. Men desuden har Aktiel. § 71 en generel Bestemmelse herom; den siger dette, at dersom en foreslaaet Forandring i Vedtægterne berører : foretager en direkte Forandring i Forholdet mellem forskellige Klasser, saa maa den med lovmæssig eller (muligvis større) statutmæssig Pluralitet af den almindelige Generalforsamling fattede Beslutning tiltrædes med $\frac{2}{3}$ Stemmers Pluralitet i særskilte Generalforsamlinger, afholdte af hver Klasse for sig. Der kan Intet være i Veien for, at der indkaldes i en Fællesindkaldelse til den fælles og til de separate Generalforsamlinger under Angivelse af, hvad der skal ske (Aktiel. § 66,₂), saaledes at naar fælles Generalforsamling er holdt, sammentræder strax Klasserne til sine separate Generalforsamlinger, hvor særskilt Protokol holdes og særskilt Formand vælges, til sine Separatafstemninger. Loven har paa den ene Side erkjendt det Faktum, at der bestaar et Kontraktsforhold mellem de forskellige Klasser⁹, hvilket ikke den ene Part kan fravige til den andens Skade mod dennes Protest; men paa den anden Side har den slaaet alle Aktionærer inden hver enkelt Klasse sammen til en Korporation, et Majoritetsforbund, staaende ligeoverfor hver af de øvrige, og givet Pluraliteten inden hver Klasse Myndighed til med afgjørende Virkning at forhandle med de øvrige Klasser; Lovens praktiske Synspunkt er dette, at naar Majoriteten i den efter Aftalen mere begunstigede Klasse gaar ind paa en Reduktion af Klassens Rettigheder, saa sker det simpelthen, fordi den fortrinsberettigede Klasse i Virkelig-

⁹ Jfr. Löwenfeld, Aktiengesellschaften, P. 378.

heden ser sin Interesse deri¹⁰. Denne Undtagelsesbestemmelse kommer kun til Anvendelse, dersom det indbyrdes Forhold mellem de forskellige Klasser forandres; er der Spørgsmaal om en Forandring, der ikke angaar det indbyrdes Forhold og som skal gjælde ligeoverfor alle Aktier, kommer de almindelige Regler til Anvendelse, selv om den for alle fælles gjældende nye Regel kan komme til at virke forskjelligt paa de forskellige Klasser som Følge af de for dem gjældende Særregler.

Denne Adgang til at forandre Aktiernes indbyrdes Forhold giver Loven blot for det Tilfælde, at der er Tale om Forandring i et allerede bestaaende Ulighedsforhold mellem flere Klasser af Aktier. Loven gjør ingen Forandring i den principmæssige Regel, at der ikke ved Generalforsamlingsbeslutning kan indføres en Forskjel mellem de før ligestaaende Aktiers Rettigheder; dette vilde stride mod den enkelte Persons kontraktmæssige Ret til at nyde lige store Rettigheder pr. Aktie som de øvrige. Og ligesaa lidt som Generalforsamlingen kan gjøre visse før ligestillede Aktier til Preferenceaktier ved en direkte Beslutning, ligesaa lidt kan den i sin Almindelighed gjøre det ad en Omvei.

Saaledes kan Forholdet mellem de bestaaende ligeberetigede Aktiers Stemmeret eller Ret til Dividende eller Ret til Andel i Selskabsformue ved Afslutning af Likvidation ikke forandres uden Enstemmighed. Aktiel. tilsteder vistnok, jfr. ovenfor, at Emission af nye Aktier kan beslattes ved kvalificeret Generalforsamlingsbeslutning, og herved afficeres hver enkelt Akties Andel, men denne Forandring betager ingen Aktie nogen den tilkommende Rettighed, den rammer alle de før bestaaende Aktier lige og den forrykker ikke Forholdet imellem disse Rettigheder. Vor Ret har som før sagt, ikke som tysk og fransk Ret, givet den enkelte Aktionær ubetinget Ret til at kræve Overskuddet fordelt som

¹⁰ Denne Forskrift har Aktiel. taget fra den tyske L. 1884, § 215 (L. 1897, § 275). Se ogsaa fransk Lov 9de Juli 1902.

Dividende, medmindre Andet er vedtaget, det er efter L. § 64 Generalforsamlingens eller Repræsentantskabets Ret, om ikke Andet er vedtaget, at bestemme hvert Aar, om Overskuddet skal fordeles som Dividende eller ikke. Men i Kraft af L. § 39,₂ har ethvert Medlem Ret til at kræve, at der aarlig fattes Beslutning herom. Majoriteten kan ikke mod en enkelt Aktionærs Indsigelse bestemme, at de følgende 5 Aars Overskud skal blive at afsætte til et bestemt Øiemed; men der kan foretages en Statutforandring i Henhold til § 71, hvorved saadant bestemmes.

Er der i Stedet for eller ved Siden af Dividende givet Aktionærerne en vis Ret til Benyttelse af Selskabets Eienede, f. Ex. til fri Reise med Selskabets Dampskib til Generalforsamlingens Møder eller til Reise for billigere Pris, saa er det en Særret for den Enkelte, som ikke ved nogen Generalforsamlingsbeslutning kan betages ham. Hvor der i Statutterne er bestemt, at enhver Aktionær som saadan skal være forpligtet til at tilskyde aarlig et vist Kvantum Raastof pr. Aktie til Driften (jfr. ovenfor § 30, No. 3), kan der opstaa Spørgsmaal, om Statutterne kan foretage en Forandring heri til den enkelte Interessents Skade. Er der intet Vederlag bestemt, kan Generalforsamlingen ikke med nogen Pluralitet mod den Enkeltes Protest paalægge ham et større Indskud end oprindelig aftalt. Principielt forekommer det mig, at den samme Regel maa gjælde, om Vederlag af bestemt Størrelse er tilsagt i Statutterne.

Det er i og for sig klart, at Selskabets Majoritet ikke kan udelukke det enkelte Medlem eller expropriere hans Aktie; dette er udtrykkelig stadfæstet i L. § 29, der siger, at tvungen Amortisation af Aktie kun kan finde Sted i Henhold til Bestemmelse i de oprindelige Vedtægter, eller dersom det gjælder senere udstedte Aktier, i Henhold til Bestemmelse, tagen ved disse Aktiers Emission. Saadan Bestemmelse kan ikke indføres ved Statutforandring.

Hvad angaar Beslutning om Selskabets Opløsning, vil man altid finde, at Statutterne har Bestemmelser herom. Skulde de tie, træder Aktielovens Bestemmelser i § 70 i Stedet; (Statutterne kan, som ved § 76 forklaret, kræve endnu strengere Betingelser for Fatning af saadan Beslutning).

De samme Regler er anvendte paa Beslutning om, at et Selskab skal optage et andet i sig, saa dette opløses, saavel som for Beslutning i sidste Selskab om, af det skal lade sig *in toto* opløse af et andet (L. § 80 fl.); i Selskabernes Statuter finder man regelmæssig ikke Tilfældet forudsat, og efter almindelige Retsprinciper vilde da under den ældre Ret den enkelte Aktionær ved sin Protest kunne forhindre Forandringen.

4. Det vil sees, at hvor Loven har tilstedt en Pluralitet at foretage Forandring i Vedtægterne, har det i alle Tilfælde været under den Betingelse, at Beslutningen afficerede de Aktionærers Ret, der dannede Pluraliteten, for hver Enkelts Vedkommende paa samme Maade og i tilsvarende Omfang, som den afficerede deres Ret, der vare i Minoriteten.

Men Majoriteten kan ikke fatte Beslutninger, der nedsætter eller forringer en Enkelts eller et Mindretals Rettigheder, naar den ikke selv kommer til at lide — Enhver af dem paa samme Maade og hver Enkelt i tilsvarende Omfang — under den samme Nedsættelse.

Og selv om Majoriteten er i denne Stilling, kan den ikke angribe den, det enkelte Medlem som saadant tilkommende, selvstændige Medlemsret — Særret —, den være fastsat ved Lov eller ved Statut; saaledes kan ingen Majoritet beslutte, at Selskabets Formue ved Likvidation ikke skal fordeles *pro quota* blandt Medlemmerne, men bortgives i veldædigt Øiemed.

§ 35. Aktionærernes Individualrettigheder¹.

1. Som i forrige § fremstillet, tilkommer der ethvert Medlem af Selskabet visse Særrettigheder, som han kan gjøre gjældende for sig ligeoverfor Selskabet, og hvis Art og Omfang er bestemt ved Klasse og Antal af de Aktier, det enkelte Medlem besidder, saaledes at det for hvert enkelt Medlem maa undersøges, hvilke og hvor omfattende Særrettigheder han besidder.

Samtidig har hvert Medlem som saadant, som *socius*, visse for alle Medlemmer — uanseet det enkelte Medlems Antal af Aktier eller Aktieklasser — ligestore (ligestærke) af Selskabsforholdet flydende Krav, som vi kan kalde „Individualrettigheder“, gaaende begrebsmæssig ud paa, at Selskabet skal opfylde Lovens og Vedtægternes Bud (f. Ex. om Afholdelse af Generalforsamling paa lovlig, statutmæssig Maade), og paa, at Selskabets Beslutninger og Handlinger skal være lovlige. Dette flyder af Sagens Natur.

De forskjellige Aktielove har forskjellige Regler herom, dels har de reguleret dem, og delvis har de for enkelte Individualrettigheders Vedkommende af Hensigtsmæssighedsgrunde reduceret dem til Minoritetsrettigheder, idet ikke det enkelte Individ, men alene et vist Antal Medlemmer har faaet Ret til at udøve Rettigheder, som efter sit Begreb er Individualrettigheder.

2. Der tilkommer hvert Medlem som saadant den Individualret, (der ikke kan betages ham ved Statut eller Statutforandring), at kræve, at Generalforsamlingens eller Repræsentantskabets Beslutninger skal være i enhver Hen-

¹ Litteratur se § 34, Note 1, og specielt Lehmann, Einzelrecht u. Mehrheitswille in der Aktiengesellschaft, i Archiv f. bürgerl. Recht, B. 9. Lehmann, Handelsrecht § 89. Alexander, Sonderrechte der Aktionäre, 1892. Bachmann, Sonderrechte des Aktionärs, 1902.

seende lovlige, saavel i materiel Henseende som formelt; og denne Ret kan han gjøre gjældende uanseet, om den ulovlige Beslutning rammer ham personlig eller ikke, og uanseet, om den faktisk vil være til Selskabets Skade eller til dets Gavn.

Denne Sætning, som efter min Opfatning hviler paa det Faktum, at Selskabets Grundlag er en Kontrakt mellem alle Interessenter, har neppe hos os været tilstrækkelig paaagtet, og den har ogsaa i Udlandet behøvet en vis Tid til at bryde igjennem og opnaa fuld Anerkjendelse. Medens saaledes den ældre tyske HL. § 226 alene gav en Aktionær Ret til paa egen Bekostning at optræde som Intervenient i Generalforsamlingens Proces mod Aufsichtsrath eller Direktion, har L. 1884, § 222, cfr. § 190 a og 190 b, og efter den L. 1897 § 271—273 nu i rene Ord anerkjendt en saadan Individualret for den enkelte Aktionær. De engelske Selskabslove omtaler ikke nogen saadan Ret for den enkelte Aktionær, men Praxis anerkjender den i vidt Omfang, og der findes talrige Domme i denne Materie. Og naar nyere Love eller, hvor disse tier, (som fransk og italiensk Lov)^{1a}, Praxis har anerkjendt saadan Ret for Aktionæren til at anfægte en ulovlig Generalforsamlingsbeslutning, har dette ikke fundet Sted som Indførelsen af ny Ret, men som Anerkjendelse af en Ret, der efter Forholdets Natur tilkommer Aktionærene til at hævde Lov og Aftale ligeoverfor den Majoritet, som vil sætte sig ud over den. Majoritetens Ret maa respekteres, saalænge den holder sig indenfor de af Loven (eller Selskabskontrakten) optrukne Grændser og optræder i lovlige Former, men gjør den ikke dette, har enhver Aktionær Beskyttelse i Domstolen. Det er saaledes, for at tage et prægnant Exempel, i og for sig, uden Lovregel, ikke tvivlsomt, at dersom en Generalforsamling (eller Repræsentantskab, hvor dette efter

^{1a} Cfr. Bachmann, Sonderrechte des Aktionärs, P. 126 fl.

Statutterne har Afgjørelsesretten), beslutter at man skal fordele Dividende ved at tage Penge af Kapitalen, eller beslutter, at Aarets hele Overskud, f. Ex. 15 %, skal fordeles som Dividende, uanseet, at Statutterne siger, at hvad der overskrider 10 % skal henlægges til et eller andet Reservefond, eller beslutter, at der Intet skal afskrives paa Selskabets Maskiner eller Skib, osv., saa maa enhver Aktionær have Ret til at forhindre Udførelsen af denne retsstridige Beslutning ved at nedlægge Forbud og erhverve Dom for, at vedkommende Selskabsorgan skal holde sig Loven og Statutterne efterrettelig. Opfatningen heraf synes at have været fordunklet derved, at Aktionæren ikke har Ret til at gribe ind i Administrationen, og at Selskabet fatter sine Beslutninger ved Majoritetsbeslutning af det dertil kompetente Organ, Generalforsamling eller (hos os hyppig) Repræsentantskab, men dette betyder jo ikke, at noget af disse Organer skulde have Ret til at træde under Fødderne Aktionærens individuelle Ret til at kræve Lov og Statuter (p: den gjensidige Selskabsaftale) respekterede af dem.

Derfor sees Aktiel. § 67 ogsaa at have forudsat saadan Ret; den siger ikke dispositivt, at en Aktionær kan anfægte en retsstridig Beslutning af Generalforsamling eller Repræsentantskab, dette finder den selvsagt; hvad den gjør, er at regulere Udøvelsen og at begrænse denne Ret, idet den kræver, at Søgsmålet skal være anlagt inden 3 Maaneder efter at Generalforsamlingens Beslutning er fattet², eller Repræsentantskabets Beslutning er bleven ham meddelt eller bevislig bleven ham bekendt; og i hvert Fald

² Den tyske og belgiske Lov opstiller den Bestemmelse om Aktionærs Ret til Ansættelse, at han skal have mødt i Generalforsamlingen og protesteret; men dette synes at være en feilagtig Anvendelse af den Sætning, at den, der ikke møder op i Generalforsamlingen, ansees samtykkende; thi den stiltiende Forudsætning herfor er dog aabenbart, at Majoritetens Beslut-

inden et Aar efterat Beslutningen blev fattet; den paa Selskabets Vegne indstævnte Bestyrelse har Bevisbyrden for Aktionærens Kundskab. Loven opstiller denne Præklausionsfrist af rent praktiske Hensyn. Der kan være i det enkelte Tilfælde Tvivl, om Beslutningen er retsstridig eller ikke, der kan endog, som strax skal sees, være Tvivl, om en (efter sit Indhold lovlige, men) i ulovlige Former fattet Beslutning vil blive omstyrtet af Domstolene, Beslutningen kan videre, uagtet maaske ikke lovlige, dog faktisk være den ene fornuftige, det bedst mulige Middel til at redde et Selskab i Fare, og derfor bør den enkelte Aktionær ikke have Adgang til i lange Tider at holde en Proces hængende over Selskabets Hoved. Præklausionen afbrydes ved Indlevering af Forligsklage (jfr. L. 27 Juli 1896, § 12), der maa uopholdelig forfølges (se Loven) eller, hvor der findes Handelsdomstole, ved Indlevering til Retten af Stævning, L. 20 Decbr. 1902, § 10.

Er Præklausionsfristen oversiddet, bortfalder Aktionærernes Ret til at anfægte den lovstridige Beslutning; den bliver saaledes gyldig ligeoverfor Aktionærerne³.

Loven kræver videre, at Sagsøgeren i Retten skal ved Sagens Inkamination (under Søgsmålets Fortabelse) deponere en ham tilhørende Aktie i Selskabet, hvilken Aktie han ikke kan overdrage under Processen og først faar tilbage, naar endelig Dom er fældet, med Paategning om, at Depositionen er ophørt; det er som Aktionær, man er krænket og derfor alene som Aktionær man kan klage.

Lovens Forudsætning er, at Sagsøgeren var Aktionær (o: stod i Aktiebogen som saadan) i det Øieblik, den rets-

ning var lovlige. Desuden kunde saameget mindre en saadan Regel antages hos os, som det jo efter vor Lov er muligt, at Aktionæren ikke har Stemmeret.

³ Beslutningen kan maaske ogsaa krænke Trediemands Ret, men de i L. § 67 opstillede Regler har Intet med hans Ret at gjøre.

stridige Beslutning blev fattet; den, der har købt Aktien efter dette Tidspunkt, vil ikke have Ret til at angribe Beslutningen; thi ingen ham tilkommende Individualret er krænk-
ket; medens den, som sælger en Aktie, ogsaa dermed *eo ipso* overdrager den Aktien tilkommende, krænkede Særret, (f. Ex. til at kræve Dividende paa Aktien), kan ikke en Aktionærs personlige Individualret overdrages til senere Aktionær.

Ifølge § 67, sidste Passus, virker Dom, gaaende ud paa Beslutningens Ugyldighed, ikke alene for Parterne, men ogsaa ligeoverfor de øvrige Aktieeiere. Uden denne positive Regel vilde man ellers kunne komme ind i et uløseligt Vildrede. Falder der frifindende Dom for Selskabet, vil Sagen i de fleste Tilfælde praktisk være afgjort dermed; thi vil flere anfægte en Beslutning, saa vil det jo være det praktiske, at de slutte sig sammen og i Fællesskab anlægger Processen; men tænkes kan det, at flere Aktionærer procedere hver for sig, og at en Aktionær fortsætter, efterat frifindende Dom i en anden lignende Sag er fældet, og at han vinder, idet han ikke har nøiet sig med underordnet Rets Dom, eller han har skaffet nye Bevisligheder, — og vinder han, har Loven givet denne Dom Retskraft for Selskabets Stilling ligeoverfor alle Aktionærer i dette Forhold.

Var den angrebne Beslutning af den Art, at den var anmeldt til Registret, skal den faldne Dom anmeldes af Selskabets Bestyrelse, uanseet Paaanke; Retten bestemmer, hvem der skal betale Udgifterne herved; det er ikke sagt, at den Tabende skal betale; det kan jo f. Ex. hænde, at først de af Selskabet under Processen tilveiebragte Oplysninger godtgjøre, at Beslutningen ikke har været lovstridig, og da bør Selskabet betale Omkostningerne.

L. § 67 siger: „Vil en Aktieeier ved Dom faa kjendt ugyldig en Beslutning af Generalforsamling eller Repræsentantskab som stridende mod Lov eller Vedtægter, maa han have anlagt Sag inden 3 Maaneder“ etc. Loven skjølner

ikke mellem de i nærværende Fremstilling som forskellige fremstillede „Særrettigheder“ og „Individualrettigheder“, hvorefter følger, at den bliver at anvende paa begge Arter af Rettigheder, og specielt, at ogsaa den Aktionær, hvis Særet er krænkede derigjennem, at Generalforsamlingen f. Ex. nægter ham hans Ret — til Dividende, Stemmegivning etc., eller at der er paalagt ham et Tilskud til Driften eller overhovedet paalagt ham Pligter udenfor, hvad der efter Lov eller Statuter paahviler ham, ikke kan forholde sig passiv, som hidtil, og fremsætte Ulovlighedsindsigelsen, naar han stævnes til at efterkomme Beslutningen⁴; han maa have anlagt Søgemaal til at faa kjendt Beslutningen ugyldig inden tre Maaneder, — hvormed dog vel Praxis vil stille lige, om han inden de 3 Maaneder har fremsat Ugyldighedsexception i Søgemaal, hvori han er stævnet til at opfylde den ugyldige Beslutning.

For at kunne anfægte den retsstridige Beslutning, maa Aktionæren efter almindelige Retsgrundsætninger ikke have ratihaberet den, det være i udtrykkelige Ord eller ved konkludent Handling.

Aktionæren kan protestere ikke alene mod materielt retsstridige Beslutninger (se typiske Exempler ovenfor), men ogsaa mod en materielt tilladt Beslutning, dersom denne ikke er fattet paa lovlige Maade, om f. Ex. Generalforsamlingen ikke er lovlige sammenkaldt⁵, eller Stemmer urigtig optalt, eller nogen af de i Aktiel. § 63 givne Regler ere overtraadte. Han behøver ikke at bevise, at Bruddet paa den lovbestemte eller statutmæssige Form har været Aarsag til, har medført, at den omhandlede Beslutning er fattet. Men paa den anden Side bør det antages, at dersom Sel-

⁴ Der er i Motiverne I, P. 73, hvorfor jeg selv nærmest bærer Ansvaret, udtalt en anden Mening om dette Tilfælde; jeg tror ikke den lader sig forene med Lovens Ord.

⁵ Siewers, BRD. 1903—995.

skabet fører fuldt Bevis for (Sandsynlighed er ikke nok), at den begaaede Formfeil har været uden Indflydelse, at f. Ex. de urigtig som Ja optalte Stemmer overførte til den modsatte Side ikke vilde forandre Resultatet⁶, — i saa Fald bør det antages, at Beslutningen — dens materielle Lovlighed forudsat — ikke bliver at kjende ugyldig.

Lovens § 100 søger at forhindre, at ugyldig fattede Beslutninger blive registrerede; men for det første strækker den ikke til, da mange af de Beslutninger, der her kan blive Tale om, ikke skal registreres; dernæst vil det let hænde, at en Formfeil, der giver Anledning til Klagen, ikke vil kunne sees, f. Ex. paa Grund af utilstrækkelig Protokollation, og endelig er Registerførerens Opfatning af Beslutningens materielle eller formelle Lovlighed ikke bindende for Aktionæren; det er tilslut Domstolen, hvem Afgjørelsen tilkommer.

Lovens § 67 omhandler ikke det Tilfælde, at Generalforsamling eller Repræsentantskab paalægger Direktionen at øve en Handling, som denne finder retsstridig. Vægrer den sig, eller vægre saamange Medlemmer af den sig, at Direktionen ikke bliver handledygtig i Sagen (L. § 44), kan de nævnte Selskabsorganer (ifølge L. § 45) suspendere eller afskedige dem, og Spørgsmaalet om Beslutningens Lovlighed eller Retsstridighed kommer da til at afgjøres præjudicielt i Processen om den Erstatning, de Afskedigede kræver.

Sin individuelle Ret til at kræve Selskabet legalt administreret kan den enkelte Aktionær ikke hævde ved at protestere mod Direktionens Handlinger, naar denne optræder som Selskabets Fuldmægtig ligeoverfor Trediemand; Direktionen har en i den Stilling liggende Kompetence ligeoverfor Trediemand (L. § 46), Aktionæren har ingen;

⁶ Et saadant Bevis kan naturligvis ikke føres, dersom Feilen ligger i for kort Indkaldelse, en saadan Feil er uoprettelig, medmindre alle Medlemmer har mødt.

om en Aktionær maatte finde, at Bestyrelsen overskrider sin Kompetence eller misbruger sin Myndighed, kan han ikke gribe ind, dette vilde være det samme som at tillade ham Indgreb i selve Administrationen. — Hvor mislig Direktionens Handlemaade er, kan ikke den enkelte Interessent stoppe den, det er Generalforsamlingens eller Repræsentantskabets Dont at afværge videre Skade.

Et andet Spørgsmaal er derimod, om ikke den enkelte Aktionær, hvis Aktie har tabt i Værdi som Følge af Direktionens Dispositioner, kan direkte stævne denne til Erstatning. Herom se næste §.

§ 36. Om Minoritetsrettigheder.

1. Det ligger i Forholdets Natur, at der tilkommer det enkelte Medlem baade visse Særrettigheder og visse Individualrettigheder, som han hævder mod ethvert Overgreb fra Majoriteten, og ethvert Forsøg fra dennes Side paa at gjøre sin Magt gjældende udenfor sin Kompetence.

Begrebsmæssig kan man derimod ikke indrømme en Minoritet Ret til at drive sin Mening igjennem ligeoverfor Majoriteten. Imidlertid finder man baade i norske Statuter som i udenlandske Love og i vor Aktielov (dens §§ 13, 67, 68, 69, 74) undtagelsesvis tilkjendt en vis Minoritet en saadan Ret. Dette er skeet af den Grund, at Erfaring har vist, at det kunde være nyttigt for visse Tilfælde at sætte en Grændse for Generalforsamlingens Majoritets eller for andre Selskabsorganers Magt. Enkeltvis finder man Regler herom i Statuterne, og de forskellige Aktielove har op høiet enkelte af dem til bindende Forskrifter. Paa den anden Side har der vist sig Farer ved den enkelte Aktionærs Hævdelse af sine Særrettigheder eller Individualrettig-

heder, og den tyske Aktielov og efter dens Exempel den norske Lov har derfor i et bestemt Tilfælde omgjort den enkelte Aktionærs Ret til en Minoritetsret.

2. L. § 68, om Adgang for en Minoritet af Aktionærer til at foranstalte Undersøgelse i Anledning af Selskabets Stiftelse, Forretningsførsel eller Afvikling. — At nægte Aktionærene Adgang til at kræve en upartisk Undersøgelse, vil i mange Tilfælde være faktisk det samme som at nægte dem Adgang til at trække Stiftere, Indbydere eller Selskabets Tillidsmænd til Ansvar for Pligtbrud; i det Øieblik Loven anerkjender — og maa anerkjende — en saadan Ret i et vist Omfang, maa den ogsaa anerkjende en Ret til at foranstalte Revision; og dette har L. § 68 gjort; den har tilkjendt en Minoritet paa 5 (i Selskaber med under 16 Aktionærer paa 2) Medlemmer, der eier mindst en Tiendedel af Aktiekapitalen, Ret til gennem en af dem opnævnt fælles Fuldmægtig at kræve en Undersøgelse foretaget (mod Depositon af Aktier etc., som i L. § 67 nævnt)¹. Forslaget om Undersøgelse skal imidlertid først være forgjæves fremsat i en Generalforsamling, før Minoriteten kan handle paa egen Haand. Men medens det ikke kan forhindre, at en Minoritet efter L. § 69 aldeles temerært nedlægger Paastand om,

¹ Medens fransk Praxis indrømmer en enkelt Aktionær denne Ret, (jfr. Löwenfeld, Aktiengesellschaften, P. 402, Sachs i Goldschmidt's Zeitschr. f. Handelsrecht, B. 21, P. 163) og den schweizerische Gesetz Oblig. R. § 641 udtrykkelig tilkjender en Aktionær saadan Ret, har den engelske Selskabsl. 1862, § 56 (optaget i Company's act § 109) tilkjendt en vis Minoritet denne Ret under visse Kauteler. Og den engelske Rets Exempel er fulgt i en Række Love. Belg. L. § 124, ung. L. § 175, ital. L. § 152, 153, den tyske Novelle 1884, § 222 a. nu DHGB § 266. Det er for farligt at lade Enkeltmand have saadan Ret. Den Omstændighed, at det rygtes, at en Aktionær i en Bank eller et Livsforsikringsselskab krævede saadan Revision, vilde være nok til at ødelægge et saadant Selskab, selv om der faktisk ikke havde foreligget Grund til saadan Foranstaltning.

at de Indstævnte skal ansees skyldige i Svig og derfor erstatningspligtige, vil en Minoritet ikke kunne faa den offentlige Myndigheds Kjendelse for, at Revision skal anstilles, medmindre den sandsynliggjør, at Svig eller grov Skjødesløshed har fundet Sted. Den offentlige Myndighed, under hvem Loven har henlagt Afgjørelsen af, om Revision skal finde Sted, er Skifteforvalteren²; denne kommer som saadan netop i Berøring med merkantile Kredse, og hans Embedsgjerning er en Blanding af judiciel og administrativ Virksomhed, som særlig i et Tilfælde som nærværende kan vise sig gavnlig, idet Resultatet af hans upartiske Indgriben under Forhandlingerne kan føre til, at disse bringer Lys i Sagen, saa Kjendelsen kan komme til at lyde paa, at videre Undersøgelse ikke behøves. Kjendelsen kan i Løbet af 14 Dage (uden Opreisning) appelleres til vedkommende Departement overensstemmende med de i Lov om Akkordforhandling 6 Mai 1899 (jfr. L. 2 Juni 1906) § 41—42, 45 givne Forskrifter.

Dersom Kjendelsen gaar ud paa, at en Undersøgelse skal finde Sted, har Skifteforvalteren i Kjendelsen at opnævne en eller flere Mænd — dem, han finder passende (duelige og Parterne uforbundne), og saamange han finder nødvendigt. Disse Mænd har at foranstalte Undersøgelse „i fornøden Udstrækning“ c : fornøden til at kaste Lys over de paaklagede Gjerninger; Omfanget vil saaledes regelmæssig være bestemt ved Kjendelsen, og denne bør formuleres saaledes, at der optrækkes saavidt muligt klare Grændser for, hvad det er Mændene skal anstille Under-

² Engelsk Lov henlægger Afgjørelsen til *Board of trade*, de andre ovennævnte Love derimod til Domstolen, med Undtagelse af den italienske Ret, der henlægger den til Handelskammer, oprettet ved Dekret 5 Decbr. 1869. Bing, *Société anonyme en droit Italien*, P. 346. Behrend, *Gutachten i Schriften des Vereins f. Socialpolitik I* — 86.

søgelse om; men hvordan Undersøgelsen skal effektueres, afgjør de selv som de Sagkyndige; opdager de under Revisionen retsstridige Handlinger, som ikke før var kjendte og derefter ikke har været medtagne i Kjendelsen, synes de at være forpligtede til at melde dette til Skifteretten — det kan ikke ansees at ligge udenfor „Undersøgelsens Ramme“ —, ligesom denne maa være berettiget til at indkalde Parterne og derefter afgive ny Kjendelse; Sagen er jo netop henlagt til Skifteretten for at kunne behandles i elastiske Former. Naar de har afgivet sin Rapport, har Skifteretten særskilt at varsle Minoritetens Fuldmægtig samt at indkalde en Generalforsamling til et Møde, der skal berammes ikke senere end 4 Uger, efter at Rapporten er afgivet til Skifteretten. Denne har i særskilt Kjendelse at bestemme Størrelsen af Mændenes Honorar og — efter almindelige Retsgrundsatninger — at afgjøre, hvem der skal udrede dem — Selskabet eller Minoriteten, eller den, hvis Forhold paa klages; (ogsaa denne Kjendelse kan paaankes til Departementet). Er Omkostningerne paalagt Selskabet og en Minoritet efter Undersøgelse anlægger Sag, hvor den Indstævnte dømmes til Erstatning, vil Selskabet kunne derefter sagsøge ham til at erstatte de af dette efter Skifteforvalterens Kjendelse udlagte Undersøgelsesudgifter, forsaavidt Aktionærerne ikke i sin Paastand har medtaget denne Post.

Der paaligger Revisorerne Pligt til at iagttage absolut Taushed ligeoverfor Uvedkommende, om hvad de har erfaret; og selv i den Beretning, de har at afgive, har de at iagttage Taushed om Forhold eller Gjenstande, som ved Undersøgelsen er bleven dem bekjendte, men som ligge udenfor Undersøgelsens Ramme; det er nemlig klart nok, at ved Undersøgelsen vil Mændene nødvendigvis komme til at faa Indblik i Selskabets og ofte i de sigtede Personers Forhold i sin Almindelighed, ligesom i Trediemands Forhold til Selskabet, og at det lettelig vil blive Selskabet til Skade, om dets Forretningsforhold komme til Fremmede, specielt

Konkurrenters Kundskab, ligesom jo de sigtede Personers Forretningsforhold og end mere deres private Forhold og Trediemands Forhold er Sagen uvedkommende, saasandt de ikke staar i nødvendig Forbindelse med de forefundne Uregelmæssigheder. Det vil ikke kunne undgaaes, at Beretningens Indhold kommer til Publikums Kundskab, selv om den medfører, at Sag ikke bliver anlagt efter L. § 68, og fører den til Sagsanlæg, bliver den jo Offentligheden hjemfalden.

Krænker en Revisor sin Taushedspligt, kan han blive at anse med Straf efter L. § 101.

3. L. § 69. Stiftere, Indbydere, Bestyrelsesmedlemmer og Selskabets øvrige Tillidsmænd staar til Ansvar for den Skade, de som saadanne forvolder, efter vore almindelige Retsgrundsætninger. Om Betingelserne for denne deres Skadeserstatningspligt har Aktieloven ingen specielle Forskrifter, og der behøves heller ingen, da vor Rets almindelige Principer i saa Henseende er tilstrækkelige.

Derimod har Loven av rent praktiske Grunde fundet at burde give positive Forskrifter om, hvordan de nævnte Personer skal erstatte den Skade, de har forvoldt Selskabet og dets Medlemmer, og hvordan en saadan Skadeserstatning kan indtales.

Hvad nu specielt angaar Stiftere eller Indbydere, som har gjort sig skyldige i Svig eller Forsømmelse ved Afgivelse af de i §§ 4, 5, 7, 8, 12 omhandlede Oplysninger og derved voldt Aktietegnerne Skade, idet Selskabet findes at sidde inde med mindre Værdier end angivet, giver engelsk, fransk, belgisk og schweizisk Ret Aktietegneren Ret til at stævne dem direkte til at yde ham Erstatning³.

³ Schirrmeister, Die englische Aktiennovelle 8 Aug. 1890, P. 58—61. Companies law 1908, § 84. Fransk Selskabslov §§ 17 og 42, den sidste modif. v. L. 1 Aug. 1893, § 17 tillader en Minori-

Den tyske Novelle 1884 213 a flg. (= gjældende HL. 202 flg.) tog derimod op en Tanke, som ogsaa har været fremme andetsteds, og argumenterede saa, at Selskabet jo er lige ilde faren, om enkelte Aktionærer faar erstattet den Skade, de har lidt ved at overtage Aktier til høiere Pris, end de er værd, altsaa ved at blive Medlemmer af det skadelidende Selskab, medens det vil komme alle Aktionærer tilgode, om Stifterne tilpligtes at erstatte Selskabet den Skade, det har lidt, (idet de f. Ex. indbetaler i Selskabskassen Differentsten mellem den Pris, Selskabet er bleven narret til at betabe for Apports, og disses virkelige Værdi), og den tyske Lov erklærede derfor, at Erstatning skal ydes samlet til Selskabet og ikke til de enkelte Aktionærer.

Og Novellen 1884, § 223 (gjentaget i DHGB, § 268) erklærede videre, at denne Ret ikke kunde udøves af en enkelt Aktionær, men alene af en vis Minoritet. Som i AL-Kommissionens Motiver anført, har nemlig Erfaring i udenlandsk Praxis vist, at der laa store Farer i en enkelt Aktionærs Ret til at anlægge Søgmaal under Paastand om, at Selskabets Tillidsmænd har øvet Svig eller grov Uagtsomhed. Et saadant Søgmaal kan, selv om det er absolut ugrundet, ødelægge et Selskabs Kredit, og en frifindende Dom kan komme for sent; en Konkurrent kunde, for at tage et Exempel fra engelsk Praxis, ødelægge Selskabet ved at købe en Aktie for sin Kontorist og lade denne som Aktionær anlægge Sag med Paastand om, at

tet at anlægge Sag i fælles Interesse mod Bestyrelse eller conseil de surveillance, men „sans préjudice“ for det Søgmaal, som hver Aktionær kan anlægge individuelt i sit eget Navn, (jfr. herom § 42). Alexander, Sonderrechte der Aktionäre, P. 161, 167. Belg. Selskabsl. § 34. Rouzeau, Société comm. I, n. 1624. Thaller, Droit comm. n. 558 fl., 669 fl. Lyon-Caën & Renault, Traité de dr. comm. II, n. 788 sq., 827 sq. Schweiz. Ges. üb. d. Oblig. R. § 671 sq. Wiener i Goldschmidt's Zeitschrift f. d. Handelsrecht, B. 25, P. 1 sq.

her forelaa Svindel; og den tyske Lov har videre anvendt Principet (at Skaden indtales for Selskabet og kun af en Minoritet), ogsaa paa Skade, som Selskabets Tillidsmænd har som saadanne voldt Selskabet⁴.

Og dette Princip er optaget i vor AL. § 69^{5,6}.

L. § 69 siger: „Erstatning for Skade, forvoldt af Stiftere, Indbydere, Bestyrelsesmedlemmer, Repræsentanter, Revisorer eller Decisorer, ligesom ogsaa Selskabets Ret efter § 19 indtales af Selskabet. Beslutning om Anlæg af saadant Søgemaal fattes af Generalforsamlingen. Beslutning om, at Sag ikke skal anlægges, er befriende for Vedkommende“, 3: ikke alene den enkelte Aktionær, men hele Minoriteten er efter denne Hovedregel bunden ved Generalforsamlingens Decharge for Regnskabet eller Billigelse af trufne Dispositioner, selv om der kan paavises, at der er paaført Selskabet Tab, og at den enkelte Aktionær derigennem ogsaa har lidt Skade, han kan ikke kræve denne erstattet; (om Decharge se ovenfor § 32, No. 4 i. f.)

⁴ Denne Ordning har ogsaa andetsteds vundet Anerkjendelse som heldig; (jfr. Thaller, Droit commercial n. 668). Medens Udk. 1894 havde optaget den tyske Lovs Princip, gik Justits-Dep.tet i sin Prop. 1910 tilbage til den gamle ufuldkomne Ordning, at en enkelt Aktionær kunde anlægge Sagen; dette blev rettet af Justitskomiteen 1910.

⁵ Har en enkelt Stifter ved svingagtige Forestillinger til den Enkelte udenfor Indbydelsen bevæget denne til at tegne Aktier, kan det imidlertid tænkes, at denne vil have Adgang til privat Erstatningssøgemaal.

⁶ Finder en Trediemand (Selskabskreditor) sig skadelidende ved Stifteres, Indbyderes eller Bestyreres Optræden under Stiftelsen, sagsøger han dem og kræver sin Skade erstattet efter vor Rets almindelige Regler, Aktieloven rører ikke derved. Anderledes i tysk Ret, idet DHGB Art. 202 bestemmer, at det alene er Selskabet, til hvem Erstatning skal ydes for de nævnte Personers Optræden som saadanne. Af vor L. § 69 remgaar med fuld Klarhed, at den kun udtaler sig om Forholdet indad; om de forskellige Løsninger se Lehmann, Aktiengesellschaften I, § 43.

Men Betingelsen for, at han saaledes skal være bunden ved Generalforsamlingens Decharge, er den, at han ikke kan overføre vedkommende Person Svig eller grov Skjødeshed (*dotus* eller *culpa lata*).

Kan han dette, er Vedkommende ikke befriet ved Generalforsamlingens Decharge; men selv i dette Tilfælde kan ikke den enkelte Aktionær anlægge Sag; der maa mindst optræde en saadan Minoritet som den, der kræves for at kunne foranstalte Undersøgelse efter § 68; og den har at deponere Aktier som der nævnt. Statutterne kan ikke i dette Tilfælde bestemme, at en mindre Minoritet skal have Adgang til at anlægge Sag. §en indeholder tvingende Ret⁷. Sagen anlægges af Minoriteten i eget Navn, men Paastanden lyder paa Erstatning til Selskabet. De procederende Parter kan blive enige om at hæve Sagen, uden at Selskabet som saadant kan gribe ind; det har jo ved Majoritetens Decharge erklæret, at det ikke vil søge Erstatning, uagtet det vidste om Indst.s retsstridige Forhold; (en anden Sag er det, om denne Erstatningsgrund først bagefter oplyses, f. Ex. under Processen, da er den afgivne Decharge ikke bindende).

Taber nu Minoriteten Sagen, maa den selv bære Omkostningerne; den har ikke havt (eller bevist at have) Grund til Klage; men vinder den Sagen, saa Indstævnte dømmes til at betale Selskabet Erstatning, har den Ret til at kræve sine Udgifter erstattet af Selskabet; (det er ikke den, som skal bære Risikoen ved, at Indstævnte ikke magter at betale ilagte Omkostninger, og derhos vil disse regelmæssig aldeles ikke strække til for at dække alle de Udgifter, den har havt ved Processen), dog kun indtil den tilkjendte Er-

⁷ I engelsk Ret er ogsaa i dette Tilfælde Majoritetens Decharge befriende. *Foss v. Harbottle*, jfr. *Palmer, Company law*, Ch. XV i. f., XXII i. f. *Buckley, Companies act 1908*, 9th ed., P. 612—13.

statnings Beløb; dækker ikke Erstatningen alle Udgifter, faar den selv bære Differentsten; denne Risiko bærer den (jfr. det samme Princip i Konkursl. § 92).

Til Forhindring af Misbrug giver § 69,² endelig visse Forskrifter om den Frist, inden hvilken Sagen skal anlægges⁸, og den Frist, inden hvilken den maa paastævnes efter Behandlingen i Forligelseskommissionen — samt om Deposition hos Selskabet af en Aktie, inden endelig Dom er falden — se Loven.

4. Aktiel. § 70. I norske Selskabers Statuter finder man ofte, at der er tilsagt en vis Minoritet Ret til at kræve, at extraordinær Generalforsamling skal sammenkaldes; nærmere Regler savnes, ligesom det, dersom Bestyrelse eller Repræsentantskab stiller sig uvillige ligeoverfor Kravet, har sine Vanskeligheder, (især med den langsomme skriftlige Procesform), for Minoriteten at fremtvinge Efterlevelsen af Kravet; og har Statuterne forsømt at udtale sig derom, kan Aktionærene praktisk taget staa temmelig hjælpeløse. De fleste nyere Aktielove har givet Forskrifter om, at en Minoritet af en vis Størrelse skal kunne fremtvinge Indkaldelse af extraordinær Generalforsamling, og saadan Forskrift giver ogsaa vor Aktiel. § 70; en Minoritet af Størrelse, som i § 68 nævnt, kan under Deponering af Aktierne overensstemmende med nævnte §'s Forskrifter gaa til Skifteretten og kræve, at denne paa den i Statuterne foreskrevne Maade og med den i disse fastsatte Frist sammenkalder en Generalforsamling, dersom denne Minoritet først har henvendt sig til vedkommende Tillidsmand i Selskabet med Begjæring om Indkaldelse af Generalforsamling, og saadan ikke inden 14 Dage derefter har fundet Sted; (det er ikke nok, at et enkelt Medlem har krævet

⁸ Ligeoverfor Minoritetens Søgsmålsret ifølge § 69 kommer saaledes ikke Forældelsesl. 27 Juli 1896 § 8, No. 3 til Anvendelse; jfr. om dette Lovsted Hambro, Om Forældelse P. 74, 75.

Indkaldelsen, den bestemte Minoritet maa have optraadt samlet fra Begyndelsen af). Denne Lovforskrift vil virke alene ved sin Existents og sandsynligvis ikke komme til praktisk Anvendelse, da Vedkommende naturligvis vil foretrække at sammenkalde Generalforsamlingen efter underhaands Begjæring fremfor at lade sig offentlig tvinge; det kunde rigtignok tænkes, at man søgte at omgaa Forskriften ved at sammenkalde Generalforsamlingen med lang Frist, f. Ex. for at foretage uforstyrret en Disposition, før Minoriteten fik den under Diskussion i Generalforsamlingen, men i saa Fald vilde det være en Pligt for Skifteretten efter den misfornøiede Minoritets Begjæring uanseet den stedfundne Indkaldelse at beramme en Generalforsamling med kortest mulige Frist.

5. L. § 13 har givet en Minoritet af Aktietegnere en Ret til under Stiftelsen at kræve en Undersøgelse, herom er talt ovenfor i § 25, No. 8. Endvidere tilkijender L. § 76 en vis Minoritet Ret til at kræve Selskabet opløst, naar en vis Del af Aktiekapitalen er tabt; jfr. nedenfor § 37, No. 5.

§ 37. Om Aktieselskabets Opløsning.

I. Opløsningsgrunde.

1. Beslutning om Opløsning er Beslutning om, at Selskabet skal ophøre med at iværksætte det i Statutterne angivne Øiemed; enten saa, at Selskabet helt skal forsvinde eller saa, at det skal ophøre at bestaa som selvstændig Association, idet det lader sig optage af et andet Selskab (Fusion). Nedsættelse af den registrerede Aktiekapital er en delvis Opløsning, og samtlige nyere Aktielove behandler den ogsaa som saadan.

Bestemmelsen om Opløsning kan fattes frivillig af Selskabet selv ved direkte Beslutning, eller Opløsningen kan allerede være fastsat i Statutterne. Men Bestemmelsen kan ogsaa afgives af offentlig Myndighed, (Konkursret efter Begjæring af Selskabskreditor) eller Domstol efter Begjæring af en Aktionær.

Efter Kommissionens Udk. 1894 blev et Aktieselskab endelig opløst ved at sættes under Konkurs, — saaledes at det ikke kunde faa Akkord; dette er gaaet ud af Loven; praktisk gaar det saa for sig, at hvor et Aktieselskab ikke kan greie sig, men man dog tror, at der kan gjøres Forretninger, stiftes et nyt Aktieselskab, der overtager Forretningen for Gjælden.

2. Flere af Nutidens Aktielove har opregnet de Tilfælde, i hvilke et Aktieselskab bliver at opløse¹. Vor Aktie-

¹ Engelsk Comp. Act 1908, § 79: 1) Generalforsamlingsbeslutning; 2) dersom Direktorerne forsømmer at holde *the statutory meeting* eller at afgive den i L. § 65 paalagte *statutory report*; 3) dersom Selskabet ikke begynder sin Forretning inden et Aar efter Stiftelsen eller indstiller sine Forretninger i et helt Aar; 4) dersom Medlemmernes Antal synker ned til under det lovbestemte Antal; 5) dersom Selskabet ikke kan betale sin Gjæld; 6) dersom Retten er af den Mening, at det er „*just and equitable*“, at Selskabet opløses. — Ital. H. L. § 189 opstiller for alle Handelselskaber følgende 6 Tilfælde: 1) at den i Statutterne fastsatte Tid er udløben; 2) dersom Selskabet intet Øiemed har eller dette ophører eller bliver umuligt at opnaa; 3) dersom det tilsigtede Foretagende er ført til Ende; 4) dersom Selskabet kommer under Konkurs, selv om det har opnaaet Akkord; 5) dersom den hele Kapital er tabt, eller dersom to Trediedele ere tabte, og Generalforsamlingen ikke fatter Beslutning om at udfylde det Tabte eller om formelt at nedsætte Kapitalen; 6) Generalforsamlingsbeslutning om Opløsning; 7) Fusion. — Den tyske L. § 292 nævner for Aktieselskabet: 1) Udløbet af den i Statutterne aftalte Tid; 2) Generalforsamlingsbeslutning; 3) Konkurs, hvorhos den udtrykkelig tillægger, at dersom Selskabet opløses af andre Grunde, kommer Opløsningskapitlets Bestemmel-

lov har overhovedet ikke indladt sig paa nogen Opregning; Loven har kun nævnt fem: Konkurs, Medlemsantallets Synken under Minimum, Undladelse af at indbetale Kapitalen overensstemmende med Lov § 22,2 (hvorom se ovenfor § 26, No. 2), Generalforsamlingsbeslutning og Fusion.

Men efter Sagens Natur findes der aabenbart andre Opløsningsgrunde end de, Loven af specielle Grunde har nævnt. I Selskabets Statuter er altid udtrykkelig angivet Selskabets Øiemed; dette er den mest essentielle Del af Selskabskontrakten (jfr. ovenfor § 34, No. 2). Nu er der oven nævnt, at Aktiel. § 71 har den Bestemmelse, at endog „Gjenstanden for Selskabets Virksomhed“ kan forandres ved en særlig kvalificeret Generalforsamlingsbeslutning; bliver nu saadan Beslutning lovlig fattet, maa den overstemte Minoritet bøie sig, (den kan kræve Udløsning af sine Aktier, men ikke Opløsning af Selskabet). Men anderledes staar Sagen i det Tilfælde, at saadan Beslutning ikke lovlig fattes (fordi det er udtrykkelig — eller i hvert Fald tydelig — aftalt, at Forandring ikke skal kunne ske). I saadant Tilfælde vil den enkelte Aktionær kunne kræve Dom for Opløsning, — Udløsning kan ikke paatvinges ham.

Efter Selskabsrettens almindelige Grundsætninger (jfr. ovenfor I, § 15) vil der videre foreligge Opløsningsgrund, naar det i Selskabskontrakten aftalte Øiemed er op-

ser om Opløsning til Anvendelse. — Den svenske Aktiel. 1910, §§ 97 flg.: 1) Dersom $\frac{2}{3}$ af Aktiekapitalen er tabt og Bristen ikke fyldt inden 3 Mdr.; 2) dersom Medlemsantallet synker under 5 og et tilstrækkeligt Antal Aktionærer ikke indtraadt inden 3 Mdr.; 3) dersom Selskabet er stiftet for vis Tid og denne Tid er forløben; 4) dersom anden, i Statutterne bestemt, Opløsningsgrund indtræder; findes Aktieselskabet at savne en til Registret anmeldt Bestyrelse, kan enhver Aktionær kræve Selskabet opløst. Og endelig skal efter § 33 Selskabet opløses, dersom den hele Kapital ikke er indskudt 6 Maaneder efter Selskabets Registrering.

naaet, f. Ex. om Selskabet er stiftet for at spekulere i Udparcellering af bestemt angivne Byggetomter, og disse er realiserede, det være gennem frivilligt Salg eller derigjennem, at Tomterne ere blevne exproprierede eller solgte ved Tvangsauktion; videre, om Selskabets Øiemed paa Grund af senere indtrufne Omstændigheder ikke kan realiseres, som f. Ex., om der stiftes et Selskab til Drift af Hvalfangst, og saadan ved Lov bliver forbuden, det være absolut eller for en længere Tid², eller der udgaar et Udførselsforbud, der rammer en Fabrik, hvis Produktion er bestemt for Export; videre, om Selskabet efter Concession af offentlig Myndighed til at drive f. Ex. Sporveisvirksomhed er forpligtet til at lade sig udløse og denne Udløsning finder Sted. Er Selskabet stiftet paa bestemt Tid, indtræder Opløsning af sig selv ved Terminens Indtræden, der kan ikke blive Tale om stiltiende Fortsættelse af Forholdet.

Men saavel, hvor Øiemedet bortfalder, som hvor den bestemte Tid er udløben, giver L. § 71 II en kvalificeret Majoritet Adgang til at holde Selskabet gaaende — med forandret Øiemed eller udover aftalt Tid. Men indtræder ikke denne af Aktieloven vilkaarlig foreskrevne vanskelig opnaaelige Eventualitet, vil i alle Tilfælde, hvor en efter almindelige Retsprinciper gjældende Opløsningsgrund indtræder, den enkelte Aktionær kunne kræve Selskabet op-

² Der lader sig ikke opstille en bestemt Regel, et bestemt Tidsrum; men det maa erindres, at dersom Selskabets Øiemed er at drive en bestemt Forretning, hvilket jo gennemgaaende er Tilfældet, saa vil et for en vis Tid virkende Forbud faktisk virke som et endeligt, fordi en Majoritet ikke kan kræve, at den af Aktionærene indskudte Kapital skal ligge ørkesløs i Aarevis; Hensigten er jo at tjene Penge og nyde Dividende af Indskuddet — Spørgsmaalet bliver i flere Tilfælde et konkret, at afgjøre ved Domstolens praktiske Skjøn. — At Forretningen gaar daarligt er derimod ikke Opløsningsgrund udenfor det i § 76, tredie Punktum, nævnte Tilfælde.

løst, og han kan, om Selskabet vægrer sig, hænde Dom over Selskabet, gaaende ud paa dets Opløsning, der da finder Sted paa almindelig Maade; det er en det enkelte Medlem tilkommende Individualret, og de derfor foreskrevne Regler kommer til Anvendelse paa denne (ovenfor § 35)³.

3. L. § 73. Konkurs. Efter de almindelige Regler kan paa den ene Side ikke Generalforsamlingen optræde handlende paa Selskabets Vegne ligeoverfor Trediemand,

³ Som i Note 1 nævnt, kan efter engelsk Ret Domstolen erklære Selskabet opløst, naar den finder det *just and equitable*; og det tyske Udk. til Aktiel. 1884 vilde tillade Opløsning ved Dom, naar Selskabets Øiemed var blevet umuligt eller naar andre „vigtige Grunde“ forelaa (samme Regel som i HL. § 125 [ny 133] for det navngivne HS. fastsat), medens den tyske Borgerlige Lovbog § 723 tilsteder Opsigelse i det civile Selskab, naar der foreligger „vigtig Grund“ (jfr. I, § 15,4); men Forslaget blev strøget i Rigsdagen, da man frygtede for Misbrug. Saadanne sees ogsaa at være indtrufne i England, idet der er givet en enkelt Aktionær Adgang til at stævne Selskabet til Opløsning. Der har derfor der været foreslaaet, at den eller de Aktionærer, som vilde anlægge saadant Søgmaal, skulde eie mindst en Tiendedel af Aktiekapitalen. (*Report 27 July 1877 on the Companies Acts 1862 & 1867*, No. 30 o. fl. St.). Det er sandt nok, at en ubegrændset Adgang for en enkelt Aktionær til at begjære Selskabet opløst kunde misbruges og vilde blive misbrugt. Paa den anden Side maa det erindres, at vi i Norge har ikke faa Aktieselskaber med ganske faa Medlemmer. Disse kommer faktisk lige-saa nær ind paa hinanden, som Medlemmerne af et civilt Selskab eller et navngivet Handelsselskab. Og i al Fald for disse smaa Aktieselskaber burde der være en Adgang til under visse Betingelser at kræve Opløsning, ligesom i de nævnte Selskaber, (jfr. I, § 14, No. 4). Er et enkelt Medlem aldeles umedgjørligt og har han mere end Halvparten af Aktierne, kan han faktisk bruge Selskabet i sin personlige Interesse og de andre blive værgeløse. At sælge Aktien vil lidet nytte en skadelidende Interessent under saadanne Forhold, og ofte er endog Salg forbudt. En positiv Lovforskrift herom vilde vistnok været nyttig; jfr. Søl. § 22, No. 3.

medens paa den anden Side Bestyrelsen ikke er berettiget til at opløse Selskabet; men Konkurs betyder jo nærmest (selv om der er retslig Adgang til Akkord) Opløsning. Her har Loven valgt at give Bestyrelsen, og den alene, Myndigheden til at begjære Selskabet sat under Konkurs. Bestyrelsen maa nemlig have denne Myndighed for at kunne undgaa, at en enkelt Kreditor tager Udlæg til Forfang for alle øvrige Kreditorer, idet man ikke kan vente, til Generalforsamling bliver sammenkaldt. Dersom en Generalforsamling beslutter, at Selskabet skal overgives til Konkurs, siger det sig selv, at Bestyrelsen har at lystre Ordre, hvis den ikke vil afsættes (L. § 45).

Betingelserne for, at Selskabets Kreditorer kan drive Selskabet under Konkurs, ere de sædvanlige; Konkursl. §§ 2—5; § 2 kunde kanske tænkes at komme til Anvendelse paa et Selskab, som overflyttede til Udlandet. Ved § 3, „at Skyldnerens Midler ere utilstrækkelige til at betale hans Gjæld“, er at erindre, hvad oven § 23, Note 5, er sagt, jfr. Retst. 1903—391, som vil blive drøftet nedenfor.

Under Konkursbehandlingen (og Akkordforhandlingen) „repræsenterer Bestyrelsen Selskabet som Konkurskyldner“; hverken Generalforsamling eller Repræsentantskab (endsige enkelt Aktionær) har Adgang til at optræde eller give sin Mening tilkjende paa anden Maade end gennem Bestyrelsen⁴. Under Konkursbehandlingen bliver at holde Generalforsamling og Repræsentantskabsmøder i Selskabet — dette er jo ikke forsvundet, før Konkursen er afsluttet, — men disse Forsamlingers Myndighed gaar jo nu ikke videre end til at give Bestyrelsen Ordre; den ifølge Statutterne kompetente Forsamling kan vælge ny Bestyrelse til at repræsentere Selskabet i Konkursen, osv.; Selskabskreditorerne, Konkursboet, Kuratorer eller Bestyrere har ingensomhelst Myndighed i saa Hensende, de kan ligesaa lidt gribe ind i

⁴ Jfr. Hagerup, Konkurs § 29, V.

dette Forhold, som de kan blande sig ind i en almindelig Konkurskyldners Valg af Fuldmægtig til at ivaretage hans Tarv under Konkursen.

Er et Aktieselskab kommet under Konkurs, vil vel det sædvanlige være (i al Fald udenfor Banker og Forsikrings-skaber), at alle Aktier ere indbetalte; er saa ikke skeet, har Boet gennem sin Bestyrer (ikke Selskabets Bestyrelse eller Generalforsamling) Kompetencen til at indkalde paa Aktierne, hvad der behøves til Dækkelse af Kreditorernes Krav og Konkursboets Udgifter. Er der i Statutterne fastsat visse Frister for Indkaldelse af resterende Indskud, maa Konkursboet respektere disse, hvilket vil sige, at Kreditorerne ikke faa Penge, før det falder Debitorerne bekvemt at betale. (I Udk. 1894 var foreslaaet, at for Likvidation skulde Statuternes Indkaldelsesfrister bortfalde, men dette modtoges af Forretningsmænd med Misnøie, man tænkte sig alene som Aktionærer, ikke i en Selskabskreditors Stilling.) Det bliver Konkursboets Sag efter et Skjøn at afgjøre, hvor meget der maa indkaldes pr. Aktie for at dække Gjæld og Udgifter; men en Aktionær maa kunne møde Kravet med Bevis for, at der er indkaldt mere, end der til dette Øiemed er nødvendigt⁵. For Indkaldelse af Indskud gjælder naturligvis under Konkurs med aller stærkeste Grund Aktiel. § 41, 3die Passus (jfr. ovenfor § 30, No. 10).

Konkursl. § 36 giver Skyldneren Adgang til Underholdningsbidrag af Boet. Naar Aktiel. § 73 siger, at „om Selskabets Bestyrelse skal nyde Godtgjørelse af Boet og i Tilfælde hvilken, afgjøres af Skifteretten“, har dette sin Grund deri, at for den valgte Bestyrelses Vedkommende vil der ikke, som for den enkelte Fallent, blive Tale om Underholdningsbidrag, men om Vederlag for det Arbeide,

⁵ „Fortsættelse af Skyldnerens Virksomhed“ kan ifølge Konkursl. § 27, No. 1, ske, men ogsaa alene ske „for Boets Regning“. Følgelig kan der ikke i dette Øiemed indkaldes resterende Indskud paa Aktier.

den maatte gjøre i Konkursboets Tjeneste^{6,7}. For den engagerede Bestyrer saavel som for Kontorpersonalet vil de almindelige Regler om Arbeidsleie komme til Anvendelse.

4. L. § 74 og § 105,₂. Efter L. § 3 kan et Aktieselskab ikke bestaa af færre end tre Personer. Konsekvensen heraf trækker L. § 74, samtidig som den afdæmper Virkningerne af Lovovertrædelsen. Den siger i 1ste Afsnit: „Er Antallet af Medlemmer i et Aktieselskab sunket ned under tre, skal Selskabet inden tre Maaneder enten have afhjulpet denne Mangel eller have opløst sig. Fortsætter Selskabet sin Virksomhed udover de tre Maaneder uden Supplering eller Opløsning, hæfter de Medlemmer, som i mindst en Maaned har været vidende om Forholdet, En for Alle og Alle for En, for de Forpligtelser, som er paadraget Selskabet efter Udløbet af de ovennævnte tre Maaneder“⁷.

I det Øieblik L. § 3 ikke anerkjender et Selskab paa færre end tre Personer⁸ som Aktieselskab, vilde deraf under Lovens Taushed følge, at i samme Øieblik Lovens Betingelse (et Antal af mindst tre) bortfaldt, i samme Øieblik indtraadte for senere stiftede Forpligtelser Lovens almindelige Regel for Fleres Forpligtelse for samme Gjæld, personligt og solidarisk Ansvar; thi det er jo de Forpligtedes egen Sag at sørge for og forvisse sig om, at Lovens Betingelse for et begrændset Ansvar foreligger. Men en saadan Regel vilde være for haard, særlig for de Medlemmer, som ikke er Medlemmer af Bestyrelsen og som maaske først efter længere Tids Forløb faar vide om, at et af de øvrige Medlemmer (ved Kjøb, Arv, Ægteskab) har erhvervet saa mange Aktier, at der er færre end tre Medlemmer; og

⁶ Beck, Konkursloven, P. 305.

⁷ Efter Forbillede af eng. L. 1862, §§ 48 og 79, gaet over i Comp. Consol. Act 1908, §§ 115, 125. Belg. L. § 73. Svensk L. 1890, §§ 97,₃, 102.

⁸ Dersom et navng. Handelsselskab har Aktier, regnes det som én Person, (jfr. L. § 34,₂).

selv for den, der ved, at han ved Erhvervelsen reducerer Medlemsantallet under det tilladte, vilde Regelen virke for haardt. Derfor har Loven foreløbig ladet Lovovertrædelsen være virkningsløs i tre Maaneder, uanseet om Medlemmerne begge (eller det eneste Medlem) har været vidende derom; men naar 3 Maaneder er gaaet, bliver hvert Medlem, som i 1 Maaned har været vidende, personlig ansvarlig. Altsaa, dersom han inden to Maaneder, efter at Lovens Betingelse er bortfalden, er bleven vidende derom, bliver han personlig ansvarlig paa 3 Maaneders Dagen; bliver han senere vidende, vil det i hvert Fald være 1 Maaned, før det personlige Ansvar indtræder.

For den Selskabskreditor, hvis Krav er opstaaet efter de 3 Maaneder, vil det altsaa stille sig saa, at han ved Siden af sit Krav paa Aktieselskabet, med hvilket han har kontraheret (og mod hvilket Medlemmernes Særkreditorer intet Krav har), desuden faar et personligt Krav ligeoverfor hvert vidende Medlem, og for dette konkurrerer han i de vidende Medlemmers Konkursboer ved Siden af disses Særkreditorer (Konkursl. § 121), ligegyldigt om han ved Fordringens Opstaaen var uvidende om Forholdet. Og har én Mand kjøbt alle Aktier, kan han endnu holde Selskabet gaaende som Aktieselskab i tre Maaneder, men oversidder han denne Frist uden at bringe Aktier ud paa flere Hænder eller opløse Selskabet, bliver han personlig ansvarlig ved Siden af Selskabet for den senere stiftede Selskabsgjæld. Selskabet gaar ikke ind i hans Bo, der bliver i Tilfælde to Konkursboer, Selskabets og hans eget, og i dette sidste konkurrerer ogsaa de Selskabskreditorer, hvis Krav er opstaaet efter de tre Maaneder, ved Siden af hans private Kreditorer⁹.

⁹ Herved er fremtidige Forsøg paa at danne one man's Companies (Retst. 1901—136) afskaaret. Naturligvis kan Budet undgaaes derved, at Stifteren overtager samtlige Aktier med Undtagelse af de Par, han overlader til Straamand, (jfr. P i s ko, Beskränkte O. Platou. Selskabsretten. II.

Den Selskabskreditor, der paastaar personligt Ansvar ligeoverfor en Aktionær, har Bevisbyrden for, at Betingelserne derfor foreligger (Antal Aktionærer under 3, Fristens Udløb og vedkommende Aktionærs Viden).

Det Moment, hvorfra de tre Maaneder regnes, bliver i Selskaber, hvor Aktiebog ikke føres (d. e. i Selskaber, hvor alle Aktier lyder paa Ihændeoveren, L. § 33), Aktiernes Erhvervelse, men, hvor Aktiebog føres, ifølge L. § 34,³ den Dag, da Kjøberen er godkjendt af Bestyrelsen, thi fra den Dag er han ikke Aktionær.

Imidlertid giver L. § 74,² enhver Aktionær, saavel den, som har indkjøbt Aktierne, som den anden, (eller Eneaktionæren, om han har indkjøbt alle Aktier) Adgang til at undgaa ethvert personligt Ansvar, nemlig ved at faa Selskabet opløst. Han kan imidlertid ikke gjøre det straks; den, der har erhvervet Aktierne, skal have Tid til igjen at afsætte i al Fald en Aktie, saa der bliver mindst tre Aktionærer¹⁰; derfor maa der være gaet to Maaneder fra det Øieblik, han erhvervede Aktierne, før det andet Medlem kan optræde; Fristen er absolut, den regnes fra Erhvervelsen, ikke fra den Dag, det andet Medlem fik vide om den. Har nu dette Medlem strax faaet vide om Erhvervelsen, saa maa han altsaa vente to Maaneder, før han optræder, og han kan ifølge § 74,¹ vente endnu næsten en Maaned, før personligt Ansvar indtræder; men før denne Maanedes Udgang maa

Haftung i Grunhirs Z. f. Privatrecht 37, P. 702), og naar Antallet af Aktionærer er sat saa lavt som tre, er det jo meget let; men det er vel at mærke, at ved Anmeldelsen til Registret har Stifteren bundet den indsatte Kapital som Selskabets, med Pligt til særegen Bogførsel og Kasse, Administration, Bestyrelse og Generalforsamlings Bogførsel etc. — under Strafansvar.

¹⁰ Det kan jo tænkes, at der aldeles ikke foreligger illoyal Spekulation fra den indkjøbende Aktionærs Side, men at han har kjøbt en eller flere Aktionærer ud, fordi det var umuligt at arbeide sammen med dem.

han have henvendt sig til Skifteretten med Begjæring om Likvidation. Er der gaaet to Maaneder efter Erhvervelsen, kan han strax henvende sig til Skifteretten, men har den samme Frist som nævnt. Er der herunder gaaet over tre Maaneder fra Erhvervelsen, bliver det erhvervende Medlem ved Siden af Selskabet personlig ansvarlig for den efter Tremaanederdagen stiftede Selskabsgjæld, medens det andet Medlem, der i Tide har iagttaget L. § 74,₂, ikke faar personligt Ansvar¹¹.

For at undgaa dette, skal han i Tide indsende en Begjæring til Skifteretten, (afgjørende er den Dag, Begjæringen kommer Skifteretten ihænde), om at sætte Aktieselskabet under Likvidation. Imidlertid kan Skifteretten ikke gjøre dette strax; den anden Part skal have en Maanedes Varsel, og den, der begjærer Likvidationen, har Bevisbyrden for, at det er givet; Fristen regnes fra det Øieblik, han har faaet Varslet. Er denne Maaned gaaet, uden at den erhvervende Aktionær dokumenterer, at han har afhændet mindst en Aktie, (eller uden at han har udtrykkelig samtykket i, at Selskabet strax erklæres opløst, i hvilket Tilfælde Opløsningen gaar frem efter L. § 76 fl.), har Skifteretten ved Decision at sætte Selskabet under Likvidation¹².

Naar Skifteretten ved at opnævne Likvidatorer erklærer, at Opløsning skal finde Sted, har den at offentliggjøre denne Beslutning, som enhver Beslutning, hvorved den selv tager et Bo under Behandling, uanseet, at den her-

¹¹ Har en Mand kjøbt alle Aktier, kan han, som nævnt, holde Selskabet gaaende som Aktieselskab endnu i tre Maaneder (L. § 74,₁), men vil han heller opløse Selskabet, behøver han ikke at vente de to Maaneder, før han henvender sig til Skifteretten, han kan gjøre det strax.

¹² Dette staar ikke sagt i Loven § 74,₂, men fremgik af den Formulering, Aktielovkommissionen havde givet Regelen; dette blev af ubekjendte Grunde omredigeret.

omhandlede Beslutning er af en anden Art end den sædvanlige, og at anmelde den til Registret, L. 1910, § 21.

Skifterettens Funktion ved Likvidationen er en anden, end den ellers øver. Den har at opnævne en eller flere Mænd (der anmeldes til Registret) til paa Selskabets Bekostning at foretage Likvidationen; denne sker paa den for en frivillig besluttet Likvidation foreskrevne Maade (L. § 74, 2, 75—80), saaledes, at de af Skifteretten ansatte Mænd har de samme Rettigheder og Forpligtelser ligeoverfor Selskabet og den samme Fuldmagt til at repræsentere det likviderende Selskab, som det tilkommer Likvidatorerne i et frivillig likviderende Selskab; hvad der er særegent for nærværende Tilfælde, er at Magten — den Magt, Aktionærerne udøve igjennem Generalforsamlingen — er taget fra Selskabets Medlemmer og flyttet over paa Skifteretten, thi (heder det i L. § 74) Skifteretten træder i Generalforsamlingens Sted.

L. § 74 træder ifølge L. § 104 først i Kraft den 1 Januar 1916. For Mellemtiden har L. § 105 en uheldig formuleret Bestemmelse¹³. Den siger, at „for det Tilfælde, at et Aktieselskab ved nærværende Lovs Ikrafttræden bestaar af færre end tre Medlemmer, og disses Antal derefter synker, skal Antallet bringes op til det ved Lovens Ikrafttræden bestaaende, eller Selskabet opløses.“ — Uanseet §'ens Ord „færre end tre“, 2: to, og derefter „synker“, 2: til 1, maa man dog anvende Loven saa, at dersom der ved Lovens Ikrafttræden var tre eller flere Medlemmer, saa kan Medlemsantallet ikke efter Lovens Ikrafttræden bringes ned under tre; det vilde jo være fornuftstridigt, om man ud af Loven skulde læse den Mening, at var der ved Lovens Ikrafttræden blot to Medlemmer, saa kunde Antallet af Medlemmer ikke bringes ned til 1, uden at L. § 74 traadte i Virksomhed, men var der tre eller flere Medlemmer, saa skulde en Aktionær kunne indkjøbe alle Aktier, uden at

¹³ Den blev redigeret under Storhingsforhandl. 1902—3.

L. § 74 traadte i Kraft; vi maa tvertom læse Loven saa, at dens Bud *a fortiori* træder i Kraft, dersom der var tre eller flere Medlemmer.

Og overensstemmende hermed skulde man ogsaa antage, at efter Lovens Ikrafttræden kan et Aktieselskab, som da bestod af 3 eller flere Medlemmer, ikke bringes ned til under 3, uden at L. § 74 traadte i Virksomhed; men ligeoverfor § 104, hvorefter § 74 (udenfor det i § 105 udtrykkelig omhandlede Tilfælde) først træder i Kraft 1 Januar 1917, bliver denne sidste Sætning tvivlsom.

Men sæt, at der ved Lovens Ikrafttræden allerede var et Selskab, hvor en Aktionær allerede havde indkøbt alle Aktier! L. § 105 har ikke tænkt derpaa, men Analogien af denne § maa vel føre til, at han ansees personlig ansvarlig ved Siden af Selskabet.

Dersom Staten eller en Kommune overtager et Aktieselskab (f. Ex. en Sporvei) efter Koncessionsbetingelserne, bliver Selskabet at anmelde til Registret som opløst, og Kommunen bliver ansvarlig for Selskabets Gjæld, idet den har overtaget den hele Forretning; her foreligger en Universalsukcession, hvorpaa forøvrigt Selskabets Kreditorer var forberedt; den indtræder ved Registreringen af, at Selskabet er opløst som Følge af, at Anlægget er overtaget af Kommunen. — Om L. § 75 se ovenfor P. 94.

5. Generalforsamlings Beslutning, L. § 76. Er det aftalt, at Selskabet skal bestaa en vis Tid, saa kan det ikke uden Enstemmighed opløses før dette Tidspunkt (L. § 71 kommer ikke til Anvendelse). Er Selskabet stiftet paa ubestemt Tid, kan det ifølge L. § 76 opløses ved en særegen Generalforsamlingsbeslutning; den skal fattes med to Trediedele af de afgivne Stemmer (optalte paa den i Statutterne bestemte Maade), og derhos maa enten de Medlemmer, som har stemt derfor, have Aktier for mindst to Trediedele af Kapitalen, eller Beslutningen maa gjentages i en senere Generalforsamling med to Trediedele af de

afgivne Stemmer (optalte paa den i Statutterne bestemte Maade); det bliver ligegyldigt, hvor mange eller faa Aktionærer der møder i denne anden Generalforsamling; (de indkaldes overensstemmende med L. § 66)¹⁴.

Er imidlertid to Trediedele af den indbetalte Aktiekapital tabt, kan en Minoritet af Aktieeierne beslutte Opløsning, forsaavidt de har Stemmeret og eier en Fjerdedel af den indbetalte Aktiekapital; denne Minoritets Votum virker altsaa i dette Tilfælde lig en Majoritetsbeslutning.

Det kan ikke let tænkes, at en Beslutning om Opløsning, fattet af en Majoritet, ikke skulde blive respekteret af Bestyrelsen; Majoriteten har gennem Anvendelse af Lovens §§ 70 og 45 et saa sikkert Middel til at fremtvinge sin Villie, at Gjenstridighed fra Bestyrelsens side er lidet tænkelig. Men sætter man, at en af Majoriteten valgt Bestyrelse med Majoriteten i Ryggen vægrer sig for at bøie sig for Minoritetens Beslutning, opstaar Spørgsmaal, om hvorledes Minoriteten skal drive sin Villie igjennem. Efter Registerl. § 21 skal Beslutning om Opløsning anmeldes til Registret, og efter dens § 8, jfr. Aktiel. § 14, skal Anmeldelsen underskrives af Bestyrelsen. Alene denne kan afgive Anmeldelse, Registerføreren kan ikke tage mod Anmeldelse af Aktionærer, selv ikke fra hvilkensomhelst Majoritet, der har fattet en lovlig Beslutning i Generalforsamlingen.

¹⁴ Dette System med gjentaget Generalforsamling er indtaget af Justitskomitéen 1910 af Hensyn til, at det kan være vanskeligt at faa Indhavere af to Trediedele af Kapitalen til at møde op i Generalforsamlingen, og det saaledes kunde hænde, at det blev umuligt at faa Selskabet opløst. Systemet er af engelsk Oprindelse (*special resolution*), men har ikke været anvendt i Norge, hvorfor A Lovkommissionen ikke fandt at burde bringe det i Forslag. Det er heller ikke optaget i andre Aktielove, men det kunde være meget, som talte for dets Anvendelse ved alle vigtigere Beslutninger, idet det afvender Farerne ved Overrumpling i en enkelt Generalforsamling.

Det sees saaledes at være vanskeligt for Minoriteten at fremtvinge Efterlevelsen af dens lovlige fattede Beslutning uden gennem Proces, og denne tager Tid. I enkelte Tilfælde vil den ved Trudsel om at anvende L. § 69 kunne tvinge Bestyrelsen til loyal Optræden, hvorhos Bestyrelsens Optræden for Selskabet som bestaaende, uagtet dette er lovlige besluttet opløst, kan medføre Straf — (ialfald efter Aktiel. § 101 og Straffel. § 339, der træder i Stedet for Registerl. § 23).

Den engang lovlige fattede Beslutning om Opløsning kan ikke omgjøres¹⁵; enhver Aktionær kan kræve den iværksat; de senere Generalforsamlinger har ikke længere Kompetence til at fatte Beslutning om Andet, end hvorledes Likvidationen skal finde Sted, og en Beslutning om, at man tager Opløsningsbeslutningen tilbage og vil fortsætte, har Registerføreren at nægte Registrering. Ønsker man at fortsætte, faar man danne et nyt Selskab — maaske med de samme Aktionærer — der overtager det gamle Selskabs Aktiva og Passiva; men dette kan ikke ske uden det gamle Selskabs Kreditorers Samtykke (eller paa den i Aktiel. § 81—82 angivne Maade).

§ 38. Om Aktieselskabets Opløsning.

II. Likvidationen.

1. Om Fremgangsmaaden ved et Aktieselskabs Likvidation giver L. § 77—82 Forskrifter.

Naar der er fattet Beslutning om, at Opløsning skal finde Sted, har, ifølge L. 1890 § 21,², den Bestyrelse, der

¹⁵ Jfr. Mot. til Udk. 1894, I P. 90. Saa ogsaa ældre tysk Ret: jfr. Staub, Udg. 1896 ad Art. 242. § 2. Den nye L. § 307 indeholder for visse Tilfælde en vilkaarlig Undtagelse herfra, jfr. Staub (1900) ad h. §.

fungerede, da Beslutningen fattedes, øieblikkelig at anmelde dette til Registret.

Ifølge L. § 76,₂ har den Generalforsamling, der beslutter Opløsningen, særlig at vælge et Styre til at foretage Likvidationen. Den kan dertil vælge den siddende Bestyrelse, om Vedtægterne ikke Andet bestemmer; det siger sig selv, hvad § 76,₂ i Slutningen udtrykkelig siger, at den siddende Bestyrelse som saadan træder ud af Virksomhet i det Øieblik Likvidatorerne er valgt¹.

Generalforsamling og Repræsentantskab vedblive at virke som før, og deres Funktioner blive de samme som før (aarlige Regnskaber, Generalforsamlinger og Repræsentantskabsmøder som før), med den Indskrænkning, som følger af den engang fattede Beslutning om, at Opløsning skal finde Sted; Selskabet bestaar jo endnu, om end under Likvidation, det kan slutte Forretninger, stævne og stævnes, og dets Organer vedblive at virke, alt indtil den endelige Opløsningsbeslutning er fattet.

Som Følge af Opløsningsbeslutningen bliver specielt Likvidatorernes Funktion en anden, end Bestyrelsens var; Bestyrelsen havde at drive en Forretning; Likvidatorerne har at afvikle den. Nu er det klart, at deres Forhold til Repræsentantskab og Generalforsamling bliver det samme som Bestyrelsens; disse Organer kan vedblivende give Instruktioner, nu gaaende ud paa, hvorledes Afviklingen skal finde Sted. Hvad Omfanget af Likvidatorernes Fuldmagt ligeoverfor Trediemand angaar, berøres dette af L. § 76,₃, der har følgende positive Forskrift: „Aktieselskabets Forretninger kan under Afviklingen fortsættes i det Omfang, som ansees hensigtsmæssigt“; heraf følger, at Likvidatorerne ligeoverfor Trediemand har den samme Fuldmagt

¹ Den er indsat i Oth. P. 1910 „for Tydeligheds Syld“; det kunde utydeliggjøre det Bud, at det her (efter L. 1890 § 21,₂) er den avgaaende Bestyrelse, som indsender Anmeldelsen.

som for Selskabets Bestaaen i L. § 46,¹ forudsat², idet man ikke paabyrder Trediemand en speciel Undersøgelse for det enkelte Tilfælde, om hvorvidt Likvidatorernes Optræden er hensigtsmæssig; dette bliver Selskabets Sag at afgjøre som et indre Anliggende, ligesom det faar give Likvidatorerne sine Instruktioner, og Misbrug af den Myndighed fra deres Side medfører ikke Aftalens Ugyldighed, men at Likvidatorerne alene faar en Erstatningspligt ligeoverfor Selskabet, (dersom Trediemand har været i god Tro, i hvilken Forbindelse er at erindre L. § 77,³, hvorefter Selskabet skal betegne sig som Aktieselskab „under Afvikling“, hvorved Trediemand har faaet en Advarsel, som i enkelte Tilfælde kan bevirke, at han maa ansees ikke at have været i god Tro).

2. Hvad den likviderende Bestyrelse først og fremst har at gjøre, er naturligvis at optage Status, hvilket nødvendiggjør en Fortegnelse over Selskabets samtlige Eien dele med Taxering af deres Værdi, og af alle udestaaende Fordringer med Afskrivning af, hvad der ansees uerholdeligt (∴ ikke lønner sig at forsøge inddrevet). Da Regnskabet her opgjøres, ikke for at finde, hvad Selskabet har tabt eller vundet i det forløbne Driftsaar, eller for at finde, hvad der kan gives i Dividende, men for at finde, til hvilken Sum Selskabets Aktiva ved den forestaaende Realisation kan udbringes, vil det sees, at de almindelige Principer for et Aktieselskabs Aarsbalance ikke her kommer til Anvendelse; der bliver f. Ex. ikke Spørgsmaal om, hvad en Maskine kan opføres til efter L. § 47,³, men om, hvad den nu kan sælges for, og det er noget ganske Andet.

Den optagne Status skal udlægges paa Selskabets Kontor og tilsendes enhver Aktionær, hvis Opholdssted er kjendt. Bankselskaber og Forsikringsselskaber skal derhos bekjendtgjøre Opgjøret i Kundgjørelsestidenden. L. § 77,^{1,2}.

² Loven bruger derfor ogsaa Betegnelsen „Styre“, ikke „Likvidatorer“.

Bestyrelsens almindelige Mandat gaar ud paa at foretage de til Opløsningen nødvendige Handlinger (L. § 78), opfylde alle Selskabets Forpligtelser og afhænde dets Eiendele; hvis den ikke har faaet udtrykkelig Fuldmagt af den efter Statutterne kompetente Forsamling (Repræsentanternes eller Generalforsamlingen), kan den ikke ansees at have Fuldmagt til at sælge samtlige Eiendele *en bloc*. Den skal inddrage udestaaende Fordringer og betale Selskabets Gjæld. Dersom den Sum, som Realisationen af Selskabets Aktiva indbringer, ikke dækker Gjælden, maa Bestyrelsen indkalde resterende Indskud³ paa Aktierne, saavidt nødvendigt til Dækkelse af dette Behov. Bestyrelsen er bundet til de i Statutterne fastsatte Indkaldelsesfrister og Begrænsninger til visse % ad Gangen; gaar en Selskabskreditor paa, og Aktionærerne ikke vil skaffe Penge strax, vil Bestyrelsen altsaa have at optage Laan paa de Betingelser, den kan opnaa, for at undgaa Konkurs.

L. § 78 siger udtrykkelig: „Forsaavidt det behøves til at dække Gjælden, har Bestyrelsen at indkalde Indskud paa Aktierne“. I denne Regel ligger to Ting. For det Første behøver Bestyrelsen ikke noget specielt Mandat for at indkalde paa Aktierne, hvad der behøves til Dækning af Gjælden, for det Andet er ingen Aktionær pligtig til at indbetale mere, end der behøves til Dækning af Gjælden. Den i L. § 76,₃ givne Regel om, at Aktieselskabets Forretninger kan fortsættes under Afviklingen i det Omfang, som ansees hensigtsmæssigt, møder saaledes sin Begrænsning i L. § 78, 2det Punktum; selv om det kan ansees hensigtsmæssigt at fortsætte Forretningen indtil videre i et vist Omfang, kan ikke engang Generalforsam-

³ Dersom Aktierne ere fuldt indbetalte, er jo Selskabet i dette Tilfælde fallit, og Bestyrelsen vil strax, den ser dette, have at overgive Selskabet til Konkurs. Undladelse heraf kan paadrage den civilt Erstatningsansvar til de Kreditorer, der Intet faa, og kriminelt Ansvar, Straffel. § 285.

lingen (end sige Likvidatorerne) paa egen Haand beslutte at indkalde Indskud paa Aktierne, dersom dette Indskud alene nødvendigjøres ved saadan Fortsættelse. Dersom altsaa Indskud indkaldes i den udtalte Hensigt at holde Forretningen gaaende, saa kan Aktionærene uden videre nægte at betale. Men indkalder Bestyrelsen uden videre, uden Angivelse af Øiemed, Indskud paa Aktierne, eller siger den, at Indkaldelsen er nødvendig til Dækkelse af Gjælden, saa har Aktionæren Bevisbyrden for, at Indkaldelsen ikke behøves, i al Fald ikke i saa stort Omfang for at dække den allerede bestaaende Gjæld, han kan ikke nøie sig med en simpel Benægtelse. Da Bestyrelsen her sidder inde med alle Oplysninger, vil den imidlertid ikke paa sin Side kunne høres med en simpel Paastand, Indstævnte, Aktionæren, maa have Ret til at kræve fremlagt Afskrift af det Opgjør, efter hvilket Indskud gjøres nødvendigt til at dække Gjælden[†]; — den Status, der ifølge L. § 77 er optaget umiddelbart efter, at Beslutning om Opløsning er fattet, kan jo bagefter vise sig at bero paa Forudsætninger, som ikke har slaaet til. At den indstævnte Aktionær har Bevisbyrden kommer bl. A. tilsyne deri, at han faar bevise Urigtigheden af de Forudsætninger, hvorpaa er bygget det Opgjør, der udviser Nødvendigheden af Tilskud til at dække Gjælden.

3. Bestyrelsen skal betale Gjælden, L. §§ 78, 79. I et Selskab, der har ført et ordentligt, forretningsmæssigt Bogholderi, vil jo Bøgerne udvise Kreditorerne, saavel som deres Kravs Størrelse. Men Bøgerne kan indeholde Feil, der kan videre tænkes, at Selskabet f. Ex. har paadraget sig Erstatningspligt, hvorom man endnu ikke er vidende, eller paa hvis Mulighed man ikke har været opmærksom; Selskabet vil regelmæssig sidde i en Række Forbindelser, hvori Af-

[†] Jfr. Schweigaard, Proces I, § 116, Hagerup, Civilproces I, § 127.

vikling for enkelte Tilfældes Vedkommende vilde kunne tage Aar, medens de fleste vil kunne op- og afgjøres i kortere Frist⁵. Under Lovens Taushed vilde Selskabet være nødt til at udsætte den endelige Opløsning og Fordeling af Overskud, til sidste Gjældspost var betalt. Loven har her søgt at give en Ordning, der sikrer Kreditorerne deres Tilkomme uden at lægge unødige Baand paa Selskabet.

I Kundgjørelsestidenden vil Publikum allerede have fundet Anmeldelsen om, at Selskabet er besluttet opløst, L. 1890, § 21; men L. § 79 byder videre, at Bestyrelsen skal to Gange i Kundgjørelsestidenden indkalde samtlige Fordringshavere til at anmelde sit Tilgodehavende, ligesom den har saavidt muligt (∴ Vedkommendes Adresse kjendes) at give enhver enkelt kjendt Fordringshaver speciel, skriftlig Underretning.

Bestyrelsen behøver ikke øieblikkelig at udstede saadan Kundgjørelse, den kunde paa den ene Side have Interesse i at udsætte dermed, fordi maaske en hel Del Forretningsforhold kan blive afviklede inden kort Tid uden den byrdefulde Varsel til hver enkelt Kreditor, men paa den anden Side giver den i L. § 81, sidste Punktum, givne Forskrift Bestyrelsen Grund til at haste med Kundgjørelsen.

Denne Kundgjørelse har ingen præklusiv Virkning; det er et Avertissement (og Udgangspunktet for en Frist) og intet Andet.

⁵ Under den letvindte Fremgangsmaade, som hidtil har været brugt, har det gjentagende hændt, at Selskab, som eiede fast Eiendom, har opløst sig og fordelt den resterende Kapital paa Aktionærerne uden at tage Hensyn til, at det var personlig ansvarligt for den Eiendommen paahvilende Pantegjæld; saa har Pantekreditor bagefter sat Eiendommen til Auktion og ikke faaet fuld Dækkelse; har saa enten tvunget det opløste Selskab under Konkurs, som i det i Retst. 1903 — 391 nævnte Tilfælde og derefter sagsøgt enkelte Aktionærer, 1906 — 277, eller har støvnet Bestyrelsen, som i et i Aftenposten 7 april 1907 refereret Tilfælde. Nu vil Registerføreren have at paase, at saadant ikke sker.

Imidlertid har L. § 79,² aabnet Mulighed for Selskabet til at erhverve kongelig Bevilling til at udstede præklusivt Proklama; det bliver i det enkelte Tilfælde at afgjøre af Kongen, om Grund til Bevilling foreligger, ligesom Bevillingen fastsætter Varsel og Bekjendtgørelsesmaade; der kan f. Ex. være Grund til at kræve Bekjendtgørelse i udenlandske Tidender. Loven har her optaget en gammel, om end i Norge ikke hyppig Praxis⁶; man behøver ikke blot at tænke sig et saa ekstremt Tilfælde, som det af Aubert nævnte, at Selskabets Bøger er brændte, for at der skal findes Grund til at give Bevillingen⁷.

Det siger sig selv, at Udlodning og Opløsning ikke kan finde Sted, før Proklamaet er udløbet, selv om den i L. § 81,² fastsatte Tid er udløben.

Forsikringsselskab kan ikke erholde saadant Proklama. Det kan ikke opløse sig, før den sidste Police er udløbet, eller de endnu løbende Forsikringer med hver enkelt For-

⁶ Aubert, Obligationsrettens alm. Del § 35 II mod Slutn.

⁷ Det har været almindeligt at gjøre Reservation i Bevillingen for den Tiltale, Umyndige for Fremtiden maatte have mod Proklamaets Udsteder; Aubert cit. Noten og Collett, Familieret, 5 Udg. P. 449; et saadant Forbehold vilde imidlertid stride mod nærværende Lovs Princip og kan efter min Opfatning ikke længere rettelig tages; se nedenfor i nærv. § mod Slutningen. Da Proklamaet efter Loven kun gjælder og kan gjælde Trediemands Krav mod Selskabet, kan det ikke ramme personligt Erstatningskrav, som en Trediemand kunde have mod Nogen af Selskabets Bestyrelse eller Repræsentantskab som saadan; (jfr. Aubert cit.); et udtrykkeligt Forbehold herom i Bevillingen maa være unødigt. — Bevillingen er kurant i Danmark. Gram, Formueret II—1, § 73. I en Skr. af 8 Marts 1897 har Just.Dept. med Rette nægtet at give et Aktieselskab Bevilling til med præklusivt Proklama at indkalde Selskabets Aktionærer. Disse er jo ikke Fordringshavere, men Sameiere i Nettomassen, og at man ikke med præklusiv Virkning kan indkalde Sameiere er klart; var Bevillingen bleven given, vilde Proklamaet desuagtet været uvirksomt ligeoverfor Aktionæren.

sikrets Samtykke er overtaget af et andet Selskab; uden den Forsikredes Samtykke kan Forsikringsselskabet naturligvis ikke delegere sin Forpligtelse til et andet Selskab⁸.

Efterhvert som Selskabets (et solvents) Forpligtelser forfalder til Betaling, blive de at indfri. Selskabets Opløsning har ingen Indflydelse paa Fordringernes Forfaldstid, og paahviler der Selskabet en endnu ikke forfalden Forpligtelse (f. Ex. en Pantobligation i en af Selskabet afhændet Eiendom, der først forfalder om flere Aar, og hvor Kreditor ikke er villig til at fratage sin Ret mod Selskabet), maa Beløbet med et Tillæg tilstrækkeligt til at dække Renterne indsættes i en Sparebank; det samme gjælder Fordring, hvis Eier ikke er at finde (L. § 80). Er Fordringen ikke forfalden og ikke rentebærende, kan indsættes et Beløb, som med Tillæg af lovlig Rente (ikke Rentesrente) — for Tiden 4 % pr. Aar — fra Indsættelsesdagen til Forfaldsdag vil give Fordringens hele Beløb⁹. Ved Indsætningen er Selskabet befriet for sin Forpligtelse, selv om Sparebanken fallerer; (Sparebankerne er, som det vil erindres, kontrolleret af Finants-Departementet gennem en dertil ansat Inspektør, L. 6 Juli 1887 (cfr. L. 5 Marts 1900, §§ 13, 14).)

⁸ Forsikringsloven 29 Juli 1911 indeholder særlige Forskrifter om disse Forhold ved Livsforsikringsselskaber.

⁹ Det er at bemærke, at denne Beregning, der stemmer med den af Konkursl. § 102 paabudte, ikke er den samme som Bankernes Beregning af Diskonto, (Carpzows Regel), hvorved Kreditor vilde blive nødlidende, men den Hoffmanske Renteberegning. For-

G

melen er $k = 1 + \frac{np}{100}$, hvor k = den Kapital, der skal indsættes i Banken, G = Gjældsfordringernes Størrelse, p = Procenten (for Tiden 4 pr. Aar) og n = Renteterminen i Aar. Lad f. Ex. en rentebærende Fordring lyde paa 1000 og forfalde om $2\frac{3}{4}$ Aar. Vi faar da

$$k = 1 + \frac{2\frac{3}{4} \times 4}{100} = \frac{1000}{1\frac{1}{10}} = 900 \text{ Kr. } 90 \text{ Øre, som med } 4\% \text{ aarlig Rente (ikke Rentesrente) i } 2\frac{3}{4} \text{ Aar giver } 1000. \text{ Da Bankerne giver Rentesrente, vil Følgen være, at selv om de ikke har givet}$$

Der opstaar en Vanskelighed, hvor et Forhold ikke er endelig opgjort, hvor det altsaa kan blive tvivlsomt, om der vil opstaa en Forpligtelse for Selskabet, eller, om dette er givet, hvilket Omfang denne vil have. L. § 80,₂ har nøiet sig med at bestemme, at foreløbig Udlodning kan finde Sted, uden at det omhandlede Forhold er ordnet, naar Selskabet har deponeret „saadant Beløb, som ved Overenskomst mellem Selskabet og vedkommende Fordringshaver maatte blive bestemt“¹⁰. Naar Forholdet er op- og afgjort, bliver en Efterudlodning at foretage, om Tvisten er afgjort derhen, at Modparten ikke skal have den deponerede Sum, eller ikke denne i sin Helhed. Skulde det Tilfælde indtræffe, at der i Dommen blev tilkjendt Modparten større Sum, end der er deponeret (et Tilfælde som er usandsynlig i det Øieblik, det faktisk afhænger af ham alene, hvad der skal afsættes), saa har Fordringshaveren tabt sin Ret; se nedenfor No. 5.

4. Med den i forrige Nummer nævnte Undtagelse maa Styret ikke foranstalte nogen foreløbig Udlodning, § 81,₁; gjør det dette, og der senere viser sig ikke at blive fuld Dækning for Kreditorerne, maa dets Medlemmer solidarisk svare for det urettelig Udloddede saavidt, at det Manglende dækkes; og de faar da selv søge Aktionærerne til Tilbagebetaling af det for meget Udbetalte; disse maa tilbagebetale det for meget Oppebaarne, thi de har (efter L. § 39) kun Krav paa sin Andel i den ved Opløsningen „gjenværende Formue“, hvilket forudsætter, at Lovens Regler om Likvida-

fulde 4 % Rente, vil Kreditor faa omtrentlig sit Tilgodehavende, og har Beløbet staaet i flere Aar, vil han kunne faa Mere end det fulde Beløb.

¹⁰ Dette vil praktisk sige det Beløb, som Fordringshaveren paastaar; er det et Erstatningskrav, kan han spænde sin Fordring overmaade høit, uden at Selskabet har nogen Adgang til at værgе sig mod Misbrug; af denne Grund havde Aktielovkommissionens Udkast 1894 § 81 foreslaaet, at Skifteretten skulde bestemme Størrelsen af den Sum, der skulde deponeres.

tion er iagttagne; hvad der er oppebaaret ved en foreløbig — altsaa mod Loven stridende — Udlodning, er ikke rettelig oppebaaret.

En Aktionær, der saaledes søges til Tilbagebetaling, maa være berettiget til at kræve Kvittering af den samlede Bestyrelse eller af saa mange, som i Vedtægterne er bestemt at kunne binde Selskabet ved sin Underskrift. — Er Bestyrelsen insolvent, som i det i Retst. 1903 — 391, 1906 — 277 omhandlede Tilfælde, vil enhver Kreditor have Ret til at kræve Selskabet under Konkurs, (uanset om det har anmeldt sig opløst, uagtet ikke Gjælden er dækket), og Konkursboet tilbagesøger da, hvad der er urettelig udbetalt Aktionærerne.

Betingelserne for, at Udlodningen — den ene og endelige udenfor det ovennævnte Undtagelsestilfælde — kan finde Sted, er:

at alle Aktiva ere realiserede,

at alle Gjældsforpligtelser er dækkede eller Pengene afsatte, og alle Selskabets øvrige Forpligtelser opfyldte,

at der er gaaet mindst 6 Maaneder, efter at den i L. § 79,¹ nævnte Indkaldelse stod anden Gang i Kundgjørelsestidenden, —

at Proklamaet er udløbet, hvis Selskabet har faaet Bevilling til Udstedelse af saadant.

Hvad der er tilovers, efterat Gjælden som Helhed er dækket eller aflagt, skal fordeles blandt Aktionærerne. Har Statutterne udtrykkelige Regler herom, er jo Sagen dermed afgjort; der kan f. Ex. være tilsagt visse Aktier en Fortrinsret ved Selskabets Opløsning. Men dersom Statutterne Intet siger, kan der opstaa Tvivl (udenfor det Tilfælde, at alle Aktier ere fuldt indbetalte, i hvilket Tilfælde den tiloversblevne Sum bliver simpelthen at fordele paa Aktierne efter deres Paalydende, uanset om de f. Ex. er udstedte til Overkurs). Er der ikke indbetalt lige meget paa alle Aktier, maa der først og fremst tilbagebetales paa hver

Aktie, hvad der er indkaldt og indbetalt paa den; skal efter Selskabskontrakten Stifteraktier, hvorpaa Intet er betalt, betragtes som fuldt indbetalte, maa de ogsaa her betragtes som saadanne. Men dersom den forhaandenværende Sum er for liden til at dække dette, eller den er større end nødvendigt hertil, opstaar Spørgsmaalet om, efter hvilken Regel dette Minus eller dette Plus skal fordeles. Jeg er tilbøielig til at antage, at samme Regel maa opstilles for begge Tilfælde, og at det stemmer bedst med Aktieselskabets Princip som Kapitalselskab, at Fordeelingen sker ikke i Forhold til Aktiernes Paalydende (∴ i Forhold til hvad der er risikeret) men i Forhold til, hvad der er indbetalt paa hver Aktie; det er hermed der er arbeidet, lidt Tab, erhvervet Overskud¹¹.

Overskuddet bliver at udlodde i rede Penge; jfr. L. § 39 (ovenfor § 30, No. 4), hvorefter en Aktionær ikke kan betinge sig Tilbagebetaling af Apport, han kan kun kræve sin Andel i Selskabsformuen udbetalt i rede Penge.

Derefter sammenkalder Bestyrelsen en Generalforsamling, for hvem den aflægger Regnskab for sin Forretningsførsel. Naar dette er vedtaget af Generalforsamlingen — det er denne og ikke Repræsentantskabet, som her er det kompetente Organ — anmelder Bestyrelsen Selskabets Opløsning til Registerføreren (L. 1890 § 21, AL. 82); (denne Embedsmand har at paase, at Lovens Bud ere opfyldte).

Naar Opløsning rettelig er bleven ført til Ende og anmeldt til Registeret, er dermed Selskabets Forpligtelser

¹¹ Spørgsmaalet har været meget omtvistet i Tyskland, se Kommentarerne til L. 1884 § 245, Denkschrift des Entwurfs eines HGB's, Berlin 1896, § 273 og Mot. P. 378, samt den nye tyske HL. § 300, der har den anden Norm (over Aktiernes Paalydende), og Simon i Mackower und Simon, Beiträge z. Beurtheilung eines Entwurfs eines HGB., Berlin 1896, P. 49 sq., der tager Ordet for, at af hvad der er tilovers, efter at Indskuddene er tilbagebetalte, fordeles først 4 % Rente til Indskuddene, og Resten fordeles paa Aktierne efter deres Paalydende unanseet, hvad der ere indbetalt, fordi samtlige Aktier har løbet Risiko efter sit Paalydende.

ligeoverfor Trediemand op- og afgjorte. Dersom der senere optræder en Kreditor, har han Ingen at holde sig til. Bestyrelsen er ikke personlig forpligtet, — her foreligger jo ikke culpa —, og Lovens § 39,² maa forstaaes saa, at Aktionærerne ere berettigede til at beholde, hvad de efter lovlig Omgang i god Tro have modtaget som sin Andel i Selskabets Formue.

Skulde der paa den anden Side, efter at Selskabet er endelig opløst, vise sig, at der tilkommer det et Krav, eller at det havde Eiendom, hvorpaa man ikke var opmærksom, saa vil man ikke hos os, som i engelsk Ret¹², betragte dette som *bonum vacans*, der tilfalder Staten; det viser sig, at Interessentskabsforholdet mellem Selskabets Medlemmer de facto endnu bestod, de ere i Kraft af dette Sameiere i den gjenfundne Formuesdel, og dens Udbringende skal blive at fordele mellem dem. I det vi ikke, uden udtrykkeligt Lovbud (som tysk HL. 1900 § 302 har gjort) kan paalægge en Domstol (hos os maatte det været Skifteret) nogen Embedspligt i saa Henseende, maa man hos os antage, at det maatte blive den likviderende Bestyrelses Sag at foretage det fornødne; det viser sig jo, at den, om end i god Tro, ikke har faaet udført alle de den paa-hvilende Forpligtelser; at dens Funktion som Bestyrelse ikke er endelig ophørt ved Registreringen af Selskabets Opløsning, viser jo L. § 82,², der paalægger den at opbevare Selskabets Bøger endnu i ti Aar.

§ 39. Om Sammensmeltning af Selskaber.

1. Ligesaalidt som et Aktieselskab (som Følge af det ovenfor § 25, No. 9 nævnte Princip) kan opløse sig uden først at tilfredsstille sine Kreditorer, ligesaalidt kan det for-

¹² Schirrmeister, Die englische Aktiennovelle v. 8 Aug. 1900, P. 119 (*Re Higginson et Dean* Q. B. 1889), cfr. Buckley Comp., Acts. 1909, P. 442.

svinde som selvstændig Formuesmasse og gaa ind i et andet Selskab uden sine Kreditorers Samtykke. Tidligere har man imidlertid hos os seet, at Selskaber har sammensmeltet sig (indgaaet Fusion), uden at Publikum fik vide noget derom, før det kort og godt offentliggjordes som en fuldbragt Kjendsgjerning — under den forældede Theori, der behandlede Aktiekapitalen som et internt Moment, der ikke vedkom Publikum, — en Opfatning, som imidlertid allerede L. 17 Mai 1890 har gjort Ende paa.

Da Loven ingen Regler havde om dette Tilfælde, og Statutterne regelmæssig ikke havde forudseet Tilfældet, kunde en Fusion blive i høi Grad vanskeliggjort ved Protest fra Aktionærer, som kunde sige, at vistnok kunde en Majoritet beslutte Opløsning, men da havde de Krav paa at faa sine Aktiers Værdi ved Opløsningen udbetalt i Kontanter, de var ikke pligtige til at tage Aktier i et andet Selskab; man maatte altsaa se paa en eller anden Maade at affinde sig sig med dem.

Mangelen af Lov har forøvrigt vist sig lidet følelig hos os, da Sammensmeltninger (især tidligere) sjelden har fundet Sted, og specielt har der ikke været øvet de Misbrug dermed, som ofte har forekommet i udenlandsk Praxis¹.

¹ Den engelske Dommer Lord Justice Williams har betegnet Fusion som „*a decent burial of impleasant scandals*“ (Schirrmester, Die englische Aktiennovelle 1900, P. 120). Chr. Duguid, How to read the money article, London 1901, Ch. XXII, omtaler „*reconstruction, which usually means whipping away the past of a company to enable it to lose more money on almost the same lines*“. I engelsk Praxis bruges Betegnelserne „*amalgamation*“ og „*reconstruction*“ (jfr. Palmer, Company law under disse Ord. Buckley, Companies Acts, 9th ed. 1909, P. 433). Ingen af Udtrykkene har en bestemt Betydning. I England har det været drevet adskillig Misbrug med Fusion ved Livsforsikringselskaber, hvilket foranledigede flere Love for disse Selskaber, („Cairns Bill“, 9 Aug. 1870 med Tillægslove; jfr. Dr. Oscar Platou, „Motiver til Udkast til Lov om Forsikringselskaber 1895“, ad § 373—78). Ligeledes har der været drevet adskillig Misbrug ved Mineselskaber (Economist 10 Januar, 30

2. Naar to Selskaber vil sammenslutte sig til ét, kan det tænkes ordnet paa to forskellige Maader. Enten saa, at det ene Selskab bliver bestaaende, idet det beslutter at optage i sig hele det andet Selskab, dets Forretning med Aktiva og Passiva, medens det andet Selskab beslutter at lade sig optage paa denne Maade, hvilket medfører, at det opløses som selvstændigt Selskab og udgaar af Firma-registret, medens det optagende Selskab giver det opløste Selskabs Aktionærer Aktier i det bestaaende Selskab i Stedet for deres Aktier i det opløste Selskab; det bestaaende Selskab vil da have at anmelde en Forhøielse af sin Aktiekapital, svarende til Summen af de Aktier, det har udstedt til det opløste Selskabs Aktionærer.

Om Fremgangsmaaden herved giver Loven Forskrifter i §§ 83 og 84.

Eller det kan ske saa, at begge Selskaber beslutter at opløse sig og at slaa sine Forretninger med Aktiva og Pas-

Mai 1891. Petrazycki, Aktienwesen und Spekulation, 1906 P. 139). Et kjøpemæssigt Exempel paa Fusion er „Steel trust“ i Nordamerika 1901 (jfr. Annales de droit commercial XV (1901, P. 150. Leroy-Beaulieu: Economiste français 15 April 1901), hvor „the United Steel Company“ dannedes under Ledelse af Morgan og Carnegie ved Fusion af en Række Jernværker og med Apports af Malmleier ved Øvresøen, indskudte af Rockefeller — samlet Kapital opgivet som 5000 Millioner Dollars (à 3,75 Kr.). Denne Sammenslutning, hvorved de i det store Selskab indgaaede Aktieselskaber forsvinder som selvstændige Formueskomplexer, hører Aktieretten til; (Ordet „Trust“ er her ikke anvendt i den almindelige tekniske Betydning). De Sammenslutninger — Majoritetsforbund — af Driftsherrer, oftest af Selskaber, der blir staaende i Registret som selvstændige Selskaber, om de end ved at indgaa „Trusts“, „Kartelle“, „accaparement“ i større eller mindre Grad har for kortere eller længere Tid opgivet sin Selvstændighed, hører ikke ind under Aklielovgivningen; (jfr. ovenfor I, § 3 A, Slutn.), jfr. herom Aschehoug, Socialøkonomik II. Kap. 50 § 9, Kap. 52 § 22. Scharling, Samfundsøkonomiens Theori I, Samfundsproduktionen, 2 Del, Kap. XVI. I tysk Praxis har man ogsaa seet to Aktieselskaber danne et navn. Handels-selskab, jfr. I, § 5, No. 3.

siva sammen ved Stiftelsen af et nyt Selskab, der anmeldes til Registret, medens de to oprindelige Selskaber anmeldes til Registret som opløste. Aktionærerne i de to oprindelige Selskaber modtager i Regelen Aktier i det nye Selskab efter aftalt Kurs i Stedet for sine gamle Aktier.

For denne Ordning giver Aktieloven ikke særegne Forskrifter — hvorom se nedenfor.

3. Beslutning om at overdrage Forretningen, „Formuen som Helhed“, involverer jo Selskabets Opløsning og L. § 83 kræver ogsaa den samme Majoritet som for Opløsning (§ 76), men medens en almindelig Opløsningsbeslutning medfører Ret for hver Aktionær til at fordre sin Andel i Nettooverskuddet udbetalt i kontant Mynt, L. § 39 og 81, er dette ikke nødvendigvis Tilfældet efter en Beslutning, fattet efter § 83; Beslutningen kan gaa ud paa, at Forretningen skal sælges (til en Anden, Enkeltperson eller Selskab) og Salgssummen efter Dækkelse af Selskabsgjælden fordeles paa Aktionærerne, — § 83,³ peger direkte paa dette Tilfælde. Men Beslutningen kan, som det sees af § 84 første Punktum, ogsaa gaa ud paa, at Overdragelsen skal ske til et andet Aktieselskab mod Aktier i dette Selskab², saaledes at det opløste Selskabs Aktionærer faar Aktier efter aftalt Kurs i det erhvervende Selskab, og det særegne for § 83 sammenlignet med § 76 er da det, at i Kraft af § 83 kan der fattes Majoritetsbeslutning, der binder alle Aktionærer, gaaende ud paa, at de ved Opløsningen af Selskabet skal faa sine Aktiers Værdi godtgjort ikke i rede Penge men i et andet Selskabs Aktier efter en med dette aftalt Kurs.

Det Selskab, der har besluttet Overdragelse af Forretningen, har dermed vistnok besluttet Opløsning, men hermed følger ikke her, som ved almindelig Opløsning, Likvidation: det er ikke Tale om at gjøre Alt i Penge, (er f. ex. en Fabrik overdraget, saa maa jo den netop ikke gjøres i rede

² Dette er jo det praktiske, det første Tilfælde har væsentlig theoretisk Interesse.

Penge); tvertom, det er jo Meningen, at „Formuen som Helhed“ skal overdrages til et andet Selskab, kun saameget har Fremgangsmaaden her tilfælles med den endelige Op-løsning, som behøves for at sikre det forsvindende Selskabs Kreditorer, at de faar Sit, se § 83,₃ og § 84,₁ sidste Punktum. Selskabets Midler kan ikke uden videre overføres til det erhvervende Selskab, de bliver med sine selvstændige Aktiva og Passiva at forvalte særskilt (selv om det erhvervende Selskab efter Aftale strax overtager Ledelsen ogsaa af det overdragende Selskab, § 84,₁, andet Punktum), med sin selvstændige Bogførsel, — særskilt Vinding og Tab for sine Aktionærer, indtil den endelige Sammensmeltning kan finde Sted; indtil det Øieblik stævner det sine Debitorer og stævnes det af sine Kreditorer (og alene af disse) selvstændig som før, dets Midler tjener alene dets Kreditorer til Satisfaktionsobjekt, disse Kreditorer skal før Sammensmeltningen ifl. § 83,₂ enten være satisficerede eller have givet sit Samtykke til Sammensmeltningen, for at denne kan finde Sted; først ved denne faar de paa den anden Side Krav mod det optagende Selskab for sine Fordringer paa det opløste Selskab, § 83 henviser til § 78, andet Punktum: Forsaavidt det behøves til at dække Gjælden, har Bestyrelsen at indkalde Indskud paa Aktierne.

Men nu er Bestyrelsen efter § 78 bunden til de i Statutterne fastsatte Summer og Terminer, og en saadan Ud-sættelse, som dette vilde medføre, vilde kunne gjøre Arrangementet med det overtagende Selskab umuligt at fuldbyrde, hvilket regelmæssig nærmest vil være til Skade for det Selskab, der skal gaa op i det andet, eftersom Beslutningen om en saadan Sammensmeltning gjerne vil være forarsaget af en ødelæggende Konkurrence fra det overtagende Selskabs Side. Det kan derfor i Tilfælde, hvor de i Statutterne fastsatte Terminer er til Hinder for en hurtigere Indkaldelse, bliver nødvendigt at foretage en Statutforandring for, at Terminerne forkortes; thi ellers vilde Be-

styrelsen blive nødt til at optage Laan for at faa sit Selskabs Gjæld dækket, — men dette blev jo en Gjæld, som det overtagende Selskab neppe vil overtage.

Det er de to Selskabers Generalforsamlingers egen Sag at træffe Bestemmelse — Aftale — om, hvem der skal lede Afviklingen. Ifølge § 84,¹ kan det i Overenskomsten mellem Selskaberne aftales, at Ledelsen af Afviklingen i det opløste Selskab skal overtages af Bestyrelsen i det overtagende Selskab; er det ikke udtrykkelig aftalt, vedbliver Bestyrelsen i det Selskab, der skal opløses, at fungere, indtil Afviklingen er afsluttet. Overtager det overtagende Selskabs Bestyrelse Afviklingen, fungerer den altsaa under dennes Forløb som Bestyrelse i to forskellige Selskaber, der endnu er forskellige med selvstændige Forretninger, Bogførsel, Vinding og Tab. Bestyrelsen kan ikke i Egenkab af Bestyrelse i det ene Selskab (f. Ex. indstævnet paa dettes Vegne) optræde som fungerende Bestyrelse i det andet Selskab, de to Funktioner maa holdes klart ud fra hinanden; Bestyrelsen staar paa den ene Side ansvarlig ligeoverfor sit eget Selskabs Generalforsamling og Repræsentantskab, som før, paa den anden Side staar den ansvarlig ligeoverfor det afviklende Selskabs Generalforsamling og Bestyrelse i dette Selskabs Anliggender. Dettens Organer vedbliver at fungere, om end nu bundne af Opløsnings-(Fusions)-Beslutningen; og det afviklende Selskabs Aktionærer har som saadanne sine selvstændige Rettigheder ligeoverfor sit Selskab og dets Organer, til den endelige Sammenslutning finder Sted.

Om Afviklingen kan forøvrig henvises til de af § 83,² udtrykkelig nævnte L. §§ 77,^{1, 2}, 78. andet Punktum, 79,¹ og 80.

Selv om Afviklingen skulde være faktisk afsluttet ved Betaling til Kreditorerne eller deres Samtykke, kan Overdragelsen til det andet Selskab ikke finde Sted, før 6 Maa-neder er gaaet, efter at den første Bekjendtgjørelse, § 79,¹,

med Indkaldelse af Kreditorerne har staaet i Kundgjørelses-tidende, se § 83,3. Under Løbet af denne Frist vil løbende Vexler indfries; om fast Gjæld, specielt Pantegjæld, maa Selskabet søge at indgaa særskilt Overenskomst med Kreditorerne. Skal Overdragelsen ske mod Vederlag til Aktionærerne, kan de efter Fristens Udløb faa dette — Nettobeløbet efter Afviklingen — udbetalt. Skal derimod Overdragelsen ske paa den Maade, at Aktionærerne faar Aktier i det overtagende Selskab, faar de nu disse udleverede mod sine gamle Aktier. Og Bestyrelsen af det bestaaende Selskab overtager nu Bestyrelsen af det opløste Selskabs Forretning, dersom den ikke allerede har overtaget Afviklingen; i saa Tilfælde ophæver den den selvstændige Bogførsel og Kasse etc. for det opløste Selskab og indlemmer Alt i sin egen Forretning. Den endelige Indlemmelse anmeldes til Registret (§ 81,4), hvormed det opløste Selskab er endelig forsvundet.

4. Hvad angaar det overtagende Selskab, vil det afhænge af dettes indre Ordning, hvilken Myndighed der tilhører de forskellige Selskabsorganer for det Tilfælde, at der er Tale om at overtage en bestaaende Forretning (det være Enkeltmands eller et Aktieselskabs) mod et Vederlag i Penge.

Hvor derimod Overtagelsen skal ske paa den Maade, at det opløste Selskabs Aktionærer faar Aktier i det bestaaende Selskab i Stedet for sine Aktier i det opløste Selskab, hvor altsaa Optagelsen nødvendiggjør Udstedelse af nye Aktier i det overtagende Selskab, tiltrænges en særegen Regel, idet de i L. § 25 givne Regler ikke her lader sig anvende. Lovens § 84,1 har derfor udtrykkelig udtalt, at § 25 ikke kommer til Anvendelse paa de nye Aktier, der maa udstedes for Overtagelsen. Forøvrigt kommer de i §§ 24 og 26 om Emission af nye Aktier til Anvendelse ogsaa her. Det siger sig selv, at dersom Selskabet ved samme Leilighed beslutter at emitte flere Aktier end de,

der paakræves til at indfri det opløste Selskabs Aktier, vil § 25 faa Anvendelse paa disse.

Efter § 84,₂ har Bestyrelsen i det overtagende Selskab at afgive en Beretning i Selskabets Generalforsamling om den tilendebrogte Forretning; denne Generalforsamling skal holdes inden 6 Uger efter Overdragelsens Gjennemførelse, (dette vil praktisk sige efter Registreringen, da denne naturligvis vil ske umiddelbart efter at den faktiske Gjennemførelse har fundet Sted). Desuden har saavel denne Bestyrelses Medlemmer som Medlemmerne af det opløste Selskabs Bestyrelse at afgive hver for sig til denne Generalforsamling en egenhændig underskrevet Erklæring om, hvorvidt de selv eller nogen Anden har havt nogen Indtægt af Overdragelsen, og i Tilfælde om Indtægtens Art og Størrelse. Herved er at erindre Budet i § 53 om, at Tantième kun maa beregnes af det rene Overskud ikke af Bruttoindtægten. Herved er forbudt saadanne Misbrug, som man i Udlandet har havt Exempler paa, at det overtagende Selskabs Direktion som saadan har under Navn af Provision, Gratiale el. L. beregnet sig en vis Procent af den overtagne Forretnings Bruttoverdi; særlig har man seet det Misbrug ved Fusion af Forsikringsselskaber, at de, der arrangerede Fusionen, beregnede sig Provision i Procenter af den overtagne Forsikringssum eller samlede Forsikringspræmie; dette vilde rammes af § 53.

Det overtagende Selskabs Kreditorer har ingen Adgang til at blande sig i Selskabets Dispositioner.

5. Hvad der her foreligger, er efter Lovens Ord i § 83 „Overdragelse af et Aktieselskabs Formue som Helhed“ : med Aktiva og Passiva til et andet Selskab. Da Loven ikke kan tilstede, at et anmeldt Selskab uden videre foretager en saadan Disposition og saa forsvinder, maa den sørge for, at Selskabet først affinder sig med sine Kreditorer, saa deres Ret sikres. Naar dette er gjort, overføres ved Registrering af Fusionen den hele Formue *en*

bloc til det overtagende Selskab, Aktiva med Passiva, „Formuen som Helhed“, siger Loven med rene Ord. Uagtet den tyske Lov, der er Forbilledet til vor Lovs Forskrifter, ikke bruger dette bindende Udtryk, har den tyske Videnskab og Retspraxis betragtet dette som en Universalsuccession³, det er jo en af Loven reguleret Overgang af Aktiva og Passiva samlet, med ét Slag, og at det sker netop ved Registreringen, er alene en Anvendelse af Lovens Princip om Registreringens konstitutive Virkning. Da dette ikke ligger i Dagen for Enhver, havde Komm. Udk. 1894, § 85 i Slutn. udtrykkelig udtalt det, — med Tillæg, at i Stedet for Skjøde paa fast Eiendom skulde thinglyses en af Registerføreren udstedt Erklæring. Men Storthingskomiteen 1904—05, der ikke havde forstaaet dette, forandrede det derhen, at for fast Eiendoms Vedkommende udkræves Skjøde —, uden at gives nogensomhelst Begrundelse for denne Forandring, idet den alene siger: „Komiteen mener, at der bør udstedes Skjøde, skrevet paa stemplet Papir“, hvilket viser, at den aldeles ikke har skjønnet Sammenhængen⁴. Og i Stedet for at rette denne Feil, saaledes som i Noten nævnt, gik Justits-Deptet i sin Indstilling af 1910 ganske rolig videre i samme Spor, idet det strøg Sætningen om, at ved Registreringen af den stedfundne Overdragelse gik det opløste Selskabs Rettigheder og *Forpligtelser*, forsaavidt de ikke var opfyldte, over paa det bestaaende Selskab; idet Departementet søgte at forsvare denne Udstrygning (Mot. P. 23. 1ste Spalte), med den Be-

³ Wiener i Goldschmidts Zeitschr. f. Handelsrecht 27, P. 365 sq. Ring, Kommentar til L. 1884, § 247, No. 2. Behrend, Handelsrecht, 1,2, P. 941. Staub, Kommentar 1900 ad § 306, Anm. 11. Lehmann, Recht der Aktiengesellschaften II, 535. Det er ogsaa med rene Ord sagt i den ital. HL. § 196.

⁴ Ellers maatte den have sagt, at der her betaales Stempelgebyr som ved almindelig Skjødning; det var jo alene fiskale Hensyn der foranledigede Tillægget. — hvorom nedenfor.

mærkning, at Regelen allerede led en Indskrænkning ved den af Storthingskom. 1904 foretagne Forandring, hvorefter der udkrævedes Skjøde, og at — efter dets Opfatning — Hensigten med Budet alene var at fritage Selskabet for Overholdelsen af de almindelige Overdragelsesformer. Og uagtet Departementet udhæver, at her foreligger „Overdragelse af Formue som Helhed“, finder det ingen Grund til her at gjøre Undtagelse fra de almindelige Regler⁵, og det har derfor sat ind en ny Bestemmelse i § 83,4: „Naar Overdragelsen er skeet“, anmeldes dette snarest mulig, til Handelsregistret, hvormed det har villet antyde, at det overdragende Selskab skulde have tegnet Overdragelseserklæring paa alle sine Hundreder af Værdipapirer, Vexler etc. Men det er ikke bindende. Sæt Selskaberne anmelder at Overdragelse har fundet Sted. Registerføreren vil vel neppe finde paa at han skulde gennemgaa hele det overdragende Selskabs Beholdning for at se, om det var gjort ved Singularcessioner, — og hvad saa, er der da Tvivl om, at det overtagende Selskab er bleven Eier ved Registreringen med ét Slag ∴ ved en Universalsuccession (ligesaa med andet Løsøre, Varer, Heste, Vogne o. s. v.).

End Overførelsen af *Passiva*?

Denne hører vel ogsaa med til „Overdragelse af Formuen som Helhed“. Nu staar det efter Lovens Ordning saa, at indtil den endelige Overdragelse skal de to Forret-

⁵ Naar Departementet videre siger, at naar Sammenslutningen af Selskaber paa den Maade, som i Deptets Udkast skeet, opfattes ikke som et særegt Retsinstitut, men som en Form for Overdragelse af et Selskabs Formue som Helhed, synes der ikke at være tilstrækkelig Grund til at fravige de almindelige Regler om Former for Rettigheders Overdragelse, — saa indeholder dette Udsagn som det sees — en Selvmodsigelse og det hviler derhos paa en Misforstaaelse, hvilket man vil se, naar man sammenholder den tyske L. 1884, § 247, — eller den gjældende L. § 306 — dens Udtryk, med den tilhørende Literaturs Behandling af Emnet.

ninger administreres særskilt, selvstændig, med selvstændige Bogførseler, Kasser etc., stævne og stævnes selvstændig — dette sees klart, dersom man ikke har valgt den Ordning at lade det overtagende Selskabs Bestyrelse foretage Behandlingen af det overdragende Selskabs Anliggender, men ladet det overdragende Selskabs Bestyrelse fortsætte at virke, indtil den endelige Overdragelse. Regelen bliver den samme for begge Tilfælde; det overdragende Selskabs Kreditorer maa stævne dette, har endnu ingen Ret ligeoverfor det overtagende Selskab. Passiva gaar saaledes uimodsigelig over ved den i § 83 paabudte Registrering og først ved den med ét Slag; hvad der ligger forud, er den faktiske Ordning. Departementets Strygning af det oprindelige Kommissions-Forslag kan kun fordunkle dette.

Nu er det vistnok saa, at man i Mangelen af et udtrykkeligt Lovbud ikke hos os vil anse den i § 83 udtalte Regel at have ophævet vor Lovs almindelige Regel om Skjøde (og de dermed sammenhængende Skattepaalæg), hvilket rigtignok er irrelevant fra et civilistisk Standpunkt⁶, eller om Registrering af Skib. Men hvor ikke disse positive — vilkaarlige — Lovregler om Thinglysning træder i Veien, hævder jeg — i Modsætning til Departementets Opfatning — at Loven har forordnet en Universalsuccession, ved Registrering ifølge § 83,4 afgaar det overdragende Selskab ved Døden og gaar dets Gjæld sammen med dets Løsøre, forsaavidt det ikke er overdraget ved Singularcession, *en bloc* over paa det overtagende Selskab; dette er i Kraft af Registreringsen legitimeret som rette Besidder af alt Løsøre og af alle Værdipapirer, uden at disse behøver en Paategning og en overseet Gjældspost bliver det over-

⁶ Den tyske Ret har seet og taget Konsekvensen af Lovens Ordning, den kræver ikke Thinglysning af fast Eiendom, Behrend cit.

tagende Selskab Debitor for i Kraft af Universalsucces-
sionen.

6. Loven ordner ogsaa Fusion mellem et Aktieselskab og et Kommanditaktieselskab eller mellem to Kommanditaktieselskaber; se § 95, første Punktum, der gjør §§ 83, 84 anvendelige paa tilstævnet Selskab, samt § 95 g, der maa læses saa, at hvor § 83 taler om Bestyrelse, har ved et Kommanditselskab, som vil overdrage sin Forretning til et Aktieselskab, (eller Kommanditselskab paa Aktier), dets ansvarlige Medlemmer og et Udvalg af Tilsynsraadet i Fællesskab at udøve de Funktioner, som ifølge § 83 tilligger et Aktieselskabs Bestyrelse.

Fusion i Lovens Forstand kan ikke finde Sted uden mellem Aktieselskaber og Kommanditaktieselskaber. Vil et navng. HS. overtage et Aktieselskabs Forretning, kan jo dets Medlemmer opkjøbe alle Aktier, dersom alle Aktionærer er villige til at sælge; i modsat Fald maa Aktieselskabet ordne sig overensstemmende med § 81 og sælge sin Forretning til det navng. HS.

Vil et navng. HS. overdrage sin Forretning med Aktiva og Passiva til et Aktieselskab, er dette Kjøb og Salg af en Forretning, hvorfor de almindelige Retsregler kommer til Anvendelse.

7. Som før nævnt, havde Kommissionsudk. 1894 ogsaa ordnet — og lettet — Sammenslutning af to Selskaber, der begge vilde opløse sig og danne et nyt tredie Selskab, saaledes at begge de opløste Selskabers Aktionærer for sine Aktier fik Aktier i det nye Selskab. Da Departementet har strøget Forskrifterne herom, og Loven saaledes tier, bliver Følgen, — hvad Justits-Deptet kjølig siger — at hvert enkelt af de to overdragende Selskaber kommer til at ordne sig i Overensstemmelse med § 83 (jeg indser ikke at § 84, der handler om et bestaaende Selskab og som Departementet ogsaa henviser til, kan komme til Anvendelse). Og de to Selskabers Generalforsamlinger og Bestyrelser

maa da komme til Enighed om at stifte et nyt Selskab, ved Simultanstiftelse, § 4, 5, idet Bestyrelserne optræder som Stiftere, og, saavidt jeg kan skjønne, vil den praktiske Ordning blive, at Bestyrelserne som Stiftere af det nye Selskab tilstiller de to Selskabers Aktionærer Aktier, hver efter det ved den foreløbige Aftale bestemte Antal Aktier. Følgen vil blive, at L. §§ 18 og 72 kommer til Anvendelse paa denne Fusionsform!

8. Den ovenfor skildrede Ordning af Sammensmeltning skriver sig ikke fra Aktielovkommissionen. Denne havde overensstemmende med den moderne Videnskab opfattet — og ordnet Sammensmeltning som en særegen Retsinstitution. Som saadan blev den opfattet af Wiener i hans for Emnet grundlæggende Afhandling i Goldschmidts Zeitschrift f. Handelsrecht B. 27, 1882, „Umwandlung und Fusion von Handelsgesellschaften“, hvor han ikke lader sig vildlede af, at den tyske HS. „alene har behandlet ét Omdannelses-tilfælde, (HGB [den ældre] § 247“), se P. 365, men P. 369 udtaler; „Fusion er begrebsmæssig en Forening af flere Selskaber til et Selskab, idet enten et allerede bestaaende Selskab optager andre Selskaber i sig og vedbliver at bestaa forøget med deres Formue mod Udstedelse af Aktier, eller alle Selskaber opløser sig ved Forening til et fuldstændig nyt Selskab“. Og for fransk Rets Vedkommende (Loven er taus om dette Emne) udtaler Lyon-Caën & Renault, Traité de droit Com. II, No. 340,¹ sig paa samme Maade: Efter Parternes Villie kan de to Selskaber, som indgaar Fusion, behandles som opløste og et nyt Selskab dannes, eller et Selskab opløses og absorberes af det andet Selskab, der bliver bestaaende men modificeret, særlig ved Forøgelsen af sin Kapital og sit Medlemsantal. — At de italienske Forfattere, se f. Ex. Vidari, Corso di diritto commerciale II n. 1440, 1499, paa selvsamme Maade opstiller Fusion som et særligt Institut og siger, at Fusionen kan effektueres gennem de to nævnte Fremgangs-

maader, siger sig selv, da den ital. HL. omfatter begge Fremgangsmaader, den rigtige Systematik var allerede fulgt af Loven.

Og i Overensstemmelse med dette Synspunkt havde Aktielovkommissionen ordnet Fusionen, lettet Vanskeligheden og givet Regler for begge Former.

Justits-Deptet 1910 (Oth. Prp. 1910, No. 5, P. 21 flg.) har derimod i Fusion alene seet („hvad den i Virkeligheden er“, som det heder) „for det ene Selskabs Vedkommende en Overdragelse af dets samlede Formue og for det andet Selskabs Vedkommende en Erhvervelse af Formuesgjensstande mod Vederlag i Aktier“, det har m. a. O. taget Fremgangsmaaden, Midlet, for det væsentlige, og ikke seet Maalet, der omfatter ogsaa Nydannelsen af et Selskab; det er derfor Methode deri, at Just.-Deptet ganske sløifede Lovkommissionens Ordning af denne sidste Fremgangsmaade, der i Virkeligheden er den typiske og søger at forsvare dette saa (P. 21 og 23) „denne Ordning savner saavidt vides Sidestykke andetsteds baade i Lov og Udkast“ . . . og „Departementet antager, at Selskabsdannelser af denne Art heller ikke hos os har saa stor praktisk Betydning, at det er paakrævet at opstille nogen Særordning for deres Vedkommende, og man har derfor sløifet Bestemmelser herom.“

Jeg skal hertil bemærke, at jeg af norske Praktikere har hørt en ganske anden Tale. Det er ganske vist saa, at den tyske Handelslov og nogle andre Love ikke har givet særlige Forskrifter om denne Fusionsform, men dette har ikke været afgjørende for Lovkommissionen, som ikke nøiede sig med at undersøge tysk Lov¹.

¹ En tysk Kritiker af Aktielovkommissionens Forslag, Riesenfeld, siger (Zeitschr. f. Versicherungsrecht II, P. 116): Es ist ein grosser Fortschritt und als eine anerkennenswerthe Feinheit des norwegischen Entwurfs zu bezeichnen, dass er bei der Lehre der Fusion eine scharfe Scheidung vollzieht — (mellem de to Former).

Og nu er Tilfældet det, at ikke alle nyere Love følger den tyske Lovs Exempel, men giver almindelige Regler — ligesom Aktielovkommissionen — for Selskabers Fusion, saaledes den italienske, portugisiske, japanske og mexikanske HL., og at en Flerhed af de nordamerikanske Unionsstaters Aktielove tilmed særlig har for Øie den af Justits-Departementet som upraktisk sløfede Form⁸, og at det danske Udkast 1910, § 84, har taget den norske Kommissions Ordning, idet der ogsaa giver Forskrifter for det Tilfælde „Skal et nyt Selskab dannes ved Sammensmeltning af flere bestaaende Selskaber, saaledes at den fulde Aktiekapital overtages af Aktieeierne i de ældre Selskaber“ etc. Forretningsmændene i de to Kommissioner har saaledes været enige med den norske Aktielovkommission i, at Tilfældet ikke var upraktisk.

Jeg forstaar overhovedet ikke, hvilke materielle Grunde der skulde kunne foreligge til at stryge denne Fusionsform, naar den først var forudsat og ordnet af en sagkyndig Lovkommission, eller hvorfor denne Fusionsform ikke alene ikke skal nyde den samme Lettelse i Fremgangsmaaden, som den anden, men endog søges forhindret ved den Følge, som L. §§ 18 og 72 knytter til Simultanstiftelse eller Successivstiftelse uden Udlægning af Tegningsliste — en af disse Stiftelsesformer vil jo maatte anvendes.

Jeg antager, at naar Forretningsverdenen bliver opmærksom paa Følgen af Justits-Deptets Indgreb, vil den — med fuld Grund — kræve Loven kompletteret. Og da mener jeg, at det bedste vil være at tage Aktielovkommissionens Udkast, som det var, eller om man vil Storthings-Indst. 1904—5, idet man dog stryger dennes uheldige Tillæg, sidste Linie til § 88, men tillægger et Bud om, at Registerføreren har i Tilfælde at indsende Anmeldelse til Panteregisterfører og Skibsregisterfører, samt i § 108 ind-

⁸ Se K. Lehmann, *Recht der Aktiengesellschaften* II, P. 226.

tager en Forskrift om, at Sportler og Thinglysningsgebyr bliver at betale; (hvorved er at bemærke, at hvor Fusion finder Sted ved Opløsning af to bestaaende og Dannelse af et nyt Selskab, kommer den samme Beregningsnorm for stemplet Papir til Orde, som jeg har nævnt i I, § 7, Note 7).

Dette er lovgivningsteknisk den rette Ordning, og ved denne faar man ikke et fint civilistisk Begreb, (der er givet ved den konstituerende Virkning som tillægges Registreringen, og hvis Anvendelse ogsaa paa dette Tilfælde giver den mest praktiske Løsning), forhutlet ved uvedkommende fiskale Hensyn.

§ 40. Om Nedsættelse af Aktiekapitalen.

1. Der er gjentagende i disse Forelæsninger (§ 25 II, No. 9, § 28, No. 1, § 30, No. 5) udhævet som Aktierettens Hovedsætning, at Selskabet er retslig bundet ved den Anmeldelse om Størrelsen af den Aktiekapital, det holder ud for Publikum som Satisfaktionsobjekt, saaledes at det ikke er berettiget til paa egen Haand at nedsætte sin nominelle Kapital. Tidligere har det gjentagne Gange hændt, at et Aktieselskab har averteret og ladet registrere, at det har reduceret sin Aktiekapital, uden at dette har mødt Protest fra nogen Side, og dette har skeet ikke alene før L. 1890, da man i Praxis (delvis endog i Theorien hjemme hos os) betragtede Aktiekapitalens Størrelse som en Trediemand uvedkommende Sag, men ogsaa efter Emanationen af den nævnte Lov, der banede Veien for den rigtige Opfatning. Naar saadant har kunnet ske uden Modsigelse fra nogen Kant, har det været, fordi Reduktionen ikke har fundet Sted i Form af en Fordeling blandt Medlemmerne af forhaanden-værende Aktiekapital (i hvilket Tilfælde Kreditorerne vilde

blive vaagne)¹, men som en Erkjendelse af, at Selskabet havde lidt et Tab, hvilket man afskrev paa den nominelle Kapital², og at Operationen har været foretaget af Selskaber, hvis Solvents var erkjendt, saaledes at samtlige Kreditorer vidste, at de fik i hvert Fald Sit, og at Sagen i det foreliggende Tilfælde faktisk alene havde Interesse for Selskabets Medlemmer.

At disse kan have en stor Interesse i at foretage en Afskrivning paa Aktiekapitalen, er klart nok. Dividende kan de først erholde, naar Aarsregnskabet udviser Overskud (jfr. L. § 37,₃ ovenfor, § 30, No. 5); da Aktiekapitalen i dette Regnskab staar opført paa Passivasiden (jfr. ovenfor § 23, Note 5), vil en Nedsættelse af Aktiekapitalen give en Adgang til Dividende, som man ikke vilde have, om Kapitalen opførtes med sit oprindelige Beløb, (ja man vilde jo ved en saadan Bogholderoperation kunne faa Regnskabet salderet med Overskud, selv om Driften havde medført Tab). Derfor byder L. § 37,₃, at dersom Selskabet har lidt Tab paa den indskudte Kapital (det være ved Driften eller ved Synken af Værdier), maa Selskabet ikke uddele Dividende, før dette

¹ Det har hændt saa grovt Retsbrud som dette, at et Selskab, bestaaende af nogle faa Medlemmer (der vare forretningskyndige Mænd), efter sin Disponents Forslag uden videre delte en væsentlig Del af Kapitalen, Assurancesummen for sit opbrændte Brug med Lastbeholdning, da Driften ikke for Tiden lønnede sig. Kreditorerne gik naturligvis strax paa; det kom ikke til Rettergang, idet Medlemmerne kunde følge og fulgte en Advokats Raad, oieblikkelig at restituere de fornødne Penge til Selskabskassen.

² I Forretningsmænds Sprogbrug heder det „Afskrivning paa Aktierne“, hvilken Sprogbrug maaske har sin Rod i den Vrangforestilling at det her kun foreligger et indre Anliggende, en Konstatering af det Faktum, at hver enkelt Akties Værdi er bleven mindre for Eieren, end før Tabet. Det er i Virkeligheden selvsagt, at Afskrivning paa Aktierne alene er en Følge af Aktiekapitalens Nedskrivning.

Tab er optjent, eller den anmeldte Kapital nedsat under visse Former, der sikrer Kreditorerne deres Ret.

Selv om Selskabet ikke har lidt Tab hverken ved sin Drift eller Synken af dets Eiendoms Værdier, kan der forelige fornuftige Grunde for Selskabet til at reducere Kapitalen; saasom dersom det viser sig, at denne er anslaaet for høit³, hvorfor det vil være hensigtsmæssigere baade for Selskabet og for dets Medlemmer, at en Del af den indskudte Kapital betales tilbage (eller at Medlemmernes Indskudspligt reduceres eller ophæves, idet det kan være vanskeligere for de nuværende Aktionærer at faa solgt sine Aktier, naar der resterer en meget stor Del af Indskuddet); eller det kan f. eks. tænkes, at et Aktieselskab, stiftet til Indkjøb og Udparcellering af Tomter, lidt efter lidt realiserer sin Eiendom, og ingen Grund har til at blive siddende inde med Kjøbesummen, som det derfor vil fordele paa Aktionærene. I disse Tilfælde vil der samtidig med og som Følge af Reduktionen af Aktiekapitalen blive at foretage en Afskrivning paa hver enkelt Aktie; hver enkelt Aktie repræsenterer en mindre Værdi end før, — men alle Aktier bestaa som før. En Reducering af Kapital kan ogsaa ske derigjennem, at Selskabet anvender en Del af den indskudte Kapital til at indkjøbe sine egne Aktier og tilintetgjøre dem (samt de dem vedkommende Grundfondsforskrivelser)⁴; i dette Tilfælde vil det sees, at Reduk-

³ Dette har været et sjældent Tilfælde hos os, hvor man har snarere været tilbøielige til at anslaa den nødvendige Kapital for lavt.

⁴ Er det en god Forretning, som forudsættes at vinde ved Reduktionen, saavel som i saadanne Tilfælde, som det ovennævnte Tomtespekulationsselskab giver Exempel paa, vil Selskabet praktisk ikke kunne vælge denne Maade at reducere Kapitalen paa, medmindre de i L. § 29,³ nævnte Betingelser foreligger, thi de enkelte Aktionærer vil da ikke ønske at blive af med Aktierne, men tværtom haabe paa at vinde ved at beholde dem.

tionen virker forskjellig paa de forskjellige Aktier; de indløste Aktier forsvinder, de gjenværende Aktier kommer til hver enkelt at repræsentere en større Brøkdel af Fællesskabet end før, Aktieselskabet bestaar nu med et færre Antal Aktier⁵.

2. Medens Reduktion saaledes paa den ene Side udsætter Kreditorerne for Skade, og indeholder et Brud paa det i Anmeldelsen givne Tilsagn om en vis Aktiekapitals Tilvær, kan en fornuftig Reduktion paa den anden Side undertiden være noget nær en Livsbetingelse for et Selskab (hos os har det særlig været saa ved Afskrivning af Tab), og alle nyere Aktielove have derfor givet særegne Forskrifter derom, idet de paa den ene Side har givet Selskaber Adgang til at beslutte og gennemføre en Nedsættelse af Aktiekapitalen, medens de paa den anden Side har søgt at sikre Kreditorerne mod, at de derved lide Tab⁶.

⁵ Oplagte Fonds har Selskabet Ret til at anvende til Tilskrivning paa Aktierne med Nedsættelse af Grundfondsforskrivelserne (forudsat at Selskabet ved dette Tidspunkt var solvent); det vil jo ikke sige Andet, end at Aktionærerne i Stedet for at indbetale hver Enkelt paa Aktien det Overskud, han har nydt i Selskabet, blive enige om at oplægge et bestemt Overskud i Fællesskab og saa at indbetale samtidig paa Aktierne.

⁶ Tysk L. (§ 248, ny) § 288–291. Schweitz. Obl.-R. § 626, 670. Ital. HL. §§ 101, 144. Belg. L. § 134. For fransk Ret se Lyon Caën & Renault, *Traité de droit commercial* II n. 875 sq. Den engelske Lovgivnings Stilling har været yderst særegen. Samtidig med at den ikke paa samme Maade som Fastlandets Love havde sørget for, at Selskabet har en effektiv Kapital (saa langt som til et Forsøg i denne Retning kom den engelske Lovgivning først i 1900), tillod den oprindelig aldeles ikke Reduktion af den anmeldte Kapital; dette viste sig imidlertid at medføre saa store Ulemper, at man i senere Love saa sig nødt til at tilstede Reduktion. L. 1867 med Tillægslove 1877 (40, 41, V. c. 26) og 1880 (43, V. c. 19). L. 1867 var skreven med saa liden Omsigt, at man ikke havde tænkt paa „Afskrivning“ som Følge af Tab, og saadan kunde saaledes fremdeles ikke ske; herpaa rettede først L. 1877. Se nu Consolidation Act 1908, Sect. 40, 46 flg.

Aktiellovens Forskrifter — saa og vor — er givne i Tilslutning til Forskrifterne om et Selskabs Opløsning; ligesaa lidt som et Selskab kan fordele sin hele Kapital blandt Medlemmerne uden at dække Kreditorerne, ligesaa lidt kan det fordele en Del af Kapitalen blandt Medlemmerne (eller eftergive dem deres Indskudspligt) uden at dække (sikre) Kreditorerne.

Aktielloven fastsætter i § 85 fælles formelle Regler om Reduktionen for alle forskellige Maader, hvorpaa en Reduktion kan tænkes materielt realiseret.

Medens Loven paa den ene Side henlægger Myndigheden til at beslutte Reduktion til Generalforsamlingen (det er jo Forandring af et væsentligt Moment i Statutterne), har den paa den anden Side opstillet en — for dette ene Tilfælde særegen — Betingelse for, at Generalforsamlingen skal kunne fatte Beslutningen, idet der først maa være indhentet begrundet Erklæring af Repræsentantskabet (eller af Direktionen, hvor saadant ikke findes).

Grunden til Lovens Forsigtighedsregel er den, at Afgjørelsen af, hvorvidt en Reduktion under de givne Forhold vil være til Selskabets sande Gavn, kræver Kundskaber og Dygtighed, som ikke kan forudsættes hos Aktionærerne som saadanne, samtidig med at disse som saadanne ville som Følge af L. § 37,³ være særlig fristede til at stemme for en Reduktion, da denne giver dem Udsigt til Dividende; og de ere ikke ved Voteringen pligtige til at tage Hensyn til Selskabets Interesser, de kan votere efter egen Interesse. Men Repræsentanten og Bestyreren er som saadan pligtig til at handle efter, hvad han anser at være til Selskabets Bedste, uden Hensyn til personlig øieblikkelig Fordel⁴.

⁴ Kommissionens Udk. 1894 havde den bedre Regel, at Betingelsen var, at der var fremsat Forslag fra Repræsentantskabs eller Direktions Side. Efter den gjældende Regel kan en uvittig Majoritet bestemme Reduktion mod de Kyndiges Raad.

Beslutningen om, at Reduktion skal finde Sted, maa fattes paa saadan Maade, som for Opløsning er foreskrevet, L. § 76⁵.

Beslutning om Reduktion kan ikke fattes, hvor den vilde føre til Resultater, som Loven har forbudt. Lovens § 30 har fastsat Aktiens Minimumsbeløb, og et Selskab kan derfor ikke afskrive paa Aktierne saa langt, at Aktiens Paalydende bliver lavere end dette Minimum; har et Selskab tabt saa meget, at dette Minimum vilde overskrides, maa det, om det desuagtet vil fortsætte Driften, efter L. § 37,₃ oplægge de følgende Aars Overskud, indtil dette Minimum er naaet, medens Resten afskrives efter § 85. —

Lyder et ved Lovens Emanation bestaaende Aktieselskabs Aktier paa et Beløb, lavere end Minimum, kan det ikke tilpligtes at forøge Aktiens Beløb (L. § 37,₃ bliver ikke at anvende til dette Brug), men Selskabet er ved L. § 105,₁ afskaaret Adgang til at reducere Aktien yderligere. Følgelig maa det, hvis det ikke vil opløse sig, oplægge Overskud, til den oprindelige Kapital er naaet, — efter det første Alternativ i L. § 37,₃.

⁵ Reduktion vil sige en Nedsættelse af Selskabets anmeldte Kapital. Dersom et Forsikringselskab vil beslutte en Nedskrivning af den indbetalte Kapitals Paalydende (f. Ex. fra 40 til 30 %), saa er jo selvfølgelig Intet derimod at indvende fra Kreditorernes Side; tværtom, de have jo en Fordel deraf; den anmeldte Kapital, 100, er uforandret, den indbetalte Del opføres herefter med 30 i Stedet for med 40 %, — det løber altsaa ud paa en Forhøielse af Aktiekapitalen med 10 %; Grundfondsforskrivelserne skal her, om Alt gaar formelt rigtig til, forhøies fra 60 til 70 %. En anden Sag er det, at dersom ikke en særegen Forskrift i Statutterne har forudseet at saadant Tilfælde, vil selv ikke en kvalificeret Pluralitet kunne fatte en saadan Beslutning; thi den løber jo ud paa en Forhøielse af hver enkelt Aktionærs Indskudspligt med 10 %, og dertil savner Generalforsamlingen Myndighed; enhver enkelt Aktionær kan protestere.

Videre har L. §§ 3, 74, 105,² fastsat et Minimumsantal af Medlemmer. Naturligvis kan heller ikke denne Lovregel omgaaes gennem Anvendelse af Reduktionsform.

Generalforsamlingens Beslutning om Reduktion anmeldes til Registret og bekjendtgjøres to Gange i Kundgjørelsestidenden. Dagen for den anden Kundgjørelse (af den lovmæssig fattede Beslutning) er Udgangspunktet for den Frist, ved hvis Udløb Beslutningen kan iværksættes.

Foruden at udstede den almindelige Offentliggjørelse har Selskabet derhos, saavidt muligt, særlig at varsle alle sine Kreditorer⁶. En Mængde af Selskabets allerede bestaaende løbende Forpligtelser vil nu forfalde under Fristens Løb og naturligvis blive at indfri paa Dagen, og Varsel til dem bliver overflødig⁷, men ved Siden heraf kan der være Krav, hvis Forfaldstid falder efter Fristens Udløb, eller hvis Rigtighed bestrides; i Tilfælde af Opløsning skal saadanne Krav sikres ved Beløbets Deposition i en Sparebank (L. § 80); men her (ligesom ved Fusion) kan denne Foranstaltning undlades, dersom Fordringshaveren samtykker deri, og Loven har her gaaet et Skridt videre — medens der ved Fusion kræves udtrykkeligt Samtykke til, at Deposition kan undlades, er det ved Reduktion nok, at Fordringshaveren forholder sig taus; han maa udtrykkelig kræve Depositionen.

I intet Tilfælde (selv ikke i et saadant som det, at et Tomtespekulationsselskab uden Gjæld vil distribuere indkommen Kjøbesum) maa Reduktionen finde Sted, før efter at en vis Tid er gaaet fra anden Kundgjørelse. Denne Frist er sat forskjellig, eftersom Selskabet vides at have

⁶ Selskabet har Bevisbyrden for, at dette Bud er opfyldt; det sker simplest ved at rekommandere Brevene.

⁷ Fordringshaver, hvis Krav er opstaaet efter Kundgjørelsen, ved eller maa vide (Registerl. § 7), at Selskabet reducerer, og de giver Kredit i Forhold dertil.

kjendte Fordringshavere alene i Norge, alene inden Europa eller ogsaa udenfor Europa — 3, 6, 12 Maaneder⁸.

Naar Reduktionen har fundet Sted, bliver den at anmelde til Registret. Registerføreren har, som ellers, at paase, at Foranstaltningen har gaaet for sig overensstemmende med Lovens Fordringer. Er Alt i Orden, og har Registreringen fundet Sted, vil en senere indtruffen Insufficients ikke medføre Pligt for Aktionærerne til at tilskyde det Beløb, hvormed Kapitalen er reduceret, ligesom Bestyrelsen er ansvarsfri. Men er Reduktionen ikke foregaaet i Lovens Former, saa er den ikke bindende for dem, der vare Kreditorer, da Reduktionsbeslutningen registreredes, selv om den ved en Feil af Registerføreren er bleven registreret. Bliver disse Kreditorer ikke satisficerede, kan de kræve, at frafaldt Indskud inddrages, eller tilbagebetalte Summer paa Aktierne atter indkaldes, ligesom den skyldige Bestyrelse faar personligt Ansvar for det uretlig afskrevne, uden at Loven kræver nogen Kausalforbindelse mellem den retsstridige Reduktion og den senere Insufficients. I Overensstemmelse hermed maa det ogsaa antages, at dersom retsstridig Reduktion har fundet Sted gennem Indkjøb af Aktier, maa Sælgeren restituere Kjøbesummen, da Betingelsen for gyldig Reduktion er Iagttagelse af Lovens Forskrifter, og det er Medlemmernes, ikke Kreditorernes Sag at lide for, at disse Forskrifter iagttages.

Til den af almindelige Retsregler flydende Ugyldighedsgrund har L. § 85,⁵ sidste Punktum, af praktiske Grunde føiet en særlig Ugyldighedsgrund: Anmeldelse om, at Reduktion har fundet endelig Sted, skal indsendes til Handelsregistret, og er den ikke indsendt inden 6 Maaneder efter Udløbet af de ovennævnte Frister (resp. 3, 6, 12 Maaneder),

⁸ Fristerne er tagne fra Vexellovens § 78 med den Forandring, at Island og Færøerne sættes lige med det øvrige Europa, da de nu staa i jevn Postforbindelse, hyppigere end før, med Europa.

har Beslutningen om Reduktion tabt sin Kraft; og har Reduktionen faktisk været iværksat, maa altsaa Alt gøres om. Hvor der er Tale om Nedskrivning paa Grund af Tab, vil forøvrigt Aktionærernes egen Interesse som Følge af de i L. §§ 37 jfr. 38 givne Regler tilsige dem at afslutte Operationen i den korteste Tid, Loven tillader, men et Svindelselskab kunde tænkes at hale det ud i Aarevis, saa det af nye Forretningsforbindelser blev overseet, at Reduktion var besluttet, og dette kunde lede til Skuffelse for disse. Den til at effektuere Reduktionen og indsende Anmeldelsen givne Frist af 6 Maaneder er rundelig tilstrækkelig.

En om Reduktion lovlig fattet Beslutning kan ikke omgjøres, (ligesaa lidt som Beslutning om total Opløsning), og enhver Aktionær kan derfor kræve den iværksat, selv om han har stemt imod den. Er Reduktion besluttet at skulle ske gennem Nedsættelse af alle Aktiers Tilskudspligt eller Tilbagebetaling af indbetalt Aktieløb, saa er jo derved hver enkelt Aktionærs Tilskudspligt ligeoverfor Selskabet lovlig delvis eftergivet, og han er ikke pligtig til at gjøre nye Indskud; men Beslutning om, at Reduktionsbeslutningen skal ophæves, vilde være det samme som at forhøje Aktionærens Tilskudspligt igjen til det oprindelige Beløb, Direkte kan man altsaa ikke omgjøres Beslutningen, og det vil være overmaade risikabelt for Bestyrelsen at gjøre det indirekte ved at benytte sig af § 85, sidste Punktum, og forsømme at indsende den der omhandlede Anmeldelse; thi dette vilde — foruden at paadrage den Straf — ogsaa paadrage den Erstatningspligt ligeoverfor alle de med Omgjørelsesbeslutningen uenige Aktionærer; disse vil nemlig som Følge af nævnte Lovregel vistnok blive ligeoverfor Trediemand ansvarlige for Aktiens oprindelige Beløb, men Differentsten mellem dette og det reducerede Beløb kan de kræve betalt af samtlige i Undladelsen af at indsende Anmeldelsen skyldige Bestyrelsesmedlemmer (og eventuelt de deri medskyldige Repræsentanter). Skulde

Reduktionen været effektueret gennem Indkjøb af Aktier, vil det hænde, at Erstatningskravet strander f. Ex. paa, at Sagsøgeren ikke vil kunne bevise, at hans Aktie vilde været indkjøbt. — Registerføreren har at nægte Registrering af Omgjørelsesbeslutning.

§ 41. Om Registrering.

Det er allerede ovenfor i § 25, No. 9, 10, paavist, at Registreringen af et uansvarligt Selskabs Stiftelse har en anden og større Betydning end før (Aktielovens § 17 ligeoverfor Registerl. 1890, § 7), og at Registerføreren ved alle Anmeldelser vedkommende Aktieselskaber indtager en ganske anden Stilling ligeoverfor Anmeldelsen, end han efter Registerl. § 3 indtager i sin Almindelighed. Registerl. § 3¹ har følgende Forskrift: „Fyldestgør en Anmeldelse ikke Lovens Forskrifter, eller indeholder den Noget, hvis Indførelse i Registret ikke er lovhjemlet, skal Anmeldelsen afvises“. Hvad Registerføreren efter dette skal paase, er, at Registerlovens Forskrifter er opfyldte; han skal saaledes paase, at Anmeldelsen er underskrevet af de Personer, som Loven kræver (d. e. de til Anmeldelse Berettigede og Forpligtede); han skal videre paase, at Anmeldelsen indeholder, hvad Registerloven kræver, (det er for Aktieselskabers Vedkommende det i Registerl. § 19 Opregnede), og er ledsaget af de paabudte Bilag — og endelig, at Anmeldelsens Indhold ikke er i Strid med Registerlovens Forskrifter, f. Ex. at det anmeldte Aktieselskabs Firma ikke lyder som et navng. HS's. Derimod havde Registerføreren ikke at paase Rigtigheden af Anmeldelsens Indhold.

Dette er nu forandret for alle de Selskaber, som Aktieloven omhandler — se dens § 100, der lyder saa:

¹ Jfr. Beichmann, Kommentar P. 12, sq.

„Enhver Anmeldelse skal være ledsaget af saadanne Oplysninger, at Registreringsmyndigheden derved sættes i Stand til at bedømme, hvorvidt nærværende Lovs Forskrifter saavel som Vedtægterne er iagttaget.

Registreringsmyndigheden har omhyggelig at prøve, hvorvidt det, som begjæres registreret, er overensstemmende med Lovens Forskrifter, eller, hvor der handles om en Beslutning, hvorvidt denne er tilblevet overensstemmende med Lov og Vedtægter, og den kan kræve sig forelagt alle de Oplysninger, som er fornødne til Bedømmelsen heraf. Findes der Mangler i denne Henseende, bliver Anmeldelsen at afvise overensstemmende med Reglerne, Lov om Handelsregistre og Prokura af 17 Mai 1890 § 3.“

Naar Registerføreren modtager Anmeldelse om et Selskabs Stiftelse, skal han altsaa ikke alene paase, at Anmeldelsen i det Ydre opfylder de Krav, som er opstillede i Registerl. § 19 og Aktiel. §§ 14 og 15, han har den langt væsentligere Embedspligt at paase, — gennem Undersøgelse af alle de Dokumenter, som efter Loven skal forelægges ham med Anmeldelsen, — at Stiftelsen er foregaaet overensstemmende med de i Aktieloven givne Regler, og kan det ikke dokumenteres, at Lovens Bud er iagttagne, har han at nægte Registrering; (men dette har ifølge L. § 17 den Virkning, at Selskabet ikke kommer til Existents). Den samme Embedspligt paaligger ham ligeoverfor enhver senere Anmeldelse til Registret, afgivet i Henhold til Registerl. § 21 eller Aktielovens specielle Bestemmelser, saasom i Anledning af Forandring af Vedtægter, nye Valg, Emission af nye Aktier, Reduktion af Selskabskapitalen, Fusion af Selskaber, Opløsning af Selskaber, — og det er herigennem, at Loven fremtvinger Efterlevelsen af de Former, den har foreskrevet for de forskellige Operationer². Der er

² Registerføreren har at registrere uden Undersøgelse den af Skifte retten i Henhold til Registerl. 1890 § 21 i Slutn. givne Meddelelse

ovenfor ved hver enkelt af disse Operationer nævnt, at en Operation, der er nægtet Registrering, fordi Lovens formelle eller materielle Betingelser for gyldig Forandring ikke ere opfyldte, ikke faar den tilsigtede Virkning ligeoverfor Trediemand, uden at der spørges om Trediemands Kundskab; man kan til Exempel ikke ligeoverfor Trediemand paa-beraabe sig, at Kapitalen er reduceret, eller Opløsning har fundet Sted, Trediemand kan, selv om han har vidst derom, svare, at da det ikke er registreret, er det ham uvedkommende. Thi retslig kan et Selskab ikke reducere sin Kapital eller opløse sig uden at iagttage Lovens Bud, saa Operationen kan kræves registreret; men dette vil sige, at det ikke engang hjælper Selskabet eller dets Vedkommende, om man urettelig har opnaaet Registrering; en urettelig bevilget Registrering kan ikke gjøre en retsstridig Gjerning retsgyldig. Denne Sætning, som ovenfor i § 25 II, No. 11 er nærmere drøftet for Aktieselskabets Stiftelse, gjælder for alle Forandringer, der foretages med Aktieselskabet. Hvad Følgen vil blive, maa undersøges for hvert enkelt Tilfælde, en almindelig Regel kan ikke opstilles.

om, at Selskabet er taget under Konkursbehandling, (hvilken Meddelelse Registerloven forøvrigt ikke betragter som en Anmeldelse i Lovens Forstand). Jfr. Beichmann cit. ad § 21, Anmærkning 1, 3, 6. Endvidere har han uden Undersøgelse at tage den af Skifteretten indsendte Anmeldelse om, at den i Henhold til Aktiel. § 75 har sat Selskabet under Likvidation. Hvor der i Henhold til § 70 er sammenkaldt Generalforsamling af Skifteretten, har Registerføreren vel at undersøge, om de af denne Generalforsamling fattede Beslutninger er lovlig fattede, men har ogsaa at gaa ud fra, at den er lovlig sammenkaldt af Skifteretten.

§ 42. Overgangsbestemmelser.

1. Ogsaa de før en ny Aktielovs Emanation stiftede Selskaber har at ordne sig overensstemmende med de Bud, Loven opstiller om Aktieselskabers Drift¹. Loven rammer ikke, hvad der allerede er passeret (jfr. Grundlovens § 97), men den paabyder, at for Fremtiden skal Selskaberne ordne sig efter bestemte Former. Det er en selvsagt Ting, at man ikke paa Grundlag af Grundl. § 97 kan hævde f. Ex. en saadan Lære som den, at et Selskab ved at være stiftet, før den nye Lov traadte i Kraft, skulde have erhvervet sig Ret til at sammensmelte sig med et andet Selskab, som det selv vil, uden Hensyn til Lovens Bud, eller til at undlade at holde Bestyrelsesprotokol, fordi det før har gjort sig skyldig i saadan Forsømmelse, eller at undlade at oplægge Fornylesfond eller foretage Afskrivninger (L. § 47), fordi det før har undladt saadant. Heller ikke er det tvivlsomt, at f. Ex. L. § 46 om Omfanget af Bestyrelsens Fuldmagt kan gøres anvendelig paa ældre Selskaber, uanseen om de ere stiftede endog før L. om Handelsregistre af 1890, (og uanseen om man (urigtig) ikke har anseen nævnte Lovs § 37, No. 2 anvendelig paa denne Maade)².

Men velerhvervede Rettigheder kan Loven ikke betage en Aktionær. Dersom der saaledes ved et ældre Selskabs Stiftelse var aftalt, at ved Selskabets Opløsning skal han være berettiget til at faa tilbage in natura en af ham indskudt Apport, bliver denne Aftale ikke anfægtet af L. § 39,² der af Hensyn til de Misbrug, der erfaringsmæssig har

¹ Jfr. *Aschehoug*, Norges nuværende Statsforfatning III, Cap. 61 § 3.

² Jeg kan med *Aschehoug* cit. P. 292, Note 1 ikke anse det tvivlsomt, at Grundlovens § 97 ikke var til Hinder for den Mening, at Registerl. 1890 uden videre blev anvendelig paa ældre Selskaber i heromhandlede Henseende (medens *Aubert* i Tidsskr. f. Retsvid. 1891, P. 213 havde udtalt Tvivl). Aktiel. afgjør Sagen med rene Ord.

fundet Sted med saadanne Aftaler, har forbudt dem — for Selskaber, der stiftes efter Lovens Ikrafttræden; men § 39 forhindrer naturligvis, at der efter dens Ikrafttræden fattes saadan ny Aftale i et før Loven stiftet Selskab.

2. Aktieloven gjør i §§ 103—107 sine Forskrifter anvendelige paa alle ældre Selskaber — med nogle faa Modifikationer.

For de større i ordentlige merkantile Former ledede Selskaber vil Loven i Virkeligheden ikke medføre væsentlige Forandringer, den vil føles lidet. Det kan vistnok forudsees, at den vil vise sig at medføre enkelte Forandringer i Statutterne, men under normale Forhold vil de fleste ældre velordnede Selskaber kunne fortsætte sine Forretninger i samme Spor som før. Loven har nemlig i sine Forskrifter om Aktieselskabernes Organisation og Drift søgt at kodificere og ordne de i god norsk Praxis allerede gjældende Regler. Saaledes er f. Ex. Forskrifter, der ere givne om det for den norske Forretningspraxis særegne — andensteds ukjendte — Repræsentantskab, uddragne af de i velordnede norske Selskabers Statuter forefundne Regler for Repræsentantskabets Funktioner.

Under abnorme Forhold vil Selskaberne derimod faa føle Lovens Tvang; de kan ikke, som man før har gjort, opkjøbe sine egne Aktier, reducere sin Kapital, sammensmelte sig med andre Selskaber, endsige opløse sig uden stræng Iagttagelse af Lovens Former, hvis Overtrædelse vil paadrage baade Straf og Erstatningsansvar, men hvis Iagttagelse sikrer Alle mod senere Ansvar.

For en Gruppe af Selskaber vil Loven derimod helt igjennem medføre en følelig Forandring — Selskaber med ganske faa Medlemmer. Adskillige af dem ere vistnok stiftede og drevne af alvorlige og loyale Forretningsmænd som ordentlige Forretninger, men det er sikkert nok, at der ogsaa er adskillige, hvis Stiftelse og Tilvær alene

kan betegnes som Misbrug af den ældre Lovgivnings ufuldkomne Tilstand.

Blandt Andet fører vistnok flere af disse Selskaber ikke Protokol over sine Forhandlinger — det være som Generalforsamling eller Bestyrelse, idet de have ordnet sig indad, som om der forelaa et navng. HS. At man skulde være retslig forpligtet til at holde Protokol for Trediemands Skyld, har man i den Slags Selskaber neppe havt Anelse om, heller ikke har man der altid forstaaet, at man havde en retslig Forpligtelse ikke alene til at holde Selskabsformuen adskilt fra Medlemmernes Formue, men ogsaa urørt, saaledes at der alene kunde gaa over fra Selskabsformuen til de enkelte Medlemmers Formue, hvad der hvert Aar efter et loyalt foretaget Opgjør fremgik som Over-skud; o. s. v.

Tager man nu for sig et Selskab paa f. Ex. to Medlemmer, saa siger det sig selv, at Lovens Forskrifter om den skarpe Sondring mellem Bestyrelse og Generalforsamling, om Stemmegivning i Generalforsamling, om dennes Ret ligeoverfor Bestyrelsen osv., ikke kan anvendes ligefrem paa dette Selskab, fordi der ikke findes det faktiske Forhold, Loven forudsætter. Men hvad der kan efterleves, og hvad der i saadant Selskab skal gøres, er dette, at man holder Protokol over de fattede Beslutninger³, ligegyldigt om de er af administrativ Art, saadanne, som en Bestyrelse fatter, eller de er af saadan Art, som en Generalforsamling fatter, — at der skal holdes et selvstændigt Regnskab, opgjort efter Lovens Bud, ligesom samtlige Bud om Selskabskapitalens Integritet, om Dividende, om Former for Opløsning, Reduktion etc. etc., maa adlydes af et Selskab med to Medlemmer, ligesaavist som af et Selskab paa tusinde Medlemmer. Det lille Selskab har udgivet sig for

³ En Skrivelse til Selskabets Prokurist eller Disponent er ikke Protokol.

et Kapitalselskab, og vil Medlemmerne paastaa Frihed for personligt og solidarisk Ansvar, maa de skrupuløst iagttage de Betingelser, Loven opstiller for denne Frihed, og de principielle Krav kan ogsaa et Selskab paa to Medlemmer opfylde strikte, selv om der er en Del af Lovens Ordensregler, som ikke finder Anvendelse, fordi de ikke finder Substrat.

3. Den første Regel, L. § 103 opstiller, er den, at ethvert bestaaende Selskab maa indsende en Tillægsanmeldelse, forsaavidt noget Forhold, som omhandles i § 5, No. 5—13, er tilstede, og Oplysning derom ikke findes i den tidligere Anmeldelse; dette skal ske inden 3 Maaneder efter Lovens Ikrafttræden. For en stor Del af de allerede bestaaende Selskaber vil dette Bud ikke medføre Pligt til Tillægsanmeldelse, idet denne gjælder Bestemmelser, som kun sjeldnere findes i Selskabernes Statuter, specielt da Oplysning angaaende Forhold af saadan Art, som i § 5, No. 9—12 nævnt, alene bliver at medtage, dersom Registreringen af Selskabets Stiftelse har fundet Sted i Løbet af de sidste 5 Aar, før nærværende Lov traadte i Kraft; (det er netop saadanne Særbestemmelser, som kun undtagelsesvis findes; naar Selskabet har bestaaet en længere Tid, vil det være saavidt bekjendt for Publikum, at ny Anmeldelse antoges ikke at behøves).

Som det sees, er Principet det, at de bestaaende Selskaber, hvor det fornødiges, skal give Publikum i det Væsentlige ligesaa nøiagtige Oplysninger om sin Kapital og sine Aktieforhold, som der kræves af de nye Selskaber.

Skulde et Selskab have udstedt Ihænderaktier, uagtet Aktiernes fulde Sum ikke er indbetalt (en Fremgangsmaade, der paa det stærkeste strider mod Lovens Princip, og hvilken i Følge af dens § 22 ikke kan anvendes for Fremtiden), bliver dette neutraliseret derved, at et saadant Selskab maa indsende ny Anmeldelse, hvori kun den faktisk indbetalte Kapital bliver at nævne, og det som fuldt

indbetalt, den paa Aktien ikke indbetalte Del skal udtrykkelig begjæres slettet af den ældre Anmeldelse; det er jo rent imaginær Kapital, eftersom Selskabet jo ikke vil kunne finde Aktionærene og indkalde Indskud, dersom Selskabet kommer i ugunstig Stilling. Loven siger imidlertid udtrykkelig, at herved gjøres ingen Forandring i Aktionærenes Forpligtelse ligeoverfor Selskabet; skulde det nu lykkes dette at faa yderligere Indskud inddrevet paa Aktierne, bliver dette efter Lovens almindelige Regler at anmelde som yderlig indbetalt Aktiekapital (fuldt indbetalt), medens den endnu udestaaende Del bliver fremdeles unævnt; ligeoverfor Publikum kan Selskabet ikke angive mere, end det virkelig har.

Da Aktielovens samtlige Bestemmelser i Lovens 3dje Kapitel (om Aktier, deres Overdragelse, Aktiebog, Grundfondsforskrivelse etc.), kommer til Anvendelse (om end først om 5 Aar), er det klart, at ogsaa et saadant Selskab, som det her omhandlede, er berettiget til at kræve Grundfondsforskrivelse af sine Aktionærer, men i Virkeligheden savner det jo enhver Adgang til at tvinge Aktionærene, da det i L. § 104, sidste Passus, ligeoverfor Navneaktier anviste Middel jo netop er uden Virkning ligeoverfor Indehaveraktier, hvor det mest behøvedes.

Det siger sig selv, hvad § 103 i Slutningen ex tuto har sagt med rene Ord, at Bestyrelsen ved at afgive den her paabudte Anmeldelse gjør dette under det samme Ansvar, som efter L. § 19 paaligger enhver Bestyrelse, der giver Anmeldelse om Aktiekapitalen.

4. Medens L. § 103 omhandler den Tillægsanmeldelse, som den nye Lov maatte gjøre nødvendig, for at de ældre Selskabers Anmeldelse med Registrering skal komme paa lige Fod med de efter Lovens Ikrafttræden stiftede, giver de to følgende §§, 104, 105 Regler om Lovens Anvendelse forøvrigt paa de allerede bestaaende Selskaber. Lovens Princip er, at det Selskab, der vil betragtes som et Aktie-

selskab, bliver i sin Helhed ved alle fremtidige Operationer og hele sin Drift Lovens Regler underkastet — L. § 104 erklærer imidlertid, at dens Forskrifter først kommer til Anvendelse, naar 5 Aar er forløbet efter Lovens Ikrafttræden — en Bestemmelse, som ikke fandtes i Kommissionsudkastet af 1894 og, saavidt vides, ikke i nogen anden Aktielov. En Frist af 5 Aar er i hvert Fald for lang, det vil være i de gode Selskabers egen Interesse saasomt som muligt at komme ind i de ordnede Forhold, Loven byder; det yder dem jo Sikkerhed.

Der er imidlertid visse Bud, som ikke lader sig anvende, fordi man derved vilde give Loven tilbagevirkende Kraft, og for disses Vedkommende har derfor §§ 104 og 105 givet Specialregler. Der er saaledes udtrykkelig sagt, at L. § 20 ikke kommer til Anvendelse paa allerede udstedte Aktier; det kan ikke i Kraft af den nye Lov omgjøres, at Overkurs paa udstedte Aktier i Stedet for at lægges til det lovbefalede Reservefond er benyttet paa anden Maade; og ligeledes er det en afsluttet Kjendsgjerning, om man har tilladt Aktierne at tegnes til Underkurs, men for nye Emissioner kommer Loven naturligvis til Anvendelse. Det samme gjælder for Lovens § 21, (Indskud paa Aktie kan ikke afgjøres med Gjenstande, for hvilke Selskabet ikke har Brug i sin Drift). Har en Aktionær indfriet Indskud paa Aktien med saadaane Gjenstande, før Loven traadte i Kraft, kan Loven ikke anvendes herpaa, men ligesom den forhindrer, at der ved nye Emissioner aftales Betingelser, som strider mod dens § 21, saaledes umuliggjør den ogsaa, at Indskud, indkaldt efter Lovens Ikrafttræden paa Aktie, der er udstedt, før Loven traadte i Kraft, afgjøres paa denne Maade, selv om det ved Aktiens Tegning er (dengang lovlige) aftalt med en Aktionær, at han skal kunne indfri sine senere Indskud paa denne Maade. Loven har gjort Opfyldelsen af denne Kontrakt umulig. Den herved opstaaede Kollision, forekommer det mig, maa løses paa den Maade.

at dersom Aktionæren ikke er villig til at betale det senere Indskud paa den nu lovlige Maade, maa han være berettiget til at kræve, at Selskabet udløser ham efter Kurs; herved opstaar der et Hul i Selskabets Kapital, og dette maa, dersom Selskabet ikke straks kan faa afsat Aktien, opføres som Tab og bliver at dække overensstemmende med L. § 37,₃ (L. §§ 28, 29 har ikke tænkt paa et saadant Tilfælde). — Ogsaa L. § 22 kan kun komme til Anvendelse ved senere Emissioner. Om L. § 39 se ovenfor § 30, Note 19.

Er der udstedt Aktier paa Ihændeleveren, uanseet at deres fulde paalydende Beløb ikke er indbetalt, møder Loven i § 103 det Misbrug, som herved kunde øves, paa den oven i No. 3 nævnte Maade; men Faktum selv kan ikke omgjøres ved Loven; heller ikke kan Loven omgjøre det Faktum, at Selskabet er bleven lovlig registreret, uagtet der ikke har været indkaldt paa Aktierne det for Fremtiden nødvendige Minimum (25 % af Aktiernes Paalydende for Forsikringsselskaber, 50 % for Banker, det hele Beløb (inden 2 Aar) for andre Selskaber); og Loven tvinger ikke saadanne Selskaber til at indkalde, hvad der mangler; der vil altsaa for Fremtiden bestaa den Forskjel mellem mange ældre og de efter Loven stiftede Selskaber, at de førstnævnte vil vedblive at bestaa med et mindre Beløb indbetalt paa Aktien, end Loven tillader for de sidstnævntes Vedkommende. Imidlertid har § 104,₂ en Særregel, indkommen ved Behandlingen i Storth. 1910, idet den siger, at dersom der paa Bankers eller Forsikringsselskabers Aktier er indbetalt mindre end i L. § 22 bestemt (d: mindst 50, resp. 25 %), kan dette Forhold opretholdes ogsaa efter Udstedelse af nye Aktier, saavel for de gamle som for nye Aktier, naar Aktieierne (d: de gamle som de nye) stiller Sikkerhed for Mindrebeløbet i norske Stats- eller Hypothekbank-Obligationer. Da Emission af nye Aktier praktisk umuliggjøres under denne Betingelse, vil Regelen tvinge saadanne Selskaber, der ønsker

at udvide sin Kapital, til først at indkalde Indskud indtil 50, resp. 25 % af Aktiens Paalydende.

Er der i ældre Selskaber Aktier lydende paa forskjelligt Beløb eller med forskellige Beløb indbetalt for forskellige Serier af Aktier, medfører ikke den nye Lov Forandring heri (jfr. L. § 30); men vil Selskabet udstede nye Aktier, kan man ikke fremture med denne Uregelmæssighed ved de nye Aktier. L. § 22 er nemlig gjort anvendelig paa enhver Indkaldelse paa Aktier, iværksat efter Lovens Ikrafttræden; og denne § siger, at der skal indkaldes et ligestort Beløb paa hver Aktie af samme Klasse (∴ paa alle Aktier med samme Rettigheder); to Serier af forskjellig Størrelse tilhører samme Klasse, selv om de ere udstedte til forskellige Tider, dersom der ingen Forskjel er i Rettigheder — ordinære Aktier modsat Preferenceaktier, — (jfr. Ordet „Klasse“ i L. § 22 og „Serie“ i L. § 104, næstsidste Passus).

Ved Emission af de nye Aktier volder det ingen Vanskelighed, dersom alle ældre Aktier allerede opfylder Lovens Bud i § 30, at Aktierne er ligestore og lyder paa en Sum, der ikke er mindre end Lovens Minimum; i dette Tilfælde bliver § 30 simpelthen at anvende ved det gamle Selskab, som ved et nyt — hvad Loven udtrykkelig siger; og skulde det Tilfælde foreligge, at Aktierne vistnok er ligestore, men mindre end Lovens Minimum, løser § 104 det saa, at de nye Aktier skal være lige store som de gamle, altsaa være mindre, end Loven kræver i § 30⁴. Foreligger nemlig det oven nævnte Tilfælde, at Selskabet har Aktier af ulige Størrelse, har Loven løst Knuden ved en positiv Regel: Er der flere Serier, hvoraf ingen lyder paa en Sum saa høi som Lovens Minimum, skal den nye Serie lyde paa det

⁴ At Tilfældet skulde indtræffe, er lidet rimeligt, da L. § 30 i sin Iver har sat Minimum lavere end vistnok noget norsk (i al Fald anstændigt) Selskab har drømt om at sætte Aktiebeløbet.

største Beløb, hvorpaa nogen Series Aktier lyder; fyldestgør én Serie L. § 30, skal de nye Aktier lyde paa dennes Beløb, fyldestgør flere eller alle Serier L. § 30, har Selskabet Valget, det kan, om det vil, tage den Sum, hvorpaa de laveste Aktier lyde.

Ifølge L. § 32,¹ maa Aktiebrev ikke udstedes uden mod Aktietegnerens Grundfondsforskrivelse for den ikke indbetalte Del af Aktiens Paalydende. Dette Bud kan naturligvis ikke gives tilbagevirkende Kraft; den Aktionær, der har faaet Aktiebrev uden at udstede Grundfondsforskrivelse, er og bliver Aktionær, og han har paa den anden Side selvfølgelig ogsaa sin Forpligtelse som saadan til at betale det resterende Indskud, naar det paakræves, uanseet, at han ikke har givet Grundfondsforskrivelse fra sig, (ovenfor § 30, No. 2), men det er jo i høi Grad ønskeligt, at Grundfondsforskrivelse udstedes, og dette søger Loven at fremtvinge, idet den forbyder at udlevere Udbyttekoupens, (og lige dermed maa staa Talon) uden mod, at Aktionæren afgiver sin Grundfondsforskrivelse; er derimod Dividendekoupens allerede udstedte, vil Selskabet ikke ad den Vei kunne tvinge Aktionæren; thi han kan sælge sin Koupon, og mod Ihændeleveren af denne kan Selskabet ikke uden Lovens udtrykkelige Bud (som i L. § 41,³) fremsætte Indsigelse hentet fra sit Forhold til Aktionæren (jfr. ovenfor § 30, No. 6). Er derimod Kouponer ikke udstedte, giver Loven Selskabet Ret (med Pligt) til at vægre sig for at udbetale Dividende uden mod Grundfondsforskrivelse. Dersom en Aktionær derimod sælger sin Aktie, har Selskabets Bestyrelse ifølge L. § 34,³ som Betingelse for at anerkjende Kjøberens som Aktionær og indføre ham i Aktiebogen at kræve, at Kjøberens giver Grundfondsforskrivelse, og ad denne Vei vil Selskaberne lidt efter lidt kunne faa ind Grundfondsforskrivelserne, — hvilket vil medføre en Forbedring i enkelte ældre Selskabers Stilling, hvor den

ikke indbetalte Del af Kapitalen i Ordets oprindelige Betydning er alene nominel. —

Om L. § 105 er talt ovenfor i § 40 No. 2.

§ 43. Om udenlandske Aktieselskaber.

1. Allerede Registerl. 1890 § 16 forudsætter som Noget, der ikke behøver at siges udtrykkelig, at fremmed Aktieselskab kan drive Forretninger i Norge gennem Filial, idet den siger, at udenlandsk Forretnings Filial, hvad Anmeldelsespligt angaar, „betragtes som selvstændig Forretning og skal anmeldes af sin Bestyrelse“¹. I denne Opfatning stemmer norsk Ret med de fleste europæiske Landes Lovgivninger²; (den franske Lovgivning (L. 30 Juli 1857) staar her paa et utilfredsstillende Standpunkt).

Aktiel. § 86 siger saaledes for vor Rets Vedkommende intet Nyt, naar den anerkjender udenlandske Selskabers Ret til at oprette her i Landet en under særskilt Bestyrelse staaende Forretningsafdeling (Filial); det Nye er, at den

¹ Jfr. Beichmann, Kommentar til L. 1890, § 16 Anm. 7., § 34. Anm. 8.

² Bar, *Theorie u. Praxis des internationalen Privatrechts* I, P. 303 sq. K. Lehmann, *Aktiengesellschaften* I, 263 sq. Kuhlenbeck, *Das Einführungsgesetz z. B. GB.*, ad § 10, Anm. 5. Lindley, *Partnership* (4th ed.) II, App. No. 1. Lyon Caën et Renault, *Traité de droit com.* II n. 1092 sq. Weiss, *Traité théorique et pratique de droit international privé* II, Ch. IV, Titre II. Diena, *Trattato di diritto commerciale internazionale* I n. 34 sq. I Østerrig, Rusland, Rumænien og Tyrkiet maa det udenlandske Selskab erhverve offentlig Autorisation for at oprette Filial der. „I Nordamerika synes man lidet tilbøielig til at anerkjende som handledygtige Korporationer, som ikke tilhøre vedkommende Unionsstat“, Lehmann cit.; jeg har ikke havt Adgang til den af ham herfor citerede Literatur.

paalægger Selskaberne en videregaaende Anmeldelsespligt og giver enkelte Ordensforskrifter, — i Lighed med den, der gjælder for norske Selskaber; der er ikke af Aktieloven lagt særlige Baand paa udenlandsk Selskab.

2. L. §§ 86 og 87,² kræver, at Selskabet skal i Realiteten være et fremmed Selskab; det skal være stiftet i Udlandet og der have sit Hovedsæde, — her kan det da etablere en Underafdeling, Filial³, men ogsaa kun en Filial. Man kan ikke for at undgaa det Dagslys, den norske Aktielov vil have kastet over Stiftelsen, lade Stiftelsen foregaa f. Ex. i England efter den engelske Lovs mindre betryggende Regler, og saa — under Paaberaabelse af Regelen „*locus regit actum*“ — stige frem i Norge og begjære det i England stiftede Selskab registreret som norsk, og man kan heller ikke efter at have faaet registreret her i Landet Filial af et i Udlandet stiftet (og registreret) Selskab senere inddrage Hovedkontoret i Udlandet og forlægge det hid; thi den herværende Filial kan kun existere og optræde som Filial, og et saadant Forsøg paa Omgaaelse vilde blive mødt af den Regel, at for et Selskab skal kunne have sit Hovedkontor i Norge, maa det være stiftet og registreret i Norge overensstemmende med den norske Aktielov. Alle de, der overtraadte denne Regel, vilde blive personlig og solidarisk ansvarlige for Selskabets Forpligtelser (jfr. L. §§ 1 og 17).

3. Er Selskabet gyldig stiftet i sit Hjemland, anerkjender vor Lov Selskabet som gyldig stiftet, den erkjender, at her foreligger et Aktieselskab med de dermed følgende Regler om Frihed for personlig Forpligtelse for Selskabsgjælden etc., — selv om det fremmede Lands Lov ikke

³ Fr. Succursale. I Tyskland undertiden kaldet Commandite, rimeligvis fordi navng. HS.'s Filialers Bestyrer ofte er Kommanditist. Sprogbrugen er, som merkantil Sprogbrug saa ofte, slet og vildledende.

kræver de samme Sikkerhedsforanstaltninger iagttagne som vor Lov.

Men dermed, at vor Lov anerkjender det i fremmed Land gyldig stiftede Aktieselskab som Aktieselskab i dets Forretningsanliggender paa Norge, dermed er det ikke givet, at den ogsaa maa tillade et fremmed Selskab at stifte Filial i Norge uden videre. Gjorde Loven dette, vilde det lettelig føre til det Misbrug, at et Selskab stiftede sig i et Land, der opstillede slappere Regler for Stiftelsen, og saa anmeldte i Norge en Filial, som i Virkeligheden, om end ikke i Formen, blev Hovedetablisementet, og som bød betydelig mindre Sikkerhed for Selskabskreditorerne, end et i Norge stiftet Selskab⁴, og det vilde derhos lette Adgangen for udenlandske Selskaber paa de indenlandske Selskabers Bekostning — og til Risiko for Publikum.

Aktieloven opstiller derfor visse formelle og visse reelle Betingelser for, at et udenlandsk Selskab skal kunne oprette Filial i Norge.

Den kræver for det første (L. § 87) en officiel Bevidnelse om, at det udenlandske Selskab er gyldig stiftet i sit Hjemland (d: efter sit Hjemlands Lov) og der har sit Hovedsæde; denne Bevidnelse skal gives af Registerføreren paa Selskabets Hjemsted („eller anden vedkommende Myndighed“, hvilket bliver at afgjøre efter Hjemstedets Ret); Bevidnelsen skal være bekræftet af den norske Konsul paa Stedet, og denne Bekræftelse maa gaa ud paa, at Bevidnelsen er afgivet af den Underskrivende, og at denne er Stedets Registerfører eller rette Vedkommende efter Landets Lov til at afgive saadan Erklæring.

Derhos skal Selskabet indsende (ved Siden af denne Bevidnelse) en Anmeldelse til Registerføreren paa det Sted (eller de Steder), hvor det vil oprette Underkontor. Denne

⁴ Denne Omgangsmaade er ikke ukjendt i Udlandet, jfr. Buchère i Journal de droit international privé, 1883, P. 489.

Anmeldelse skal indeholde alle de i Registerl. § 19 opregnede Oplysninger, samt derhos de i Aktiel. § 14,₂ med dens Henvisninger angivne — de i § 5, No. 9—10 nævnte Oplysninger dog kun, dersom Selskabet ikke allerede har bestaaet i sit Hjemland i fem Aar; (jfr. de parallelle Bestemmelser i Aktiel. § 103 og ovenfor § 42 No. 2). Ved denne Anmeldelse er at mærke, at dersom Selskabets Aktiekapital ikke er fuldtegnet, kan kun den tegnede Kapital anmeldes som Selskabets (nominelle) Aktiekapital (L. § 88); dette Bud er nødvendigt af Hensyn til de Lovgivninger, der tillader, at et Selskab stiftes, før dets fulde projekterede Kapital er tegnet; Loven kan ikke mere tillade et fremmed Selskab, end den tillader norske Selskaber, at anmelde en ikke tegnet Kapital (jfr. parallel Bestemmelse i L. § 105). Ved Siden heraf kræver L. § 87 (første Afsnit i Slutn.), at Anmeldelsen skal bilægges med Bestyrelsens Erklæring o. s. v.

Begynder et fremmed Selskab at drive Forretninger her i Norge gennem et Underkontor, før Anmeldelse er afgivet, blive de herværende Bestyrere personlig og solidarisk ansvarlig, for Selskabets Forpligtelser, L. § 87,₃ (foruden at Straffel. § 339,₁ kommer til Anvendelse).

4. Har et udenlandsk Selskab allerede før nærv. Lovs Emanation oprettet Filial her i Landet, lemper Loven paa sine Krav, ligesom den lemper paa sine Krav ligeoverfor de norske allerede bestaaende Selskaber. L. § 106 kræver alene en Tillægsanmeldelse efter de i L. § 103 givne Regler (jfr. ovenfor § 41). De i L. § 87 opstillede Krav kommer saaledes ikke til Anvendelse; L. § 106 erklærer udtrykkelig, at de øvrige for fremmede Selskaber givne i §§ 88—91 Regler kommer til Anvendelse; af disse vedkommer § 87 Anmeldelsen (se oven), de øvrige skulle nedenfor behandles.

5. Enhver Forandring i, hvad før er anmeldt, (det være i Henhold til L. 1890 eller til nærv. Lov), skal naturligvis anmeldes — jfr. § 87, sidste Passus. Den norske

Lov kan naturligvis ingen Forskrifter give om det fremmede Selskabs Ordning, Drift etc., den kan alene give Forskrifter om, hvorledes Underkontoret skal optræde her i Norge — L. § 89—91; disse Regler finde Anvendelse paa alle Filialer, hvad enten de ere anmeldte før eller efter at nærv. Lov traadte i Kraft.

Efter L. § 89 skal det udenlandske Selskabs herværende Filial betegne sig som „udenlandsk Aktieselskab“ (disse Ord skal benyttes) paa ethvert Dokument, Brev eller Bekjendtgjørelse, de lader udgaa; de maa trække Vexler, akceptere Tratter etc. med Aktieselskabets almindelige Underskrift med Tillæg af de nævnte Ord. Har Selskabet besluttet Opløsning, skal Filialens Underskrift derhos have Tillægget „under Afvikling“, L. § 77. Vil man i Dokument eller Bekjendtgjørelse angive Selskabets Kapital, skal der udtrykkelig angives, hvor meget den indbetalte Del af Aktiekapitalen beløber sig til efter sidste Aarsopgjør, (samme Regel som for et norsk Selskab, L. § 52).

Filialens herværende Bestyrer (Bestyrelse) er ligeoverfor Trediemand underkastet det samme Ansvar for sine Handlinger, som om han var et norsk Aktieselskabs Bestyrer, L. § 90; (det samme Princip har allerede faaet Anvendelse i Registerl. 1890, § 16). Hvad Bestyrelsens Forhold til Hovedetablisementet angaar, bliver det jo at bedømme efter det fremmede Selskabs Statuter og dets Hjemsteds Love.

I § 51 er det paalagt norske Aktiebanker og Selskaber, hvis samtlige Aktier lyder paa Ihændehaveren, at offentliggjøre sine Aarsregnskaber; et tilsvarende Bud giver nu § 91 for udenlandske Banker, idet den dog kræver særskilt Regnskab for den norske Filial. Nu savner den norske Stat et Middel til at fremtvinge Efterlevelsen af dette Bud, og den kan ikke ramme det udenlandske Selskabs Bestyrelse for Overhørelsen af Budet; men Filialens Bestyrelse er underkastet norsk Lov, og denne paalægger nu Filialens

Bestyrelse at indsende Anmeldelse til Registret, dersom den ikke har faaet fuldt Regnskab fra Hovedsædet sig tilstillet inden den af Lovens § 91 satte Frist — 8 Maaneder — samt i Forbindelse dermed at offentliggjøre Regnskab for Filialens Forretninger. Den Omstændighed, at det udenlandske Selskab ikke offentliggjør sit Aarsregnskab, uagtet Loven byder det, vil jo være en Advarsel for alle fornuftige Folk.

Kommer Aktieselskabet under Konkurs paa sit Hjemsted⁵, har ifølge L. § 87, sidste Punktum, den herværende Filials Bestyrer at melde dette for Skifteretten, der igjen ifølge Registerl. § 21 har at indsende Anmeldelse til Registret, selv om den udenlandske Konkursret endnu ikke har gjort nogen Henvendelse til den norske Skifteret. For sømmelse af denne Anmeldelsespligt vil ikke alene paa drage Bødestraf efter Straffel. § 339, men kan paadrage den Anmeldelsespligtige civil Erstatningspligt; jfr. L. § 90.

6. Loven paalægger udenlandsk Selskab Anmeldelsespligt, dersom det her i Landet vil oprette Forretningsafdeling, Filial, Underkontor, staaende under særskilt Styre (L. § 86). Er der i Udlandet stiftet et Selskab, som vil drive Bergværksdrift i Norge — for at tage et praktisk Exempel — er det saaledes klart, at Selskabet maa anmelde sig i Norge; hvor i Norge vil afhænge af, paa hvilket Sted det vil holde sit Forretningskontor; det bliver altsaa ikke nødvendigvis paa det Sted, hvor Bergværket er, uanseet at dettes tekniske Bestyrer har Myndighed til at antage Arbeidere. Er der givet ham en videre — en merkantil — Myndighed, som f. Ex. til at indkjøbe Stenkul til Driften, maa Anmeldelse ske ogsaa der, hvor Bergværket er, selv om Kontoret holdes, — og saaledes maa anmeldes — et andet Sted i Landet⁶.

⁵ Om de Spørgsmaal, som her kunne opstaa, se Hagerup, Konkurs §§ 61—64.

⁶ Jfr. forøvrigt Beichman, Komment. til Registerl. 1890, P. 53—54. Oscar Platou, Komment. til Fimaloven 1874, P. 25—26.

7. Efter Registerl. 1890, § 16, første Afsnit, sidste Punktum, skal enhver udenlandsk Forretnings i Norge oprettede Filial, hvad Anmeldelsespligt angaar, behandles som en selvstændig Forretning og skal anmeldes af sin Bestyrelse⁷. Dette er den for norsk Ret gjældende generelle Regel. Men de i Aktiel. §§ 86—91 (jfr. for Kommanditselskabet paa Aktier § 95) givne Regler bliver kun ansvarlige paa „Aktieselskaber“ (resp. „Kommand.selsk. paa Aktier“).

Aktieselskab er defineret i nærv. L. § 1 som et „Selskab med økonomisk Formaal, hvis Kapital er bestemt og hvis Medlemmer deltage alene med aftalt Indskud uden at have personligt Ansvar for Selskabets Forpligtelser“. Ethvert udenlandsk Selskab, paa hvilket dette Hovedmærke passer, bliver, om det vil oprette Filial i Norge, at behandle overensstemmende med nærv. L. § 86—91, (og tilsvarende gjælder for Kommanditaktieselsk., nærv. L. § 1). Nu er der, som før sagt, adskillige Afvigelser i Enkelthederne mellem de forskjellige Landes Ordninger af Selskabsformen⁸, men derpaa kommer det ikke an, naar blot Hovedopfatningen stemmer med vor Lovs; paa Navnet kommer det heller ikke an. Efter vor Lovs § 86 bliver altsaa at behandle⁹ den tyske (og østerrigske) Rets Aktiengesellschaft,

⁷ Det er hos os en uomstridt Sætning, som jeg blot her griber Leiligheden til at minde om, at i civilretslig Henseende bliver en saadan Filial ikke at betragte som en selvstændig Forretning med særskilt Aktiva og Passiva, den indgaar tvertom i sin Helhed som Del af Hovedetablisementet.

⁸ Jfr. K. Lehmann, Aktiengesellschaften I. P. 140 sq., 120 sq.

⁹ Tysk HL. § 178 sq. Østerrigsk HGB. (= den gamle tyske HGB. 207 sq.). Fransk Loi sur les sociétés 29 Juli 1867 § 21 sq. Belgisk Selskabslov 18 Mai 1873, § 26 sq. Italiensk HL. 1881, § 121 sq. Holl. Wetboek van Koophandel § 26 sq. Svensk Lag 12 Aug. 1910. Engelsk Comp. Act 1908, sect. 2, No. 1, 2, Sect. 3, A, Comp. lim. by guarantee uden Aktiekapital er enten gjensidige

den franske og belgiske Rets *société anonyme*, den italienske Rets *società anonima*, det hollandske *naamlooze vennootschap*, det svenske Aktiebolag, det engelske *joint stock company limited by shares* og *company limited by guarantee*, forsaavidt det ogsaa har Aktiekapital.

Derimod vil ikke blive at registrere som Aktieselskab det franske *société à capital variable*¹⁰, da det i et saadant Selskabs Statuter kan fastsættes, at Kapitalen kan formindskes eller endog helt udtages af Aktionærerne; saadanne Selskaber er i vor Ret opfattet som en særegen Selskabsform under Navn af „Forening med vextende Kapital“.

Som Kommanditselskab paa Aktier vil i Henhold til L. § 95, jfr. § 86—97, blive at registrere de udenlandske Systemers tilsvarende Former, uanseet om de i sin Organisation udvise Afvigelser fra den ved vor L. § 1 bestemte Ordning, saaledes det engelske *joint stock company limited with unlimited liability of directors*¹¹.

Derimod bliver ikke at anmelde efter § 86 sq. som Filial af Aktieselskab det engelske *joint stock company*, der har ubegrænset Ansvar for sine Medlemmer (*unlimited*)¹².

Forsikringselskaber eller det er Selskaber, *formed for promoting commerce, art, science religion, charity or other useful object*; men disse sidste kan ogsaa dannes med Aktiekapital; men i begge Tilfælde kan et saadant Selskab faa af Board of Trade Tilladelse til at lade sig registrere under Ordet „Limited“. Act 1908, sect. 20 (jfr. Act 1867 § 23, Act 1907 § 42). At Selskab, af sidstnævnte Art skulde stifte Filial i Norge er lidet tænkeligt.

¹⁰ Fransk Selskabslov cit. § 48.

¹¹ Engelsk Companies Act 1908, Act 60, 61, 123, 2, 165, 2.

¹² Engelsk Comp. Act 1908, sect. 2, 5.

Kapitel VIII.

Kommanditselskabet paa Aktier (Kommanditaktieselskabet).

§ 44.

1. Der er ovenfor i I, § 17 paavist, hvorledes Behovet for at deltage i Andenmands Forretning uden at risikere mere end en Del af sin Formue realiseres i Nutiden gennem to forskellige Selskabsformer, der har sit Udspring i middelaldersk italiensk Praxis, — Kommanditselskabet og det stille Selskab, af hvilke den første Form senere særlig udvikledes i Frankrige, den anden særlig i de germanske Lande.

Der var imidlertid ogsaa en anden Side ved Forholdet, som kunde undergaa Udvikling i forskellige Retninger, og det var den Maade, hvorpaa Kommanditkapitalen blev tilveiebragt og hvorpaa Kommanditisterne sig imellem organiserede Selskabet.

Naar der var flere Kommanditister, begyndte man med at danne Selskabet paa den Maade, at de i Fællesskab sluttede Kontrakt med Komplementaren, idet hver Kommanditist indskjød en vis Sum i Fællesmassen. Her optraadte hver Kommanditist selvstændig og for sig ligeoverfor Komplementaren og de andre Kommanditister, og han udøvede f. Ex. selvstændig og for sig den ham tilkommende Ret til at kontrollere Aarsopgjørets Rigtighed for at se, hvormeget der rettelig tilkom ham af Aarets Overskud.

Naar der var mange Kommanditister og en større Forretning, viste det sig dog, at denne Selskabsform var ubekvem, og ikke alle Kommanditister kunde heller have Betingelserne for at foretage en Undersøgelse osv. Hertil kom, at ved det snævrere ægte Kommanditselskab kom Personen i Betragtning paa samme Maade, som ved det navngivne Handelsselskab; døde nogen af Medlemmerne, hvad enten det var Komplementar eller Kommanditist, var Selskabet derved opløst, medmindre der var truffet særlig Aftale herom; ligesaa lidt som Komplementaren uden videre kunde gaa ud og overdrage en Anden sin Andel i Forretningen, ligesaa lidt kunde Kommanditisten gjøre det. Disse Momenter har sandsynligvis været Grunden til, at man valgte den Udvei at fastsætte Kommanditkapitalen til en vis Sum, som man fordelte i ligestore Lodder, Aktier, der kunde gaa i Arv og sælges. Forbilledet har sandsynligvis været de Forløbere for det moderne Aktieselskab, som man begyndte at stifte i Begyndelsen af den nyere Tid. Nærmere Efterretninger om Udviklingerne er det forøvrigt vanskeligt at finde. Den franske Ordonnance af Marts 1673 nævner ikke denne Form, uagtet det er sandsynligt, at den allerede da havde begyndt at udvikle sig. Den af Law under Aktiesvindelen 1716 og flg. Aar stiftede Bank under Firma „Law & Co.“ var saaledes et Kommandit-Aktieselskab¹. Her var altsaa Spiren til en med det rene Aktieselskab konkurrerende Association. Kommanditisterne optraadte her ikke selvstændige og hver for sig ligeoverfor Komplementaren, men repræsenteredes af et Tilsynsraad (*Commissaires*), der havde at udøve den Kommanditisterne tilkommende Revisionsret m. v., og i Kommanditisternes Generalforsamling havde

¹ Cfr. Troplong, Société, n. 399 Lescoeur, Essai sur la législation des sociétés commerciales, N. 13. Renaud, Kommanditgesellschaften, § 9.

de enkelte Kommanditister tilsvarende Rettigheder til Aktionærernes i Aktieselskabet.

Denne Selskabsform forefandt man nu i fuld Brug, da man skred til at udarbejde *Code de commerce*.

Men uagtet man, som Forhandlingerne viser, var fuldt opmærksom paa de Misbrug, denne Form aabnede Adgangen til (*Loché, La Législation civile, &c., de la France XVII, S. 193*), tillod man uden videre Forsigtighedsregler Stiftelse af Kommanditselskaber paa Aktier, idet Art. 38 erklærer, at Kommanditkapitalen kan deles i Aktier, uden at dog derved de for Kommanditselskabet givne Regler skal være ugjældende. Men samtidig gav man i Art. 37 den Forskrift, at Aktieselskaber ikke kunde stiftes uden Regjeringens Autorisation. Dette var at anvise Publikum den Vei at stifte Kommanditselskaber paa Aktier, hvad enten denne Form var den for Tilfældet passende eller ikke; selvfølgelig greb man til denne Udvei ved ethvert Svindelforetagende, men ogsaa ved ærlige Forretninger benyttede man det ofte for at undgaa de lange Omsvøb og de talrige Vanskeligheder, som Statens Autorisation forvoldte (cfr. *Lescoeur n. 44 sq.*). Dette Forhold medførte en Udvikling af Kommanditselskabet i en ganske anden Retning end før. *Code de commerce* kan maaske betragtes som et Knudepunkt for Bevægelsen. Denne Udvikling og de Erfaringer, man derunder høstede, ere i høi Grad lærerige.

Man anvendte som sagt Kommanditaktieselskabet i de allerfleste Tilfælde til at udføre Aktieselskabets Funktioner. Men der er den store Forskjel paa det rene Kommanditaktieselskab — saaledes som dette havde udviklet sig (*Code de Com., Art 23—28*) — og Aktieselskabet, at i det første er Disponenten (Komplementaren) som forretningsførende *socius* Forretningens Herre, der paa egen Haand og med personligt Ansvar fører Forretningen, og han er uafsættelig, — i det andet Selskab er Disponenten (Di-

rektøren, Chefen) ikke Selskabets ligeberettigede *Socius*, men dets efter Godtykke afsættelige Tjener, han er en Fuldmægtig, som har at udføre de Ordre, hans Principal, Selskabet, giver ham gennem sine Organer (Generalforsamling, Kontrol, kontrollerende Direktion, Opsynsmænd, Repræsentanter osv.). Naar man nu vilde benytte Kommanditformen for at undgaa Nødvendigheden af Autorisation for Aktieselskabet, maatte man altsaa forsøge ved privat Aftale at neutralisere Lovens Bud. Selv i det værste Svindelforetagende var det naturligvis ikke vanskeligt at skaffe en personlig ansvarlig Komplementar, dertil behøvedes kun en Mand, som Intet havde at tabe og som kunde skrive sit Navn, et Bybud kunde leies til den Forretning². Men dette var ikke nok; Kommanditisterne vilde jo selv drive Forretningen (gennem sine Tillidsmænd) paa samme Maade, som i et Aktieselskab; de vilde selv være Herrer og de vilde kunne afsætte sin Komplementar. Hvad nu angaar det første Moment, saa stillede Loven (*Code de com.* 1807, Art. 27, 28) den Vanskelighed iveien, at Kommanditister ikke maatte deltage i Forretningens Førelse („*acte de gestion*“) ikke engang som underordnet Kontorist uden at paadrage sig personligt Ansvar. For at omgaa dette, udstedte man Aktier paa Ihændeoveren; man kunde altsaa ikke vide, at de, som dreve Forretningen bag Komplementarens Ryg, vare Kommanditister. Dette gik i mange Aar, uagtet flere anseede Jurister (som Pardessus, *Droit com.* IV, n. 1033 i 1ste Udg. af 1822) havde erklæret det utilstedeligt som Omgaaelse af Loven. I 1830 kom Spørgsmaalet for første Gang for Domstolene, idet Kommandit-Aktionærer i et Diligenceselskab paa 15 Millioner Francs begjærede det op-

² Da Komplementaren imidlertid som personlig ansvarlig risikerede at komme i Gjælds fængsel for Selskabets Gjæld (Gjælds fængsel ophævedes i Frankrig ved Lov 22 Juni 1867), maatte han rigtig nok ofte betales høit for sin Umage.

løst som ugyldigt, da det havde udstedt Kommanditaktier paa Ihændeoverhaveren. Saavel i Underretten som ved *Cour de cassation*, hvis Dom faldt i 1832, kom man imidlertid, om end under stærk Modstand af anseede Jurister, til det Resultat, at denne Omgangsmaade var lovlig. Hvad nu angaar Adgangen for Kommanditisterne til at lede Forretningen og give Complementaren sine Ordre, havde allerede de Forhandlinger, som gik forud for *Code de com.*, givet Art. 27 en Fortolkning, ud fra hvilken man fandt Veien til at undergrave Loven. *Code de com.* Art. 27 forbyder enhver „*gestion*“; dette Udtryk var fremkommet som Følge af Forhandlinger, hvorunder det var anført, „at det var en af Kommanditistens Rettigheder at deltage i Selskabets almindelige Overveielser eller Beslutninger; og disse have ofte til Øiemed at approbere Operationer eller give Samtykke til nye Engagementer; saaledes at Kommanditisten kan deltage i disse Forhandlinger i al Fald paa den Maade, at han giver sit Samtykke“³. Praxis optog nu den Forudsætning, som laa til Grund for Loven, og enkelte Theoretikere spandt Traaden videre; den bevidste eller ubevidste Tendents var at lette Kommanditaktieselskabet Vanskeligheden ved at agere Aktieselskab. Troplong lærte saaledes i 1843 (*Société*, n. 422 sq.), at vistnok kan en Kommanditist ikke købe eller sælge, da dette vilde være det samme som at administrere, hvad Loven med klare Ord har forbudt, men om saa er nødvendigt, kan han give Komplementaren Bemyndigelse til Kjøb og Salg, og han mener endog, at det er tilladeligt at reducere Komplementaren til at udføre en Mellemands passive Rolle⁴. Der

³ Loqué XVII, P. 90. Lescoeur n. 53, cfr. No. 190 sq., 206 sq., 217 sq.

⁴ Ved L. 6 Mai 1863 undergik *Code de com.* Art. 27 & 28 en Redaktionsforandring, og samtidig blev i Art. 28 tillagt en Sætning saalydende: *Les avis et conseils, les actes de contrôle et de surveillance n'engagent point l'associé Commanditaire. Man*

var nu i grunden blot et Skridt igjen til at fortolke Loven i den stik modsatte Retning af, hvad den havde ment, og det var dette, at godkjende en Aftale om, at Komplementaren skulde være vilkaarlig afsættelig; men dette indsaa Troplong vilde være et fuldstændigt Brud paa Commanditselskabets Princip, og han benægter derfor Muligheden deraf (n. 433).

Praxis gik imidlertid paa alle Punkter videre, end selv Troplong havde kunnet følge med. Den gav for hver ny Dom Kommanditisternes Tilsynsraad en videre Myndighed, og tilslut stod dette paa lige Fod med Aktieselskabets, da man (første Gang i 1846) fik Dom for, at det intet Brud var paa Kommanditaktieselskabets Princip at aftale i Statutterne, at man vilkaarlig skulde kunne afsætte Komplementaren, cfr. Lescoeur n. 45—55, n. 186). Denne var saaledes trykket ned til en Aktieselskabs-Direktørs Stilling som Selskabets afsættelige Fuldmægtig og der var ikke længere nogensomhelst organisk Forskjel mellem Aktieselskabet og Kommanditselskabet paa Aktier. I det Øieblik man ophævede Autorisationen, havde Kommanditselskabet paa Aktier, saadan som det nu almindelig praktiseredes, tabt sin vigtigste Tilværelsesgrund. Visselig forekom der ogsaa ægte Kommanditselskaber paa Aktier med en uafhængig og uafsættelig Komplementar, hvilke altsaa var stiftede som saadanne ikke for at omgaa Paabudet om Autorisation, men af rent saglige Grunde, og disse havde sin fulde Berettigelse, hvorom mere senere.

Den særegne Udvikling, Kommanditselskabet paa Aktier havde faaet i Praxis som Følge af, at det havde maattet spille Aktieselskabets Rolle, blev sanktioneret og fastslaaet ved den nugældende franske Selskabslov af 24 Juli 1867. Det

faar imidlertid af Literaturen det Indtryk, at Praxis allerede forlængst var gaaet videre, end denne Lovs Udtryk synes at tilsige.

i denne Lov ordnede *Société en commandite par actions* er i Grunden ikke andet end et Aktieselskab med en personlig ansvarlig Direktør; han betragtes og behandles i en Række af Tilfælde som Fuldmægtig (*mandataire*) og ikke som Kompagnon (*socius*); og dette er gennemført i den Grad, at en Forfatter (Lesicœur n. 317) fremhæver som en Undtagelse, at det kan hændes, at han ikke er afsættelig paa samme Maade som en anden Betjent; naar han nemlig er ansat ved Bestemmelse i selve Selskabskontrakten, er han efter Principet ikke afsættelig undtagen af gyldige Grunde ifølge Dom (cfr. *Code civil Art. 1856*), og hans Afsættelse medfører da Selskabets Opløsning. Men dersom Selskabskontrakten udtrykkelig har forbeholdt Kommanditisterne Retten til ved Generalforsamlingsbeslutning at afsætte Komplementaren, kan han uden videre afsættes: „Parterne have ikke gjort andet end at fjerne den legale Præsumption, der er for, at Komplementarens Person har været en afgjørende Grund for Indgaaelsen af Selskabskontrakten“⁵. Flere Domme have erklæret det lovmedholdigt, at der ved en senere Generalforsamlingsbeslutning kan foretages Forandring i Selskabskontrakten, gaaende ud paa, at Generalforsamlingen skal have Ret til at afsætte Komplementaren, og herfra er det kun et lidet Skridt til den Sætning, at ogsaa den i selve Selskabskontrakten valgte Komplementar kan afsættes⁶.

⁵ Smlg. ogsaa Vavasseur, *Sociétés par Actions* n. 304, samt en hos Renaud, *Commanditgesellschaften* § 123, Note 1, citeret Kassationsretsdom.

⁶ I en af disse Domme udtales Følgende: „Det er uimodsigeligt, at efter Tanken i *Code de com.* kunde man vanskelig indrømme Kommanditisterne Ret til at afskedige Komplementaren, som jo var Husets Chef og havde modtaget deres Penge til Forvaltning, kun ved Forholdenes egen Magt (*la force des choses*) er Kommanditselskabet paa Aktier drevet udover sine Grændser og har nærmet sig Aktieselskabet i mangt og meget, særlig hvad angaar Komplementarens Stilling“, — hvorefter udvikles den rigtige

Dersom Komplementaren er valgt, efter at Statutterne ere vedtagne, ansees han som simpel Fuldmægtig og kan som saadan afskediges uden videre af Generalforsamlingen, og dette medfører ikke Selskabets Opløsning. Paa den anden Side kan han da ogsaa selv tage Afsked uden videre.

Men medens Domstolenes Praxis saaledes drives fra den ene Konsekvents til den anden i Retning af at ligestille Komplementaren med en Fuldmægtig, maatte den paa den anden Side i en Række af Tilfælde anerkjende, at han ikke var Fuldmægtig, thi ligeoverfor Trediemand er han Selskabet selv. Han kan sætte Selskabet under Konkurs, og gaar dette overende, stryger han selv med. Forfattere og Domstole have ud fra dette Synspunkt anerkjendt hans Ret til med bindende Virkning at foretage Dispositioner, som Kommanditisterne forbød ham, hvilket strider mod Bestemmelsen i *Code civil*, Art. 1898 om Mandat, men er i fuld Overensstemmelse med Kommandit-selskabets Ide. Paa denne Maade have Domstolene gjen-tagne Gange skarpt udhævet den stik modsatte Mening af den oven udviklede, idet de have udtalt, at en Komplemen-

faktiske Sætning, at Forretningen ikke vil gaa, dersom der ikke hersker Harmoni mellem Komplementar og Kommanditister.

Naar der er talt om *force des choses*, saa maa imidlertid bemærkes, at dette er seet fra et ensidigt Standpunkt, thi det indsees ikke, at der i Kommanditaktieselskabets eget Væsen nødvendigvis skal ligge en indre Drift til at glide over til det rene Aktieselskab. Tvertom er det — korrekt opfattet — en særegen Selskabsform, der har sin særegne Opgave at løse; men det har meget hyppig været ukorrekt opfattet, og man kan ikke slutte sig til dets sande Natur af den Maade, hvorpaa det udfører en for dets Væsen fremmed Funktion.

„*La force des choses*“, som Dommen udtaler, har ikke været Forholdets indre Natur, men den ydre Omstændighed, at positiv Lov i Frankrig paabød Autorisation for Aktieselskabet, men ikke for Kommanditselskabet, selv om det var stiftet paa Aktier.

tar ikke er Mandatar, at tvertimod disse to Personers Myndigheder ere forskjellige i enhver Henseende.

Det er saaledes, som Lescoeur siger, meget vanskeligt at angive en Komplementars Egenskaber og Stilling efter gjældende fransk Ret.

Den belgiske Selskabslov af 18 Mai 1783 §§ 18—25 om Kommanditselskaber og §§ 74—84 om Kommanditselskaber paa Aktier frembyder flere interessante Særegenheder, som dog forbigaaes til Undgaaelse af formange Detailler. Det er nok at bemærke, at ogsaa den belg. L. har afsvækket Komplementarens Stilling allerede i det almindelige Kommanditselskab ved at tillade Kommanditisterne samme aktive Indgriben, som i fransk Ret, og at den udviser Selskabets Egenskab af Personsselskab ved at forudsætte Muligheden af, at der i Selskabskontrakten aftales, at Kommanditisternes Parter eller Andele kunne sælges til andre, uden at dette medfører Selskabets Opløsning. Kommanditselskabet paa Aktier er i Loven slaaet sammen med Aktieselskabet. Som et Fortrin fremfor den fr. L. kan nævnes, at § 77 paabyder, at Komplementaren skal være nævnt i Selskabsstatutterne. Der er i det Hele taget ingen præceptorisk Bestemmelse i den belg. Lov, der fastslaaer særegne karakteristiske og praktisk afgjørende Forskjelligheder fra Aktieselskabet: der henvises gjentagne Gange alene til Statutterne.

I den nye ital. Handelslov af 1882 er Forskjellen mellem Kommanditselskabet paa Aktier og Aktieselskabet ophævet, der gives i et Kapitel fælles Forskrifter for begge Selskaber. I Art. 119 giver den Generalforsamlingen Myndighed til at afsætte Komplementaren, som saaledes ikke er andet eller mere end en Aktieselskabsdirektør, og det er derfor ikke sandsynligt, at Kommanditaktieselskabet vil komme til dt spille nogen særegen Rolle i Italien.

Schweizerisches Obligationsrecht af 1881 og 1911 staar paa samme Standpunkt, som den italienske Lov, og behandler Kommanditselskabet paa Aktier blot i en § (676), hvori

henvises til de for Aktieselskabet gjældende Regler og derhos træffes et Par Bestemmelser om Komplementarens Ansvar m. v.

I Tyskland har Udviklingen taget en anden Retning. Det gjennem Sædvaneret udviklede Udgangspunkt var her som i Frankrig dette, at Aktieselskaber alene kunde stiftes med Statens udtrykkelige Samtykke for ethvert enkelt Tilfælde, og dette Standpunkt opretholdes i Lovene, se saaledes i Preussens Lov om Jernbaneselskaber af 3 Novbr. 1838 og Aktieselskabslov af 9 Novbr. 1843. Regelen gjaldt imidlertid blot Selskaber, hvor intet Medlem svarer personlig for Forretningens Gjæld og var saaledes uanvendelig paa Kommanditselskabet, selv om dette var stiftet paa Aktier. Men de samme Grunde frembringe de samme Virkninger, og man greb til Stiftelse af Kommanditselskaber paa Aktier af de samme Motiver, som i Frankrig, organiserede det saa, at det i Virkeligheden blot blev et hybrid Aktieselskab med en Direktør, som kunde vilkaarlig afsættes, uagtet han havde overtaget personligt Ansvar for Forretningens Gjæld⁷. Samtidig maa erindres, at det ægte Kommanditselskab var en lidet kjendt Selskabsform i Tyskland (se ovenfor § 17); derfor havde vistnok Kommanditselskaber paa Aktier oprindelig været en aldeles ukjendt Selskabsform, og den Anvendelse, som den tyske Forretningsverden fandt, at der blev gjort af denne nye Form, var meget hyppig et Misbrug, og selv ved solide og ærlige Forretninger havde man ligesom i Frankrig ofte tyet til denne Form for at undgaa Forhalingen ved at søge Autorisation; det forekom saaledes i Statutterne Bestemmelse om,

⁷ Cfr. Goldschmidt, Kritik des Entwurfs eines DHGB 1857, II—42. Keyssner, Erhaltung der Handelsgesellschaften, P. 95 sq. Öchelhäuser, Nachtheile des Aktienwesens, P. 74. Entwurf d. Gesetzes betr. der Kommanditgesellschaften auf Aktien, Berlin 1883: Motiver, P. 267 sq.

at naar Autorisation var opnaaet, skulde Selskabet omgjøres til et rent Aktieselskab; men ogsaa her var der tildeelt Kommanditselskabet paa Aktier en Rolle, som det kun ved Tvang kunde spille, og der gaves hyppige Leiligheder til Rivninger mellem Aufsichtsraath, der vilde have Selskabet administreret som Aktieselskab, og Komplementaren, der søgte at benytte sin Stilling til mod Alles Intention at skaffe sig en Overvægt i Bestyrelsen og gjøre sig uundværlig. Den naturlige Følge heraf var en gennemgaaende Mistillid til Kommanditselskabet paa Aktier. Da nu den tyske Handelslov skulde ordne disse Forhold, sanktionerte den udtrykkelig den gamle Sætning, at Aktieselskabet behøvede Autorisation, og gav samtidig den samme Regel for Kommanditselskaber paa Aktier. Men den indgroede Mistillid til den sidste Selskabsform røbede sig deri, at man angaaende Institutioner, som begge Selskaber havde fælles, tildels opstillede strængere Regler for Kommanditaktieselskabet end for Aktieselskabet. De Erfaringer man høstede i Sextiaarene, var ikke til Gunst for det af Handelsloven hyldede Autorisationsprincip, og da man i 1870 skred til en Bearbejdelse af disse Dele af Handelsloven, fulgte man det Exempel, den franske Lov af 1867 (efter engelsk Mønster) havde givet, ophævede Autorisationen, gav altsaa Stiftelsen fri, men opstillede samtidig en Del Normativbestemmelser. Novellen af 1870 var imidlertid en Leilighedslov og som Følge af det Hastværk, hvormed den blev udarbejdet og fremmet, blev der i de Partier, som de to Selskabsformer kunde have fælles, dels staaende en Del Forskjelligheder, dels indført enkelte nye Uligheder, idet man nu opstillede en Del nye restriktive Bestemmelser for Aktieselskabet, men ikke anvendte dem paa Kommanditselskabet paa Aktier⁸. Følgen var, at medens Kommanditselskabet

⁸ Loven har været underkastet en meget skarp Kritik af tyske Forfattere. Om den her fremholdte Side smlg. Keyssner, Aktien-

paa Aktier nu paa enkelte Punkter blev behandlet strængere end Aktieselskabet, var Forholdet det omvendte i andre Retninger. Før at tage et eneste Exempel, var det paa den ene Side paabudt, at ved Kommanditselskabet skulde mindst 25 % pr. Aktie være indbetalt, før Selskabet kunde indregistreres i Handelsregistret (og derved blive anerkjendt), samtidig med at en Indbetaling af 10 % var tilstrækkelig ved Aktieselskabet; paa den anden Side blev det i 1870 udtrykkelig forbudt for Aktieselskabet, men ikke for den anden Selskabsform, at reducere Selskabet ved at indkøbe dets egne Aktier uden under Iagttagelse af visse Former.

Og alle disse Forskjelligheder, som her omhandles, rammede en Side ved Selskaberne, hvor de havde fælles Egenskaber, nemlig Organisationen som Aktieselskab.

Ligeoverfor det principielle Spørgsmaal, om der bestod nogen Væsensforskjel mellem Aktieselskabet og Kommanditselskabet paa Aktier, havde derimod allerede den tyske Handelslov i sin oprindelige Stiftelse indtaget en ganske anden Stilling end den romanske Lovgruppe. Den havde systematisk villet udskille det som en særegen Selskabsform, forskjellig fra Aktieselskabet og bestemt til at udøve en anden Funktion.

Der er nemlig to Grupper af Tilfælde, hvor Forholdets Natur kan føre til Selskabets Konstitution som Kommanditaktieselskab, naar man er befriet for ethvert Tryk, som en ufuldkommen eller inegal Lovgivning uden at have tilsigtet det kan komme til at udøve i den ene eller anden Retning. Enten kan Stifteren have en særlig Interesse i at sikre sig selv Ledelsen af Selskabets Anliggender, fordi dets Bestyrelse kræver særlige Forudsætninger eller fordi han har

gesellschaften, P. 63 sq., hvori aftrykt enkelte Udtalelser af Behrend fra dennes Zeitschr. f. Gesetzgebung u. Rechtspflege, B. 5, P. 228. Hahn, Commentar f. DHGB, B. 1. „Vorbemärkung“ ad Buch II, Titel 2, Abschnitt 2.

nedlagt en stor Formue deri, — og et særligt praktisk Tilfælde har været det, at en Fabrikant har villet udvide sin Forretning ved Hjælp af fremmed Kapital, og derfor stiftet Kommanditaktieselskabet, hvor han selv har betinget sig at være Komplementaren⁹. Et Tilfælde, som kan tænkes med Tiden at blive praktisk i Norge, er det, at den korresponderende Reder konstituerer sig som Komplementar med Smaarederne som Kommanditaktionærer.

Det andet Tilfælde er, at Kapitalister ville sætte en Forretning i Gang, men ikke ville risikere mere end indskudte Penge; der maa altsaa dannes et Kommandit-(Aktie)selskab eller et Aktieselskab; naar man nu her vælger Kommanditformen, er det for at sikre sig, at Forretningsførerens Interesse bindes uadskillelig til selve Forretningen, fordi denne netop er sat i Gang i Tillid til hans særegne Dygtighed eller Kredit.

Den tyske Handelslov røbede allerede sit Standpunkt i sin ydre Anordning. Loven er delt i Bøger og 2den Bog om Handelsselskaber var delt i 3 Titler: 1) Om det navngivne Handelsselskab, 2) første Afsnit om Kommanditselskabet i Almindelighed, andet Afsnit om Kommanditselskabet paa Aktier i Særdeleshed, og endelig Titel 3) om Aktieselskaber.

De om Kommanditselskabet givne Forskrifter, — hvorefter Komplementaren som Regel var tildelt en Rolle, svarende til den signerende Chefs i et navngivent Handelsselskab — gjaldt derfor ogsaa for det Tilfælde, at Kommanditkapitalen er fordelt paa Aktier, (hvor ikke netop denne

⁹ Da der i Norge ikke, som andetsteds, har været Forbud mod, at Stifteren af et Aktieselskab betinger sig at være uafsættelig Direktør, har man hos os seet Aktieselskabsformen brugt til Opnaaelse af ovennævnte Øiemed; men dette var et Misbrug; thi skal Lederen være uafsættelig, saa bør han ogsaa som Modvægt herimod bære det fulde Ansvar for Forretningens Gjæld dens Konkurs skal falde sammen med hans.

Omstændighed medfører Afvigelse). Exempelvis kan nævnes, at den for Kommanditselskabet gjældende Regel, at Selskabet opløses ved Komplementarens eller, hvor der var flere, en enkelt Komplementars Død eller Udtræden, derfor ogsaa var gjældende ved Kommanditaktieselskabet, (§ 199), dog saaledes at det ifølge § 170, cfr. § 123, var tilladt i Selskabskontrakten at aftale, at i Tilfælde af Død skulde Selskabet bestaa med den Afdødes Arvinger. Denne §'s Bestemmelser, der var uklare og havde givet Anledning til megen Tvist, blive vistnok ved Novellen af 1870 lempede derhen, at naar der var flere Komplementarer, som altsaa sig imellem dannede et navngivent Handelsselskab, skulde det være tilladt at aftale, at En eller Flere skulde kunne udtræde, uden at dette medførte Selskabets Opløsning; men selv i denne Tilstand var §'en dog et af Vidnesbyrdene om at den tyske Handelslov anskuede de to Selskabsformer fra forskellige Synspunkter.

Der var i Almindelighed Enighed blandt tyske Jurister om, at det tyske Kommanditselskab paa Aktier ikke paa samme Maade som det franske kunde opfattes som et almindeligt Aktieselskab, alene med den Forskjel, at der var en personlig ansvarlig Direktør¹⁰. Derimod har der hersket Dissents om, hvorledes man skulde opfatte det. Medens Stobbe (D. Privatrecht § 58, IV) opfattede det som et Aktieselskab formet med en eller flere fuldt ud ansvarlige Interessenter, fandt Regelsberger (Zeitschrift f. HR. VI, P. 478) at „i ethvert Kommanditaktieselskab indeholdes et

¹⁰ Almindeligt Aktieselskab med personlig ansvarlig Direktør findes i den engelske Ret, som ikke kjender hverken Kommanditselskabet eller saadant Selskab paa Aktier, hvorimod den engelske Selskabslov af 1867 (30, 31 Vict. cap. 131) sect. 4 sq. gav Aktieselskaberne Anvisning paa at bestemme i Statutterne, at Direktøren skal være personlig ansvarlig, en Form, som hos os kjendes ved flere Forbrugsforeninger (cfr. Aktielovkommissionens Betænkning af 1883, P. 40). Se nu Act 1908, Sect. 60.

Aktieselskab"; Kuntze (Prinzip und System der Handelsgesellschaften, Zeitschr. f. HR., VI, P. 240) ansaa det derimod som Forbindelse mellem en Komplementar og et Aktieselskab som Kommanditist". Denne Opfatning ligger vistnok nær, men antagelig maa man dog give Renaud (Commanditgesellschaften § 16) Medhold, naar han ikke vil gaa med paa den stærke Udhævelse af Aktieselskabet, men fremhæver, at det var og blev efter den tyske Lovs ovenanførte System et Kommanditselskab med den Særegenhed, at Kommanditkapitalen paa Forhaand er fastsat til en bestemt Sum, der er fordelt i lige Parter (Aktier), hvormed følger den Konsekvents, at disse kunne gaa i Arv og sælges, hvad ikke finder Sted ved det almindelige Kommanditselskab. Renaud slutter deraf ogsaa, at Kommanditaktieselskabet ligesaavel som Kommanditselskabet (og det navngivne Handelsselskab) var et *societas*, medens han ubetinget ansaa Aktieselskabet for en juridisk Person.

Forskjellen mellem disse Konstruktioner kunde ved første Øiekast synes uvæsentlig, men ved nøiere Undersøgelse vil man finde, at den repræsenterer en reel og praktisk vigtig Forskjel i Opfatningen af Selskabets Væsen, hvilken har faaet et klart Udtryk i Forskjellen mellem den Maade, hvorpaa f. Ex. den franske Lov af 1867, og den, hvorpaa den tyske Aktielov af 18 Juli 1884 ordnede Kommanditaktieselskabet.

Forskjellen er nemlig den, at i Kraft af de Opfatninger, der udhæve Aktieselskabet som det Essentielle, vil man konsekvent tilslut føres til en praktisk Behandling og Udvikling af denne Selskabsform, der havner i den romanske Form, men udhæver man den anden Side, Kommanditselskabet, som det Essentielle, føres man i den Retning, som den tyske Lov slog ind paa. Ifølge den første Opfatning bliver, som mange anseede Jurister have udtalt, Kommanditaktieselskabet en overflødig Institution, hvis Tilværelse ikke faar anden Betydning end den, at man enten

maa ordne den ved Lov, for at den ikke skal misbruges til at omgaa de Normativbestemmelser, som det overalt har vist sig nødvendigt at opstille for Aktieselskabet, hvilken Udvei den ungarske Handelslov af 1875 har valgt, (men dette har ogsaa den Følge, at et udenlandsk Kommandit-selskab paa Aktier ikke kan drive Forretninger gennem Filial i Ungarn). Ifølge Renauds, af den tyske Lov 1884 hyldede, Opfatning var det derimod en særegen Selskabsform, der fik en selvstændig Udvikling og ordnende Indgriben af Lovgivningen, for at gjøre den skikket for dens særegne Opgaver.

Den tyske Lov af 1884 satte sig det Maal klarere og skarpere end før med Konsekvents at udhæve Særegenhederne ved Kommanditaktieselskabet ligeoverfor Aktieselskabet. Det heder i Lovens Motiver: „I Aktieselskabet kommer paa en Maade et „republikansk Princip“ til Orde¹¹, Kapitalen som saadan er den eneste Bærer af Rettigheder og Pligter, Selskabets Administration foregaar ved Organer, der ere underordnede Generalforsamlingen som Repræsentant for de samlede Kapitalandele; i Kommanditselskabet paa Aktier derimod fremtræder den personlig ansvarlige Interessent som Selskabets „monarkiske Spids“, der rager høit over Kommanditisterne; ligesom Komplementaren udad har uindskrænket Magt over Selskabets Midler, saaledes har ogsaa hans personlige Forpligtelse for Selskabsgjælden en overveiende Vegt for Selskabskreditorerne.“

I Henhold til denne Opfatning gav L. 1884 de samme Forskrifter for de to Selskabsformer i Henseende til de Sider ved dem, hvor der ingen økonomisk Forskjel bestod mellem dem, f. Ex. ved Bestemmelserne om Aktiernes Størrelse, Formerne for Generalforsamling, overhovedet Aktionærernes indbyrdes Forhold. Men idet Loven opfattede

¹¹ Jfr. Ring, Kommentar til L. 1884, ad Indledningsparagrafen. Smlgn. hermed Lescoeur n. 57.

Komplementaren som Forretningens Herre, ikke lig den administrerende Chef i et Aktieselskab, gik dens Bestræbelse ud paa at sikre ham i denne Stilling, saaledes at Selskabets Tyngdepunkt ikke kommer til at ligge i Generalforsamling eller Aufsichtsrath, som ved Aktieselskabet.

Og dette Standpunkt er fastholdt i den reviderede tyske HL. 1900, §§ 320—334 (der traadte i Stedet for L. 1884, §§ 173—306 a), om der end i Enkelthederne er foretaget flere Forandringer.

Den norske Selskabslov staar paa samme Standpunkt, den behandler Kommanditselskabet paa Aktier ikke som et uægte Aktieselskab, men som en selvstændig, Kommanditselskabet nærstaaende, Form, hvor Kommanditisternes Indskud sker i Fællesskab gennem Aktier, og hvor Forholdet mellem Komplementaren og Kommanditaktionærene er ordnet i Lighed med det almindelige Kommanditselskab, Komplementarens Selvstændighed er gennemført, — og Principet er i det Hele udført skarpere i norsk Lov derigjennem, at det ikke tillades Komplementaren at eie Kommanditaktier i Selskabet, (hvad den tyske Lov tillader og Loven af 1884, § 174 a, endog paabød), — og ligeoverfor Udenverdenen kan alene Komplementaren optræde ligesom i det almindelige Kommanditselskab. L. Kap. 8 er bygget paa den departementale Kommissions Udkast af 1898, (se ovenfor § 22 g), men i Prop. 1910 gjorde Justits-Departementet, som senere vil blive omtalt, et mindre heldigt Indgreb i Forslaget.

2. Et Kommanditselskab paa Aktier er i Lovens § 1 defineret som et Selskab, bestaaende af ét eller flere Medlemmer („fuldt ansvarlige Medlemmer“), som har personligt Ansvar En for Alle og Alle for En for Selskabets Forpligtelser, og af Medlemmer („Kommanditister“), som i Selskabet har indskudt en bestemt, paa Aktier fordelt Kapi-

tal („Kommanditkapital“) og ikke hæfter udenfor disse Aktier¹².

For Komplementarens eller Komplementarernes Forhold til Trediemand — Ansvar for Selskabsgjælden — gjælder de samme Regler, som for det almindelige Kommanditselskab, (personligt og, hvor der er flere, solidarisk Ansvar); og det samme gjælder Kommanditisterne, de hæfter blot med det anmeldte Kommanditinskud σ : den anmeldte Kommanditaktiekapital.

For Kommanditisternes indbyrdes Forhold kommer Lovens Regler om Aktionærer til Anvendelse (se Henvisningerne i L. § 95). Hvad Aktionærernes Forhold til Komplementaren angaar, kommer principmæssig vor Rets Regler om Kommanditselskabet til Anvendelse¹³; men dels vil den særegne Maade, hvorpaa Kommanditinskuddene her gjøres, nødvendiggjøre specielle Forskrifter, dels har Lovens Øiemed, at forhindre, at denne Selskabsform ved Misforstaaelse eller Misbrug anvendes i Aktieselskabets Sted, medført Nødvendigheden af visse positive Forskrifter væsentlig sigtende til at forhindre, at Selskabets Egenskab af Kommanditselskab udviskes.

3. Stiftelsen. L. § 92, 95, første Punktum. Som Følge af, at der skal stiftes et Selskab, der er en Kombination af Aktieselskab med Kommanditselskab, kræver Loven paa den ene Side, at de for Stiftelse af Aktieselskab foreskrevne Former skal iagttages, saaledes at der skal være mindst 3 Kommanditister, der skal deltage i Stiftelsen; ved Siden deraf kræver Loven, at ogsaa samtlige de fuldt ansvarlige Medlemmer — Komplementarerne — skal

¹² Jfr. ovenfor I, § 18, No. 7.

¹³ Den tyske Lov 1900 § 320 II har simpelthen kunnet henvise til HL's egne Forskrifter om Kommanditselskabet. Da vi i vor Ret savner skreven Lov om dette Selskab, vil der altid blive nogen Usikkerhed paa dette Felt.

deltage i Stiftelsen som „Stiftere“; dette er en simpel Konsekvents af Kommanditselskabets Princip¹⁴.

For at et Kommanditaktieselskab skal kunne stiftes, maa der naturligvis være opnaaet Enighed mellem de kontraherende Parter — den eller de ansvarlige Medlemmer og Kommanditisterne. Selskabskontrakten indgaaes mellem Stifterne, og i Henhold til denne udgaar ved Successivstiftelsen Indbydelsen. Den konstituerende Generalforsamling kan, selv om alle Kommanditister stemmer derfor, ikke forandre nogen af Kontraktens essentielle Bestanddele, specielt kan den ikke foretage nogen Forandring i Aftalen med Komplementaren; den i L. § 13,₂ nævnte Beslutning om Selskabets Stiftelse kræver nødvendigvis Komplementarernes Samtykke. Forøvrigt har som nævnt Loven krævet de samme Former iagttagne ved Stiftelse af Kommanditaktieselskabet, som ved Stiftelse af Aktieselskabet, med de Forandringer, som følger deraf, at Valg af Bestyrelse og Repræsentantskab bortfalder (L. § 95 b), idet der i Stedet for Aktieselskabets Bestyrelse her staar den eller de ansvarlige Medlemmer, der har at iagttage, hvad Loven paa lægger Bestyrelsen, specielt Anmeldelsespligten (L. § 14, 15, jfr. § 95 c, Registerl. 1890, §§ 8, 9, 18, 35 a), — og der i Stedet for Repræsentantskabet træder det i § 95 d nævnte Tilsynsraad.

4. Selskabets Forfatning. I Aktieselskabet er der en Bestyrelse, et Repræsentantskab og en Generalforsam-

¹⁴ Idet den tyske L. 1884 vilde, ligeoverfor den franske Opfatning, hævde Komplementarens Stilling, bød den i § 175, at Komplementaren (Komplementarerne) alene skulde optræde som Stiftere, men dette var en Overspændelse af Principet, begge Parter, Komplementar og Kommanditist, ere jo jævnbyrdige ved Kontraktens Indgaaelse, og den nye HL. § 321 har nu den samme Regel, som vor Lovs § 92 (i Overensstemmelse med det foreløbige Udkast 1888) har opstillet, begge Parter skal optræde som Stiftere.

ling, og denne sidste har — forsaavidt Lov eller Statuter ikke har henlagt Myndigheden til Repræsentantskabet, — den øverste afgjørende Myndighed. I Kommanditaktieselskabet er Forholdet et ganske andet. Generalforsamlingen har kun den øverste Myndighed overfor Kommanditaktionæren. I Stedet for Bestyrelsen, der i Aktieselskabet er Generalforsamlingen underordnet, staar her Komplementaren (eller Komplementarerne) som Generalforsamlingens sideordnede Medkontrahent og som Forretningens selvstændige Leder, og i Stedet for Repræsentantskabet — til hvis Gjøremaal det hører at føre Kontrol med Bestyrelsens Arbeide — staar her et Tilsynsraad, der paa Kommanditaktionærernes Vegne udøver deres Tilsynsret ligeoverfor de ansvarlige Medlemmer, — et Tilsyn, der er noget ganske Andet end Repræsentantskabets Kontrol.

5. Det ansvarlige Medlems (Komplementarens) Stilling. Principielt staar Komplementaren her i samme Stilling som i det almindelige Kommanditselskab (se ovenfor I, § 18). Loven har ikke givet nogensomhelst Regel om, i hvad Omfang Komplementaren skal gjøre Indskud, ikke engang paabudt, at Komplementaren skal gjøre et Indskud af Penge eller Gjenstand i Selskabskassen; forsaavidt man gaar ind paa den ovenfor i I, § 18, No. 1, fremsatte Lære, at Komplementaren kan gjøre sit Indskud i Arbeide, maa man ogsaa antage det samme her¹⁵. Derimod har Loven i § 93 en væsentlig Bestemmelse, den tillader ikke, at Komplementaren tegner eller erhverver Aktier i Selskabet¹⁶.

¹⁵ Dette var ogsaa den departementale Komité's Opfatning; jfr. dens Udkast 1898, P. 8—9.

¹⁶ Den tyske Lov 1884 paabød, at Komplementaren skulde have visse Procent af Aktiekapitalen, men maatte derfor samtidig nægte ham Stemmeret i Generalforsamlingen (§ 190), samt give andre specielle Regler om hans Aktier; den gjældende tyske HL. § 322 har ladet denne u hensigtsmæssige Regel falde, og

Den har saaledes indtaget en principmæssig klar Stilling, idet den fastholder, at Komplementaren ikke ogsaa kan være Kommanditist. Dette System undgaar saaledes alle de Vanskeligheder, som den tyske Ordning af 1884 nødvendigvis medførte, og som ikke er udelukkede ved den gjældende tyske Lovs Ordning, og den forhindrer, at Komplementaren driver Spekulationer med Selskabets Aktier; det er ogsaa at erindre, at dersom Komplementaren havde lagt hele sin Formue i Selskabets Aktier, vilde han i Virkeligheden Intet have ved Siden af Kommanditiekapitalen til Selskabets Støtte. For et allerede bestaaende Selskab kan Loven ikke forbyde Komplementaren at beholde de Aktier, han allerede maatte have, men den forbyder ham for Fremtiden at købe Selskabets Aktier. Han kan ikke erhverve Aktier \therefore Erhvervelsen er retslig ugyldig, *negotium nullum*. Dersom nu en Komplementar faar Aktier ved Ægteskab eller ved Arv, altsaa ved Retshandler som ikke gaar ud paa Overtrædelse af Loven, eller ved Tvangsinddrivelse af egen Fordring (smlgn. L. § 28, 29₂), skal han snarest muligt, senest inden 1 Aar, afsætte Aktierne.

Loven har i § 96 sørget for, at Kommanditaktieselskabets karakteristiske Egenskab ikke skal udviskes og Selskabet blive til et uægte Aktieselskab derigjennem, at man i Statutterne indtager Bestemmelser, hvorved man betager Komplementaren hans selvstændige Stilling som ligeordnet Medkontrahent ligeoverfor Kommanditisterne og gjør ham til Kommanditisternes Underordnede, der skal bestaa det samme Societets-Forhold mellem Komplementaren og Kommanditaktionærerne (samlede som en Medkontrahent) som i det almindelige Kommanditselskab mellem det ansvarlige

siger alene, at dersom Komplementaren ikke tager Aktier, skal Selskabskontrakten indeholde udtrykkelig Fastsættelse af hans Indskuds Art og Størrelse.

Medlem og Kommanditisterne. Loven siger, at der kan ikke træffes Aftale, der gaar ud paa, at Generalforsamling eller Tilsynsraad ensidig, uden Samtykke af det eller de ansvarlige Medlemmer skal kunne fatte Beslutning (som om det havde været et Aktieselskab) om a) Fastsættelse af Aarets Overskud og Udbytte (Dividende), b) Ansættelse af Prokurist; (denne ansættes efter Aftale mellem de ansvarlige Medlemmer og Kommanditisternes Tilsynsraad; jfr. ovenfor I, § 18, No. 5); c) Forandring af Vedtægter; (Loven skjelner ikke mellem Vedtægterne forskellige Dele); d) Forhøjelse eller Nedsættelse af Kommanditkapitalen eller Amortisation af Aktier, og endelig e) Fjernelse eller Optagelse af ansvarligt Medlem, Selskabets Opløsning (udenfor det i L. § 98 nævnte specielle Tilfælde) eller Afhændelse af Selskabets Formue som Helhed. I alle Tilfælde skal saaledes de for det almindelige Kommanditselskab gjældende Regler komme til Anvendelse; Komplementar (Komplementarerne) og Kommanditist maa være enige om Beslutningen.

Det er den eller de ansvarlige Medlemmer, der drive Forretningen og optræde ligeoverfor Trediemand (L. § 94, første Punktum). Naturligvis har Komplementaren her som i det almindelige Kommanditselskab at holde sig Aftalen med Kommanditisterne efterrettelig, og Kommanditisterne kan ikke her mere end ved det almindelige Kommanditselskab gribe ind i den daglige Drift (jfr. L. 95, d, 1, jfr. ovenfor I, § 18, No. 5). Kommanditisterne eller deres Organer kan ikke, som ved Aktieselskabet, efter L. § 46, 2, give Komplementaren Instruktioner, han er jo ligestillet Medkontrahent — *socius* — ikke Underordnet, og han driver Forretningen under sit personlige Ansvar, men et Brud fra hans Side paa Selskabskontraktens Bestemmelser herom vil paadrage ham Erstatningspligt og kan efter L. § 99 give Kommanditisterne Adgang til Opløsning af Selskabet eller Ekklusion af det ansvarlige Medlem, der har forbrudt sig. Medens saaledes L. § 46, 2 ikke kan faa en tilsva-

rende Anvendelse ligeoverfor Komplementaren, har L. i § 94 en til L. § 46,¹ I svarende Regel: Ligeoverfor Trediemand kan alene de fuldt ansvarlige Medlemmer handle paa Selskabets Vegne; i Alt, hvad der hører til Driften af Selskabets Forretning, er enhver Begrændsning i denne Myndighed uden Retsvirkning ligeoverfor godtroende Trediemand. Her er at mærke, at uagtet Ligheden i Udtryk mellem L. § 46,¹ I og § 94 siger disse to Love ikke det samme for de to Selskaber. Efter L. § 95 skal en Række af de for Aktieselskabet givne Forskrifter finde „tilsvarende Anvendelse“, hvilket vil sige, at de blive at anvende med den Modifikation, som følger deraf, at her foreligger et Kommanditselskab med Kommanditister samlede i et Aktieselskab, og ikke et Aktieselskab; og den af L. § 95 citerede L. § 14 siger, at Anmeldelsen skal indeholde, hvad der er foreskrevet i Registerl. 1890 (og desuden noget mere). Hvad L. § 14 sigter til for Aktieselskabets Vedkommende, er Registerl. § 19, men naar L. § 95 henviser til L. § 14, maa denne ved sin Henvisning til Registerloven sigte (foruden til § 19 for den aktieretslige Del) ogsaa til dennes § 18, og ifølge denne skal nu det ansvarlige Selskab ligesom Kommanditselskabet og Kommanditselskabet paa Aktier angive „Forretningens almindelige Beskaffenhed“, medens efter samme Lovs § 19 for Aktieselskaber anmeldes „Forretningens Art“; herved er der, som før forklaret (ovenfor § 31, No. 4), sat snævrere Grændser for Aktieselskabets Bestyrers Myndighed til at binde Selskabet ligeoverfor Trediemand end for det ansvarlige Medlem i et navng. HS., et Kommanditselskab eller et Kommanditaktieselskab¹⁷.

I Kommanditaktieselskabet findes ikke Bestyrelse (L. § 95 b), idet de Funktioner med de dermed følgende Rettig-

¹⁷ Jfr. Udk. 1898 Mot. P. 11 ad § 4.

heder og Pligter, der i Aktieselskabet udøves af Bestyrelsen, i Kommanditaktieselskabet udøves af det eller de ansvarlige Medlemmer (L. § 95 c og 95 g, jfr. for denne §'s Vedkommende ovenfor § 39, No. 6, L. § 102), selvfølgelig med de Afvigelser, som følger af Komplementarens fra Bestyrerens afvigende Stilling saavel ligeoverfor Trediemand som ligeoverfor Kommanditisterne. Ifølge L. § 95 e er det Komplementarerne, som i Forbindelse med Kommanditisternes Tilsynsraad har at paase, hvad der i L. §§ 22 og 30—36 er foreskrevet om Aktierne, og ifølge L. § 95 f har ved Opløsning de fuldt ansvarlige Medlemmer isammen med et Udvalg af Tilsynsraadet at besørge Likvidationen, forsaavidt ikke andet er aftalt i Statutterne, eller anden Ordning, (Valg af særlig Likvidationsbestyrelse), besluttet ved Aftale mellem Komplementarerne og Kommanditisternes Generalforsamling; ensidig Beslutning af en af Parterne kan ikke finde Sted, og Aftalen kan ikke træffes mellem Komplementarerne og Tilsynsraadet; (vælges særegen Likvidationsbestyrelse, har denne den samme Stilling som Likvidationsbestyrelsen i Aktieselskabet). I Aktieselskabet er det Bestyrelsen alene, hvem disse Rettigheder og Forpligtelser paaligger, medens her ogsaa Kommanditisterne maa repræsenteres. Aktielovens §§ 44 og 45, der handle om Valg af Bestyrelse og Afsættelse af Bestyrelse, er, som det sees, i L. § 95 ikke opført som anvendelige paa Komplementaren, — af selvsagte Grunde. Heller ikke kan § 56 blive at anvende; den handler om de Tilfælde, da en Bestyrer paa Grund af egen Interesse er ugild til at handle i Selskabets Anliggender. Men Kommanditaktieselskabets Anliggender er jo i alle Tilfælde Komplementarens egne Anliggender, han er jo selv Principalen, han er „Selskabet selv“, ikke Kommanditisternes Fuldmægtig.

Om Komplementarens Særkreditors Ret har L. § 97,¹ udtrykkelig udtalt den Regel, som ovenfor i I, § 18, No. 4 i Slutn., jfr. § 13, er opstillet som gjældende for den, der

har privat Krav mod Medlem af navn. HS. eller Komplementar i almindeligt Kommanditselskab — han kan gjøre Exekution i hans Nettoandel i Selskabsmasse og Aarsoverskud (at Kommanditaktieselskabet skal faa privat Kreditor, kan ikke tænkes), Endvidere har L. § 97,₂ givet udtrykkelig Regel om, hvordan Særkreditor skat komme til sine Penge. Har Kreditor faaet endeligt Udlæg (foreløbigt Udlæg eller Afsætning efter L. 1—6—21, For. 13 Jan. 1792, L. 4 Juni 1892, § 32, er ikke nok) i Komplementarens Andel i Selskabet, („hvad der maatte tilkomme denne ved Selskabets Opløsning“), kan han kræve sin Skyldners Andel i Selskabet udløst, saavidt nødvendigt til at dække hans Krav; dog har han at give mindst et Aars Frist efter Regnskabsaarets Udgang, — der kan altsaa komme til at gaa indpaa to Aar. Efterkommes ikke hans Krav, kan han kræve Selskabet taget under Konkursbehandling.

6. Kommanditaktionærernes Stilling. Sigimellem danner Kommanditisterne et Aktieselskab, og de om et Aktieselskabs Kapital, om Aktionærers Rettigheder og Pligter givne Regler blive efter L. § 95, første Linie og Lit. f, at anvende paa Kommanditisterne.

I Kommanditaktieselskabet vælges der ifølge L. § 95 d, jfr. b, et Tilsynsraad, der træder i Stedet for Aktieselskabets Repræsentantskab, idet det har overtaget sidstnævntes Funktioner inden Kommanditisternes Aktieselskab¹⁸ og derhos har en særegen Funktion ligeoverfor Komplementarer.

¹⁸ Det heder i § 95 d₂ i Slutningen, at de om Repræsentantskabet givne Forskrifter blive at anvende paa Tilsynsraadet, forsaavidt ikke Andet er bestemt. Der er saaledes Intet i Veien for, at Kommanditistaktionærerne vælger et Tilsynsraad, der have at udøve Kommanditisternes Tilsyn med Komplementaren, og ved Siden deraf et Repræsentantskab, som overtager et Repræsentantskabs Funktioner inden Aktieselskabet og som saaledes bliver det Organ, der i Stedet for Kommanditisternes Generalforsamling giver Tilsynsraadet sine Instruktioner, men som Tilsynsraad kan dette Repræsentantskab ikke fungere.

Dette Tilsynsraad skal vælges ogsaa i Selskaber med faa Kommanditaktionærer. De mere eller mindre talrige Kommanditaktionærer kan nemlig ikke hver for sig tilstedes at øve de Rettigheder, som i et almindeligt Kommanditselskab tilkommer hver enkelt Kommanditist med Hensyn til Kontrol med Regnskabet osv. Disse Rettigheder udøver de samlet gennem sin Repræsentant, Tilsynsraadet. Skulde Kommanditisternes Aktieselskab bestaa af Lovens Minimum eller i al Fald et meget lidet Antal Personer, kunde det forøvrigt tænkes, at de valgte Alle til Medlemmer af Tilsynsraadet.

Men dette har efter Loven i Virkeligheden en videre Myndighed, end der tilkommer en almindelig Kommanditist. I det Øieblik man giver en maaske kapitalløs Mand Dispositionsretten over en stor Kapital, der er sammenbragt ved Aktier, og hvis Størrelse er anmeldt som et væsentlig kreditgivende Moment, kræver Hensynet til Trediemand, at der gives Tilsynsraadet mere omfattende Rettigheder — og i Forbindelse dermed Forpligtelser — end der som Regel indrømmes den almindelige Kommanditist. Den offentliggjorte Kapital maa nemlig ikke frivillig angribes eller reduceres eller fordeles som Dividende eller ved Indkjøb af Aktier fordeles blandt Kommanditaktionærerne, etc., uden under de samme Betingelser, hvorunder dette er tilladt for Aktieselskabet (jfr. L. § 95, første Punktum). Men Ansvarret herfor paaligger og maa paaligge ligesaameget Tilsynsraadet, som Komplementaren, og med Ansvarret følger ogsaa Rettigheden til en Kontrol, hvorved saadanne Ulovligheder kan undgaaes. Derfor har L. § 95 d,₁ givet Tilsynsraadet en ligesaa vidtgaaende Ret til Kontrol og Kasserevision ligeoverfor Komplementaren, som Aktieselskabets Repræsentantskab har ligeoverfor Bestyrelsen — en Ret, der gaar ud over den almindelige Kommanditists, medens der samtidig er at fastholde, at Tilsynsraadet kun er Komplementarens sideordnede Socius, ikke et Organ, der

kan give ham Ordre; det kan ikke gjøre nogen Indskrænkning i hans lovlige Myndighed som Forretningens Herre, det har efter L. § 95 c, ₁ „ikke Adgang til at gribe ind i den daglige Drift“, selv om den misbilliger Komplementarens Forretningsførsel, saalænge han formelt holder sig indenfor Grændserne af den aftalte Forretnings Branche; og denne Forskrift er efter Lovens Princip ligesaa ufravigelig som Lovens Bud i § 96, en afvigende Aftale er ugyldig. Dersom Komplementaren derimod bryder Aftalen, vil Tilsynsraadet have Ret til at protestere¹⁹, og hans Pligt er at bøie sig for en saadan Protest; gjør han ikke dette, men indgaar den rettelig forbudte Forretning med Trediemand, bærer han Skaden (ligesom det kan blive Opløsningsgrund, L. § 99). I saadant Tilfælde vil Tilsynskomiteen ogsaa være berettiget til, om Anledning gives, at varsle vedkommende Trediemand i Tide om, at Komplementaren her gaar ud over Aftalen.

L. § 95 d, ₂ udtaler, at det tilkommer Tilsynsraadet at iværksætte Generalforsamlingens Beslutninger, forsaavidt dette ikke efter Vedtægterne tilkommer nogen Anden, samt at iøvrigt gjælder for Tilsynsraadet de om Repræsentantskabet givne Regler; det er allerede oven i Note 18 nævnt, at der kan tænkes valgt et Repræsentantskab ved Siden af Tilsynsraadet, men det maa fastholdes, at dettes af Loven fastsatte Funktion ikke kan overføres paa Andre; derfor vil Ansvar for Kapitalen, selv om Repræsentantskab er valgt, vedblivende hvile paa Tilsynsraadet.

Regnskabet maa foreløbig opgjøres efter Samraad mellem Komplementarerne og Tilsynsraadet. Af Statutterne vil det afhænge, om den endelige Fastsættelse skal ske ved Overenskomst mellem Komplementarerne (L. § 96, a) og Tilsynsraadet eller Generalforsamlingen eller et andet valgt Organ for Kommanditisterne. At opstille Regnskabet

¹⁹ Jfr. Udkastet 1898, Mot. P. 12.

er Komplementarernes Pligt (L. § 95, c). Om Regnskabets Behandling inden Kommanditaktieselskabet gjælder de for Aktieselskabet givne Regler, ligesom de om Aktionærernes Ret til Dividende etc. givne Regler simpelthen bliver anvendelige.

Efter hvilket Forhold Aarets Overskud eller Tab skal fordeles mellem Komplementarerne og Kommanditaktionærerne, maa bestemmes i Vedtægterne; herom gjælder, hvad der gjælder for Forholdet mellem Komplementarer og Kommanditister i det almindelige Kommanditselskab.

7. Selskabets Opløsning. Overgive Selskabet til Konkurs, kan kun Komplementaren²⁰, efter de for det almindelige Kommanditselskab gjældende Regler. At Kommanditisternes Aktieselskab skulde komme selvstændig under Konkurs (som en almindelig Kommanditist) er her utænkeligt.

Beslutning om Opløsning kan efter Hovedregelen i L. § 96, e kun fattes efter Overenskomst mellem Komplementaren og Kommanditisternes Generalforsamling, og inden denne kommer de for saadan Beslutning i et Aktieselskab gjældende Regler til Anvendelse (L. § 95, Beg.).

Imidlertid indeholder L. § 98 en saa stor Undtagelse, at den praktisk bliver Hovedregelen, idet denne § erklærer, at ensidig Opsigelse kan ske, forsaavidt ikke Andet er aftalt, dersom Selskabet er stiftet paa ubestemt Tid eller paa det eller de ansvarlige Medlemmers Livstid, og saadan Opsigelse kan gives saavel af Generalforsamlingen som af en

²⁰ I I, § 14, P. 137 har jeg udtalt den Mening, at et enkelt signerende Medlem i et navng. HS. kan sætte Selskabet under Konkurs, da dette ikke med retslig Nødvendighed medfører de øvrige Interessenters Konkurs; dette er modsagt af Hagerup, Konkurs, P. 29—30, og Spørgsmaalet er jo tvivlsomt nok; for Aktie-Kommanditselskabet vil det føre til urimelige Konsekventser, og her bør vistnok ikke Læren antages — udenfor de Tilfælde, hvor det i Almindelighed maa ansees for en Debtors Pligt at overgive sit Bo til Konkurs.

af Komplementarerne; alene Aftale om, at Selskabet skal bestaa en bestemt Tid eller indtil en bestemt Begivenhed (saasom Opnaaelse af et bestemt angivet Formaal), er bindende; (jfr. ovenfor I, § 18, No. 6, § 15, No. 2, d).

Den Tvivl om Opsigelsesfristens Længde, der bestaar ved det navng. HS. og ved Kommanditselskabet, har L. § 98 løst ved at fastsætte 1 Aars Frist efter Regnskabsaarets Udgang; denne Frist er lang, og er netop sat saa lang af Hensyn til, at der maaske kan foreligge en meget stor Aktiekapital og store Forretninger, som det vilde volde Vanskeligheder og Tab at afvikle med kort Varsel; (der kan ikke fra denne Bestemmelse sluttes tilbage til Kommanditselskabet eller til det navngivne HS.).

Det er i I, § 15, No. 1 nævnt, at dersom et Medlem af et navng. HS. udtræder, medfører dette ikke nødvendigvis Selskabets Opløsning, saaledes at de gjenværende maatte likvidere og dernæst stifte nyt Selskab, om de vil fortsætte; de kan tværtom blive enige om at fortsætte, idet de udløser den, som vil træde ud; og den samme Regel gjælder ved Kommanditselskabet, om der er flere ansvarlige Medlemmer.

Paa Kommanditaktieselskabet er Regelen ved L. § 98,² overført i den Form, at det kan i Statutterne bestemmes, at dersom et af flere fuldt ansvarlige Medlemmer opsiges Kontrakten, skal den eller de gjenværende Komplementarer uden Udtrædendes Samtykke kunne træffe Aftale med Kommanditisternes Generalforsamling om, at Selskabet skal fortsætte som saadant \varnothing : uden Likvidation, men med Udløsning af det udtrædende Medlems Nettoandel efter Opgjør. Betingelsen for, at dette kan ske uden den Udtrædendes Samtykke er dog, at Selskabet kan stille den Udtrædende Sikkerhed (hvis Tilstrækkelighed i Mangel af Enighed bestemmes ved lovligt Skjøn) for hans Andel af Selskabsgjælden; ved at udtræde, kan han nemlig ikke uden Kreditorernes Samtykke blive fri for de Forpligtelser,

han som ansvarligt Selskabsmedlem har paataget sig; Selskabskreditorerne kan, om de vil, holde sig til ham personlig for sine Fordringer paa Selskabet; han har da Regres til Selskabet, som ved Opløsningen har overtaget den hele Gjæld; han vil m. a. O. være bjerget, med mindre Selskabets Stilling er bleven forværret efter hans Udtrædelse. Det heder, at det skal i Vedtægterne være bestemt, at saadan Beslutning skal kunne fattes — herved er udelukket, at en saa vigtig Beslutning fattes i en Generalforsamling med en tilfældig Pluralitet; men Bestemmelsen behøver ikke at staa i den oprindelige Selskabskontrakt; den kan (med alle Parters Samtykke, L. § 96, c) indsættes senere i Statutterne, og det kan tænkes, at en saadan Bestemmelse indkommer i Statutterne netop i Anledning af, at en af Komplementarerne opsiger Forholdet; men han maa da selv være enig i denne Forandring (i Modsætning til det Tilfælde, at han kan ekskluderes, L. § 99,², hvor de Tilbageblivende kan fortsætte, selv om Statutterne ikke har forudset Tilfældet, alene mod at stille ham Sikkerhed, som nævnt).

Om Opløsningsgrunde indeholder Loven ingen almindelige Regler, herom gjælder, — *mutatis mutandis* — hvad for det alm. Kommanditselskab er bestemt (ovenfor I, § 18, No. 6). Saaledes har Loven ikke opstillet nogen Fravigelse fra den almindelige Retssætning, at Selskabet opløses *ipso jure* ved en Komplementars Død; den kunde ikke opstille anden Regel uden at bryde med de almindelige Regler om Arvingers Ret²¹.

Men L. har i § 99,¹ udtrykkelig fastslaaet ogsaa for Kommanditaktieselskabet den for det navng. HS. og for Kommanditselskabet gjældende Sætning, (jfr. I, § 15, No. 3) at naar „skjellig Grund“ foreligger, kan Selskabet faaes

²¹ Jfr. Udkastet 1898, Mot. P. 14, Sp. 1–2, og Bilaget, P. 70, Sp. 2 øverst.

opløst ved Dom, og saadan kan erhverves saavel fra en Komplementars Side som fra Kommanditisternes Side. Paastanden behøver ikke at gaa ud paa, at Selskabet skal opløses, men kan gaa ud paa, at et bestemt Medlem skal udelukkes; er der blot en Komplementar, vil Paastanden, hvad enten den fremsættes af ham eller af Kommanditisterne føre til Selskabets Opløsning, men er der flere Komplementarer og Paastanden er rettet mod En eller Flere, men ikke mod alle Komplementarer, kan den lyde, ikke paa Selskabets Opløsning, men paa den eller de Skyldiges Exklusion, saaledes at Forretningen fortsættes af Kommanditisterne med den eller de tilbageblivende Komplementarer, forsaavidt Enighed herom er opnaaet imellem disse og Kommanditisterne; Loven vil ikke, at Opløsningsgrunden skal virke længere end praktisk nødvendigt (ikke til fuldstændig Opløsning, men kun til den Skyldiges Exklusion). De Kommanditister, som ønsker erhvervet Dom for en Komplementars Udelukkelse, maa fremsætte Forslag derom i Generalforsamlingen. Vinder Forslaget her ikke Bifald, kan de dog anlægge Søgsmålet i Kommanditisternes Navn, dersom de tilsammen eie en Fjerdedel af Kommanditkapitalen; det er saaledes en Minoritetsret; ved Sagens Inkamination maa de i Retten deponere Aktier for et saadant Beløb som nævnt; herom gjælder hvad i L. § 67 er sagt. Taber de Sagen, er det klart, at de selv maa bære Omkostningerne; vinder de den, maa de efter almindelige Retsgrundsætninger være berettigede til af Selskabet at faa erstattet sine Procesudgifter (for saavidt de have været fornuftige), thi det er jo i Kommanditaktionærernes Navn at Processen er ført, og man kan ikke slutte til en anden Mening deraf, at L. § 99 ikke udtrykkelig har citeret L. § 69.

Dersom Komplementaren eller, om der er flere saadanne, alle disse opsiger Kontrakten, eller dersom de udelukkes ved Dom, er Selskabet opløst og maa skride til Likvida-

dation. Det departementale Udk. 1898, § 9, jfr. Bilag (Prof. Platous Motiver til et ældre Udkast) P. 68 flg., havde den Regel, at det i Vedtægterne kunde bestemmes, at dersom det eller de fuldt ansvarlige Medlemmer opsiger Kontrakten eller udelukkes ved Dom, skal det kunne vedtages af Kommanditisterne, at man skal fortsætte som almindeligt Aktieselskab, og havde givet nærmere Regler herfor, — af Hensyn til det ubillige i, at en stor Forretning skulde kunne tvinges til Opløsning ved ensidig, endog ved retsstridig, Optræden af det ansvarlige Medlem. Og det var i de cit. Motiver oplyst, at man her byggede paa Erfaring, idet den ældre tyske HL. ikke havde havt en saadan Forskrift, medens man ved Aktielovens Revision i 1884 under Behandlingen i Rigsdagen udtrykkelig ordnede Forholdet saaledes, at Selskabet ikke behøvede at skride til Opløsning og gennemgaa paany den hele Stiftelsesproces. — Og Aktielovkommissionens Forskrifter gik uantastet igjennem de gjentagne Behandlinger i Aarens Løb fra Oth. Prop. 1900 af, indtil Just.-Deptet paany behandlede det atter og atter behandlede Udkast og strøg Reglerne herom.

Hvad Just.-Deptet vil begrunde dette Indgreb med, er Følgende: „Disse Regler har Departementet troet helt at kunne udelade. Allerede den Omstændighed, at Kommanditselskabet er en hos os meget lidet anvendt Selskabsform, synes at gjøre det mindre paakrævet at opstille Særregler om Forhold som det nævnte. Hertil kommer, at en Overgang fra Kommanditaktieselskab til Aktieselskab medfører en saa gennemgribende Forandring af Selskabets retslige Karakter, at det i og for sig synes rimeligt at forlange, at de almindelige Regler for Stiftelse af Aktieselskaber her kommer til Anvendelse.“ — Det forekommer mig, at Departementets første Argument, tænkt til Enden, maatte føre til, at man aldeles ikke normerede Kommanditselskabet paa Aktier. Det faar erindres, at kommer engang et saadant Tilfælde for, kan det dreie sig om overmaade store

Værdier. Og hvad det andet Argument angaar, saa er jo Forskjellen i Organisation netop Grunden til, at Loven bør (jeg siger bør) ordne — og derunder lette — Overgangen uden Ophævelse af Forretningen. Kommanditistgruppen er jo paa Forhaand organiseret som Aktieselskab, og Organisation af Bestyrelse kan simpelthen ikke volde de Vanskeligheder, Departementet finder saa store, at det griber til det voldsomme Middel Nystiftelse, med de af L. §§ 18 og 72 flydende Følger. Jfr. § 39, No. 8.

8. Om Overgangsbestemmelser se L. § 107,₁ og ovenfor § 41, og om fremmede Selskaber L. § 107,₂ og ovenfor § 43.

Tillæg til Kap. VII—VIII.

Ovenfor er skildret de i Norge kjendte og ved Praxis og Selskabsloven ordnede merkantile Selskabsformer. Den engelske Selskabslov af 1862, nu Company act 1908, kjen-der flere Former (se Thring, Lindley, Chalmer, Buckley), der imidlertid er uden Interesse for norsk Selskabsret. Ogsaa i Tyskland har man i den senere Tid faaet ved Lov indført et Par nye Selskabsformer: 1) Lov 15 Marts 1888, § 8, cfr. Schutzgebietgesetz 10 Septbr. 1900, §§ 11—13, om Kolonialgesellschaften (Aktieselskab). 2) Gesetz 20 April 1892, cfr. Bekanntmachung v. 20 Mai 1898, betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung. (Udgave med Noter af Robert Esser, samt Kommentarer af Staub og af L. Parisius und Hans Crüger, 2. Aufl. 1898, Neukamp o. fl. Litteratur se forøvrigt K. Lehmann, Handelsrecht § 97. Efterlignet i østerr. G. 6 Marts 1906. Denne sidste Selskabsform indeholder en særegen Blanding af Retsregler, hentede fra Handelslovens Bestemmelser om det navng. HS. og Aktieselskabet og Partrederiet samt fra Genossenschaftsgesetz (Sammenstilling se Parisius & Crüger cit. 51). Selskabet danner ifølge § 13 lig Aktieselskabet et eget Retssubjekt, og ligeoverfor Kreditorerne hæfter kun Selskabsformuen. Selskabet skal efter § 5, jfr. 3, have en „Stammkapital“ paa mindst 20,000 Rm., en enkelt Interessents Lod, „Stammeinlage“, maa ikke være paa mindre end 500 Rm.; de enkelte Lodder behøve ikke at være ligestore, men hver Interessent kan ved Stiftelsen kun overtage et

enkelt Lod. Forsaavidt en enkelt Interessent ikke kan indbetale sin Lods Paalydende, staar de øvrige Interessenter efter § 24 subsidiært pro rata til Ansvar for den, idet det Manglende udlignes paa dem pro rata, og saaledes, at hvad en Enkelt af dem ikke kan yde, udlignes videre paa de Øvrige; det kan derfor efter § 15 bestemmes, at Overdragelse af Lod kun kan ske med de Øvriges Samtykke. I Selskabskontrakten kan det efter § 26 bestemmes, at der skal paa-ligge Interessenterne Pligt til Efterskud. Ifølge § 30 kan Stammkapitalen ikke tilbagebetales til Medlemmerne (uden ved offentlig Nedsættelse af denne Kapital, jfr. Reglerne for Aktieselskabet). Er der urettelig udbetalt et Medlem noget af Stamkapitalen, staa de øvrige Interessenter ifølge § 31 subsidiært til Ansvar for dette, dersom han ikke kan betale det tilbage. Organisationens er ordnet i Lighed med Aktieselskabets. — Opløsning kan ligesom ved det navng. HS. erhverves af enkelt Medlem ved Domstols Kjendelse, dersom „vigtige Grunde“ foreligge.

Denne Selskabsform, „G. m. b. H.“, er meget anvendt saavel i Tyskland¹ som i Østerrig. At den skulde vinde Gunst i norsk Forretningsverden, finder jeg lidet troligt.

¹ Jfr. E. Moll, Die Aktiengesellschaften, Gesellschaften m. b. H. u. s. w. im Deutschen Reich, i Leipziger Zeitschrift f. Handels- u. s. w. Recht V (1911) — 42.

Kapitel IX.

Om Foreninger med vøxlende Kapital.

§ 45. Indledning.

1. De i de tidligere Kapitler skildrede Selskaber stiftes i lukrativt Øiemed, for at øve en vis Bedrift; de søger under sin Forretningsdrift Kredit, baseret enten paa Medlemmernes personlige Kredit eller paa en sammenskudt Kapital, eller paa en Kombination af disse to Momenter.

Anderledes med de saakaldte kooperative Selskaber, „Forbrugsforeninger“, der her nævnes som den hos os mest anvendte Form for Spareforeninger, det er, — naar man tænker sig Forholdet i sin Renhed og bortser fra, hvad der i systematisk Henseende er Undtagelser, der rigtignok have været meget hyppige — Selskaber stiftede ikke til Forretningsdrift, men for at lette sine Medlemmer Besparelser ved Indkjøb i Stort af Livsfornødenheder, som fordeles paa Medlemmerne gennem almindeligt Butiksalg til almindelige Priser (eller maaske noget lavere). Som andre Exempler kan nævnes Raastofforeninger, til Indkjøb i Stort af Raastof (f. Ex. Læder for Skomagere), Magazinsforeninger, der afhænder færdige Varer, indleverede af Medlemmerne, enten for fælles Regning eller for hvert enkelt Medlems Regning, Selvbyggerforeninger, Ekviperingsforenin-

ger, Forskuds- eller Kreditforeninger (der yder sine Medlemmer Laan eller skaffer dem Kredit) etc.

2. Foreninger af den her omhandlede Art, — Foreninger, hver enkelt med sit bestemte specielle Øiemed — have først vundet Betydning i det 19de Aarhundrede. Særlig interessant er den egentlige Forbrugsforenings Udvikling. Tidligst begyndte den og længst er den kommet i England, hvis Arbeidere har vist, at de kan hjælpe sig selv (hvorom kanske deres *friendly societies*, gjensidige frivillige Understøttelses-, Begravelses- og Syge-Kasser giver det bedste Vidnesbyrd).

I Aaret 1844 stiftede nogle fattige Uldvævere i Byen Rochdale (nær Manchester) et Selskab med det Formaal at tilveiebringe en billigere Forsyning af de nødvendigste Forbrugsaktikler (som de havde betalt dyrt — medens de fik slette Varer — hos Høkerne) *The society of the equitable pioneers of Rochdale*. Det var i Begyndelsen blot 28 Mand; de begyndte med at lægge ugentlig hver 2 d (= 15 Øre), senere 3 d, til Side. Da de stiftede Selskabet, havde de samlet 28 Lstlr., lidt over 500 Kr. Herfor købte de — pr. Kontant — Fødevarer — Mel, Smør, The etc., og solgte disse mod kontant Betaling til Medlemmerne. Aarsoverskuddet, der fremkom derved, at Medlemmerne ved sine Kjøb havde betalt Varerne høiere end nødvendigt til at dække Udgifterne, fordeltes paa Medlemmerne ikke i Forhold til deres Indskud som i et Aktieselskab, men i Forhold til deres Kjøb, — de fik simpelthen tilbage, hvad de havde betalt for meget; (Tanken er, som man ser, den samme som den, der har ført til Uddeling af Bonus i gjensidige Forsikringselskaber).

Dette var den beskedne Begyndelse til de talrige *Provident societies*, der senere blev regulerede ved flere Love, først Industrial Provident and societies act 11 Aug. 1876, nu Act 1893 (56, 57 V. c. 39) med en liden Tillægsakt af 1894 (57, 58 V. c. 8). Byggeselskaber har forlængst

været ordnede ved Lov, Building societies act 1836 — og nu Act 1874 med Tillægslove.

I Tyskland tog Schulze-Delitsch op Arbeidet for Stiftelse af saadanne Foreninger¹. I 1860 fremlagde han i Preussen Forslag til Lov om „Genossenschaften“; den første tyske Lov i Emnet er den preussiske Genossenschaftsgesetz 1867, senere Reichsgesetz, nu Reichsgesetz 1 Mai 1889 med Tillægslov 12 Mai 1896 og Bekanntmachung des Reichskanzlers 14 Juni 1898 samt Einführungsgesetz z. HGB. (1900), Art. 10. Disse Foreninger ere ogsaa ordnede ved Lov i forskjellige andre Lande, saaledes i Frankrig Selskabsloven 1867, Belgien Selskabsloven 1873, Holland L. 17 Novbr. 1876, Østerrig L. 9 April 1873, Ungarn Handelsloven 1875, Schweiz G. über das Obligationenrecht, Portugal L. 2 Juli 1867, Italien Handelsloven, Danmark L. No. 73, 23 Mai 1873 § 2 (et Par korte Forskrifter), Sverige L. 25 Juni 1895.

I Norge var det J. N. Mohn, som henledede Opmærksomheden paa disse Foreninger i en Afhandling i Polyteknisk Tidsskrift 1865², og dette førte til at der i

¹ Schulze-Delitsch, Die Gesetzgebung über die privatrechtliche Stellung der Genossenschaften, Berlin 1869. — Die Genossenschaften in einzelnen Gewerbszweigen, Leipzig 1873. — Vorschuss- und Kreditvereine als Volksbanken, 1855, 6. Aufl., hg. v. Hans Crüger 1895. Die Entwicklung des Genossenschaftwesens in Deutschland, 1870. Parisius und Crüger, Das Reichsgesetz betreffend die Erwerbs- u. Wirthschaftsgenossenschaften, 2. Aufl. 1895. Gierke, Deutsches Genossenschaftsrecht I, § 70. Af særlig Interesse for den dogmatiske Behandling er Goldschmidt, Erwerbs- u. Wirthschaftsgenossenschaften i Zeitschr. f. Handelsrecht, B. 27 (1882). K. Lehmann, Handelsrecht, §§ 105—112.

² Ogsaa i Særaftryk J. N. Mohn, Om Haandværker- og Arbeiderforeninger, Chr.ania 1865. Samme Forf., Beretning om de norske Arbeids- og Forbrugsforeninger 1870. — De norske Spare- og Forbrugsforeninger, Samling af Beretningerne 1871.

60- og 70-Aarene blev stiftet en hel Del saadanne Foreninger.

Kjendetegnet paa denne Selskabsform er det, at der er Adgang for nye Medlemmer til at træde ind og for de ældre Medlemmer til at træde ud, og at Kapitalen er vekslede. Medens den tyske Lov karakteriserer dem efter det første Moment som „Genossenschaft von nicht geschlossener Mitgliederzahl“, har den franske Lov givet dem Navn efter det andet Moment og kalder den *Sociétés à capital variable*, (men opstiller samtidig Krav paa en Minimumskapital). Den belgiske og italienske Lov kalder dem derimod kooperative Selskaber.

Hvad Hæftelsens Art angaar, giver Lovene Valget mellem forskellige Hæftelsesformer; den tyske Lov paa-bød oprindelig personligt og solidarisk Ansvar for alle Medlemmer, men denne vidtgaaende Fordring er opgivet i L. 1889³.

Da vi i Norge ved L. 3 Juni 1874 fik et, om end yderst ufuldkomment, Firmaregister, viste det sig af de indkomne Anmeldelser, at der rundt i Landet var stiftet en hel Del „Forbrugsforeninger“ og „Handelsforeninger“ med en broget — og yderst forvirret — Mangfoldighed af Former⁴. Man var i Vildrede med Hensyn til deres Funktion, — mange bleve stiftede i disse løse kredit-uverdige Former for at drive Handel i Konkurrence med Landhandlerne, — og man var i ligesaa stor Usikkerhed om, hvorledes man hensigtsmæssigst skulde organisere sig. Følgen var, at de fleste Foreninger blev uhensigtsmæssigt ordnede, og at man netop fordi man ikke havde deres sande Funktion klart for Øie, forsyndede sig mod denne

³ Jfr. den departementale Komité's Udkast 1898, Bilag: Oscar Platou, Motiver, P. 90 sq., til Udk. 1888, samt B. H. Bull, Mot. til Komiteens Udk. P. 40.

⁴ Oscar Platou cit., P. 83 sq.

Associationsforms — af Mohn udhævede — Grundprinciper, hvorfor det gik galt med de fleste Foreninger. Man troede at have Behov for en forholdsvis stor fast Kapital til Driften, — og man havde Brug for saadan, fordi man drev med at begjære Kredit og give Kredit.

Men dersom en saadan Forening — for at tage Prototypen, Forbrugsforeningen, lig den af Rochdale-Pionererne stiftede — holder sig strængt til den Regel, kun at sælge til Medlemmer, og kun at udlevere Varer mod kontant Betaling, og at begynde — som hine Pionerer — med forsigtig at lægge op, vil den altid kunne købe mod Kontant, og den vil ikke have Brug for Kredit eller for nogen større fast Kapital; Følgen er, at Medlemmerne kan gaa ud, uden at dette ryster Foreningen. Men hos os har man, som nævnt, ofte stiftet Foreninger for at konkurrere med Landhandlerne; man har dannet den for Norge eie-dommelige udartede Selskabsform, Aktieselskab uden en Gang en nominel Kapital, man har solgt til Alle og Enhver, hvorfor der ikke var Opfordring for Andre til at træde ind og tage nogen Risiko; man har taget Varer paa Kredit og man har solgt paa Kredit.

Det kammeratslige paa gjensidig Tiltro og Støtte grundede Foreningsprincip er her fuldstændig tabt af Syne. Og disse Foreninger, løst organiserede, uden Kapital og uden Kredit, drevne af forretningsukyndige Mænd med en ofte slet lønnet Handelsbetjent til ledende Aand, kunde selvfølgelig ikke holde sig oven Vande⁵. Men disse Handelsforeningers Skjæbne har vakt Mistillid til Foreningsvæsenet,

⁵ Og faar man en virkelig sagkyndig Bestyrer, bliver dette gjerne neutraliseret ved de gennemgaaende i høi Grad usagkyndige valgte Bestyrelsesmedlemmers Lyst til at gjøre sig gjældende og gribe ind i Dispositioner, de mangler alle Forudsætninger til at have Mening om.

uagtet de ikke have havt stort Andet tilfælles med de ægte Forbrugsforeninger end Navnet⁶.

Komiteen af 1898 fremlagde et paa Professor Platous Udkast af Høiesteretsassessor E. H. Bull bearbejdet og af Komiteen derefter gennemgaaet Udkast til Lov om Foreninger med vaxlende Kapital, og dette blev af Regjeringen forelagt i Oth. Prop. No. 28, 1900—1901, hvori man søgte at vejlede Almenheden ved Stiftelsen af denne i Virkeligheden temmelig komplicerede Associationsform og at lette Udligning og Inddrivning af skyldige Bidrag. Men dette Forsøg blev meget ilde optaget, og Forslaget blev i sin Helhed forkastet (ligesaa Aktielovforslaget). Det viste sig af Debatterne, at disse Angribere ingen Forestilling havde om Vanskelighederne ved dette Emne. Siden er intet Forslag fremsat, og der eksisterer ingen positiv Lov derom udenfor Registreringsreglerne i L. 17 Mai 1890.

§ 46. Forbrugsforeningens Ordning.

Registerl. 1890 § 33 Litr. C siger, at ved Anvendelsen af denne Lovs Bestemmelser bliver som Selskab med begrændset Ansvar at betragte ethvert Selskab med vaxlende Medlemsantal eller vaxlende Kapital (Forbrugs- og Produktionsforeninger o. desl.), selv om dets Medlemmer er fuldt ansvarlige. Lovens § 9₃ siger, at andre Selskaber (end Aktieselskabet) med begrændset Ansvar skal i sit Firma optage et Virksomheden betegnende Udtryk; saadant Firma maa ikke indeholde noget Personnavn; (jfr. for Foreninger, anmeldte før 1890 — om saadan endnu skulde existere —

⁶ Jfr. „Farmand“ 1907, No. 10; en Række kooperative Selskaber under Konkurs.

L. 1890, § 37,₂). Endvidere siger § 10, at hvad der i § 19 er fastsat om Anmeldelse af et Aktieselskabs Firma, finder tilsvarende Anvendelse paa andre Selskaber med begrændset Ansvar, saaledes at der i Anmeldelsen skal meddeles Oplysning om de Bestemmelser, som maatte være vedtagne angaaende Medlemmernes Ansvar ligeoverfor Trediemand.

Af den sidstnævnte §'s Henvisning til § 19 følger, at Omfanget af en Bestyrers Myndighed til at forbinde Foreningen maa bestemmes efter de samme Regler, som gjælder for et Aktieselskabs Bestyrelse, ogsaa i de Tilfælde, hvor Medlemmerne ifølge Foreningens Vedtægter skal hæfte personlig og solidarisk.

Foreningen vil regelmæssig have en valgt Bestyrelse ved Siden af den Disponent, som varetager det daglige Arbejde, og Foreningens Beslutninger bliver at fatte i Generalforsamling med simpel eller kvalificeret Pluralitet efter Vedtægternes Bestemmelse. Vedtægterne vil nærmere afgjøre, i hvilket Forhold Bestyrelsen staar til Generalforsamlingen, bestemme Omfanget af hans Myndighed overhovedet. Da Foreningen er et Majoritetsforbund i Lighed med Aktieselskabet, maa man, hvor Vedtægterne tier, anvende de i Praxis uddannede og regelmæssig anvendte Regler for Aktieselskabets Organisation og Drift, Generalforsamlingens Myndighed og dens Stilling ligeoverfor Bestyrelsen, det enkelte Medlems Særret og Individualret, medens selvfølgelig de af Aktieloven indførte positive Ordninger ikke kommer til Anvendelse.

Hvad angaar Medlemmernes Forpligtelser ligeoverfor Selskabet, deres Adgang til at gaa ind og træde ud, Pligt til Indskud, Ret til Andel i det aarlige Udbytte — i Forhold til Indskud eller til Kjøb, — Ret til at faa sit Indskud eller Noget af det tilbage ved Udtrædelse el. L., — lader der sig ikke opsætte almindelige Regler, da Vedtægternes Indhold varierer meget stærkt.

Angaaende Medlemmernes Ansvar¹ ligeoverfor Tredie-
mand varierer Vedtægterne stærkt.

Man finder anmeldt personligt og solidarisk Ansvar for Medlemmerne; men flere af disse Selskabers Statuter viser, at de aldeles ikke har ment, hvad der er sagt; (undertiden kan det ikke sees, hvad der overhovedet er ment). I flere Tilfælde er det sikkert, at Meningen ikke har været — og heller ikke har det været forstaaet saa, — at Kreditor, f. Ex. Bank, der har gjort Laan, skulde kunne stævne Medlemmerne direkte. Det er altid Meningen, at kun Selskabet skal kunne stævnes, og at dette skal udligne det nødvendige paa Medlemmerne; er disse personlig ansvarlige („solidarisk“ synes undertiden brugt for „personlig“), kommer de, som kan betale, til at maatte bære, hvad de andre ikke kan betale. Undertiden er Ansvarer her begrændset. Enkeltvis sees et Selskab anmeldt som „ansvarligt“, hvor det kunde sees, at Meningen var, at kun Selskabet var ansvarligt. Enkelte Steder reiste man en Kapital til at begynde med ved Laan i Sparebanken, og i en Forenings Statuter hed det, at samtlige Foreningens Medlemmer garanterede, saaledes at Tabet fordeltes lige paa alle Medlemmer. Da denne Forening begik alle de Feil, en Forening kan begaa — den købte paa Kredit, solgte paa Kredit og solgte til andre end Medlemmer (saa den ingen ny Tilgang fik), kom den snart under Konkurs. Men Banken stævnedes blot Bestyrelsens Medlemmer (der sandsynligvis stod som Laantagere paa en Vexelobligation) og Bestyrelsens Medlemmer maatte da gaa rundt til Garantisterne og søge at faa Pengene igjen.

Enkeltvis har man seet, at Medlemmerne havde begrændset Ansvar, men Bestyreren skulde være personlig ansvarlig — en meget energisk Forholdsregel til at tvinge Bestyreren til ikke at tage Varer paa Kredit.

¹ Se nærmere Kommissionsudk. 1898, P. 82 sq.

Enkelte Foreninger var videre stiftet uden Indskud, men Medlemmerne havde stillet en vis Garanti, begrændset eller ubegrændset, i sidste Tilfælde dels solidarisk, dels delt pro rata eller virilt. Enkeltvis finder man udtrykkelig sagt, at Kreditor alene kan søge sin Fyldestgjørelse i Fællesforening, før der kan blive Tale om Ansvar for et enkelt Medlem, og dette har vistnok overalt været Meningen. Men Spørgsmaalet om, naar og hvorledes Kreditor skal komme til Sit, er regelmæssig uklart. I enkelte Tilfælde siges udtrykkelig, at Kreditor kan gaa direkte paa Garantisterne, men i de fleste Tilfælde er dette visselig ikke Meningen. Og jævnlig er det uklart, om Bestyrelsen naarsomhelst kan udskrive Bidrag fra Garantisterne, eller om disse blot skal svare i Konkurstilfælde. Kreditor maa da for at komme til Sit sætte Foreningen under Konkurs, saa Konkursboet kan udligne og inddrive Garantisummerne. I saa Tilfælde har man en Form, der svarer til det engelske *Company limited by guarantee*.

Denne kaotiske Mangfoldighed er ikke Vidnesbyd om afvigende Behov, men om Ukyndighed, og det er klart, at der vilde trænges en Lov til at ordne — og til at vejlede Almenheden i disse i Virkeligheden ganske vanskelige Forhold.

Om Beskatning af Forbrugsforeninger se HRDD. i Retst. 1901—207, 1908—969, 1909—705, 719, der giver Oplysninger om Ordningen hos de omhandlede Foreninger.

§ 47. Meierier, Brønderier.

Ved Siden af Foreninger med vekslede Kapital og Medlemsantal, findes der hos os en særegen Gruppe af Associationer, med fast eller vekslede Medlemsantal, hvis fornemste Repræsentanter er Meierier (og tidligere mange

Brænderier), hvor der sammenskydes og nødvendigvis maa sammenskydes en vis Anlægskapital (til Fabrikbygning og Inventar); regelmæssig finder man, at de enkelte Andele kaldes Aktier, selv hvor det er utvivlsomt, at Selskabet ikke er uansvarligt; der er ofte personligt Ansvar, delt eller endog solidarisk (f. Ex. Brænderier med over 80 Medlemmer). Midlerne til Driften skaffes ikke af Kapitalen, men aarlig af Medlemmerne selv efter visse i Selskabskontrakten aftalte Regler. Saaledes finder man ved Brænderier, at hver Interessent er pligtig til for hver Aktie, han har taget, at levere et vist Kvantum Raastof, Poteter eller Korn; hvem der skal bestemme Prisen herfor, er ofte ikke sagt i Statutterne, og det bliver da den aarlige Generalforsamling, som har denne Myndighed. Produktet bliver enten solgt af Selskabet og Udbyttet fordelt i Forhold til det af Enhver leverede Raastof, eller fordelt in natura efter samme Forholdstal. Aktien betragtes som en Herlighed ved Eendommen og ved Salg følger den denne som Appendix.

Lignende Principer ligger til Grund for Ordningen af vore Meierier; her finder man regelmæssig, at Medlemmerne forpligter sig til at tilskyde til Anlægskapitalen i Forhold enten til sit Kreaturhold eller til Gaardens Matrikulskyld, og enhver Interessent er forpligtet til at levere til Meieriet, al den Melk, han ikke trænger til sit Hus eller Logerende, efter en Pris, der regelmæssig bestemmes af Bestyrelsen. Udgifter og Indtægter fordeles paa Interessenterne i Forhold til leveret Kvantum Melk. For Tilfælde af Opløsning finder man bestemt, at Salgsprisen for fast Gods og Inventar fordeles paa Aktierne, medens Overskuddet fordeles efter det Kvantum Melk, hver Interessent har leveret i en nærmere bestemt Tid. Det er ikke altid tilladt at træde ud, enkeltvis heder det, at den Udtrædende forbyder sin Aktie. Om Selskabernes Anmeldelsespligt se L. 1890, § 33 e, 9, 20.

Saadanne Selskaber maa, som Majoritetsforbund, faktisk organisere sig som Aktieselskabet, med en Generalforsamling og en Bestyrelse, — der faktisk bliver noget nær eneraadende. For Tilfælde af Selskabets Konkurs savner man høilig Regler om Udligning af Underskuddet paa Medlemmerne — det er visselig neppe nogensinde Tanken, at Kreditorerne skulde kunne gaa direkte paa Medlemmerne.

Om Beskatning af Meieri se HRD. i Retst. 1904—391.

L o v

om Aktieselskaber og Kommanditaktieselskaber af 19de Juli 1910.

Indledende Bestemmelser.

§ 1. Som Aktieselskab ansees i denne Lov ethvert Selskab med økonomisk Formaal, hvis Kapital er bestemt, og hvis Medlemmer deltager alene med aftalt Indskud uden at have personlig Ansvar for Selskabets Forpligtelser.

Selskabets Grundkapital (Grundfond) betegnes som Aktiekapital og Medlemmernes aftalte Indskud som Aktier.

Som Kommanditaktieselskab ansees i denne Lov ethvert Selskab bestaaende af ét eller flere Medlemmer („fuldt ansvarlige Medlemmer“), som har personlig Ansvar, én for alle og alle for én, for Selskabets Forpligtelser, og tillige af Medlemmer („Kommanditister“), som i Selskabet har indskudt en bestemt paa Aktier fordelt Kapital og ikke hæfter udenfor disse Aktier.

Den af Kommanditisterne indskudte Kapital betegnes som Kommanditkapital.

(34 N., 88, 135, 137, 311, 316. 334.)

§ 2. Denne Lov kommer ikke til Anvendelse:

- a) paa Norges Bank,
- b) paa Aktieselskab eller Kommanditaktieselskab, hvis Forretning udelukkende gaar ud paa at drive Skibsfart eller paa at drive saadan Virksomhed i Forbindelse med Expedition.

Paa Aktieselskab, hvis Forretning udelukkende gaar ud paa Jernveisdrift, og i hvilket Staten er økonomisk interesseret, kommer Loven kun til Anvendelse i den Udstrækning, som Kongen bestemmer.

Første Del.
Om Aktieselskaber.

Iste Kapitel.

Om Selskabets Stiftelse.

§ 3. Et Aktieselskab kan ikke bestaa af færre end tre Personer. Enhver, som deltager i Stiftelsen, maa tegne mindst én Aktie.

Selskabet kan ikke konstitueres, før den hele Aktiekapital er tegnet.

(43, 45 N., 57, 88, 89, 256, 295.)

1ste Afsnit.

Stiftelse uden Tegningsindbydelse.

§ 4. Hvis de, som vil danne et Aktieselskab, selv overtager alle Aktier, har de som Stiftere at afholde konstituerende Generalforsamling, i hvilken de samtlige skal møde enten personlig eller ved Fuldmægtig med skriftlig Fuldmagt.

I Generalforsamlingen skal Stifterne fremlægge i Original eller bekræftet Afskrift enhver Kontrakt, som de maatte have indgaaet indbyrdes eller med Andre vedkommende Selskabets Stiftelse. For at blive gyldig overfor Selskabet maa Kontrakten vedtages af samtlige Mødende.

Om Vedtagelsen af enhver Kontrakt skal der ske Tilførsel til Generalforsamlingens Protokol med Angivelse af Stifternes og Medkontrahenternes Navn samt af, hvad der fra hver af Siderne skal ydes.

I Protokollen maa derhos under særskilt Post opføres ethvert Udlæg, som Stifterne maatte have havt til juridisk eller teknisk Bistand, Bekjendtgørelser eller lignende, og som de kræver godtgjort af Selskabet.

(47 fl., 65, 75.)

§ 5. Indholdet af den Overenskomst, som træffes angaaende Selskabets Stiftelse, skal samlet gjengives i Generalforsamlingens Protokol.

Denne Gjengivelse af Overenskomsten maa angive:

1. Gjenstanden for Selskabets Virksomhed;
2. den Kommune, hvor Selskabet skal have Forretningskontor;
3. Aktiekapitalen og de enkelte Aktiers Størrelse;
4. hvorvidt Aktierne skal lyde paa Navn eller paa Ihændehaber.

Derhos skal i denne Gjengivelse fuldstændig indtages enhver Bestemmelse, som maatte træffes om:

5. at en enkelt Klasse af Aktier skal have særegne, større eller ringere Rettigheder, navnlig vedkommende Udbytte eller Andel i Selskabsformuen eller særlig Andel i Selskabets Styrelse;
6. at Selskabet skal kunne tvinge Aktieeiere til at lade deres Aktier indløse — med Angivelse af den Maade, hvorpaa Indløsning skal ske;
7. at Aktiernes Omsættelighed er indskrænket;
8. at der skal paahvile Aktieeierne Forpligtelser udenfor Pligten til at indfri Aktiens paalydende Beløb;
9. at der paa Aktie skal kunne gjøres Indskud, som ikke bestaar i rede Penge;
10. at Selskabet mod Erlæggelse af Vederlag i Aktier eller paa anden Maade skal til Brug eller Eie overtage bestaaende eller paatænkte Anlæg eller andre Formuesgjenstande;
11. at Enkeltmand skal have særskilt Fordel eller Forrettighed i Selskabet;
12. at Stiftere eller Andre skal have særskilt Godtgjørelse for Stiftelsen;
13. at Selskabets Virksomhed skal være begrændset til en vis Tid, eller
14. at der for Stemmeret i Selskabets Anliggender skal gjælde andre Regler end de i § 61 tredie Punktum indeholdte.

Forsaaavdt angaar de under 9—12 omhandlede Bestemmelser, skal det nøiagtig angives, hvad der fra hver Side skal ydes.

Derefter anføres i Protokollen for hver Stifters Vedkommende, hvor mange Aktier han tegner. Tegning, foregaaet før denne Tid, er ikke bindende for Tegneren. Naar paa denne Maade samtlige Aktier er optaget af Stifterne, er dermed Selskabet stiftet. Naar Vedtægter er besluttet og derefter Valg paa Tillidsmænd foretaget, er Selskabet konstitueret. Om Stemmegivning efter Selskabets Stiftelse gjælder de i 7de Kapitel givne Regler.

Protokollen underskrives af samtlige Mødende.

(43, 47 fl., 61 fl., 75, 78, 79, 80, 84, 85, 88, 106, 111,
119, 129, 227—8.)

2 det Afsnit.

Stiftelse gennem Tegningsindbydelse.

§ 6. Hvis de, som vil danne et Aktieselskab, ikke selv overtager samtlige Aktier, har de som Indbydere i et Antal af mindst tre at udfærdige en af dem egenhændig underskrevet Indbydelse til

Tegning af Aktier og at bekendtgjøre den i „Norsk Kundgjørelsestidende“.

Ved Siden heraf kan der ogsaa indbydes til Aktietegning gennem Kundgjørelse i andre Tidender eller ved Opslag, omsendte Prospekter eller Cirkulærer, men disse Indbydelser skal alene indeholde en ordret Gjengivelse af den i Kundgjørelsestidenden indrykkede underskrevne Indbydelse.

(55 fl., 88, 109.)

§ 7. Indbydelsen skal indeholde Angivelse af, hvad i § 5, No. 1—4, er nævnt, og endvidere af:

1. den Maade, paa hvilken, og den Frist, inden hvilken Tegning af Aktier skal foregaa, ramt de Regler, efter hvilke der skal forholdes i Tilfælde af Overtegning;
2. hvor mange Aktier Indbyderne paa Forhaand har overtaget;
3. den Maade hvorpaa og den Frist hvormed den konstituerende Generalforsamling skal indkaldes.

(47, 55 fl., 59 fl., 68, 70, 75, 109, 110.)

§ 8. Forsaavidt man vil:

1. træffe Bestemmelse om, at Aktierne skal udbydes til Overkurs, eller
2. træffe nogen saadan Bestemmelse som i § 5, No. 5—14, nævnt, maa Forbehold herom med Angivelse af Bestemmelsens Indhold indtages i Indbydelsen. Skal Indløsning af Aktier kunne fremtvinges, maa derhos være angivet den Maade, hvorpaa Indløsningen skal ske.

Udlæg af saadan Art som i § 4 sidste Led nævnt kan ikke kræves godtgjort af Selskabet, dersom det ikke er forbeholdt i Indbydelsen.

(47, 55 fl., 61 fl., 65, 70, 79, 85, 109, 119, 129.)

§ 9. Det kan i Indbydelsen bestemmes, at Selskabet skal kunne stiftes, forsaavidt mindst en vis angivet Sum bliver tegnet, men at Tegningen skal kunne fortsættes, dog ikke udover en bestemt højere Sum. Efterat Selskabet er konstitueret, kan Aktier ikke tegnes, hvorimod yderligere Forhøielse af Aktiekapitalen alene kan finde Sted paa den i §§ 24—26 eller § 27 foreskrevne Maade.

(58, 61, 105.)

§ 10. Tegning af Aktier skal ske skriftlig paa Tegningslister, som indeholder en ordret Gjengivelse af den underskrevne Indbydelse.

Først 14 Dage efter Tegningsindbydelsens første Bekjendtgørelse i „Norsk Kundgjørelsestid.“ maa der gives Adgang til Tegning af Aktier.

Tegning, som af andre end Indbydere er foretaget før Udløbet af denne Tid eller i Henhold til en Tegningsindbydelse, som ikke fyldestgør Fordringerne i § 7, er ugyldig.

(59, 60, 61, 62, 67, 109.)

§ 11. Den konstituerende Generalforsamling indkaldes af Indbyderne og skal afholdes inden 9 Maaneder efter Tegningsindbydelsens første Bekjendtgørelse i „Norsk Kundgjørelsestidende“. Afholdes den ikke inden denne Tid, kan enhver Aktieeier gennem Henvendelse til en af Indbyderne begjære sin Tegning udslettet; dog maa saadan Henvendelse ske, inden Generalforsamlingen er sat.

I Tilfælde af Overtegning har Indbyderne at fatte Beslutning overensstemmende med, hvad derom i Tegningsindbydelsen er bestemt, forinden de indkalder til Generalforsamling.

(56, 70, 75 fl.)

§ 12. I Generalforsamlingen har Indbyderne til Protokollen at fremlægge:

1. den af dem udfærdigede Tegningsindbydelse;
2. det Numer af „Norsk Kundgjørelsestidende“, hvori Indbydelsen har været offentliggjort;
3. en af samtlige Indbydere underskrevet Beretning om Selskabets Stiftelse, bilagt — i Original eller bekræftet Gjenpart — med enhver Kontrakt, de maatte have indgaaet indbyrdes eller med Andre vedkommende Stiftelsen;
4. en af samtlige Indbydere underskrevet Opgave over de Udlæg til juridisk eller teknisk Bistand, Bekjendtgørelser eller lignende, som Indbyderne maatte have havt, og som de kræver godtgjort af Selskabet;
5. Tegningslisterne i Original eller bekræftet Afskrift med Indbydernes skriftlige Erklæring om, at den for Stiftelsen nødvendige Kapital er tegnet.

I Generalforsamlingen kan der ikke fattes Beslutning, som strider mod nogen i Tegningsindbydelsen optaget Bestemmelse af saadan Art som i § 5 No. 1—4 nævnt. Heller ikke kan der træffes nogen Bestemmelse af saadan Art som i § 5 No. 5—14 nævnt, medmindre Forbehold herom med Angivelse af Bestemmelsens Indhold er indtaget i Tegningsindbydelsen, ligesom en i Tegningsindbydelsen optaget Bestemmelse af saadan Art som i § 5 No. 9—12 nævnt ikke kan udvides paa Selskabets Bekostning.

(55 fl., 59, 62, 63, 70, 75 fl., 90, 222.)

§ 13. I Generalforsamlingen skal der først tages Bestemmelse om, hvorvidt et Udvalg af Aktieiere skal nedsættes for at prøve de fremlagte Aktstykker. Saafremt en Trediedel af de mødende Aktie-

eiere eller den eller de, som indehar Aktier for en Trediedel af den i Mødet repræsenterede Kapital, stemmer derfor, bliver saadant Udvalg at nedsætte. Udvalget bestaar af tre Medlemmer, hvis der ikke med almindelig Stemmeferhed fattes Beslutning om et større Antal. Dette Udvalg, til hvilket Indbyderne er pligtige til at give de fornødne Oplysninger, har at afgive en skriftlig Indstilling, hvoraf der mindst tre Dage før næste Møde tilstilles hver Aktieeier med kjendt Opholdssted en Afskrift.

Er det besluttet, at saadant Udvalg ikke skal nedsættes, afstemmes der om, hvorvidt Selskabet skal stiftes. Er derimod saadant Udvalg nedsat, fastsætter Generalforsamlingen et nyt Møde tidligst 14 Dage derefter til Behandling af Udvalgets Indstilling og Afstemning om Selskabets Stiftelse.

Ved Afstemning om det ovennævnte Udvalgs Nedsættelse og ved Valg paa dets Medlemmer medregnes ikke Indbyderne eller de af dem repræsenterede Aktier; det samme gjælder ved Afstemning om Selskabets Stiftelse, naar saadant Udvalg som i første Led omhandlet har været nedsat.

Naar Selskabet er stiftet, bliver Vedtægter at fastsætte og derefter Valg af Tillidsmænd at foretage. Hermed er Selskabet konstitueret.

Om Aktieeiernes Stemmegivning gjælder de i 7de Kapitel givne Regler.

(43, 56 fl., 62, 75 fl., 79 fl., 81, 82, 198, 212, 240, 249.)

3 die Afsnit. *Selskabets Registrering.*

§ 14. Det konstituerede Selskab skal anmeldes til Registrering overensstemmende med Lov om Handelsregistre, Firma og Prokura af 17 Mai 1890.

Anmeldelsen skal, foruden hvad der er foreskrevet, tillige indeholde Oplysning om enhver Aftale, som indgaar under Bestemmelserne i nærværende Lovs § 5 No. 5-14, jfr. § 8.

(43, 65 N., 83, 84 fl., 262, 299, 340.)

§ 15. Med Anmeldelsen skal foruden Selskabets Vedtægter følge som Bilag:

1. bekræftet Gjenpart af den konstituerende Generalforsamlings Protokol samt af Alt, hvad der til denne er fremlagt;
2. skriftlig Erklæring fra Selskabets Styre om:
 - a. Størrelsen af det Beløb, som er indbetalt paa hver Aktie, hvorfor Vederlag skal ydes i Penge;

- b. at i Tilfælde Forskrifterne i § 22, andet Punktum, er opfyldt, samt
- c. at den, som skal gjøre Indskud i Værdigjenstande, som overdrages til Brug eller Eie, har overdraget dem til Selskabet eller for fast Eiendoms Vedkommende udstedt fornødent Dokument.

(48, 77, 83, 84, 85 fl., 95, 299.)

4 de Afsnit.

Almindelige Bestemmelser.

§ 16. Indeholder en Tegning af Aktier noget Forbehold, som ikke er hjemlet i en i Stiftelsesoverenskomsten eller Tegningsindbydelsen indtaget Bestemmelse af saadan Art, som i § 5 No. 5—14, jfr. § 8, nævnt, er Tegningen ugyldig.

Tages saadant Forbehold uden at komme tilsyn i Aktietegningen, er denne gyldig, men Forbeholdet ugyldigt ligeoverfor Selskabet.

(62, 65, 70 fl., 111.)

§ 17. Først naar Selskabet er registreret, kan det som saadant ligeoverfor Trediemand erhverve Rettigheder og paadrage sig Forpligtelser.

For Forpligtelser, indgaet paa Selskabets Vegne før Registreringen, hæfter i Mangel af anden Aftale de, som har indgaet disse, personlig én for alle og alle for én.

(34 N., 35, 44, 48, 82, 83, 86, 124, 298, 299, 311.)

§ 18. Frivillig Overdragelse af Aktie i et Selskab, som er stiftet overensstemmende med §§ 4 og 5, eller som er stiftet overensstemmende med §§ 6—13, men uden at Tegningsindbydelsen har været udlagt til offentlig Tegning, er ikke bindende for Erhververen, dersom den sker inden to Aar efter den første Offentliggjørelse af Registreringen. Dog maa i begge Tilfælde Erhververen have anlagt Søgemaal herom inden tre Aar efter den første Offentliggjørelse af Registreringen.

(52 fl., 60, 111, 285, 288.)

§ 19. Stifterne og Indbyderne pligter uden Hensyn til, om Skade er forvoldt Selskabet, én for alle og alle for én at overtage, hvad der maatte mangle i den ifølge deres Opgave til den konstituerende Generalforsamling tegnede Aktiekapital.

Lignende Forpligtelser paahviler Styret med Hensyn til dets Opgave til Registerføreren om indbetalt Aktiekapital.

(51, 59, 66, 74, 84, 85, 89, 92 N., 109, 110, 111, 112, 188, 305.)

2det Kapitel.**Om Aktiekapitalen.**

§ 20. Aktier maa ikke tillades tegnet til Underkurs.

Tegnes Aktier til Overkurs, skal den derved erhvervede Vinding anvendes til at dække Omkostningerne ved Selskabets Stiftelse eller ved Udstedelsen af nye Aktier. Det muligens Overskydende bliver at lægge til det i § 23 omhandlede Reservefond.

(74 fl., 101, 306.)

§ 21. Indskud paa Aktie kan ikke afgjøres med Gjenstande, som Selskabet ikke har Brug for i sin Drift.

(64, 77, 219, 306.)

§ 22. Forinden Selskabet kan registreres, maa der paa hver Aktie, hvorfor ifølge Aftalen Vederlag skal ydes i Penge, være indbetalt det hele Beløb, dersom Aktien lyder paa Ihænde-haveren eller paa et mindre Beløb end et Hundrede Kroner, og iøvrigt mindst en Halvdel eller for Forsikringsselskabers Vedkommende mindst en Fjerdedel af det paalydende Beløb. Er Aktierne ikke fuldt indbetalt, maa der være indkaldt et lige stort Beløb paa hver Aktie af samme Klasse.

Forsaavidt angaar andre Selskaber end Bank- og Forsikrings-selskaber, maa Aktierne være fuldt indbetalt inden to aar efter Selskabets Registrering.

Bliver Aktiekapitalen forhøiet gennem Udstedelse af nye Aktier, skal der inden to Aar efter Beslutningen om Forhøielsen paa de nye Aktier, hvorfor Vederlag skal ydes i Penge, være indbetalt, forsaa-vidt angaar Aktier i Bank- og Forsikringsselskaber, som lyder paa Navn og paa mindst et hundrede Kroner, henholdsvis en Halvdel og en Fjerdedel af det paalydende Beløb og iøvrigt hele det paalydende Beløb.

(52, 58, 82, 84, 85, 89, 93 fl., 105, 109, 110, 123, 127, 158, 251, 304, 308.)

§ 23. I ethvert Aktieselskab skal der dannes et Reservefond, som alene maa anvendes til at dække Underskud, som Selskabets Virksomhed efter Aarsopgjøret eller et i Regnskabsaarets Løb foretaget Opgjør har medført, og som ikke kan dækkes af andre i dette Øiemed afsatte Fond.

Til Reservefondet skal der, forinden Uddeling af Udbytte kan finde Sted, i Bank- og Forsikringsselskaber afsættes mindst en Femte-del af det aarlige Overskud, indtil Fondet har naaet en Halvdel af

Aktiekapitalen; i andre Selskaber afsættes mindst en Tiendedel af Overskuddet, indtil Fondet har naaet en Tiendedel af Aktiekapitalen.

Synker Reservefondet under det lovbefalede Omfang, bliver det atter at fylde efter samme Regel.

Ved Bank- og Forsikringsselskaber skal Halvdelen af det lovbefalede Reservefond anbringes i sikre og for Bankers Vedkommende tillige let realisable Værdipapirer. Disse Papirer maa ikke gives som Sikkerhed for Gjæld.

(37 N., 75, 94, 95, 99 fl., 140, 148, 167).

§ 24. Forhøielse af Aktiekapitalen ved Udstedelse af nye Aktier kan alene besluttes af Generalforsamlingen. Til gyldig Beslutning herom udkræves, at to Trediedele af de afgivne Stemmer er derfor. Saadan Beslutning kan derhos først fattes, efterat Selskabet er registreret. I Beslutningen maa angives en bestemt høieste Grændse for Forhøielsen. Ingen Aftale, som indgaar under nærværende Lovs § 5, No. 5—12, er gyldig uden Samtykke af Generalforsamlingen.

(105 fl., 111, 193, 223, 280.)

§ 25. Vil de ældre Aktieeiere eller Fordringshavere i Selskabet eller begge i Forening ikke overtage samtlige nye Aktier, har Styret eller den eller de, som Generalforsamlingen dertil maatte have bemyndiget, at udfærdige en egenhændig underskrevet Indbydelse til Tegning af Aktier. I denne skal opgives det paa hver ældre Aktie indbetalte Beløb. Forøvrig kommer ogsaa paa denne Tegningsindbydelse til Anvendelse de i § 6, § 7 — med Undtagelse af de to sidste Numer — § 8 og § 10 givne Regler. Den Frist, inden hvilken Tegningen af Aktier skal være afsluttet, maa ikke sættes fjærnere end til sex Maaneder efter Tegningsindbydelsens første Bekjendtgjørelse i „Norsk Kundgjørelsestidende“. Efter Udløbet af den i Indbydelsen satte Frist kan Aktier ikke tegnes.

Naar Tegningen er afsluttet eller Tegningsfristen udløbet, har Styret at inddrage Tegningslisten og, om nødvendig, at foranstalte Reduktion af Overtegning i Overensstemmelse med Tegningsindbydelsen.

(61, 75, 107 fl., 119, 280.)

§ 26. Inden sex Maaneder efter Udløbet af den i § 22, 3die Led, fastsatte Frist skal der ske Anmeldelse til Handelsregistret om den stedfundne Forhøielse af Aktiekapitalen, omfattende de Aktier, hvorpaa er indbetalt et saa stort Beløb som i § 22, 3die Led, foreskrevet. Er der truffet Aftale, som indgaar under nærværende Lovs § 5, No. 5—12, skal Oplysning derom indtages i Anmeldelsen.

Med Anmeldelsen skal følge som Bilag:

1. Tegningslister i Original eller bekræftet Gjenpart eller anden Legitimation for, at samtlige Aktier er overtaget;
2. Enhver Aftale — i Original eller bekræftet Gjenpart — af den Art, at den indgaar under nærværende Lovs § 5 No. 9—12;
3. skriftlig Erklæring fra Styret indeholdende de i § 15 No. 2 foreskrevne Oplysninger samt Bevidnelse om, at de for Forhøielse af Kapitalen i § 24 opstillede Betingelser foreligger.

Saafernt der senere foregaar Indbetaling i saadan Udstrækning som i § 22, 3die Led foreskrevet paa flere Aktier, kan der ske ny Anmeldelse herom.

De i §§ 16, 18 og 19, andet Led, givne Regler finder tilsvarende Anvendelse ved Forhøielse af Aktiekapitalen gennem Udstedelse af nye Aktier.

(110 fl., 280.)

§ 27. Forhøielse af Aktiekapitalen gennem Tilskrivning paa Aktierne skal anmeldes til Handelsregisteret. Med Anmeldelsen skal følge skriftlig Erklæring fra Styret om, at den stedfundne Forhøielse af Aktiekapitalen virkelig har fundet Sted gennem Overførelse af Selskabets Fond eller paa anden Maade.

Regelen i § 19, 2det Led finder tilsvarende Anvendelse.

§ 28. Et Aktieselskab kan ikke tage viljebestemt Pant i egne Aktier og kan med de i § 29 nævnte Undtagelser kun erhverve eller indkøbe dem under lagttagelse af de for Aktiekapitalens Nedsættelse givne Regler.

(113 fl., 307, 338).

§ 29. Det er et Bankselskab tilladt at indkøbe egne Aktier for fremmed Regning.

Det er ethvert Aktieselskab tilladt at erhverve egne Aktier under Tvangsindrivelse efter § 43 eller til Fyldestgjørelse af egen Fordring, som er sikret ved Udlæg i Aktierne. Disse skal snarest muligt igjen afhændes, og ved næste Generalforsamling skal der gjøres særskilt Indberetning om Købet, ligesom de endnu ikke afhændede Aktier udtrykkelig skal opføres i Regnskabet som „egne Aktier i egen Besiddelse“.

Ligeledes er det Selskabet tilladt at erhverve egne Aktier til Amortisation, hvis de er fuldt indbetalt. Dog kan saadan Amortisation alene finde Sted i Henhold til en derom fattet Generalforsamlings-Beslutning, ligesom Selskabet dertil alene kan anvende sit aarlige Overskud eller et af Overskuddene i saadant Øiemed oplagt særskilt Fond. Gennem tvungen Indløsning kan Amortisation alene finde Sted i Henhold til Bestemmelse truffet ved Stiftelsen (Tegnings-

indbydelsen) eller for nye Aktiers Vedkommende ved Beslutningen om Aktiekapitalens Forhøielse. Om Købet eller Indløsningen afgiver Styret Indberetning til Repræsentantskabet, dersom saadant findes, og til Generalforsamlingen. De til Amortisation erhvervede Aktier skal strax tilintetgjøres af Styret og Anmeldelse derom afgives til Handelsregisteret.

(62, 113 fl., 124, 198, 226, 231, 291 N., 307, 338.)

3die Kapitel.

Om Aktier og deres Overdragelse.

§ 30. Samtlige Aktier i et Selskab skal være lige store og udelige samt lyde paa vis Sum, ikke under ti Kroner.

(45 N., 49, 58, 106, 122, 127, 294, 308.)

§ 31. For Aktierne skal udstedes Aktiebrev, som skal være dateret, underskrevet af Styret og indeholde: Selskabets Navn og Gjensstanden for dets Virksomhed; Registreringens Datum; Aktiens Størrelse og, hvis den ikke lyder paa Ihændehaveren, Aktie-Eierens Navn; derhos skal det i Aktiebrevet tydelig anføres, hvor meget der inden dets Udlevering er indbetalt paa det. Ethvert Aktiebrev skal være underskrevet af mindst 3 Personer. Har Styret færre Medlemmer, vælger Generalforsamlingen blandt Aktie-Eierne det manglende Antal til at underskrive Aktiebrevene sammen med Styret. Af Underskrifterne skal mindst én være haandskrevet; forøvrigt kan Navnetrækkene gengives ad mekanisk Vei.

Forsaavidt der er truffet Bestemmelser, som gjør Indskrænkning i Aktiernes Omsættelighed, paalægger Aktie-Eierne Forpligtelser udenfor Pligten til at indfri Aktiens paalydende Beløb eller tilsteder tvungen Indløsning, skal Indholdet af disse Bestemmelser gengives i Aktiebrevet.

Aktierne skal være numereret; et Aktiebrev kan dog omfatte flere Aktier og skal da indeholde et tilsvarende Antal Nummer.

Aktiebrev maa først udfærdiges, efterat Selskabet eller — ved Udstedelse af nye Aktier — den stedfundne Forhøielse af Aktiekapitalen er registreret.

Er Aktiekapitalen nedsat paa anden Maade end ved Køb eller Indløsning af Selskabets egne Aktier, maa Aktierne i Overensstemmelse hermed ogsaa nedskrives og dette paaføres Aktiebrevene eller nye saadanne udstedes.

(62, 123, 124, 125, 128, 129, 130, 131, 158.)

§ 32. Aktiebrev, som ikke er fuldt indbetalt, maa ikke udleveres uden mod Aktie-Eierens Forskrivelse til Selskabet for den ikke indbetalte Del af Aktien (Grundfonds-Forskrivelse).

Grundfonds-Forskrivelsen kan ikke overdrages og heller ikke gives som Sikkerhed eller tages i Udlæg for Gjæld.

(123, 125, 131, 133, 309.)

§ 33. Ved ethvert Selskab, hvor ikke samtlige Aktier lyder paa Ihændeoveren, skal der holdes en Aktiebog, hvori samtlige paa Navn lydende Aktier skal være indført med nøiagtig Angivelse af Eierens Navn, Stilling og Bosted samt, forsaavidt Grundfonds-Forskrivelse er udstedt, af dennes Dato og af den Sikkerhed, som maatte være stillet.

(84, 123, 125, 155, 156, 158, 186, 258.)

§ 34. Aktie-Eiernes Ret til at overdrage sine Aktier kan i Vedtægterne nærmere begrænses.

Gaar et enkelt Aktiebrev over til flere Eiere, maa disse for Styret udpeke en enkelt, som ligeoverfor Selskabet skal gjælde som Ene-Eier.

Forat Overgang til ny Eier af Aktiebrev, som lyder paa Navn, skal have Gyldighed ligeoverfor Selskabet, maa Anmeldelse være skeet til Selskabets Styre. Er det paalydende Beløb ikke fuldt indbetalt, maa Erhververen derhos have udstedt sin Grundfonds-Forskrivelse og Selskabets Styre ved dateret Paategning paa Aktiebrevet have godkjendt Erhvervelsen. Ved Godkjendelsen bortfalder den tidligere Eiers Forpligtelse ligeoverfor Selskabet. Styret har at nægte Godkjendelse, saafremt Erhververen ikke kan ansees vederheftig for det paa Aktien endnu ikke indbetalte Beløb. I modsat Fald kan Godkjendelse ikke nægtes uden i Henhold til Bestemmelse i Vedtægterne. Godkjendes Erhvervelsen, bliver Anmærkning herom at indføre i Aktiebogen.

(53. 92 N., 113, 119, 122, 129, 131, 155, 158, 186, 256 n., 258, 309.)

4de Kapitel.

Om Aktie-Eiernes Rettigheder og Forpligtelser.

§ 35. Hvis ikke anderledes i Vedtægterne er bestemt, kan den, som paa anden Maade end ved Ægteskab eller Arv er blevet Eier af Aktie, lydende paa Navn, hverken stemme i Generalforsamling eller vælges til noget af Selskabets Ombud eller optræde som Repræsen-

tant alene i Kraft af det Antal Aktier, hvoraf han er Eier, før fire Uger efter Overdragelsens Anmeldelse for Styret.

(49, 208.)

§ 36. Dersom Aktie-Eier, som alene har Aktier lydende paa Ihændehaveren, vælges til Repræsentant, skal han for den Tid, han tjenestgør som saadan, nedlægge hos Selskabet mindst én Aktie. Det samme gjælder ved Valg til Styremedlem, saafremt Selskabets Vedtægter bestemmer, at alene Aktie-Eier kan være Styremedlem.

(169, 199.)

§ 37. Hvor Indbetaling paa Aktier sker før de foreskrevne Betalingsfrister, kan der gives Rente af det indbetalte Beløb, dog ikke over 5 pCt. aarlig og ikke for længere Tid end et Aar. Med samme Begrænsning kan der i Tilfælde af Aktiekapitalens Forøgelse eller Indbetaling paa ældre Aktier tilsiges Rente for den Tid, i hvilken der for de nye Aktier eller de nye Indbetalinger ikke deltages i Udbyttet.

Iøvrigt kan Udbyttet eller Rente til Aktie-Eierne alene uddeles af det rene Overskud efter Aarsopgjøret, efterat de ved Lov eller Vedtægter befalede Henlæggelser har fundet Sted, samt af, hvad der af tidligere lignende Overskud maatte være afsat i saadant Øiemed.

Forsaavidt noget af den indskudte Kapital er tabt, maa ingen Uddeling finde Sted, før Tabet er optjent eller Kapitalen nedsat, overensstemmende med de i § 85 angivne Forskrifter.

(49, 74, 139 fl., 147, 183, 290, 293, 294, 307.)

§ 38. En Aktie-Eier er ikke forpligtet til at tilbagebetale, hvad han i god Tro har faaet udbetalt som Udbytte, medmindre Udbetaling har fundet Sted, uden at Regnskab har været afgivet og revideret samt godkjendt af Generalforsamlingen.

(128, 139, 147 fl.)

§ 39. Aktie-Eierens Forpligtelse til at bidrage til Aktiekapitalen bestemmes ved hans Akties paalydende Sum. Denne Forpligtelse er ikke Gjenstand for Forældelse.

En Aktie-Eier kan ikke fordre sit Indskud tilbage, men har kun Krav paa sin forholdsmæssige Anpart i den lovlig besluttede aarlige Uddeling og — naar Selskabet opløses — i den da gjenværende Formue. Bestemmelse om, at en Aktie-Eier skal tilstaaes nogen Sikkerhedsret i Selskabets Eiendele for sine Indskud er ugyldig.

Delvis Tilbagebetaling af Aktiekapitalen til Medlemmerne eller Eftergivelse af disses Indskudspligt kan alene ske under Jagttagelse af de for Aktiekapitalens Nedsættelse givne Regler.

(34 N., 62, 63, 88, 128, 130, 134, 136 N., 137, 138, 213, 231, 271, 273, 274, 277, 301.)

§ 40. Beslutning om Indkaldelse af Indskud paa Aktier, som ikke er fuldt indbetalt, fattes af Generalforsamlingen eller, om Vedtægterne saa maatte bestemme, af Repræsentantskabet.

Beslutningen skal straks anmeldes til Handelsregisteret.

(85, 97, 158 fl.)

§ 41. Indkaldelse af Indskud paa Aktier sker, forsaavidt ikke anderledes i Vedtægterne er bestemt, ved Bekjendtgjørelse i „Norsk Kundgjørelsestidende“ med mindst seks Ugers Varsel, regnet fra første Bekjendtgjørelse.

Aktie-Eier, som ikke i rette Tid betaler indkaldt Indskud, svarer, forsaavidt ikke anderledes i Vedtægterne er bestemt, seks pCt. aarlig Rente af det manglende fra Forfaldsdag, indtil Betaling sker.

Fordring paa Selskabet kan ikke bringes i Modregning. Saa længe indkaldt Indskud ikke er betalt, bliver Udbytte, som maatte falde paa vedkommende Aktie, at afskrive paa Indskuddet med Renter.

(85, 96, 145, 151 N., 156, 159 fl., 309.)

§ 42. Har en Aktie-Eier ikke til fastsat Tid betalt indkaldt Indskud paa Aktie, kan Selskabet, saafremt det gjælder første Termin, enten sagsøge ham til Betaling eller slette hans Tegning og overlade de af ham tegnede Aktier til andre. Hvis det gjælder senere Terminer, kan Selskabet indtale Indskuddet ved almindelig Rettergang eller sætte Aktien til Auktion eller i fornødent Fald benytte begge Fremgangsmaader.

(60 N., 82, 95, 114, 161.)

§ 43. Vil Selskabet i Henhold til foregaaende Paragraf afholde Auktion, har det at varsle vedkommende Aktie-Eier herom gennem Bekjendtgjørelse i „Norsk Kundgjørelsestidende“. Samtidig har det gennem anbefalet Brev at underrette den, der i Aktiebogen staar som Eier, hvis han bor i Norge og hans Bopæl er Selskabet bekjendt. Er det Selskabet meddelt, at Aktien er pantsat, taget i Udlæg eller belagt med Arrest, bliver vedkommende Rettighedshaver paa samme Maade at varsle.

Indbetales ikke Indskuddet inden én Maaned efter Bekjendtgjørelsen i „Norsk Kundgjørelsestidende“, har Selskabet Ret til paa Vedkommendes Vinding eller Tab at lade Aktien bortsælge ved offentlig Tvangsauktion uden foregaaende Indkaldelse til Forligelseskommissionen, Dom eller Exekution og med Fortrin fremfor Trediemand, som maatte ha erhvervet Pant eller anden Rettighed i Aktien. Dog bliver den, der i Aktiebogen staar som Eier af Aktien, mindst otte Dage før Auktionens Afholdelse gennem anbefalet Brev at advare om denne, hvis han bor i Norge og hans Bopæl er Selskabet bekjendt.

Undlader Aktiebrevets Indehaver at udlevere det, kan Selskabet paa vedkommende Aktie-Eiers og Indehavers fælles Bekostning erhverve Dom til dets Mortifikation. Hertil udfordres ikke kongelig Bevilling. Selskabet udfærdiger derefter nyt Aktiebrev, som skal indeholde udtrykkelig Angivelse af, at det træder i det mortificerede Sted.

(114, 115, 161.)

5te Kapitel.

Om Styret.

§ 44. Selskabets Forretninger ledes af et Styre, bestaaende af et eller flere Medlemmer. Bestaar det af flere Medlemmer, vælges et av disse til Formand efter nærmere Forskrifter i Vedtægterne. Styrets Medlemmer tjenestgør, hvis ikke anderledes i Vedtægterne er bestemt, i to Aar ad Gangen. Et Medlem forbliver i sin Stilling, indtil nyt Medlem er lovligt valgt, selv om hans Tjenestetid er udløbet.

Bestaar Styret af flere Medlemmer, kan de fordele Forretningerne mellem sig, hvis ikke Vedtægterne anderledes bestemmer.

I Sager, som efter Vedtægterne skal afgøres af det samlede Styre, maa mindst Halvdelen af dette deltage i Behandlingen. Over Forhandlingerne skal føres Protokol, som underskrives af samtlige deltagende Medlemmer.

(164 fl., 169, 203, 239.)

§ 45. Ethvert Medlem af Styret kan uden Varsel foreløbig fjernes ved Beslutning af Generalforsamlingen eller af Repræsentantskabet, hvor saadant findes; samtidig bliver et nyt Medlem midlertidigt at ansætte. I ethvert Tilfælde bliver Spørgsmaalet om, hvorvidt Vedkommende endelig skal fjernes, uopholdelig at forelægge en ny Generalforsamling — ordentlig eller overordentlig — til Afgjørelse.

Saa vel til midlertidig som til endelig Fjernelse udfordres mindst to Trediedeles Stemme flerhed, medmindre Vedtægterne anderledes bestemmer.

Styremedlem, som fjernes i Henhold til Reglerne i denne Paragraf, har intet Krav paa Erstatning, hvis han har udvist svingagtig Forhold eller saadan Forsømmelighed, Skjødesløshed eller Uforstand, at der var rimelig Grund til hans Fjernelse. Iøvrigt bliver det at afgjøre efter almindelige Retsregler, hvorvidt Erstatning tilkommer ham.

(65, 170 fl., 198, 239, 254, 262.)

§ 46. Ligeoverfor Trediemand er Styret bemyndiget til at handle paa Selskabets Vegne i alt, hvad der hører til Driften af dets Forretning, derunder ogsaa til Ansættelse af Forretningsfører (Disponent, Prokurist). Enhver Begrænsning i denne Myndighed er uden Retsvirkning ligeoverfor godtroende Trediemand.

Ligeoverfor Selskabet er Styret forpligtet til at rette sig efter Vedtægterne og de Bestemmelser, som Generalforsamling og Repræsentantskab indenfor deres Myndighedsomraader har truffet. I Forhold til Selskabet er Styret alene berettiget til at ansætte Forretningsfører, saafremt der i Vedtægterne eller ved Beslutning af Generalforsamling eller Repræsentantskab udtrykkelig er tillagt det Ret dertil.

(49, 58, 84, 85, 86, 88, 170, 174 fl., 191, 203, 216, 239, 265, 301, 339, 340.)

§ 47. Styret har at sørge for, at der føres et ordentligt og tilstrækkeligt Bogholderi.

Ved hvert Regnskabsaars Afslutning bliver Aarsregnskab og Balance at opgjøre overensstemmende med de Grundsætninger, som gjælder for en ordentlig og forsigtig Forretningsførsel.

Forvaltningsomkostninger maa ikke opføres i Balancen blandt Aktiva, men skal i sin Helhed føres til Udgift i Aarsregnskabet. Stiftelsesomkostninger skal afskrives af Aarsoverskuddet, forinden Udbetaling af Udbytte kan finde Sted. Anlæg, Maskiner, Skibe og andre Gjenstande, som vedvarende er bestemt til Forretningens Drift, kan, uanseet sin nuværende ringere Værdi, opføres med Anskaffelsesprisen, saafremt der fradrages en til deres aarlige Forringelse ved Alder og Slid svarende Sum eller et hertil svarende Beløb aarlig afsættes til et særskilt Fornylesesfond.

For Forsikrings-Aktieselskaber kan Kongen give yderligere Regler om Regnskabsførselen.

(37 N., 49, 65 N., 100, 140, 142—143, 148, 167, 180 fl., 265, 301.)

§ 48. I Søforsikrings-Selskaber skal Aarsregnskabet være afgivet og revideret inden ni Maaneder efter Regnskabsaarets Udgang.

I andre Selskaber skal Aarsregnskabet være opgjort og revideret inden tre Maaneder efter Regnskabsaarets Udgang, hvis Vedtægterne ikke bestemmer en anden Frist, som dog ikke maa overstige sex Maaneder.

(52, 185, 210.)

§ 49. Har Selskabet Repræsentantskab, skal Styret strax forelægge dette det reviderede Aarsregnskab. Naar derefter Repræsentantskabet har behandlet Sagen og truffet de Afgjørelser, som Vedtægterne hjemler det, blir Aarsregnskabet i dets saaledes vedtagne

Form at udlægge i Selskabets Forretningslokale til Eftersyn for enhver Aktie-Eier i mindst fjorten Dage før Avholdelsen af den ordentlige Generalforsamling. Derhos bliver Afskrift eller Aftryk af Aarsregnsbabet at tilstille enhver Aktie-Eier, som derom fremsætter Forlangende.

(186, 197, 198, 199, 210, 213.)

§ 50. Har Selskabet ikke Repræsentantskab, skal Styret mindst fjorten Dage før Afholdelsen af den ordentlige Generalforsamling oversende revideret Aarsregnskab til samtlige Aktie-Eiere, hvis Opholdssted er kjendt.

(186, 210.)

§ 51. Aarsregnskab og Balance bliver af Bankselskaber samt af Selskaber, hvor samtlige Aktier lyder paa Ihændehaveren, umiddelbart efter Afholdelsen af den ordentlige Generalforsamling at indrykke i „Norsk Kundgjørelsestidende“.

(314.)

§ 52. Vil et Aktieselskab i Dokumenter, Fakturaer, Brev, Bekjendtgjørelser eller lignende nævne sin Aktiekapital, skal det udtrykkelig angives, til hvilken Sum den indbetalte Kapital beløber sig efter sidste Aarsopgjør.

(84 N., 92 N., 314.)

§ 53. Tantième kan kun beregnes af det rene Overskud, Aarsregnskabet maatte udvise, efterat de ved Lov befalte Afsætninger har fundet Sted.

(101, 167 fl., 281.)

§ 54. Maa det efter Aarsopgjøret eller et i Regnskabsaarets Løb foretaget Opgjør antages, at Selskabet har lidt saa store Tab, at ikke alene dets samtlige opsparede Fond, men ogsaa en Trediedel af den indbetalte Aktiekapital er gaaet tabt, skal Styret, hvis Selskabet ikke har Repræsentantskab, uopholdelig indkalde en Generalforsamling med kortest muligt Varsel og forelægge denne Sagen. Har Selskabet Repræsentantskab, skal Styret uopholdelig forelægge Sagen for dette til Avgjørelse af, hvad der videre skal foretages.

(186 fl., 198, 210.)

§ 55. Stevninger og retslige Indkaldelser mod et Aktieselskab forkyndes for Styret eller for dets Formand.

I Saker mellem Styret eller enkelte Styremedlemmer paa den ene Side og Aktieselskabet paa den anden Side sker Forkyndelse til Selskabet for Repræsentantskabets Ordfører, og Repræsentantskabet fører Sagen for det. Har Selskabet ikke Repræsentantskab, sammenkalder Styret en Generalforsamling til Valg af en eller flere Mænd, som har at modtage Varsel paa Selskabets Vegne og at varetage

dets Tarv under Sagen. Unnlader Generalforsamlingen at foretage saadant Valg, kan Forkyndelse ske for hvemsomhelst af Aktie-Eierne.

Føres der Sag mellem Repræsentantskabet eller dets Flertal paa den ene Side og Aktieselskabet paa den anden Side, har Styret at sammenkalde en Generalforsamling til Valg af en eller flere Mænd, hvem det paaligger at varetage Selskabets Tarv under Sagen og at modtage Varsel.

(178, 188, 213.)

§ 56. Et Medlem af Styret maa ikke deltage i Behandlingen eller Afgjørelsen af noget Anliggende, hvori han selv har fremtrædende personlig eller økonomisk Særinteresse.

Et Medlem af en Banks eller et Forsikringsselskabs Styre maa ikke deltage i Beslutning om Laan mod eller Diskontering af noget Papir, hvorpaa Medlemmets Navn findes.

(189 fl., 210.)

6te Kapitel.

Om Repræsentantskabet.

§ 57. Vedtægterne kan bestemme, at Selskabet skal have et Repræsentantskab. Dette skal bestaa af mindst tre Medlemmer, som vælges blandt Aktie-Eierne, og som, forsaavidt ikke anderledes i Vedtægterne er bestemt, tjenestgør i to Aar ad Gangen. En Repræsentant forbliver i sin Stilling, indtil ny Repræsentant er lovligt valgt, selv om hans Tjenestetid er udløbet.

(195, 199, 200, 201.)

§ 58. Vedtægterne kan bestemme, at enhver myndig Person, som eier et vist Antal paa Navn lydende Aktier, skal være berettiget til at være Repræsentant, men maa da tillige fastsætte et bestemt Forholdstal mellem de valgte og de selvskrevne Repræsentanter.

(201, 208.)

§ 59. Repræsentantskabet sammenkaldes af den af og blandt dets Medlemmer valgte Ordfører til de i Vedtægterne bestemte Tider, samt ellers saa ofte Ordføreren eller Styret finder det fornødent.

Hvert Medlem har én Stemme, og hvor ikke anderledes i Vedtægterne er bestemt, afgjøres Sakerne ved simpel Stemmeflerhed og saaledes, at i Tilfælde af Stemmelighed gjør Ordføreren Stemme Udslaget. Forat Repræsentantskabet skal være beslutningsdygtigt, maa Halvparten afgi Møde.

Protokol føres under Ordførerens Ansvar. Den underskrives af samtlige Mødende.

(187, 201.)

§ 60. Repræsentantskabet har at vaage over, at Selskabets Øiemed fremmes overensstemmende med Lovgivningen, Vedtægterne, Generalforsamlingens og Repræsentantskabets egne Beslutninger.

Repræsentantskabet har i den Udstrækning, det finder fornødent, og som Forholdene tillader, at lade sig meddele Oplysning om Forretningens Drift og har i dette Øiemed til enhver Tid samlet eller ved et Udvalg Adgang til Selskabets Bøger. Mindst hvert Aar, og ellers saa ofte Vedtægterne foreskriver eller Repræsentantskabet finder fornødent, skal Styret forelægge det Uddrag og Balancer af Bøgerne, saavel som Forklaring om alt væsentligt, som er foregaaet i den forløbne Tid. Desuden har Repræsentantskabet til ubestemte Tider, mindst én Gang om Aaret, uden Varsel at foranstalte Underøgelse af Kasse og Værdipapirer.

Repræsentantskabet har til Generalforsamlingen at afgive sin Erklæring om det aarlige Regnskab og om Forretningens Drift og at fastsætte det høieste Beløb, der kan blive at uddele som Udbytte.

Vedtægterne bestemmer forøvrigt dets Virkekreds saavel i Forhold til Generalforsamlingen som til Styret.

Bestemmelsen i § 56, første Led kommer ogsaa til Anvendelse paa Repræsentanter.

(115, 132, 195 fl., 210, 213.)

7de Kapitel.

Om Generalforsamlingen.

§ 61. Aktie-Eiernes Ret til at deltage i Varetagelsen af Selskabets Anliggender udøves gennem Generalforsamlingen.

Vedtægterne eller, forsaavidt den konstituerende Generalforsamling angaar, enten Tegningsindbydelsen eller, om saadan ikke er udstedt, den før Selskabets Stiftelse truffne Selskabsaftale fastsætter Stemmeretsreglerne, og navnlig om Indehavere af flere Aktier skal have begrænset eller graderet Stemmeret, og om der skal gjælde forskellige Regler for forskellige Klasser af Aktier. Er ingen saadan Bestemmelse fastsat, har enhver Aktie-Eier uden Hensyn til hans Aktiers Klasse saa mange Stemmer, som han har Aktier.

I den konstituerende Generalforsamling kan dog udenfor det i § 13, 1ste led omhandlede Tilfælde ingen Aktie-Eier afgive Stemme

for et Antal, overstigende en Femtepart af samtlige Aktier eller to Femteparter af de i Generalforsamlingen afgivne Stemmer.

(50, 52, 66, 79, 80, 129, 204 fl.)

§ 62. Er der ikke paa den i foregaaende Paragraf afgivne Maade truffet anden Bestemmelse gjælder følgende Regler:

1. En Aktieier kan møde ved Fuldmægtig.
2. De Beslutninger, for hvilke nærværende Lov ikke opstiller særegne Forskrifter, fattes med simpel Stemme flerhed blandt de mødende Aktieiere og saaledes, at i Tilfælde af Stemmeligbed gjør den, der har Forsædet, Udslaget.
3. Har Selskabet Repræsentantskab, indtager dettes Ordfører Forsædet i Generalforsamlingen; ellers tilkommer Forsædet Styrets Formand.

§ 63. Den, som har og vil afgive flere end én Stemme, har at fremlægge en med hans Navn underskrevet Erklæring, hvori angives, hvor mange Stemmer han afgiver.

Møder nogen som Fuldmægtig for en Aktieier, maa han fremlægge skriftlig Fuldmagt. Samtlige de af en Fuldmægtig afgivne Stemmer bliver at optælle, som om alle Aktier, hvorfor han afgiver Stemme, var hans egne.

En Aktieier kan ikke selv, ved Fuldmægtig eller som Fuldmægtig for Andre deltage i nogen Afstemning angaaende hans egen Stemmeret i Generalforsamlingen eller angaaende Ansvar for ham selv eller Afslutning af Retshandel med ham selv; dog kan enhver Aktieier stemme paa sig selv til Tillidshverv i Selskabet.

Afgjørelse af Tvist om Stemmeret henhører under Generalforsamlingen.

Over Forhandlingerne føres Protokol under Ansvar af den, som har Forsædet. Protokollen oplæses før Mødets Slutning til Vedtagelse og underskrives, foruden af dem, som har Forsædet, af mindst to af de tilstedeværende Aktieiere.

(144, 207, 208, 212, 238.)

§ 64. Generalforsamlingen vælger foruden det i § 13 omhandlede Udvalg tillige Repræsentanter og Styremedlemmer samt Varamænd for disse Tillidsmænd, saafremt Vedtægterne foreskriver Valg af saadanne. Ligeledes fatter Generalforsamlingen hvert Aar med den af § 60, tredje Led, flydende Begrænsning Beslutning om, hvorvidt og i hvilket Omfang der skal uddeles Udbytte paa Aktierne.

Dog kan Vedtægterne henlægge saavel den sidstnævnte Beslutning som Valg af Styremedlemmer og deres Varamænd til Repræsentantskabet.

(101, 128, 165, 170, 197—198, 212, 213, 231.)

§ 65. Til at foretage forretningsmæssig Revision af Selskabets Bogførsel vælger Repræsentantskabet, hvor saadant findes, og ellers Generalforsamlingen, en eller flere Revisorer.

Generalforsamlingen vælger aarlig Decisorer, hvor saadanne er paabudt i Vedtægterne eller forøvrigt ansees paakrævet.

Hverken Revisorer eller Decisorer maa være Medlemmer af Styret, indehave nogen Styret underordnet Stilling i Selskabet eller være gift med noget Medlem af Styret eller beslægtet eller besvogret med noget Styremedlem i ret opstigende Linie eller i Sidelinien saa nær som Søkende.

Revisorer maa ikke have Laan i eller antages som Kautionister eller Endossenter for nye Laan i Selskabet.

(185, 196, 212.)

§ 66. Forsaavidt Loven eller Vedtægterne ikke anderledes bestemmer, skal Generalforsamlingen holdes ved Selskabets Hovedsæde efter Indkaldelse af Repræsentantskabets Ordfører, men hvor Repræsentantskab ikke findes, af Styret, og Indkaldelsen ske med mindst otte Dages Varsel ved Brev eller Budsendelse til samtlige Aktieiere, hvis Opholdssted er kjendt.

Der kan ikke fattes Beslutning om andre Emner end dem, som er nævnt i Indkaldelsen; dog kan der kræves Afstemning om, hvorvidt ny Generalforsamling skal sammenkaldes til Beslutning om Forslag fremkommet i Mødet.

Ordentlig Generalforsamling skal holdes mindst én Gang aarlig, for Søforsikringsselskabers Vedkommende inden ti, og iøvrigt inden syv Maaneder efter Regnskabsaarets Udgang. Ellers skal Generalforsamlingen holdes, saa ofte Repræsentantskabet eller dettes Ordfører eller Styret finder det fornødent.

(85, 165, 210, 211, 229, 262)

§ 67. Vil en Aktieieier ved Dom faa kjendt ugyldig en Beslutning af Generalforsamling eller Repræsentantskab som stridende mod Lov eller Vedtægter, maa han have anlagt Sag, hvis det gjælder Generalforsamlingsbeslutning, inden tre Maaneder, efterat denne er fattet, og hvis det gjælder Repræsentantskabsbeslutning inden tre Maaneder, efterat Beslutningen er blevet ham bekjendt, og i ethvert Fald inden et Aar, efterat Beslutningen er fattet. Er Sagen begyndt med Indkaldelse til Forligelseskommissionen, maa den, om Forlig ikke opnaaes, senest inkamneres ved første Thing, hvortil lovlig Varsel kan gives, efterat en Maaned er forløbet siden Sagens Henviisning til Retten.

Sagsøgeren har ved Sagens Iretteførsel at fremlægge en ham tilhørende Aktie. Denne bliver af Retten at overlevere Selskabet

efterat den er blevet forsynet med Paategning om, at den i Sagens Anledning er deponeret hos Selskabet. Aktien kan ikke overdrages til andre eller fordres tilbage, før endelig Dom er afsagt. Naar saa er skeet, har Retten paa Forlangende at forsyne Aktien med Paategning om, at Depositionen er ophørt.

Fremlægges ikke Aktien ved Sagens Iretteførsel, bliver Sagen efter Selskabets Begjæring at afvise. Klagen ansees i saa Fald for at være endelig frafaldt.

Dom, gaaende ud paa Beslutningens Ugyldighed, virker ikke alene ligeoverfor Parterne, men ogsaa ligeoverfor de øvrige Aktieeiere. Var den angrebne Beslutning anmeldt til Handelsregistret, bliver den afsagte Dom paa Bekostning af den, hvem Retten maatte bestemme, og uden Hensyn til Paaanke ogsaa at anmelde og registrere paa saadan Maade som i Lov om Handelsregistre, Firma og Prokura af 17 Mai 1890 § 21 sagt.

(76, 90, 102, 148, 149, 168, 203, 209, 235 fl., 240.)

§ 68. Beslutning om, at Undersøgelse skal anstilles i Anledning af Stiftelse eller Forretningsførsel eller Afvikling, fattes af Generalforsamlingen.

Er et Forslag om saadan Undersøgelse forkastet af Generalforsamlingen, kan mindst fem — eller om Selskabets Medlemsantal er under sexten, mindst to — Aktieeiere, som tilsammen eier Aktier for mindst en Tiendedel af Aktiekapitalen, inden tre Maaneder efter Generalforsamlingens Afholdelse og gennem en af dem opnævnt fælles Fuldmægtig hos vedkommende Skifteret begjære opnævnt en eller flere Mænd til at anstille saadan Undersøgelse. Begjæringen skal efterkommes, saafremt det sandsynliggjøres, at der er udvist Svig eller grov Skjødsløshed, og saafremt der i Skifteretten fremlægges Aktier for en Tiendedel af Aktiekapitalen; om Aktiernes Paategning og Opbevaring gjælder, hvad i § 67 er sagt, saaledes at Aktierne skal være deponeret, indtil Undersøgelsen er endt eller Begjæring er endelig afslaaet. Forinden Skifteretten træffer sin Afgjørelse, har den at give saavel Selskabet som den, hvis Forhold paa klages, Anledning til at udtale sig. Afgjørelsen kan inden fjorten Dage, efterat den af Skifteretten er blevet Vedkommende meddelt, indbringes for vedkommende Regjeringsdepartement til Prøvelse overensstemmende med de i Lov om Akkordforhandling af 6 Mai 1899 (jfr. Lov af 2 Juni 1906) § 45, jfr. §§ 41—42 indeholdte Forskrifter.

De af Skifteretten opnævnte Mænd har i fornøden Udstrækning at efterse Selskabets Bøger, Kasse, Løsøre, Papirer og Varer og at afgive sin Beretning til Skifteretten. Denne underretter Aktieeiernes

Fuldmægtig om Undersøgelsens Slutning og sammenkalder en Generalforsamling til Afholdelse inden fire Uger derefter og forelægger denne Udvalgets Indstilling. De opnævnte Mænd har at iagttage Taushed angaaende Forhold eller Gjenstande, som ved Undersøgelsen er blevet dem bekendt, men som ligger udenfor Undersøgelsens Ramme; ligeoverfor Uvedkommende har de ubegrændset Taushedspligt. Deres Godtgjørelse fastsættes af Skifteretten, som ligeledes bestemmer, hvem der skal bære de ved Undersøgelsen forvoldte Udgifter. Skifterettens Afgjørelse kan inden samme Frist og efter samme Regler som oven nævnt af enhver Vedkommende indbringes for vedkommende Regjeringsdepartement.

(51, 76, 199, 203, 204, 212, 213, 240, 241 fl.)

§ 69. Erstatning for Skade voldt af Stiftere, Indbydere, Styremedlemmer, Repræsentanter, Revisorer eller Decisorer, ligesom ogsaa Selskabets Ret efter § 19 indtales af Selskabet. Beslutning om Anlæg af saadant Søgmaal fattes i Generalforsamling. Beslutning om at Sag ikke skal anlægges, er befriende for Vedkommende.

Dog kan Aktieiere, som ikke har stemt for Beslutningen, i saadant Antal og i Besiddelse af saa mange Aktier som i § 68 sagt, ved en af dem opnævnt fælles Fuldmægtig, inden tre Maaneder efter Generalforsamlingens Afholdelse, eller — saafremt der efter Beslutningen er fremsat Begjæring om Undersøgelse i Henhold til § 68 — efterat Undersøgelsen er endt eller Begjæring endelig afslaaet, anlægge Sag paa Selskabets Vegne og i dets Navn til Indtale af Erstatning for Skade voldt ved Svig eller grov Skjødsløshed. Er Sagen begyndt med Indkaldelse til Forligelseskommissionen, maa den, hvis Forlig ikke opnaaes, senest inkamineres ved første Thing, hvortil lovlig Varsel kan gives, efterat en Maaned er forløbet siden Sagens Henvisning til Retten. Ved Sagens Iretteførsel maa der i Retten fremlægges Aktier for en Tiendedel af Aktiekapitalen; om Aktiernes Paategning og Opbevaring og om Undladelsen af betimelig at fremlægge dem, gjælder, hvad i § 67 er sagt.

Tabes Sagen, har vedkommende Aktieiere selv at bære samtlige Omkostninger; vindes den, har de Ret til at fordrø Omkostningerne godtgjort af Selskabet, dog ikke udover den Erstatning, der som Følge af Søgmaalet er kommet Selskabet tilgode.

(72, 73 N., 76, 81, 109, 179, 188, 198, 199, 203, 204, 216, 240, 244 fl., 263).

§ 70. Har Aktieiere i saadant Antal som i § 68 sagt, og som tilsammen eier en Tiendedel, eller om Vedtægterne saa maatte bestemme, en mindre Brøkdal af Aktiekapitalen, hos Selskabets Vedkommende forjæves forlangt en Generalforsamling indkaldt med

høist fjorten Dages Varsel til Behandling af bestemt angivne Emner, kan de kræve, at Skifteretten paa lovlig Maade og paa Selskabets Bekostning indkalder Generalforsamling. De maa i saa Fald fremlægge Aktier for ovennævnte Brøkdeler af Aktiekapitalen; med Hensyn til Aktiernes Paategning og Opbevaring finder Reglerne i § 67 tilsvarende Anvendelse, saaledes at Aktierne skal være deponeret, indtil Generalforsamlingen er afholdt.

Indkaldelsen af Generalforsamling ansees forgjæves at være forlangt, naar Selskabets Vedkommende ikke inden fjorten Dage, efterat Forlangendet bevislig er fremsat, paa lovlig Maade har udfærdiget den. (189, 199, 203, 210, 211 N., 248 fl., 262, 300 N.)

§ 71. Forandring i Selskabets Vedtægter kan alene besluttes af Generalforsamlingen. Til gyldig Beslutning udfordres, at mindst to Trediedele af de afgivne Stemmer er derfor.

Gaar Beslutningen ud paa Forandring i Gjenstanden for Selskabets Virksomhed eller paa Fortsættelse udover den bestemte Tid, udkræves derhos, at de Medlemmer, som har stemt for den, indehar Aktier for mindst fire Femtedele af Aktiekapitalen. Aktier, som maatte være udelukkede fra Stemmegivning i Generalforsamlingen, medtages ikke ved denne Beregning. De Aktieieiere, som ikke har stemt for Beslutningen, kan af Aktieselskabet kræve Udløsning, I Mangel af mindelig Overenskomst fastsættes Løsningssummen ved lovligt Skjøn optaget paa Aktieselskabets Bekostning. Forsaavidt Aktierne ikke strax overtages af Andre, skal de uopholdelig tilintetgjøres af Styret og Anmeldelse om Indløsningen afgives til Handelsregistret. Kan Udløsning ikke ske, uden at Aktiekapitalen angribes, finder § 85, andet og tredje Led, tilsvarende Anvendelse. Retten til Udløsning tabes, hvis den ikke er gjort gjældende inden en Maaned, efterat vedkommende Aktieieier er blevet vidende om Beslutningen.

Hvis en foreslaet Ændring i Vedtægterne berører Forholdet mellem de forskjellige Klasser af Aktier, udkræves, at den almindelige Generalforsamlings Beslutning tiltrædes af særskilte Generalforsamlinger, dannede af Indehaverne af de forskjellige Klasser af Aktier. Hertil udfordres, at i hver særskilt Generalforsamling mindst to Trediedel af de afgivne Stemmer er for Tiltrædelse.

(66, 78, 102, 105, 106, 108, 112, 129, 204, 219 fl., 251 fl., 261.)

§ 72. Før Udløbet af to Aar efter Selskabets Registrering maa Erhvervelse ved frivillig Overdragelse af bestaaende eller paatænkte Anlæg eller faste Eiendomme eller Skib for en Sum, overstigende en Tiendedel af Aktiekapitalen, kun finde Sted med Generalforsamlingens Samtykke.

Mindst en Halvpart af den stemmegivende Aktiekapital maa være repræsenteret i det Møde, hvor Beslutningen fattes.

Foranstaaende Regler kommer ikke til Anvendelse ved Erhvervelse af fast Eiendom, dersom Selskabets Forretning gaar ud paa saadan Erhvervelse.

(64, 199, 216 fl., 285, 288.)

8de Kapitel.

Om Opløsning, Afvikling og Aktiekapitalens Nedsættelse.

§ 73. Begjæring om Konkursbehandling eller Akkordforhandling kan fra Selskabets Side alene fremsættes af Styret. Dette repræsenterer under Konkursbehandlingen Selskabet som Konkurskyldner. Om det skal nyde Godtgjørelse og i Tilfælde hvilken, bestemmes af Skifteretten.

(188, 255.)

§ 74. Er Antallet af Medlemmer i et Aktieselskab sunket ned under tre, skal Selskabet inden tre Maaneder enten have afhjulpet denne Mangel eller have opløst sig. Fortsætter Selskabet sin Virksomhed udover de tre Maaneder uden Supplering eller Opløsning, hæfter de Medlemmer, som i mindst én Maaned har været vidende om Forholdet, én for alle og alle for én for de Forpligtelser, som er paadraget Selskabet efter Udløbet af de ovennævnte tre Maaneder.

Er to Maaneder hengaaet, siden Medlemmernes Antal sank ned under tre, har enhver Aktieeier med én Maanedes Varsel til den anden Aktieeier Ret til at kræve, at Skifteretten opnævner en eller flere Mænd til paa Selskabets Bekostning at foretage Afvikling, saafremt Antallet af Aktieeiere ikke inden Varslets Udløb er bragt op til mindst tre. Afviklingen foregaar overensstemmende med Reglerne i § 76, andet og tredje Led, samt §§ 77—82, saaledes at den eller de opnævnte Mænd træder i Styrets og Skifteretten i Generalforsamlingens Sted.

(43, 88, 240, 256 fl., 295.)

§ 75. Er der, forsaavidt angaar andre Selskaber end Bank- og Forsikringsselskaber, ikke inden sex Maaneder efter Udløbet af den i § 22, andet Led, nævnte Frist, to Aar efter Selskabets Registrering, skeet Anmeldelse til Handelsregistret om, at Aktierne er fuldt indbetalt, skal Registerføreren forelægge Selskabets Bestyrelse en Frist af en Maaned til at indkomme med saadan Anmeldelse. Oversiddes denne Frist, skal han gi Meddelelse herom til Skifteretten.

Denne skal derefter erklære Selskabet opløst og opnævne en eller flere Mænd til at foretage Afvikling paa Selskabets Bekostning. Afviklingen foregaar som i foregaaende Paragrafs sidste Punktum bestemt.

(94, 251, 300 N.)

§ 76. Beslutning om et Aktieselskabs frivillige Opløsning fattes af Generalforsamlingen. Til gyldig Beslutning herom udfordres, at to Trediedele af de afgivne Stemmer er derfor og at enten de Medlemmer, som stemmer for den, indehar Aktier for mindst to Trediedele af Aktiekapitalen, eller at Beslutningen gjentages med to Trediedeles Stemmeferlighed af en ny Generalforsamling. Saafremt to Trediedele af den indbetalte Aktiekapital er gaaet tabt, er det dog tilstrækkeligt, at et Antal Aktieeiere, som tilsammen eier mindst en Fjerdedel af den indbetalte Aktiekapital, stemmer derfor. Aktier, som maatte være udelukkede fra Stemmegivning i Generalforsamlingen, medtages ikke ved disse Beregninger.

Den Generalforsamling, som beslutter Opløsningen, vælger samtidig et Styre til at forestaa Afviklingen. Medlemmer af det tjenstgjørende Styre kan vælges, saafremt Vedtægterne ikke anderledes bestemmer. Iøvrigt træder det tidligere Styre ud af Virksomhed.

Aktieselskabets Forretninger kan under Afviklingen fortsættes i det Omfang, som ansees hensigtsmæssig.

(89, 175-6, 199, 204, 249, 261 fl., 264 fl., 277, 294.)

§ 77. Styret har at optage Fortegnelse over Massen og at opgjøre Selskabets Status. Fortegnelsen og Opgjøret bliver at udlægge paa Selskabets Kontor til Oplysning for enhver Aktieeier; derhos bliver Afskrift eller Aftryk af Opgjøret at tilstille enhver Aktieeier, hvis Opholdssted er kjendt.

For Forsikrings- og Bankselskabers Vedkommende bliver Opgjøret snarest mulig at bekjendtgjøre i „Norsk Kundgjørelsestidende“.

Efterat Opløsning er besluttet, har Aktieselskabet paa ethvert fra samme udgaaet Brev, Bekjendtgjørelse eller Dokument at tilføie ved sit Firma Ordene „under Afvikling“.

(265, 267, 279, 314.)

§ 78. Styret har at afhænde Selskabets Eiendele og inddrive dets Tilgodehavende samt at betale dets Gjæld og opfylde dets øvrige Forpligtelser. Forsaavidt det behøves til at dække Gjælden, har Styret at indkalde Indskud paa Aktierne.

(158 N., 266 fl. 278, 279.)

§ 79. Styret har to Gange i „Norsk Kundgjørelsestidende“ at indkalde Selskabets Fordringshavere til at anmelde sit Tilgode-

havende. De Fordringshavere, som kjendes, gives derhos saavidt muligt særskilt skriftlig Underretning.

Kongen kan, naar skjellig Grund findes at foreligge, give Styret Bevilling til at indkalde Selskabets Fordringshavere ved præklusivt Proklama under Varsel og Bekjendtgørelsesmaade, som bliver nærmere at angive i Bevillingen. Har Selskabet drevet Forsikringsvirksomhed, omfatter Proklamaet dog ikke de af Selskabet tegnede Forsikringer.

(38 N., 267, 269, 272, 279.)

§ 80. Er en Fordringshaver ikke at finde eller vægrer han sig for at modtage sit Tilgodehavende, bliver Beløbet, hvis dets Størrelse er paa det Rene, af Styret at indsætte paa hans Navn i Sparebank. Er Fordringen ikke rentebærende og ikke forfalden, kan den indsættes med et Beløb, som med Tillæg af lovlig Rente til Forfaldsdag vil give Fordringens hele Beløb.

Er en Fordrings Tilværelse eller Omfang uvis eller omstridt, kan der afsættes et saadant Beløb, som ved Overenskomst mellem Selskabet og vedkommende Fordringshaver maatte blive bestemt. Beløbet indsættes i saa Fald i Sparebank paa Styrets og Fordringshaverens Navn i Fællesskab og bliver ikke at udbetale uden begge Parters skriftlige Samtykke eller efter endelig Dom. Hvad der endelig kommer Selskabet tilgode, bliver af Styret efterskudsvis at udlodde blandt det opløste Selskabs Medlemmer.

(270—1, 279, 295.)

§ 81. Efterat Selskabets Eiendele er afhændet, dets Fordringer inddrevet, dets Gjæld betalt eller Betalingen sikret som i § 80 bestemt, og alle dets øvrige Forpligtelser opfyldt, bliver Overskuddet at fordele i rede Penge mellem Aktieeierne mod Indlevering af Aktiebrevene.

En saadan Fordeling maa dog ikke finde Sted før 6 Maaneder, efterat den i § 79, første Punktum, omhandlede Indkaldelse anden Gang har staaet i „Norsk Kundgjørelsestidende“.

(263, 268, 269, 271).

§ 82. Efter sluttet Afvikling, og efterat Regnskab for samme er aflagt og vedtaget i Generalforsamling, anmeldes Selskabets endelige Opløsning til Handelsregistret.

Det Styre, som har forestaaet Afviklingen, har at opbevare Selskabets Bøger i mindst ti Aar efter Opløsningen.

(112, 263, 273, 274.)

§ 83. Beslutning om Overdragelse af et Aktieselskabs Formue som Helted kan alene fattes af Generalforsamlingen med saadan

Stemmeferhed som i § 76, andet og fjerde Punktum sagt, Beslutningen anmeldes uopholdelig til Handelsregistret.

Styret sørger for, at Selskabets forfaldne Gjæld betales, og at dets øvrige Forpligtelser opfyldes, forsaavidt Vedkommende ikke samtykker i, at de gaar over paa den, til hvem Overdragelsen er skeet. Iøvrigt kommer Bestemmelserne i § 77, første og andet Led, § 78, andet Punktum, § 79, første Led, og § 80 til Anvendelse.

Overdragelsen kan ikke gennemføres, og Fordeling af Overskuddet til Aktieeierne kan ikke finde Sted, før Selskabets kjendte Gjæld er betalt eller Betalingen sikret og dets øvrige kjendte Forpligtelser opfyldt eller gyldig overført paa Erhververen, og ikke før mindst sex Maaneder er forløbet, efterat den sidste Indkaldelse af Fordringshaverne har været indtaget i „Norsk Kundgjørelsestidende“.

Naar Overdragelsen er gennemført, anmeldes dette snarest mulig til Handelsregistret.

(158 N., 199, 204, 276 fl.)

§ 84. Sker den i § 83 omhandlede Overdragelse til et Aktieselskab mod Vederlag i Aktier i dette, kommer Reglerne i § 25 ikke til Anvendelse paa den Udstedelse af nye Aktier, som hertil udkræves. I dette Tilfælde kan det derhos i Overenskomsten mellem Selskaberne bestemmes, at Ledelsen af Forretningerne strax skal overgaa til det Selskab, hvortil Overdragelsen sker. Det andet Selskabs Midler bliver imidlertid at forvalte særskilt, indtil Overdragelsen kan gennemføres overensstemmende med § 83, tredje Led.

Styret i det Selskab, hvortil Overdragelsen er skeet, har i en Generalforsamling, som holdes inden sex Uger efter Overdragelsens Gjennemførelse, at afgive Beretning angaaende Overdragelsen og de Forhold, som staar i Forbindelse med den, og at gjøre Rede for enhver Udgift, Selskaberne derved har havt. Derhos har begge Selskabers Styremedlemmer hver for sig at afgive en egenhændig underskrevet Erklæring om, hvorvidt de selv eller nogen Anden har havt nogen Indtægt af Overdragelsen, og i Tilfælde om Indtægtens Art og Størrelse.

(199, 276 fl.)

§ 85. Nedsættelse af Aktiekapitalen (herunder indbefattet Afskrivning paa Aktierne) kan alene finde Sted i Henhold til Generalforsamlingsbeslutning, fattet med saadan Stemmeferhed som i § 76, andet og fjerde Punktum, bestemt. Saadan Beslutning kan alene fattes, efterat begrundet Erklæring er indhentet fra Repræsentantskabet, hvor saadant findes, og ellers fra Styret.

Den fattede Beslutning, som tillige skal fastsætte Reglerne for dens Gjennemførelse, bliver at anmelde til Handelsregistret og at indrykke to Gange i „Norsk Kundgjørelsestidende“.

Kjendte Fordringshavere skal saavidt muligt særskilt varsles om Beslutningen. For Fordringshaver, hvis Tilgodehavende endnu ikke er forfaldent, eller hvis Fordring er uvis eller omstridt, bliver Beløbet, naar han fremsætter Begjæring derom inden den nedenfor i fjerde Led nævnte Frist, at afsætte overensstemmende med Reglerne i § 80.

Den endelige Udførelse af Beslutningen kan ikke finde Sted, før der fra anden Gangs Offentliggjørelse i „Norsk Kundgjørelsestidende“ er hengaaet tre Maaneder, dersom Selskabet har kjendte Fordringshavere kun i Norge, sex Maaneder, dersom det har kjendte Fordringshavere kun i Europa, samt et Aar, dersom det har kjendte Fordringshavere paa noget Sted udenfor Europa.

Naar Beslutningen er bragt til endelig Udførelse, bliver Anmeldelse at afgive derom til Handelsregistret. Er dette ikke skeet inden sex Maaneder fra Udløbet af de i fjerde Led nævnte Frister, taber Beslutningen sin Kraft.

(89, 116, 124, 199, 204, 226, 293 fl.)

9de Kapitel.

Om udenlandske Selskabers Adgang til at drive Virksomhed her i Landet.

§ 86. Er et Aktieselskab gyldig stiftet i sit Hjemland, kan det med lagttagelse af efterfølgende Bestemmelser drive Virksomhed ogsaa her i Landet gennem en Forretningsafdeling (Filial, Underkontor), staaende under et særskilt Styre, om hvis Myndighed til at forbinde Selskabet ligeoverfor Trediemand gjælder, hvad i § 46, første Led, er sagt.

(311 fl., 315.)

§ 87. Forinden en saadan Forretningsafdeling som i § 86 omhandlet aabner Virksomhed her i Landet, har dens Styre at indsende Anmeldelse til Handelsregistret, overensstemmende med Lov om Handelsregistre, Firma og Prokura af 17 Mai 1890. Anmeldelsen skal, foruden hvad der er foreskrevet i nævnte Lov, tillige indeholde de i nærværende Lovs § 14, andet Led, nævnte Oplysninger — Oplysninger angaaende Bestemmelser af saadan Art som i § 5, No. 9—12, nævnt, dog kun, dersom Selskabet er stiftet i

Løbet af de sidste fem Aar — samt bilægges med Styrets egenhændig underskrevne Erklæring om:

- a. at der paa hver Aktie, hvorfor Vederlag skal ydes i Penge, er indbetalt det hele Beløb, eller forsaavidt angaar Bank- og Forsikringselskaber, hvis Aktier ikke lyder paa Ihændeoveren og ikke paa et mindre Beløb end et Hundrede Kroner, i Bankselskaber mindst en Halvpart og i Forsikringselskaber mindst en Fjerdedel af dens paalydende Beløb og et lige stort Beløb paa hver Aktie af samme Klasse,
- b. at alle Indskud i Værdigjenstande er ydet.

Med Anmeldelsen skal derhos følge en af norsk Konsul i Hjemlandet bekræftet Bevidnelse fra den udenlandske Registerfører eller anden vedkommende Myndighed om, at Selskabet lovlig er kommet istand og har sit Hovedkontor i Udlandet.

Undladelse af Anmeldelse medfører, at ogsaa herværende Styremedlemmer bliver personlig og solidarisk ansvarlige.

Stedfundne Forandringer, derunder ogsaa Aabning af Konkurs, bliver paa samme Maade at anmelde.

(311 fl.)

§ 88. Forsaavidt et udenlandsk Aktieselskabs Kapital ikke er fuldttegnet, kan alene den tegnede Kapital anmeldes som Selskabets Aktiekapital.

(313.)

§ 89. Udenlandsk Aktieselskabs herværende Forretningsafdeling skal paa ethvert Dokument, Brev eller Bekjendtgjørelse betegne sig med Ordene „udenlandsk Aktieselskab“, ligesom de i § 52 og § 77, sidste Punktum, givne Forskrifter finder tilsvarende Anvendelse.

(313, 314.)

§ 90. Medlem af Styret for udenlandsk Aktieselskabs Forretningsafdeling er ligeoverfor Trediemand underkastet det samme Ansvar for sine Handlinger, som om han var Medlem af et norsk Aktieselskabs Styre.

(313, 314, 315.)

§ 91. Udenlandske Bankselskaber og Selskaber, hvor samtlige Aktier lyder paa Ihændeoveren, skal hvert Aar inden otte Maaneder efter Regnskabsaarets Udgang i „Norsk Kundgjørelsestidende“ lade offentliggjøre Selskabets Aarsregnskab og Balance tilligemed særskilt Aarsregnskab for den herværende Forretningsafdeling. Efterkommes ikke dette Bud, har det udenlandske Selskabs herværende Styre umiddelbart efter Fristens Udløb at anmelde dette til Handels-

registret og samtidig at offentliggjøre Aarsregnskabet for herværende Forretningsafdeling.

(313, 314.)

Anden Del.

Om Kommanditaktieselskaber.

10de Kapitel.

§ 92. Ved et Kommanditaktieselskabs Stiftelse maa samtlige fuldt ansvarlige Medlemmer samt mindst tre Kommanditister deltage som Stiftere eller som Indbyere. Enhver, som ved Siden af de fuldt ansvarlige Medlemmer deltager i Stiftelsen, maa tegne mindst én Aktie.

Selskabet kan ikke konstitueres, før den hele Kommanditkapital er tegnet.

(335.)

§ 93. Et fuldt ansvarligt Medlem kan ikke tegne eller erhverve Aktier i Selskabet og heller ikke tage villiesbestemt Pant i dem. Tilfalder saadanne Aktier ham ved Arv eller Ægteskab eller under Tvangsinddrivelse til Fyldestgjørelse af egen Fordring, skal han afhænde dem snarest mulig og senest inden et Aar.

(337.)

§ 94. Ligeoverfor Trediemand kan alene de fuldt ansvarlige Medlemmer handle paa Selskabets Vegne. I Alt, hvad der hører til Driften af Selskabets Forretning, er enhver Begrænsning i denne Myndighed uden Retsvirkning ligeoverfor godtroende Trediemand.

(339 fl.)

§ 95. Denne Lovs §§ 4—43, 47—55 og 57—91 finder tilsvarende Anvendelse paa Kommanditaktieselskaber, dog saaledes, at

- a. i den i § 5 omhandlede Protokol eller i Tegningsindbydelsen skal angives, i hvilket Forhold de fuldt ansvarlige Medlemmer og Kommanditkapitalen indbyrdes deltager i Selskabets Vinding og Tab;
- b. Valg af Styre og Repræsentantskab bortfalder;
- c. de om Styrets Rettigheder og Pligter trufne Bestemmelser ansees at gjælde de fuldt ansvarlige Medlemmer, forsaavidt intet modsat i nærværende Kapitel er bestemt;
- d. Kommanditisterne vælger aarlig et Tilsynsraad, som har:
 1. at føre Kontrol med Forretningen og Regnskabsførselen, men ikke har Adgang til at gribe ind i den daglige Drift;
 2. at iværksætte Generalforsamlingens Beslutninger, forsaavidt dette ikke efter Vedtægterne paahviler nogen Anden.

Iøvrigt gjælder om Tilsynsraadet de om Repræsentantskabet givne Bestemmelser, forsaavidt intet modsat i nærværende Kapitel er bestemt;

- e. de fuldt ansvarlige Medlemmer og Tilsynsraadet eller et Udvalg af dette har i Fællesskab at udføre, hvad der efter denne Lovs §§ 22 og 30—36 paahviler Styret;
- f. hvad der er foreskrevet om Aktieeierne (Medlemmerne) og Aktiekapitalen, bliver at anvende paa Kommanditisterne og Kommanditkapitalen;
- g. et Kommanditaktieselskabs Likvidation foretages af de fuldt ansvarlige Medlemmer og et Udvalg af Tilsynsraadet i Fællesskab, forsaavidt ikke andet er bestemt i Vedtægterne, og det heller ikke vedtages mellem de fuldt ansvarlige Medlemmer og Kommandatisternes Generalforsamling, at særskilt Styre hertil skal vælges. Hvis der vælges særskilt Styre, har det de samme Rettigheder og Pligter som Styret i et Aktieselskab.

(25, 285, 316, 335, 340, 342, 343, 345.

b. 336, 340, 342.

c. 336, 340, 344, 345.

d. 336, 339, 342, 343, 344.

e. 340, 345.

f. 340, 342.

g. 340.)

§ 96. Der kan ikke træffes Aftaler om, at Generalforsamling eller Tilsynsraad uden Samtykke af de fuldt ansvarlige Medlemmer skal kunne beslutte:

- a. Fastsættelse af Aarets Overskud og Udbytte,
- b. Ansættelse af Prokurist,
- c. Forandring af Vedtægterne,
- d. Forhøielse eller Nedsættelse af Kommanditkapitalen eller Amortisation af Aktier,
- e. Fjernelse eller Optagelse af ansvarligt Medlem, Selskabets Opløsning udenfor det i § 98 nævnte Tilfælde eller Afhændelse af Selskabets Formue som Helhed.

(338.

a. 344.

c. 347.)

§ 97. Et fuldt ansvarligt Medlems Særkreditor kan ikke tage Udlæg i nogen af Selskabets Eiendele eller nogen Del af disse, men

kan alene fordrø sig udlagt, hvad hans Skyldner selv er berettiget til at kræve af Selskabet som Andel i Aarsoverskud, saavel som den Andel, han kan kræve sig udbetalt ved Selskabets Opløsning.

Har Særkreditor faaet endelig Udlæg i, hvad der maatte tilkomme Skyldneren ved Selskabets Opløsning, kan han kræve sin Skyldners Andel i Selskabet udløst saavidt fornødent til at dække hans Krav; dog har han i saa Fald at give mindst et Aars Frist efter Regnskabsaarets Udløb. Efterkommes ikke da hans Krav, kan han kræve Selskabet taget under Konkursbehandling.

(341 fl.)

§ 98. Et Kommanditaktieselskab, som er stiftet paa ubestemt Tid eller paa det eller de fuldt ansvarlige Medlemmers Livstid, bliver, forsaavidt intet modsat er aftalt, at opløse efter Opsigelse fra et fuldt ansvarligt Medlem eller fra Kommanditisternes Generalforsamling. Opsigelsen maa i Mangel af anden Aftale gives med en Frist af mindst et Aar efter Regnskabets Slutning.

Det kan dog i Vedtægterne bestemmes, at om et fuldt ansvarligt Medlem fra sin Side opsiger Kontrakten, skal det mellem den udtrædende og de tilbageværende fuldt ansvarlige Medlemmer samt Kommanditisternes Generalforsamling kunne vedtages, at Selskabet skal fortsætte som saadant. Den Udtrædendes Samtykke kræves ikke, dersom Selskabet for hans Andel af Selskabsgjælden stiller Sikkerhed, hvis Tilstrækkelighed i Tilfælde af Tvist bestemmes ved lovligt Skjøn.

(339, 345 fl.)

§ 99. Naar skjellig Grund foreligger, kan et Kommanditaktieselskab ved Dom opløses, saafremt Begjæring derom fremsættes af et fuldt ansvarligt Medlem eller af Kommanditister, som tilsammen eier en Fjerdedel af Kommanditkapitalen. Kommanditisternes Begjæring kan kun tages tilfølg, saafremt den forud har været undergivet Behandling i en Generalforsamling. De har i Tilfælde ved Sagens Iretteførsel at fremlægge i Retten Aktier for det angivne Beløb; om Aktiernes Paategning og Opbevaring og om Undladelsen af betimelig at fremlægge dem gjælder, hvad i § 67 er sagt.

Hvis Selskabet overfor et fuldt ansvarligt Medlem kan kræves opløst, kan de øvrige fuldt ansvarlige Medlemmer saavel som Kommanditisternes Generalforsamling istedet kræve Dom for hans Udelukkelse uden Opløsning af Selskabet, dersom de er enige om Fortsættelse paa saadan Maade som sagt i § 98, sidste Led.

(339, 344, 347, 348.)

Tredie Del.**Forskjellige Bestemmelser.****11te Kapitel.**

Om Registrering og Kundgjørelse.

§ 100. Enhver Anmeldelse skal være ledsaget af saadanne Oplysninger, at Registreringsmyndigheden derved sættes istand til at bedømme, hvorvidt nærværende Lovs Forskrifter saavel som Vedtægterne er iagttaget.

Registreringsmyndigheden har omhyggelig at prøve, hvorvidt det, som begjæres registreret, er stemmende med Lovens Forskrifter, eller, hvor der handles om en Beslutning, hvorvidt denne er tilblevet overensstemmende med Lov og Vedtægter, og den kan kræve sig forelagt alle de Oplysninger, som er fornødne til Bedømmelse heraf. Findes der Mangler i denne Henseende, bliver Anmeldelsen at afvise overensstemmende med Reglerne i Lov om Handelsregistre, Firma og Prokura af 17 Mai 1890 § 3.

(48, 57, 86 fl., 239, 298 fl.)

12te Kapitel.

Straffebestemmelser.

§ 101. Den, som undlader at gjøre nogen i denne Lov foreskreven Anmeldelse, eller som medvirker dertil, straffes med Bøder. Paa samme Maade straffes den, som bryder den i § 68, tredie Led, paalagte Taushedspligt, eller som medvirker til, at saadan Overtrædelse sker.

Stiftere, Indbydere, Styremedlemmer eller Repræsentanter, som iøvrigt overtræder nærværende Lovs Bestemmelser, eller som medvirker til, at saadan Overtrædelse sker, straffes med Bøder eller under særdeles skjærpene Omstændigheder med Fængsel indtil tre Maaneder, forsaavidt Handlingen ikke indgaar under nogen strengere Straffebestemmelse.

(102, 124, 125, 180 N., 189, 209, 244, 263.)

§ 102. Hvad der i foregaaende Paragraf er bestemt om Styremedlemmer og Repræsentanter, gjælder i Kommanditaktieselskaber om de fuldt ansvarlige Medlemmer og om Tilsynsraadets Medlemmer.

(341.)

13de Kapitel.

Overgangsbestemmelser.

§ 103. Hvis et bestaaende Aktieselskab ikke er anmeldt til Handelsregistret overensstemmende med Lov af 17 Mai 1890 § 19, skal saadan Anmeldelse ske inden tre Maaneder, efterat nærværende Lov er traadt i Kraft. Inden samme Frist har derhos ethvert bestaaende Aktieselskab at indsende til Handelsregistret en Tillægsanmeldelse, forsaavidt noget Forhold som omhandlet i § 5, No. 5—13, er tilstede og Oplysning derom ikke findes indtaget i den tidligere Anmeldelse; Oplysning angaaende Forhold af saadan Art som i § 5, No. 9—12, nævnt bliver dog alene at medtage, dersom Registreringen af Selskabets Stiftelse har fundet Sted i Løbet av de sidste fem Aar, før nærværende Lov traadte i Kraft.

Er der udstedt Aktier paa Ihændeoveren, førend den fulde paalydende Sum er indbetalt, bliver Tillægsanmeldelse at afgive til Handelsregistret, hvori alene den indbetalte Kapital opføres som Selskabets Aktiekapital, medens den ikke indbetalte Del begjæres slettet. Herved gjøres dog ingen Forandring i Aktieeernes Forpligtelse ligeoverfor Selskabet.

Styret har med Hensyn til de her givne Forskrifter det i § 19, sidste Punktum, bestemte Ansvar.

(32, 302, 304, 313.)

§ 104. Paa norske Aktieselskaber, som er registreret før nærværende Lovs Ikrafttræden, eller som bliver registreret ifølge forangaaende Paragraf, kommer følgende Bestemmelse til Anvendelse, naar fem Aar er forløbet efter Lovens Ikrafttræden:

2det Kapitel, samtlige Bestemmelser, dog saaledes, at §§ 20 og 22 kun kommer til Anvendelse, naar nye Aktier senere udstedes, og § 21 kun ved senere Indbetaling paa Aktier. Saafremt der paa et Bank- eller Forsikringsselskabs Aktier er indbetalt mindre end i § 22 bestemt, kan dette Forhold derhos ogsaa efter Udstedelse af nye Aktier opretholdes saavel for de nye som for de ældre Aktier, naar Aktieeierne for Mindrebeløbet stiller tilstrækkelig Sikkerhed i norske Stats- eller Hypotekbankobligationer;

3die Kapitel, samtlige Bestemmelser med Undtagelse af § 30 samt af § 34, tredje Led, saafremt Overdragelsen ved Femaaersfristens Udløb allerede gyldig er skeet, og af §§ 31 og 32, første Punktum, saafremt Aktiebrev da allerede er udstedt;

4de—8de Kapitel, samtlige Bestemmelser;
 11te Kapitel;
 12te Kapitel § 101.

Vil et allerede bestaaende Selskab udstede nye Aktier, bliver § 30 at befølge, forsaavidt de tidligere udstedte Aktier fyldestgør Bestemmelserne i denne Paragraf. Lyder de ældre Aktier paa samme Sum, skal de nye Aktier udstedes paa samme Beløb som de oprindelige, selv om dette er mindre end i § 30 krævet. Er der tidligere udstedt Aktier af forskjellig Størrelse, skal de nye Aktier have samme Størrelse som en af de ældre Serier Helaktier, der fyldestgør Kravet i § 30; fyldestgør ingen av de ældre Serier dette Krav, skal de nye Aktier have den samme Størrelse som de største af de ældre Helaktier.

I ældre Selskaber, som har udstedt Aktiebrev, lydende paa Navn, men hvor Grundfondsforskrivelse ikke er udstedt for den endnu ikke indbetalte Del af Aktiekapitalen, maa Udbyttekupons ikke udleveres eller, hvor saadanne ikke benyttes, Udbytte ikke udbetales paa Aktie, for hvilken Grundfondsforskrivelse ikke er indleveret overensstemmende med § 32.

(25, 96, 97, 106, 107, 110, 131, 133, 260, 302, 305.)

§ 105. Lyder et bestaaende Aktieselskabs Aktier paa det i § 30 nævnte eller et mindre Beløb, kan Aktiernes paalydende Sum ikke yderligere formindskes.

For det Tilfælde, at et Aktieselskab ved nærværende Lovs Ikrafttræden bestaar af færre end tre Medlemmer og dissers Antal derefter synker, skal Antallet bringes op til det ved Lovens Ikrafttræden bestaaende eller Selskabet opløses overensstemmende med de i § 74 givne Regler.

(43, 256, 260, 294, 295, 302, 305, 310.)

§ 106. Har udenlandsk Aktieselskab oprettet Forretningsafdeling i Norge før nærværende Lovs Ikrafttræden, bliver Tillægsanmeldelse at afgive efter de i § 103 givne Regler. Iøvrigt finder §§ 88—91 Anvendelse paa saadan Forretningsafdeling.

(302, 313.)

§ 107. Forskrifterne i § 103 finder tilsvarende Anvendelse paa allerede bestaaende Kommanditaktieselskaber, saaledes at hvad der i nævnte Paragraf er bestemt om Styret, Aktieieerne og Aktiekapitalen ansees at gjælde henholdsvis de ansvarlige Medlemmer, Kommanditisterne og Kommanditkapitalen.

Endvidere kommer Bestemmelserne i nærværende Lovs §§ 93 og 94, § 95, jfr. §§ 104—106 samt §§ 96—102 til Anvendelse paa allerede bestaaende Kommanditaktieselskaber.

(25, 302, 350.)

14de Kapitel.

Slutningsbestemmelser.

§ 108. For Skifterettens Medvirkning efter §§ 68, 70, 74, jfr. § 95, betales til Statskassen ti Kroner.

Lov om Betaling for offentlige Forretninger af 6 August 1897 § 36 kommer i Tilfælde til Anvendelse.

§ 109. Denne Lov træder i Kraft 1 Januar næste Aar. Fra samme Tidspunkt ophæves enhver Bestemmelse, som strider mod den.

III

Handelsforeninger	356	Kontraktsfrihedens System	6, 9, 18
Handelskompagnier (17de og 18de Aarh.)	3 fl., 192 fl.	Kupons	131
Hovedparticipanter	7, 193	Leie	49 N.
Individualret 90, 138, 139, 148, 199, 233 fl.		Leilighedsselskab (til Stiftelse af et Selskab)	43, 69, 131
Indkaldelse af Indskud, § 26. P, 93 fl., 117 N., 133, 145, 154, 156, 158 fl., 255, 266 fl., 308		Likvidation	263 fl.
Indkaldelse af Kreditorer. 268 fl.		— tvungen 94 fl., 259 fl.	
Indkjob (Selskabets) af egne Aktier	62, 112 fl., 291, 296	Likvidatorernes Funktion 264 fl.	
Indløsning af Aktier 62, 251, 296		<i>Limited</i>	49 N,
Jernbaneselskaber	24	Majoritetsforbund 27, 42, 200, 202 N., 229, 276 N., 359, 333	
<i>Joint stock company</i>	317	Meierier	361 fl.
Juridisk Person	34 fl., 42, 150	<i>Memorandum of associa- tion</i>	222
Kapital (fast, bestemt) 1, 5, 6, 16, 34, 58, jfr. 90 fl.		Minoritetsret 57, 80, 199, 204, 233, 240 fl., 262, 348	
Kartel	276 N.	Modregning, se Kompensation.	
Kommanditselskab paa Ak- tier	10, 317, 318 fl.	<i>Montes</i>	4
— Definition	334	Mortifikation af Aktier 132, 162	
— Stiftelse	335	<i>Naamloze vennootschap</i>	317
— Forfatning	336	Navngivet HS. som Aktionær 256 N.	
— Opløsning	341, 345 fl.	Nedsættelse af Kapitalen, Re- duktion, Nedskrivning 95, 112, 113, 116, 118, 124, 143, 159, 249, 289 fl.	
— — ved Dom 347 fl.		Norges Bank	24
— Opsigelse	345 fl.	Normativsystemet.	10
Kommanditaktionær 334 fl., 342 fl.		Omsættelighed (Aktiers) 62, 123, 129, 154, 228	
Komplementar (fuldt ansvar- ligt Medlem) 320, 331 fl., 336, 337 fl., 346		Opløsning (Selskabets) 232, 249 fl.	
Komplementarens Særkredi- tor	341 fl.	Opløsningsgrunde 249 fl., 345 fl.	
— Udtrædelse, Udløsning 346		Overdragelse af Aktier	154 fl.
— — Exklusion 347 fl.		Overkurs ved Aktietegning 61, 75, 91, 101	
Kompensation ligeoverfor Ak- tionær, se L. § 41, og Ind- kaldelse paa Indskud 154, 159		Overskud	140 fl., 345
Konkurs, Selskabets 188, 250, 253 fl., 345		— ved Likvidation	273

IV

Overskud i Forbrugsforening	51, 56, 82
354, 359	Selskabskontraktens Essen-
— ved Meierier . . . 362	tialia . . . 49, 59, 88, 222, 251
Overtegning 60, 76	Accidentalia 50, 61
	Konstitutive Del 50, 78, 81, 221 fl.
Pant i Aktier 115, 129, 209 N.	Administrative Del 51, 82, 221 fl.
Partrederier . . 19, 43 N., 184 N.	Simultanstiftelse 43, 45 — § 25, I
Privatkorporation 36 fl.	Skatlægning af Aktieselskab
<i>Property and assets</i> . . . 37 N.	39 N.
Proklama 38 N., 269, 272	Skibsaktieselskaber 19, 24,
Prokurist 170, 174, 177	141 N., 184 N.
Prospekt, se Tegningsind-	Skifteforvalter 242, 259
bydelse.	<i>Société anonyme</i> 317
<i>Provident societies</i> 354	— <i>à capital variable</i> . 317
Præferenceaktier, se Aktie-	— <i>en commandite par</i>
klasser.	<i>actions</i> 324
Præskription 134, 146, 148, 157	<i>Special resolution</i> 173 N.,
Publicitetssystem (Prospekt-	224, 262 N.
system) 11 fl., 46	Stemmegivning, Stemmeret,
Qualificierte Gründung. . . . 64	se Lovfortegnelsen til AL.
	§§ 61, jfr. 13, 24, 25, 71.—
Reduktion af Aktiekapitalen,	P. 107, 114, 116, 128, 129,
se Nedsættelse.	146, 169, 198, 201, 204 fl.,
Registrering, Registerl. § 21,	225—6, 261
AL. § 14, 15, 82, 83, S. 30 fl.,	Stiftelser 9 N.
48, 73 i. f., 82, § 25, No. 9, 10,	Stiftelsesomkostninger,
11. S. 108, 165 N., 173, 260,	L. § 47. . . . P. 91—95, 181 fl.
263, 268 N., 273, 280, 284,	Stiftere, § 25. . . . S. 95, 336
295, 296, 298, 299 fl.	Stille Selskab 153 N.
Repræsentantskab 8, 105, 115,	Successivstiftelse 43, 45, § 25, II
118, 158, 170, 172, 179, 186—7,	336
188, 192 fl., 213, 219—20, 264,	<i>Systeme Phillippart</i> . . . 218 N.
293, 342 N., 344	Særret, Aktionærs 222 fl., 225,
Reservefond 37 N., 75, 97 fl.,	230, 231, 232, 237, 238, 263, 297
111, 148—9, 186, 197	<i>Talon</i> 131, 309
Revisorer . . . 185, 197, 212, 215	Tantième 37 N., 167 fl.
— offentlige, L. § 68,	Tegningsindbydelse (Prospekt)
242 fl.	55, 57 fl., 67
Sammensmeltning, se Fusion.	— Natur og Retsvirkning 68
Selskabet konstitueret . . 52, 82	Tid, Selskab stiftet for
	227, 252

V

	342 fl.	Underkurs (ved Aktietegning) 74
Tilbagevirkende Kraft (Lovs)	138 N., 301, 306, 309	Universalsukcession . . 261, 282
Tillægsanmeldelse	304	Valg, se Bestyrelse, Repræ-
Tilskrivning paa Aktierne 111 fl.		sentantskab, Stemmegiv-
Tilsynsraad (Kommanditister-		ning 212 fl.
nes) 319, 323, 336, 337, 341,		Vedtægter 57
Trust	276 N.	— Forandring . . 219 fl.
Uansvarligt Selskab	1, 26 fl.	Vildfarelse ved Tegning . 73 N.
Udenlandsk Selskab	310 fl.	Værnething, se Forretnings-
Udlæg, Stifteres 44, 49, 65, 77 fl.		kontor.
Udløsning af Aktionær, se		<i>Watered stock</i> 121 N.
Amortisation 227 N.		<i>Øiemed</i> , Selskabets 225 fl., 251 fl.

Lovregister.

Forordn. 16 April 1681	7
Chr. V Lov 1—6—21	342
Forordn. 17 Febr. 1741	7
— 11 Juli 1748	7
— 13 Januar 1792	342
— 9 Febr. 1798	162
Grundlovens § 97	301
Lov om Mortifikation etc. 6 Marts 1866	29, 132
— Gjældsfængsel etc. 3 Juni 1874 § 5	180 N.
— Firmaregistre 3 Juni 1874	18, 30, 356
— Hypothekbank 28 Juni 1887 § 20	190
— Sparebanker 6 Juli 1887	190
— Handelsregistre 17 Mai 1890	17, 30, 34, 84 fl., 104, 340
§ 3	89, 298, 299
§ 6	87, 89 N.
§ 7	29, 30 fl., 83, 86 N., 295 N., 298
§ 8	84, 336
§ 9	31, 49, 336, 358
§ 10	359, 362

VI

Lov om Handelsregistre 17 Mai 1890.	
§ 16	314, 316
§ 18	174, 336, 340
§ 19 . . . 49, 58, 59, 84, 85, 88, 91, 164, 173, 174, 184, 203, 227, 298, 340, 359	362
§ 20	362
§ 21 77, 89 N., 260, 262, 263, 268, 273, 299, 315	315
§ 23 (Straffel. § 339).	30, 263
§ 25	19
§ 33	358, 362
§ 34	49, 58, 84, 88
§ 35	336
§ 37	359
Lov om Norges Bank 23 April 1892.	
§ 10	164 N., 188
§ 31	190
Proceslov 4 Juni 1892 § 32 342	
Lov om Sofarten 20 Juli 1893.	
§ 11	175 N.
§ 12	176
§ 19	19
§ 22	253 N.
§ 59	164
Lov om Forældelse 27 Juli 1896.	
§ 5	146
§ 8	248 N.
§ 12	236
§ 20	134 N., 146
Lov om Konkurs 6 Mai 1896.	
§§ 2—5	254
§ 27	255 N.
§ 36	255
§ 121	257
Lov om Sparebanker 5 Marts 1900 §§ 13, 14 270	
Straffeloven 22 Mai 1902.	
§ 28	178
§ 273	55
§ 285	266 N.
§ 286, 287, 289	164, 180 N.
§ 339	30, 89, 263, 313
§ 374	164, 180 N.

VII

Straffelovens Indfl. § 28	53 N.
Lov om Skibsregistre 4 Mai 1901 §§ 20, 24	58
Lov om Rettergang i Handelssager 20 Decbr. 1902.	
§ 2	188
§ 10	236
Lov om Handelsnæring 16 Juli 1907.	
§ 11	164, 180 N.
§ 15	180 N.
Lov om Forsikringsselskaber 29 Juli 1911	181 N., 182 N.

